

Lavillette Poeta 1709

ANTVERPIÆ
Apud HENRICVM AERTSSENS. 1663

P. OVIDII NASONIS FASTORVM

LIBER I.

Tempora cum causis Latium digesta per annum,
Lapsaq; sub terras, ortaq; signa canam.
Excipe pacato, Cæsar Germanice, vultu
Hoc opus; & timida dirige nauis iter:
Officioq; leuem non auersatus honorem,
Huic tibi deuoto, numine dexter ades.
Sacra recognosces annalibus eruta priscis,
Et quo sit merito quæque notata dies.

Inuenies illic & festa domestica vobis:
Sæpe tibi pater est, sæpe legendus auus.
Quæque ferunt illi pictos signantia fastos,
Tu quoque cum Druso præmia fratre feres.
Cæsaris arma canant alij: nos Cæsaris aras,
Et quoscumque sacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum:
Deq; meo pauidos excute corde metus.
Da mihi te placidum: dederis in carmina vires,
Ingenium vultu statq; caditque tuo.
Pagina iudicium docti subitura mouetur
Principis, vt Clario missa legenda deo.

Quæ sit enim culti facundandasen simus oris.
Ciuica pro trepidis cùm tulit arma reis.
Scimus & ad nostras cùm se tulit impetus artes,
Ingenij currant flumina quanta tui.
Si licet, & fas est, vates rege vatis habenas:
Auspice te felix totus vt annus eat.

TEmpora digereret cùm cōditor vrbis, in anno
Constituit menses quinque bis esse suo.
Scilicet arma magis, quàm sidera, Romule, noras:
Curaq; finitimos vincere maior erat.
Est tamen & ratio, Cæsar, quæ mouerit illum,
Erroremq; suum quo tueatur habet.
Quod satis est, vtero matris dum prodeat infans;
Hoc anno statuit temporis esse satis.
Per totidem menses à funere coniugis vxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.
Hæc igitur vidit trabeati cura Quirini,
Cùm rudibus populis annua iura daret.
Martis erat primus mensis, Venerisq; secundus,
Hæc generis princeps: ipsius ille pater.
Tertius à senibus, iuuenum de nomine quartus:
Quæ sequitur, numero turba notata fuit.
At Numa nec Ianum nec auitas præterit vmbras:
Mensibus antiquis præposuitq; duos.

NE tamen ignores variorum iura dierum:
Non habet officium lucifer omnis idem.
Ille Nefastus erit per quem tria verba silentur:
Fastus erit per quem lege licebit agi.
Nec toto perstare die sua iura putaris:
Qui iam fastus erit, mane nefastus erat.
Nam simul exta deo data sunt, licèt omnia fari,
Verbaq; honoratus libera prætor habet.

Eſt quoque quo populum ius eſt includere ſeptis ;
Eſt quoque qui nono ſemper ab orbe redit.
Vindicat Auſonias Iunonis cura Kalendas :
Idibus alba Ioui grandior agna cadit.
Nonarum tutela deo caret, omnibus iſtis
(Ne fallare caue) proximus Ater erit.
Omen ab euentu eſt : illis nam Roma diebus
Damna ſub aduerſo triſtia Marte tulit.
Hæc tibi dicta ſemel, totis hærentia faſtis,
Ne ſeriem rerum ſcindere cogar, erunt.
ECce tibi fauſtum, Germanice, nuntiat annũ,
Inq; meo primum carmine Ianus adeſt.
Iane biceps, anni tacitè labentis origo,
Solus de ſuperis qui tua terga vides ;
Dexter ades ducibus : quorum ſecura labore
Otia terra ferax, otia pontus habet.
Dexter ades, patribuſq; tuis populoq; Quirini :
Et reſera nutu candida templa tuo.
Proſpera lux oritur, linguis animiſq; fauete. descriptio Pacis.
Nunc dicenda bonâ ſunt bona verba die.
Lite vacent aures, inſanaq; protinus abſint
Iurgia : differ opus liuida turba tuum.
Cernis odoratis vt luceat ignibus æther,
Et ſonet accenſis ſpica Ciliſſa focis ?
Flamma nitore ſuo templorum verberat aurum,
Et tremulum ſumma ſpargit in æde iubar.
Veſtibus intactis Tarpeias itur in arces :
Et populus feſto concolor ipſe ſuo eſt.
Iamq; noui præeunt faſces, noua purpura fulget,
Et noua conſpicuum pondera ſentit ebur.
Colla rudes operum probent ferienda iuuenci,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis.

Iuppiter arce suâ cùm totum spectet in orbem,
Nil nisi Romanum, quod tueatur habet.
Salue festa dies meliorq; reuertere semper,
A populo rerum digna potente coli.
Quem tamen esse deum te dicam Iane biformis?
Nam tibi par nullum Gracia numen habet.
Ede simul causam, cur de calestibus vnus,
Sitq; quod à tergo, sitq; quod ante, vides.
Hac ego cùm sumptis agitarem mente tabellis,
Lucidior visa est, quàm fuit ante, domus.
Tum sacer ancipiti mirandus imagine Ianus
Bina repens oculis obtulit ora meis.
Extimui, sensiq; metu riguisse capillos:
Et gelidum subito frigore pectus erat.
Ille tenens baculum dextrâ, clauemq; sinistrâ,
Edidit hos nobis ore priore sonos.
Disce metu posito vates operose dierum
Quod petis, & voces percipe mente meas.
Me chaos antiqui (nam sum res prisca) vocabant:
Adspice quàm longi temporis acta canam.
Lucidus hic aër, &, qua tria corpora restant,
Ignis, aqua, & tellus, vnus aceruus erant.
Vt semel hac rerum secessit lite suarum,
Inq; nouas abiit massa soluta domos,
Calum flamma petit: propior locus aëra cepit:
Sederunt medio terra fretumq; loco.
Tunc ego, qui fuerã globus, & sine imagine moles,
In faciem redij membraq; digna Deo.
Nunc quoque confusa quoniã nota parua figura est,
Ante quod est in me postq; videtur idem.
Accipe quasita qua causa sit altera forma:
Hanc simul vt noris, officiumq; meum.

Quid-

Quidquid vbique vides, calũ, mare, nubila, ter-
Omnia sunt nostra clausa, patentq; manu.(ras;
Me penes est vnum vasti custodia mundi;
Et ius vertendi cardinis omne meum est.
Cũm libuit pacem placidis emittere tectis;
Libera perpetuas ambulat illa vias.
Sanguine lethifero totus miscebitur orbis,
Ni teneant rigida condita bella sera.
Præsideo foribus cæli cum mitibus Horis:
Et redit officio Iuppiter, itque meo.
Inde vocor Ianus, cui cùm Cereale sacerdos
Imponit libum, farraque mixta sale,
Nomina ridebis: modò namque Patulcius idem,
Et modò sacrifico Clusius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas
Nomine diuersas significare vices.
Vis mea narrata est; causam nunc disce figuræ:
Iam tamen hanc aliquâ tu quoq; parte vides.
Omnis habet geminas hinc atq; hinc ianua frõtes:
E quibus hac populum spectat, at illa Larem.
Vtque sedens primi vester prope limina tecti
Ianitor, egressus, introitusque videt:
Sic ego prospicio cælestis ianitor aulæ
Eoas partes, Hesperiasque simul.
Ora vides Hecates in tres vertentia partes:
Seruet vt in ternas compita secta vias.
Et mihi, ne flexu ceruicis tempora perdam;
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat: & vultu, si plura requirere vellem,
Difficilem mihi se non fore pactus erat.
Sumpsi animum, gratesque Deo non territus egi;
Verbaq; sum spectans pauca locutus humum.

Dic age frigoribus quare nouus incipit annus,
Qui melius per ver incipiendus erat?
Omnia tunc florent: tunc est noua temporis ætas,
Et noua de grauido palmite gemma tumet,
Et modò formatis operitur frondibus arbor,
Prodit & in summum seminis herba solum:
Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent,
Ludit & in pratis, luxuriatq; pecus.
Tunc blandi soles, ignotaq; prodit hirundo,
Et luteum celsa sub trabe figit opus.
Tunc patitur cultus ager, & renouatur aratro,
Hæc anni nouitas iure vocanda fuit.
Quæsieram multis: non multis ille moratus,
Contulit in versus sic sua verba duos.
Bruma noui prima est veterisq; nouissima Solis:
Principium capiunt Phœbus & annus idem.
Postea mirabar, cur non sine litibus esset
Prima dies. Causam percipe, Ianus ait.
Tempora commisi nascentia rebus agendis;
Totus ab auspicio ne foret annus iners.
Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
Nec plus quàm solitum testificatur opus.
Mox ego, Cur, quamuis aliorum numina placem,
Iane tibi primum thura merumq; fero?
Vt possis aditum per me, qui limina seruo,
Ad quoscumque voles, inquit, habere deos.
At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis,
Et damus alternas accipimusq; preces?
Tum deus incumbens baculo quẽ dextra tenebat;
Omnia principiis, inquit, inesse solent.
Ad primam vocem timidas aduertitis aures,
Et primùm visam consulit augur auem.

Tem-

Templa patent auresq; deûm : nec lingua caducas
Concipit vlla preces, dictaq; pondus habent.
Desierat Ianus : nec longa silentia feci,
Sed tetigi verbis vltima verba meis.
Quid vult palma sibi, rugosaq; carica, dixi,
Et data sub niueo condita mella cado ?
Omen, ait, causa est. vt res sapor ille sequatur,
Et peragat cœptum dulcis vt annus iter.
Dulcia cur dentur video, stipis adiice causam,
Pars mihi de festo ne labet vlla tuo.
Risit, & O quàm te fallunt tua sæcula, dixit,
Qui stipe mel sumpta dulcius esse putas.
Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
Cuius non animo dulcia lucra forent.
Tēpore creuit amor, qui nunc est summus, habendi:
Vix vltrà, quò, iam progrediatur, habet.
Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis :
Dum populus pauper, dum noua Roma fuit :
Dum casa Martigenum capiebat parua Quirinū,
Et dabat exiguum fluminis vlua torum.
Iuppiter angusta vix totus stabat in æde,
Inq; Iouis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis :
Pascebatq; suas ipse senator oues.
Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem,
Et fœnum capiti supposuisse, fuit.
Iura dabat populus posito modò prætor aratro :
Et leuis argenti lamina crimen erat.
At postquam Fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit summo vertice Roma deos ;
Creuerunt & opes, & opum furiosa cupido :
Et, cùm possideant plurima, plura petunt,

Quarere vt absumant, absumpta requirere certãt:
Atque ipsa vitiis sunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit suffusa venter ab vnda,
Quò plus sunt pota plus sitiuntur aqua.
In pretio pretium nunc est: dat census honores:
Census amicitias: pauper vbique iacet.
Tu tamen auspicium si sit stipis vtile quaris:
Curq; iuuert nostras ara vetusta manus.
Æra dabant olim: melius nunc omen in auro est,
Victaq; concessit prisca moneta noua.
Nos quoque templa iuuant, quamuis antiqua pro-
Aurea, maiestas conuenit ipsa deo. (bemus,
Laudamus veteres: sed nostris vtimur annis:
Mos tamen est aquè dignus vterque coli.
Finierat monitus: placidus ita rursus, vt antè,
Clauigerum verbis alloquor ipse deum.
Multa quidem dici: sed cur naualis in are
Altera signata est, altera forma biceps?
Noscere me duplici posses in imagine, dixit;
Ni vetus ipsa dies extenuasset opus.
Causa ratis superest: Tuscum rate venit in am-
Ante pererrato falcifer orbe deus, (nem.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum,
Calitidus regnis à Ioue pulsus erat.
Inde diu genti mansit Saturnia nomen:
Dicta quoque est Latium terra, latente deo.
At bona posteritas puppim formauit in are,
Hospitis aduentum testificata dei.
Ipse solum coluti, cuius placidissima lauum
Radit arenosi Tibridis vnda latus.
Hic, vbi nunc Roma est, tunc ardua silua virebat:
Tantaque res, paucis pascua bobus erat.

Arx

Arx mea collis erat, quam vulgus nomine nostro
Nuncupat, hac ætas Ianiculumq; vocat.
Tunc ego regnabam, patiens cùm terra deorum
Esset, & humanis numina mixta locis.
Nondum Iustitiam facinus mortale fugarat:
Vltima de superis illa reliquit humum.
Proq; metu populum sine vi pudor ipse regebat:
Nullus erat iustis reddere iura labor.
Nil mihi cum bello, pacem postesq; tuebar:
Et clauem ostendens: Hæc, ait, arma gero.
Presserat ora deus: tunc sic ego nostra resolui,
Voce meâ voces eliciente dei,
Cùm tot sint Iani, cur stas sacratus in vno,
Hic vbi iuncta foris templa duobus habes?
Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
Protinus Oebalij rettulit arma Tati:
Vtq; leuis custos armillis capta, Sabinos
Ad summæ tacitos duxerit arcis iter:
Inde velut nunc est, per quem descenditis, inquit,
Arduus in valles per fora cliuus erat.
Et iam contigerant portam, Saturnia cuius
Dempseras oppositas inuidiosa seras.
Cum tanto veritus committere numine pugnam,
Ipse mea moui callidus artis opus:
Oraq; qua pollens ope sum, fontana reclusi,
Sumq; repentinas eiaculatus aquas.
Ante tamen madidis subieci sulfura venis:
Clauderet vt Tatio feruidus humor iter.
Cuius vt vtilitas pulsis percepta Sabinis;
Quæ fuerat, tuto reddita forma, loco est,
Ara mihi posita est paruo coniuncta sacello:
Hæc adolet flammis cum strue farra suis.

At cur pace lates, motisq; recluderis armis?
Nec mora; quæsiti reddita causa mihi est.
Vt populo reditus pateant ad bella profecto,
Tota patet demptâ ianua nostra serâ.
Pace fores obdo; ne qua discedere possit:
Cæsareoq; diu numine clausus ero.
Dixit: & attollens oculos diuersa tuentes,
Adspexit toto quidquid in orbe fuit.
Pax erat; & vestri, Germanice, causa triumphi
Tradiderat domitas iam tibi Rhenus aquas.
Iane fac æternos, pacem, pacisq; ministros:
Néve suum præsta deserat auctor opus.
Quod tamen ex ipsis licuit mihi discere fastis,
Sacrauére patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo Nymphâq; Coronide natum
Insula, diuidua quam premit amnis aqua.
Iuppiter in parte est. cepit locus vnus vtrumque,
Iunctaque sunt magno templa nepotis auo.

QVis vetat & stellas, vt quæq; oriturq; caditq;
Dicere? propositi pars fuit illa mei.
Felices animæ, quibus hæc cognoscere primis,
Inq; domos superas scandere, cura fuit.
Credibile est, illos pariter vitiisq; iocisq;
Altius humanis exseruisse caput.
Non Venus; & vinum sublimia pectora fregit,
Officiumque fori, militiave labor.
Nec leuis ambitio, perfusaque gloria fuco,
Magnarumque fames sollicitauit opum.
Admouère oculis distantia sidera nostris,
Ætheraque ingenio supposuère suo.
Sic petitur cælum: non, vt ferat Ossan Olympus,
Summaque Peliacus sidera tangat apex.

Nos

Nos quoque sub ducibus cælum metabimur illis,
Ponemúsque suos ad vaga signa dies.
Ergo vbi nox aderit venturis tertia Nonis,
Sparsáque cælesti rore madebit humus;
Octipedis frustra quærentur brachia Cancri:
Præceps occiduas ille subibit aquas.
Institerint imbres missi tibi nubibus atris;
Nona signa dabunt exoriente Lyra.
Quattuor adde dies ductis ex ordine Nonis;
Ianus Agonali luce piadus erit.
Nominis esse potest succinctus causa minister,
Hostia cælitibus quo feriente cadit.
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
Semper agátne rogat; nec, nisi iussus, agit.
Pars putat hoc festum priscis Agnalia dictum;
Vna sit vt proprio littera dempta loco.
Pars, quia non veniant pecudes, sed agātur, ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.
An, quia præuisos in aqua timet hostia cultros;
A pecoris lux est ipsa notata metu?
Fas etiam fieri solitis ætate priorum
Nomina de ludis Græca tulisse diem.
Et prius antiquus dicebat Agonia sermo,
Veráque iudicio est vltima causa meo.
Vtq; ea non certa est: ita rex placare sacrorum
Numina lanigeræ coniuge debet ouis.
Victima, quæ dextrâ cecidit victrice, vocatur.
Hostibus à domitis hostia nomen habet.
Antè, deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica salis.
Nondum pertulerat lacrymatas cortice myrrhas
Acta per æquoreas hospita nauis aquas.

Thura nec Euphrates, nec miserat India costum,
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis
Et non exiguo laurus adusta sono.
Si quis erat, factis prati de flore coronis,
Qui posset violas addere, diues erat.
Hic, qui nunc aperit percussi viscera tauri,
In sacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres auida gauisa est sanguine porcæ
Vlta suas merita cæde nocentis opes.
Nam sata vere nouo teneris lactantia succis
Eruta setigeræ comperit ore suis.
Sus dederat pœnas: exemplo territus huius
Palmite debueras abstinuisse caper.
Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,
Talia non tacito verba dolore dedit:
Rode caper vitem: tamen hinc, cùm stabis ad arã,
In tua quod spergi cornua possit, erit.
Verba fides sequitur: noxæ tibi deditus hostis
Spargitur affuso cornua, Bacche, mero.
Culpa sui nocuit, nocuit quoque culpa capellæ:
Quid bos? quid placidæ commeruistis oues?
Flebat Aristæus, quòd apes cum stirpe necatas
Viderat, inceptos destituisse fauos.
Cærula quem genitrix, ægrè solata dolentem,
Addidit hæc dictis vltima verba suis:
Siste puer lacrymas: Proteus tua damna leuabit,
Quoq; modo repares quæ periêre, dabit.
Decipiat ne te versis tamen ille figuris,
Impediant geminas vincula firma manus.
Peruenit ad vatem iuuenis: resolutaq; somno
Alligat æquorei brachia capta senis.

Ille

Ille suam faciem transformat, & alterat arte :
Mox domitus vinclis in sua membra redit.
Oraque cærulea tollens rorantia barba,
Qua, dixit, repares arte requiris apes ?
Obruo mactati corpus tellure iuuenci :
Quod petis à nobis, obrutus ille dabit.
Iussa facit pastor, feruent examina putri
De boue ; mille animas vna necata dedit.
Pauit ouis pratum : verbenas improba carpsit,
Quas pia Dis ruris ferre solebat anus.
Quid tuti superest ? animam cùm ponat in aris
Lanigerumque pecus ruricolæque boues ?
Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda deo.
Quæ semel est triplici pro virgine cæsa Dianæ,
Nunc quoque pro nulla virgine cerua cadit.
Exta canum vidi Triuiæ libare Sabæos,
Et quicumque tuas accolit Hæme niues.
Caditur & rigido custodi ruris asellus.
Causa pudenda quidem est, sed tamen apta, deo.
Festa corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,
Tertia quæ solito tempore bruma refert.
Dí quoque cultores in idem venêre Lyæi,
Et quicumque loci non alienus erat :
Panes, & in Venerem Satyrorum prona iuuentus,
Quæque colunt amnes solaque rura deæ.
Venerat & senior pando Silenus asello,
Qui rubroque auidas inguine terret aues.
Dulcia qui dignum nemus in conuiuia nacti,
Gramine vestitis accubuêre toris.
Vina dabat Liber : tulerat sibi quisque coronam.
Miscendas largè riuus agebat aquas.

Naiades, effusis alia sine pectinis usu,
Pars aderant positis arte manúque comis.
Illa super suras tunicam collecta ministrat:
Altera dissuto pectus aperta sinu.
Exserit hæc humerum: vestes trahit illa per herbas.
Impediunt teneros vincula nulla pedes.
Hinc alia Satyris incendia mitia præbent:
Pars tibi qui pinu tempora nexa geris.
Te quoque, inexstincta Silene libidinis, urunt,
Nequitia est, quæ te non sinit esse senem.
At ruber hortorum deus & tutela Priapus,
Omnibus ex illis Lotide captus erat.
Hanc cupit, hanc optat, sola suspirat in illa:
Signáque dat nutu: sollicitátque notis.
Fastus inest pulchris, sequiturq; superbia formam.
Irrisum vultu despicit illa suo.
Nox erat: & vino somnum faciente, iacebant
Corpora diuersis victa sopore locis.
Lotis in herbosa sub acernis ultima ramis,
Sicut erat lusu fessa, quieuit humo.
Surgit amans: animamq; tenens, vestigia furtim
Suspenso digitis fert taciturna gradu.
Vt tetigit niuea secreta cubilia Nymphæ;
Ipse, sui flatus ne sonet aura, cauet.
Et iam finitima corpus librabat in herba:
Illa tamen multi plena soporis erat.
Gaudet: & à pedibus tracto velamine, vota
Ad sua felici cœperat ire via.
Ecce rudens rauco Sileni vector asellus
Intempestiuos edidit ore sonos.
Territa consurgit Nymphe: manibusq; Priapum
Reiicit: & fugiens concitat omne nemus.

At deus obscœna nimium quoque parte paratus,
Omnibus ad lunæ lumina risus erat.
Morte dedit pœnas auctor clamoris: & hæc est
Hellespontiaco victima grata deo.
Intactæ fueratis aues solatia ruris,
Assuetum siluis, innocuumq; genus;
Quæ facitis nidos, & plumis oua fouetis,
Et facili dulces editis ore sonos.
Sed nihil ista iuuant: quia lingua crimen habetis,
Dîque putant mentes vos aperire suas.
Nec tamē hoc falsū: nam dîs, vt proxima quæq; est,
Nunc pennâ veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum proles, tum denique cæsa est,
Iuueruntq; deos indicis exta sui.
Ergo sæpè suo coniux abducta marito
Vritur in calidis alba columba focis.
Nec defensa iuuant Capitolia, quo minùs anser
Det iecur in lances Inachi lauta tuas.
Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales:
Quòd tepidum vigili prouocet ore diem.
Interea Delphin clarum super æthera sidus
Tollitur: & patriis exerit ora vadis.
POstera lux hiemem medio discrimine signat:
Æquaq; præterita quæ superabit, erit.
PRoxima prospiciet Tithono Aurora relicto
Arcadiæ sacrum pontificale deæ.
Te quoque lux eadem, Turni soror, æde recepit,
Hic vbi virginea campus obitur aqua.
Vnde petam causas horum moremq; sacrorum?
Diriget in medio quis mea vela freto?
Ipsa mone, quæ nomen habes à carmine ductum,
Propositoq; faue, ne tuus erret honor.

Orta

Orta prior Luna (de se si creditur ipsi)
A magno tellus Arcade nomen habet.
Hinc fuit Euander; qui, quamquam clarus vtroq;
Nobilior sacra sanguine matris erat.
Quæ, simul æthereos animo conceperat ignes,
Ore dabat pleno carmina vera dei.
Dixerat hæc nato motus instare sibiq;,
Mutaque præterea tempore nacta fidem.
Nam iuuenis, nimium vera cum matre fugatus
Deserit Arcadiam, Parrhasiumue larem.
Cui genitrix flenti: Fortuna viriliter, inqui
Siste, precor, lacrymas, ista ferenda tibi est.
Sic erat in fatis, nec te tua culpa fugauit,
Sed Deus; offenso pulsus es vrbe Deo.
Nec meriti pœnam pateris, sed Numinis iram.
Est aliquid magnis crimen abesse malis.
Conscia mens vt cuique sua est, ita concipit intra
Pectora pro facto spemq; metumque suo.
Nec tamen, vt primus, mare malè talia passus,
Obruit ingentes ista procella viros.
Passus idem est, Tyriis qui quondam pulsus ab oris
Cadmus, in Aonia constitit exsul humo.
Passus idem Tydeus; & idem Pegaseus Iason:
Et quos præterea longa referre mora est.
Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor;
Vt volucri, vacuo quidquid in orbe patet.
Nec fera tempestas toto tamen errat in anno:
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.
Vocibus Euander & firmus mente parentis,
Naue secat fluctus, Hesperiamq; tenet.
Iamq; ratem docta monitu Carmentis in amnem
Egerat, & Tuscis obuius ibat aquis.

Flu-

Fluminis illa latus cui sunt vada iuncta Tarenti,
Adspicit, & solas per loca sola casas.
Vtq; erat, immissis puppim stetit ante capillis:
Continuitq; manum torua regentis iter.
Et procul in dextram tendens sua brachea ripam
Pinea non sano ter pede texta ferit.
Néve daret saltum properans insistere ripa,
Vix est Euandri vixq; retenta manu.
Diq; petitorum, dixit; salutete locorum:
Tuq; nouos calo terra datura deos:
Fluminaq; & fontes, quibus vtitur hospita tellus:
Et nemorum Nympha, Naïadumq; chori:
Este bonis auibus visi natoq; mihiq;:
Ripaque felici tacta sit ista pede.
Fallor: an hi fient ingentia mœnia colles?
Iuraq; ab hac terra cetera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
Quis tantum fati credat habere locum?
Et iam Dardania tangens hæc littora pinus,
Hîc quoque causa noui femina Martis erit.
Chare nepos, Palla, funesta quid induis arma?
Indue, non humili vindice casus eris.
Victa tamen vinces, euersaq; Troia resurges
Obruet hostiles ista ruina domos.
Vrite victrices Neptunia Pergama flamma:
Nunc minor hic, toto est altior orbe cinis.
Iam pius Æneas sacra, & sacra altera, patrem
Afferet, Iliacos accipe Vesta deos.
Tempus erit, quum vos, orbemq; tuebitur idem,
Et fient ipso sacra colente deo.
Et penes Augustos patria tutela manebit.
Hanc fas imperij frena tenere domum.

Inde

Inde nepos, natusq; dei, licet ipse recuset,
Pondera cælesti mente paterna feret.
Vtq; ego perpetuis olim sacrabor in aris;
Sic Augusta nouum Iulia Numen erit.
Talibus vt dictis nostros descendit in annos;
Substitit in medios præscia lingua sonos.
Puppibus egressus Latia stetit exsul in herba.
Eelix, exsilium cui locus ille fuit.
Nec mora longa fuit: stabant noua tecta: nec alter
Montibus Ausoniis Arcade maior erat.
Ecce boues illuc Erytheïdas applicat heros,
Emensus longi clauiger orbis iter.
Dumq; huic hospitiũ domus est Tegæa, vagantur,
Incustodita læta per arua boues.
Mane erat: excussus somno Tirynthius hospes,
De numero tauros sensit abesse duos.
Nulla videt quærens taciti vestigia furti:
Traxerat auersos Cacus in antra ferox:
Cacus Auentinæ timor atque infamia siluæ,
Non leue finitimis hospitibusq; malum.
Dira viro facies, vires pro corpore: corpus
Grande, pater monstri Mulciber huius erat.
Proq; domo, longis spelunca recessibus ingens
Abdita, vix ipsis inuenienda feris.
Ora super postes affixaq; brachia pendent,
Squallidaq; humanis ossibus albet humus.
Seruatâ malè parte boum Ioue natus abibat:
Mugitum rauco furta dedêre sono.
Accipio; rauocamur, ait: vocemq; secutus
Impia per siluas victor ad antra venit.
Ille aditum fracti præstruxerat obice montis:
Vix iuga mouissent quinque bis illud onus.

Niti-

Nititur hic humeris, (cælum quoque sederat illis)
Et vastum motu collabefactat onus.
Quod simul euersũ est; fragor æthera terruit ipsum,
Ictaq; subsedit pondere mollis humus.
Prima mouet Cacus collata prœlia dextra,
Remq; ferox saxis stipitibusq; gerit.
Quis vbi nil agitur, patrias malè fortis ad artes
Confugit, & flammas ore sonante vomit.
Quas quoties proflat, spirare Typhoëa credas,
Et rapidum Æthnæo fulgur ab igne iaci.
Occupat Alcides: adductaq; claua trinodis
Ter quater aduersi sedit in ore viri.
Ille cadit, mixtosq; vomit tum sanguine fumos:
Et lato moriens pectore plangit humum.
Immolat ex illis taurum tibi Iuppiter vnum
Victor: & Euandrum, ruricolasq; vocat.
Constituitq; sibi, quæ Maxima dicitur, aram:
Hic vbi pars vrbis de boue nomen habet.
Nec tacet Euandri mater, propè tempus adesse;
Hercule quo tellus sit satis vsa suo.
At felix vates, vt dis gratissima vixit;
Possidet hunc Iani sic dea mense diem.
IDibus in magni castus Iouis æde sacerdos
Semimaris flammis viscera libat ouis.
Redditaq; est omnis populo prouincia nostro:
Et tuus Augusto nomine dictus auus.
Perlege dispositas cinerosa per atria ceras:
Contigerant nulli nomina tanta viro.
Africa victorem de se vocat: alter Isauras,
Aut Cretum domitas testificatur opes.
Hunc Numidæ faciunt, illum Messana superbum:
Ille Numantina traxit ab vrbe notam:

Et

Et mortem & nomen Druso Germania fecit.
Me miserum virtus quam breuis illa fuit!
Si petat à victis; tot sumet nomina Cæsar,
Quot numero gentes maximus orbis habet.
Ex vno quidam celebres, aut torquis adempti,
Aut Corui titulos auxiliaris habent.
Magne, tuum nomen rerum est mensura tuarum:
Sed qui te vicit, nomine maior erat.
Nec gradus est Fabios supra cognominis vllus:
Illa domus meritis Maxima dicta suis.
Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
Hic socium summo cum Ioue nomen habet.
Sancta vocans augusta patres: augusta vocantur
Templa sacerdotum ritè dicata manu.
Huius & augurium dependet origine verbi:
Et quodcumque sua Iuppiter auget ope.
Augeat imperium nostri ducis, augeat annos:
Protegat & nostras querna corona fores.
Auspicibusque deis tanti cognominis heres
Omine suscipiat, quo pater, vrbis onus.

RESpiciet Titan actas vbi tertius idus.
Fient Parrhasia sacra relata dea.
Nam prius Ausonias matres carpenta vehebant:
(Hæc quoque ab Euandri dicta parente reor.)
Mox honor eripitur, matronaque destinat omnis
Ingratos nullâ prole nouare viros.
Néve daret partus, ictu temeraria cæco
Visceribus crescens excutiebat onus.
Corripuisse patres ausas immitia nuptas,
Ius tamen ereptum restituisse ferunt.
Binaque nunc pariter Tegeææ sacra parenti
Pro pueris fieri, virginibusque iubent.

Scortea

Scortea non illi fas est inferre sacello:
Ne violent puros exanimata focos.
Si quis amas veteres ritus, assiste precanti:
Nomina percipies non tibi nota prius.
Porrima placatur, Postuerta que, siue sorores,
Siue fuga comites, Manali diua, tuæ.
Altera quod porrò fuerat cecinisse putatur:
Altera venturum postmodò quidquid erat.
C*andida te niueo posuit lux proxima templo,*
Qua fert sublimes alta Moneta gradus,
Nunc bene prospicies Latiam Concordia turbã:
Nunc te sacratæ constituêre manus.
Furius antiquam populi superator Etrusci
Vouerat: & voti soluerat ille fidem.
Causa, quod à patribus sumptis secesserat armis
Vulgus, & ipsa suas Roma timebat opes.
Causa recens melior, sparsos Germania crines
Porriget auspiciis, dux venerande, tuis.
Inde triumphatæ libasti munera gentis,
Templaq; fecisti quam colis ipse, deæ.
Hæc tua constituit genitrix, & rebus & ara
Sola toro magni digna reperta Iouis.
H*Æc vbi trãsierint; Capricorno Phœbe relicto,*
Per iuuenis curres signa regentis aquas.
S*Eptimus hinc oriens cùm se dimiserit vndis;*
Fulgebit toto iam Lyra nulla polo.
S*Idere ab hoc, ignis, venienti nocte, Leonis*
Qui micat in medio pectore, mersus erit.
T*Er quater euolui signantes tempora fastos;*
Nec sementina est vlla reperta dies:
Cùm mihi (sensit enim) lux hæc indicitur inquit,
Musa quid à fastis non stata sacra petis?

Vtq; dies incerta sacris, sic tempore certo
Seminibus iactis est vbi fœtus ager;
State coronati plenum ad præsepe iuuenci,
Cum tepido vestrum vere redibit opus.
Rusticus emeritum palo suspendat aratrum:
Omne reformidat frigore vulnus humus.
Villice da requiem terræ, semente peracta:
Da rèquiem, terram qui coluere, viris.
Pagus agat festum: pagum lustrate coloni;
Et date Paganis annua liba focis.
Placentur frugum matres Tellusq; Cerésq;
Farre suo grauidæ visceribusq; suis.
Officium commune Ceres, & Terra tuentur.
Hæc prȧbet causam frugibus, illa locum.
Consortes operum per quas correcta vetustas;
Quernaq; glans victa est vtiliore cibo:
Fructibus immensis auidos satiare colonos:
Vt capiant cultus præmia digna sui.
Vos date perpetuos teneris sementibus auctus:
Nec noua per gelidus vsta sit herba niues.
Cùm serimus; cælum ventis aperite serenis:
Cùm latet; ætherea spargite semen aqua.
Néve graues cultis Cerealia dona, cauete,
Agmine læsuro depopulentur aues.
Vos quoque subiectis formica parcite granis:
Post messem præda copia maior erit.
Interea crescat scabra rubiginis expers:
Nec vitio cæli palleat vlla seges.
Et neque deficiat macie; neque pinguior æquo
Diuitiis pereat luxuriosa suis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri,
Nec sterilis culto surgat auena solo.

Tir-

Triticeos fœtus; passuraq; farra bis ignem,
Hordeaq; ingenti fœnore reddat ager.
Hæc ego pro vobis, hæc vos optate coloni:
Efficiatq; ratas vtraque diua preces.
Bella diu tenuere viros, erat aptior ensis
Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula cessabant: versiq; in pila ligones.
Factaq; de rastri pondere cassis erat.
Gratia dîs domuiq; tuæ: religata catenis
Iam pridem vestro sub pede bella iacent.
Sub iuga bos veniat: sub terras semen aratas.
Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.

AT quæ venturas præcedit sexta Kalendas,
Hac sunt Ledæis templa dicata deis.
Fratribus illa deis, fratres de gente deorum
Circa Iuturnæ composuere lacus.

IPsum nos carmen deduxit Pacis ad aram.
Hæc erit à mensis fine secunda dies.
Frondibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades: & toto mitis orbe mane.
Dum desint hostes, desit quoque causa triumphi.
Tu ducibus bello gloria maior eris.
Sola gerat miles, quibus arma coërceat, arma:
Canteturq; fera, nil nisi pompa tuba.
Horreat Æneadas & primus & vltimus orbis:
Si qua parum Romam terra timebit, amet.
Thura sacerdotes pacalibus addite flammis,
Albaq; perfusa victima fronte cadat.
Vtq; domus, quæ præstat eam, cum pace perennet,
Ad pia propensos vota rogate deos.
Sed iam prima mei pars est exacta laboris,
Cumq; suo finem mense libellus habet.

P. OVIDII NASONIS FASTORVM

LIBER II.

IAnus habet finem, cum carmine crescat & annus.
Alter vt it mensis; sic liber alter eat.
Nunc primum velis, elegi, maioribus itis:
Exiguum memini nuper eratis opus.
Ipse ego vos habui faciles in amore ministros,
Cùm lusit numeris prima iuuenta suis.
Idem sacra cano, signataq; tempora fastis.
Et quis ad hæc illinc crederet esse viam
Hæc mea militia est: ferimus, quæ possumus, arma,
Dextraq; non omni munere nostra vacat.
Si mihi non valido torquentur pila lacerto,
Nec bellatoris terga premuntur equi,
Nec galeâ tegimur, nec acuto cingimur ense;
(His habilis telis quilibet esse potest.)
At tua prosequimur studioso pectore Cæsar
Nomina: per titulos ingredimurq; tuos.
Ergo ades, & placido paulùm mea munera vultu
Respice, pacando si quid ab hoste vacas.
FEbrua Romani dixere piamina patres:
Nunc quoq; dant verbo plurima signa fidẽ.

Pon-

Pontifices à Regepetunt & flamine lanas,
Quîs veterum lingua Februa nomen erat.
Quæq; capit lictor domibus purgamina certis,
Turbida cum mica farra, vocantur idem.
Nomen idem ramo, qui casius ab arbore pura,
Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego Flaminiam poscentem februa vidi:
Februa poscenti pinea virga data est.
Deniq; quodcumq; est, quo corpora nostra piantur,
Hoc apud intonsos nomen habebat auos.
Mensis ab his dictus: secta quia pelle Luperci
Omne solum lustrant: idq; piamen habent.
Aut quia placatis sunt tempora pura sepulchris,
Tunc cùm ferales preteriêre dies.
Omne nefas, omnemq; mali purgamine causam
Credebant nostri tollere posse senes.
Græcia principium moris dedit, illa nocentes
Impia lustratos ponere facta putat.
Actoriden Peleus, ipsum quoque Pelea Phoci
Cæde per Hæmonias soluit Acastus aquas.
Vectam frenatis per inane draconibus Ægeus
Credulus, immerita Phasida fouit ope.
Amphiaraides Naupacteo Acheloo
Solue nefas dixit, soluit & ille nefas.
Ah nimiùm faciles, qui tristia crimina cædis
Fluminea tolli posse putatis aqua!
Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)
Primus, vt est, Iani mensis, & antè fuit.
Qui sequitur Ianum, veteris fuit vltimus anni.
Tu quoque sacrorum Termine, finis eras.
Primus erat Iani mensis, quia ianua prima est.
Qui sacer est imis manibus, imus erat.

Postmodo creduntur spatio distantia longo
Tempora bis quini continuasse viri.

PRincipio mensis Phrygiæ contermina matri
Sospita delubris dicitur aucta nouis:
Nunc vbi sint quæris, illis sacrata Kalendis
Templa Deæ? longa procubuere die.
Cetera ne simili caderent labefacta ruina,
Cauit sacrati prouida cura Ducis:
Sub quo delubris sentitur nulla senectus.
Nec satis est homines, obligat ille deos.
Templorum positor, templorum sancte repertor,
Sit superis, opto, mutua cura tui.
Dent tibi cælestes, quos tu cælestibus, annos,
Proq; tua maneant in statione domo.
Tunc quoque vicini lucus celebratur Auerni;
Qua petit æquoreas aduena Tibris aquas.
Ad penetrale Numæ, Capitolinumq; tonantem,
Inq; Iouis summi caditur arce bidens.
Sæpè graues pluuias adopertus nubibus æther
Concitat, aut posita sub niue terra latet.

PRoximus Hesperias Titan abiturus in vndas,
Gemmea purpureis cùm iuga demet equis;
Illa nocte aliquis, tollens ad sidera vultum,
Dicet: Vbi est hodie, quæ Lyra fulsit heri?
Dumq; Lyram quæret medij quoque terga Leonis,
In liquidas subitò mersa notabit aquas.

QVem modò cælatum stellis Delphina videbas,
Is fugiet visus nocte sequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index:
Lesbida cùm domino seu tulit ille lyram.
Quod mare non nouit, quæ nescit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.

Sepè sequens agnam, lupus est à voce retentus,
Sæpè auidumfugiens restitit agna lupum:
Sæpè canes, leporesq; vna iacuere sub vmbra,
Et stetit in saxo proxima cerua lea,
Et sine lite, loquax, cum Palladis alite, cornix
Sedit: & accipitri iuncta columba fuit.
Cynthia sæpè tuis fertur, vocalis Arion,
Tamquam fraternis obstupuisse modis.
Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes,
Captaq; erat lyricis Ausonis ora sonis.
Inde domum repetens puppim conscendit Arion,
Atque ita quæsitas arte ferebat opes.
Forsitan, infelix, ventos vndasq; timebas,
At tibi naue tua tutius æquor erat.
Namque gubernator districto constitit ense,
Ceteraq; armata conscia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege nauita puppim,
Non hæc sunt digitis arma tenenda tuis.
Ille metu pauidus, Mortem non deprecor, inquit:
Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentq; moram, capit ille coronam,
Quæ possit crines, Phœbe, decere tuos.
Induerat Tyrio distinctam murice pallam:
Reddidit icta suos pollice chorda sonos.
Flebilibus numeris, veluti, canentia dura
Traiectus penna tempora, cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit vndas:
Spargitur impulsa cærula puppis aqua.
Inde (fide maius) tergo delphina recuruo
Se, memorant, oneri supposuisse nouo.
Ille sedet, citharamq; tenet, pretiumq; vehendi
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.

Dij, a facta vident, astris delphina recepit
  Iuppiter, & stellas iussit habere nouem.
NVnc mihi mille sonos, quoque est memoratus Achilles,
  Vellem, Maeonide, pectus inesse tuum.
Dum canimus sacras alterno pectine Nonas;
  Maximus his fastis accumulatur honos.
Deficit ingenium, maioraq; viribus vrgent,
  Haec mihi praecipuo est ore canenda dies.
Quid volui demens elegis imponere tantum
  Ponderis? heroi res erat ista pedis.
Sancte Pater patriae, tibi plebs, tibi curia nomen
  Hoc dedit, hoc dedimus nos tibi nomen eques.
Res tamen antè ded't: serò quoque vera tulisti
  Nomina: iam pridem tu pater orbis eras.
Hoc tu per terras, quod in aethere Iuppiter alto,
  Nomen habes, hominum tu pater, ille deûm,
Romule concedes, facit hic tua magna, tuendo
  Mœnia: tu dederas transilienda Remo.
Te Tatius, paruiq; Cures, Caninaq; sensit.
  Hoc duce Romanum est solis vtumque latus.
Tu breue nescio quod victae telluris habebas:
  Quodcumque est alto sub Ioue, Caesar habet.
Tu rapis, hic castas duce se iubet esse maritas.
  Tu recipis luco, reppulit ille nefas.
Vis tibi grata fuit florent sub Caesare leges.
  Tu Domini nomen; Principis ille tenet.
Te Remus incusat: veniam ded't hostibus ille,
  Caelestem fecit te pater, ille patrem.
IAm puer Idaeus media tenus eminet aluo,
  Et liquidas mixto nectare fundit aquas.
En etiam, si quis Borean horrere solebat,

Gau-

Gaudeat, à Zephyris mitior aura venit.
QVintus ab æquoreis nitidũ iubar extulit vndis
Lucifer, & primi tempora veris erunt.
Ne fallare tamen: restant tibi frigora, restant,
Magnaq́ discedens signa relinquet hyems.
TErtia nox veniet: custoden protinus Vrsa
Adspicies geminos exseruisse pedes.
Inter Hamadryadas iaculatricemq́ Dianam
Calisto sacri pars fuit vna chori.
Illa dea tangens arcus. Quos tangimus, arcus,
Este mea testes virginitatis, ait.
Cynthia laudauit, Promissaq́ fœdera serua,
Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
Fœdera seruasset, si non formosa fuisset.
Cauet mortales: de Ioue crimen habet.
Mille feras Phœbe siluis venata redibat;
Aut plus, aut medium sole tenente diem.
Vt tetigit lucum (densa niger ilice lucus,
In medio gelidæ fons erat altus aquæ)
Hic, ait, in silua, virgo Tegeæa lauemur.
Erubuit falso virginis illa sono.
Dixerat & Nymphis: Nymphæ velamina ponunt.
Hanc pudet, & tardæ dat mala signa moræ.
Exuerat tunicas: vteri manifesta tumore,
Proditur indicio ponderis ipsa sui.
Cui Dea, Virgineos periura Lycaoni cœtus
Desere, nec castas pollue, dixit, aquas.
Luna nouum decies implerat cornibus orbem:
Quæ fuerat virgo credita, mater erat.
Læsa furit Iuno, formam mutatq́ puellæ.
Quid facis? inuito est pectore passa Iouem.
Vtq́ feræ vidit turpes in pellice vultus;

Huius in amplexus Iuppiter, inquit, eat.
Vrsa per incultos errabat squallida montes.
Quæ fuerat summo nuper amata Ioui.
Iam tria lustra puer furto conceptus agebat;
Cùm mater nato est obuia facta suo.
Illa quidem, tamquam cognosceret, adstitit amens,
Et gemuit: gemitus verba parentis erant:
Hanc puer ignarus iaculo fixisset acuto,
Ni foret in superas raptus vterque domos.
Signa propinqua micant. Prior est, quam dicimus Arcton:
Arctophylax formam terga sequentis habet.
Sæuit adhuc, canamq; adiit Saturnia Tethyn,
Mænaliam tactu ne lauet Arcton aquis.
IDibus agrestis fumant altaria Fauni.
Hic, vbi discretas insula rumpit aquas.
Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus armis
Ter centum Fabij, ter cecidere duo.
Vna domus vires & onus susceperat vrbis:
Sumunt gentiles arma professa manus.
Egreditur castris miles generosus ab iisdem,
E quîs dux fieri quilibet aptus erat.
Carmentis porta dextra est via proxima Iano;
Ire per hanc noli; quisquis es: omen habet.
Illa fama refert Fabios exisse trecentos,
Porta vacat culpa: sed tamen omen habet.
Vt celeri passu Cremeram tetigere rapacem;
(Turbidus hibernis ille fluebat aquis.)
Castra loco ponunt: districtis ensibus ipsi
Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.
Non aliter, quàm cùm Libyca de gente leones
Inuadunt sparsos lata per arua greges.

Diffu-

Diffugiunt hostes, inhonestaq; vulnera tergo
Accipiunt: Thusco sanguine terra rubet.
Sic iterum, sic sæpè cadunt; vbi vincere apertè
Non datur; insidias armaq; tecta parant.
Campus erat: campi claudebant vltima colles,
Siluaq; montanas occulere apta feras.
In medio paucos armentaq; rara relinquunt:
Cetera virgultis abdita turba latet.
Ecce, velut torrens vndis pluuialibus auctus,
Aut niue, quæ Zephyro victa tepente fluit,
Per sata, perq; vias fertur, nec, vt antè solebat,
Riparum clausas margine finit aquas:
Sic Fabij vallem latis discursibus implent,
Quodq; vident sternunt: nec metus alter inest.
Quo ruitis generosa domus? malè creditur hosti,
Simplex nobilitas perfida tela caue.
Fraude perit virtus; in apertos vndique campos
Prosiliunt hostes, & latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
Quidve quod in misero tempore restet, adest?
Sicut aper longè siluis, latratibus actus,
Fulmineo celeres dissipat ore canes;
Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti,
Vulneraq; alterna dantq; feruntq; manu.
Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes:
Ad bellum missos perdidit vna dies.
Vt tamen Herculeæ superessent semina gentis:
Credibile est ipsos consuluisse deos.
Nam puer impubes, & adhuc non vtilis armis,
Vnus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet vt posses olim, tu Maxime, nasci,
Cui res cunctando restituenda foret.

Continuata loco tria ſidera, Coruus, & Anguis
Et medius Crater inter utrumque latet,
Idibus illa latent: oriuntur nocte ſequenti:
Quæ tibi cur tria ſint tam ſociata canam.
Fortè Ioui Phœbus feſtum ſolemne parabat:
(Non faciet longas fabula noſtra moras)
I mea, dixit, auis, ne quid pia ſacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aëreum percolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus denſiſſima pomis:
Tentat eam roſtro, non erat apta legi.
Immemor imperij, ſediſſe ſub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; ſatur, nigris longũ rapit vnguibus hydrum,
Ad dominumque redit, ficlaq; verba refert:
Hic mihi cauſa moræ viuarum obſeſſor aquarum:
Hic tenuit fontes, officiumq; meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus? & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibentur aquæ.
Dixit: & antiqui monumenta perennia facti
Anguis, auis, crater ſidera iuncta micant.
Tertia poſt Idus nudos aurora Lupercos
Adſpicit: & Fauni ſacra bicornis erunt.
Dicite Pierides ſacrorum quæ ſit origo:
Attigerint Latias vnde petita domos.
Pana deum pecoris veteres coluiſſe feruntur
Arcades, Arcadiis plurimus ille iugis.
Teſtis erit Pholoë, teſtes Stymphalides vndæ,
Quiq; citis Ladon in mare currit aquis;

Cin-

Cinctaq; pinetis nemoris iuga Nonagrini,
Altaq; Trœzene. Parrhasiaq; niues.
Pan erat armenti, Pan illic numen aquarum:
Munus ob incolumes ille ferebat oues.
Transtulit Euander siluestria numina secum:
Hic, ubi nunc vrbs est, tunc locus vrbis erat.
Inde deum colimus, deuectaq; sacra Pelasgis.
Flamen ad hac prisco more dialis erat.
Cur igitur currant; & cur, si currere mos est,
Nuda ferant posita corpora veste, rogas?
Ipse Deus velox discurrere gaudet in altis
Montibus, & subitas concitat ipse fugas:
Ipse deus nudus nudos iubet ire ministros:
Nec satis ad cursus commoda vestis erat.
Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur
Arcadis: & Luna gens prior illa fuit.
Vita ferè similis nullos agitata per vsus,
Artis adhuc expers, & rude vulgus erat.
Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas:
Nectar erat palmis hausta duabus aqua.
Nullus anhelabat sub adunco vomere taurus:
Nulla sub imperio terra colentis erat:
Nullus adhuc erat usus equi: se quisque ferebat,
Ibat ouis lana corpus amicta sua.
Sub Ioue durabant, & corpora nuda gerebant,
Docta graues imbres & tolerare Notos.
Nunc quoque detecti, referunt monimenta vetusti
Moris, & antiquas testificantur opes.
Sed, cur præcipuè fugiat velamina Faunus,
Traditur antiqui fabula plena ioci.
Forte comes domina iuuenis Tirynthius ibat:
Vidit ab excelso Faunus vtrumque iugo.

Vidit, & incaluit, Montanáque numina, dixit,
  Nil mihi vobiscum est: hæc meus ardor erit.
Ibat odoratis humeros perfusa capillis
  Mæonis aurato conspicienda sinu.
Aurea pellebant tepidos vmbracula soles,
  Quæ tamen Herculeæ sustinuere manus.
Iam Bacchi nemus, & Tmoli vineta tenebat
  Hesperus, & fusco roscidus ibat equo.
Antra subit tofis laqueata & pumice viuo,
  Garrulus in primo limine riuus erat.
Dumq; parant epulas, potandáque vina ministri;
  Cultibus Alciden induit illa suis.
Dat tenues tunicas Gætulo murice tinctas,
  Dat teretem zonam, qua modò cincta fuit.
Ventre minor zona est: tunicarum vincla relaxat,
  Vt posset magnas exseruisse manus.
Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
  Scindebant magni vincula parua pedes.
Ipsa capit clauamq; grauem, spoliumq; leonis:
  Conditaq; in pharetra tela minora sua.
Sic epulis functi, sic dant sua corpora somno,
  Et positis iuxta secubuere toris.
Causa, repertori vitis quia sacra parabant,
  Quæ facerent purè, cùm foret orta dies.
Noctis erat medium (quid non amor improbus audet?)
  Roscida per tenebras Faunus ad antra venit.
Vtq; videt comites somno vinoq; solutos;
  Spem capit in dominis esse soporis idem.
Intrat: & huc illuc temerarius errat adulter,
  Et præfert cautas, subsequiturq; manus.
Venerat ad strati captata cubilia lecti,

Et

Et felix prima sorte futurus erat.
Vt tetigit fului setis hirsuta leonis
Vellera; pertimuit, sustinuitq; manus,
Attonitusq; metu rediit: ceu sæpè viator
Turbatum viso rettulit angue pedem.
Inde tori, qui iunctus erat, velamina tangit
Mollia, mendaci decipiturque nota.
Ascendit: spondaq; sibi propiore recumbit:
(Et tumidum cornu durius inguen erat.)
Interea tunicas ora subducit ab ima:
(Horrebant densis aspera crura pilis.)
Cetera tentantem cubito Tirynthius heros
Reppulit: è summo decidit ille toro.
Fit sonus, inclamat comites, & lumina poscit
Mæonis. illatis ignibus acta patent.
Ille gemit lecto grauiter deiectus ab alto:
Membraq; de dura vix sua tollit humo.
Ridet & Alcides, & qui videre iacentem:
Ridet amatorem Lyda puella suum.
Veste deus lusus, fallentes lumina vestes
Non amat, & nudos ad sua sacra vocat.
Adde peregrinis causas, mea Musa, Latinas,
Inq; suo noster puluere currat equus.
Cornipedi Fauno cæsa de more capella
Venit ad exiguas turba vocata dapes.
Dumq; sacerdotes verubus transsuta salignis
Exta parant, medias sole tenente vias;
Romulus, & frater, pastoralisq; iuuentus,
Solibus, & campo corpora nuda dabant:
Cæstibus, & iaculis, & misso pondere saxi
Brachia per lusus experienda dabant.
Pastor ab excelso, per deuia rura iuuencos,

Romule prædones & Reme dixit, agunt.
Longum erat armari, diuersis exit vterque
Partibus, occursu præda recepta Remi est.
Et rediit, verubus stridentia detrahit exta:
Atque, ait, Hæc certè non nisi victor edet.
Dicta facit, Fabiiq; simul, venit irritus illuc
Romulus, & mensas, ossaq; nuda videt.
Risit, & indoluit, Fabios potuisse Remumq;
Vincere; Quintilios non potuisse suos.
Fama manet facti, posito velamine currunt.
Et memorem famam, qui bene gessit, habet.
Forsitan & quæras cur sit locus ille Lupercal,
Quæve diem tali nomine causa notet.
Syluia Vestalis cælestia semina partu
Ediderat, patruo regna tenente suo.
Is iubet auferri paruos, & in amne necari.
Quid facis? ex istis Romulus alter erit.
Iussa recusantes peragunt lachrymosa ministri,
Flent tamen, & geminos in loca iussa ferunt.
Albula, quem Tyberin mersus Tyberinus in vndis
Reddidit; hybernis fortè tumebat aquis.
Hic vbi nunc fora sunt, lintres errare videres,
Quaq; iacent valles, Maxime Circe, tuæ.
Huc vbi venerunt (neque enim procedere possunt
Longius (ex illis vnus & alter ait:
Ah quam sunt similes! ah quàm formosus vterq; !
Plus tamen ex istis iste vigoris habet.
Si genus arguitur vultu, nisi fallit imago,
Nescio quem è vobis suspicor esse deum.
At si quis vestræ deus esset originis auctor,
In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certè, si non ope mater egeret:

Quæ

Quæ facta est vno mater & orba die.
Nata simul, moritura simul, simul ire vndas
Corpora, desierat: deposuitq; sinu.
Vagierant ambo pariter: sensisse putares.
Hi redeunt vdis in sua tecta genis.
Sustinet impositos summa cauus alueus vnda.
Heu quantum fati parua tabella tulit!
Alueus in limo siluis appulsus opacis,
Paulatim fluuio deficiente sedet.
Arbor erat: remanent vestigia: quæque vocatur
Romula nunc ficus, Rumina ficus erat.
Venit ad expositos (mirum) lupa fœta gemellos.
Quis credat pueris non nocuisse feram?
Non nocuisse parum est: prodest quoque. quos lupa nutrit,
Perdere cognatæ sustinuere manus.
Constitit, & cauda teneris blanditur alumnis,
Et fingit lingua corpora bina sua:
Marte satos scires; timor abfuit, vbera ducunt,
Nec sibi promissa lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit, locus ille Lupercis.
Magna dati nutrix præmia lactis habet.
Quid vetat Arcadio dictos à monte Lupercos?
Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.
Nupta quid exspectas? non tu pollentibus herbis,
Nec prece, nec magico carmine mater eris.
Excipe fœcundæ patienter verbera dextræ:
Iam socer optatum nomen habebit aui.
Nam fuit illa dies, dura cum sorte maritæ
Reddebant vteri pignora rara sui.
Quid mihi, clamabat, prodest rapuisse Sabinas,
Romulus (hoc illo sceptra tenente fuit:)

Si

Si mea non vires, sed bellum injuria fecit;
Vtilius fuerat non habuisse nurus.
Monte sub Esquilio multis inciduus annis
Iunonis magnæ nomine lucus erat.
Huc vbi venerunt, pariter nuptaq; viriq;
Suppliciter posito procubuere genu.
Cùm subitò mota tremuere cacumina siluæ.
Et Dea per lucos mira locuta suos.
Italidas matres, inquit, sacer hircus inito.
Obstupuit dubio territa turba sono.
Augur erat (nomen longis intercidit annis)
Nuper ab Etrusca venerat exsul humo.
Ille caprum mactat, iussa sua terga puellæ
Pellibus exsectis percutienda dabant.
Luna resumebat decimo noua cornua mense,
Virq; pater subitò nuptaq; mater erat.
Gratia Lucinæ: dedit hæc tibi nomina lucus:
Aut quia principium tu Dea lucis habes.
Parce precor grauidis, facilis Lucina, puellis:
Maturumq; vtero molliter aufer onus.
ORta dies fuerat, tu desine credere ventis:
Perdidit illius temporis aura fidem.
Flamina non constant: & sex reserata diebus
Carceris Æolij ianua lata patet.
IAm leuis obliqua subsedit Aquarius vrna,
Proximus æthereos excipe, Piscis, equos.
Te memorãt fratremq; tuum (nam iuncta micatis
Signa) duos tergo sustinuisse deos.
Terribilem quondam fugiens Typhona Dione
Tunc, cùm pro cælo Iupiter arma tulit;
Venit ad Euphratem comitata Cupidine paruo,
Inq; Palæstinæ margine sedit aquæ.

Popu-

Populus, & canna riparum summa tenebant,
Spemq; dabant salices, hos quoque posse tegi.
Dum latet, insonuit vento nemus, illa timore
Pallet: & hostiles credit adesse manus.
Vtq; sinu tenuit natum, Succurrite Nymphæ,
Et Dîs auxilium ferte duobus, ait.
Nec mora, prosiluit: pisces subiere gemelli.
Pro quo nunc, cernis, sidera numen habent.
Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis,
Ne violent timidi piscibus ora, Syri.
PRoxima lux vacua est. At tertia dicta Quirino
Qui tenet hoc nomen Romulus ante fuit.
Siue quod hasta quiris priscis est dicta Sabinis:
(Pellicus à telo venit in astra deus.)
Siue suo regi nomen posuere Quirites:
Seu quia Romanis iunxerat ille Cures.
Nam pater armipotens postquã noua mœnia vidit,
Multaq; Romulea bella peracta manu;
Iuppiter, inquit, habet Romana potentia vires:
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum: quamuis intercidit alter,
Pro se, proq; Remo, qui mihi restat, erit,
Vnus erit, quem tu tolles in cærula cæli,
Tu mihi dixisti: sint rata dicta Iouis.
Iuppiter annuerat: nutu tremefactus vterque
Est polus: & cæli pondera mouit Atlas.
Est locus: antiqui Capreæ dixere paludem:
Fortè tuis illic, Romule, iura dabas.
Sol fugit, & remouent subeuntia nubila cælum,
Et grauis effusis decidit imber aquis.
Hinc tonat, hinc missis abrumpitur ignibus æther.
Fit fuga: Rex patriis astra petebat equis.

Luctus

Luctus erat, falsaq; patres in crimine cadis,
Hæsissetq; animis forsitan illa fides.
Sed procul è longa veniebat Iulius Alba:
Lunaq; fulgebat: nec facis usus erat.
Cùm subito motu sepes tremuere sinistræ.
Rettulit ille gradus: horruerantq; comæ.
Pulcher, & humano maior, trabeaq; decorus
Romulus, in media visus adesse via:
Et dixisse simul: Prohibe lugere Quirites,
Ne violent lacrymis numina nostra suis.
Thura ferãt, placentq; nouum pia turba Quirinũ,
Et patrias artes militiamq; colant.
Iussit: & in tenues oculis euanuit auras.
Conuocat hic populos, iussaq; verba refert.
Templa Deo fiunt, collis quoque dictus ab illo est,
Et referunt certi sacra paterna dies.
Lux quoque cur eadem Stultorum festa vocetur,
Accipe: parua quidem causa sed apta subest.
Non habuit doctos tellus antiqua colonos:
Lassabant agiles aspera bella viros.
Plus erat in gladio quàm curuo laudis aratro:
Neglectus domino pauca ferebat ager.
Farra tamen veteres iaciebant, farra metebant,
Primitias Cereri farra resecta dabant.
Vsibus admoniti flammis torrenda dederunt.
Multaq; peccato damna tulere suo.
Nam modò verrebant nigras pro farre fauillas.
Nunc ipsas ignes corripuere casas.
Facta dea est Fornax: læti Fornace coloni
Orant, ut fruges temperet illa suas.
Curio legitimus tunc Fornacalia verbis
Maximus indicit: nec stata sacra facit,

Inq;

iq; foro multa circum pendente tabella
Signatur certa curia quaque nota.
ſtultaq; pars populi quæ ſit ſua curia neſcit:
Sed facit extrema ſacra relicta die.

EST honor & tumulis animas placare paternas,
Paruaq; in exſtructas munera ferre pyras.
Parua petunt manes, pietas pro diuite grata eſt
Munere, non auidos Styx habet ima deos.
Tegula porrectis ſatis eſt velata coronis,
Et ſparſæ fruges, paruaq; mica ſalis:
Inq; mero mollita Ceres, violæq; ſolutæ.
Hæc habeat media teſta relicta Via.
Nec maiora: ſed & his placabilis vmbra eſt,
Adde preces poſitis & ſua verba focis.
Hunc morem Æneas pietatis idoneus auctor
Attulit in terras, iuſte Latine, tuas.
Ille patris Genio ſolemnia dona ferebat:
Hinc populi ritus edidicere nouos.
At quondã, dum longa ferunt pugnacibus armis
Bella: parentales deſeruere dies.
Non impunè fuit: nam dicitur omine ab iſto
Roma ſuburbanis incaluiſſe rogis.
Vix equidem credo. buſtis exiſſe feruntur,
Et tacitæ quaſi tempore noctis aui,
Perq; vias vrbis latoſq; vlulaſſe per agros
Deformes animas vulgus inane, ferunt.
Poſt ea præteriti tumulis redduntur honores,
Prodigiiſq; venit funeribuſq; modus.
Dum tamen hæc fiunt, viduæ ceſſate puellæ:
Exſpectet puros pinea tæda dies.
Nec tibi, quæ cupidæ matura videbere matri,
Comat virgineas haſta recurua comas.

Con-

Conde tuas Hymenæe faces, & ab ignibus atris
Aufer, habent alias mœsta sepulcra faces.
Di quoq; templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent aræ: stentq; sine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa sepulcris
Errant: nunc posito pascitur vmbra cibo.
Nec tamen hoc vltra, quã quum de mense superſũ
Luciferi, quot habent carmina nostra pedes.
Hanc, quia iusta ferunt, dixere Feralia lucem,
Vltima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in mediis residens annosa puellis,
Sacra facit Tacitæ, nec tamen ipsa tacet,
Et digitis tria thura tribus sub limine ponit,
Qua breuis occultum mus sibi fecit iter.
Tunc cantata tenet cum fusco licia plumbo,
Et septem nigras versat in ore fabas.
Quodq; pice adstrinxit, quod acu traiecit ahena,
Obscurum menta torret in igne caput:
Vina quoq; instillat, vini quodcumq; relictum est,
Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa bibit.
Hostiles linguas, inimicaq; vinximus ora,
Dicit discedens; ebriaq; exit anus.
Protinus à nobis, quæ sit dea Muta, requires,
Disce, per antiquos quæ mihi nota senes,
Iuppiter immodico Iuturnæ victus amore
Multa tulit, tanto non patienda deo.
Illa modo in siluis inter coryleta iacebat:
Nunc in cognatas desiliebat aquas.
Conuocat hic Nymphas Latiũ quæcumq; tenebant,
Et iacit in medio talia verba choro:
Inuidet ipsa sibi, vitatq; quod expedit illi,
Vestra soror, summo concubuisse deo.

Con-

Consulite ambobus: nã quæ mea magna voluptas,
Vtilitas vestra magna sororis erit.
Vos illi in prima fugienti obsistite ripa,
Ne sua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat: annuerant Nymphæ Tyberinides omnes,
Quæque colunt thalamos Ilia diua, tuos.
Fortè fuit Nais, Lar nomine: prima sed illi
Dicta bis, antiquum syllaba nomen erat
Ex vitio positum, sæpè illi dixerat Almo,
Nata tene linguam: nec tamen illa tenet.
Quæ simul ac tetigit Iuturnæ stagna sororis
Effuge, ait, ripas, dicta refertq; Iouis.
Illa etiam Iunonem adiit: miserataq; nuptas,
Naida Iuturnam vir tuus, inquit, amat.
Iuppiter intumuit; quaque est non vsa modestè,
Eripit huic linguam: Mercuriumque vocat.
Duc hanc ad Manes: locus ille silentibus aptus,
Nympha, sed infernæ Nympha paludis erit.
Iussa Iouis fiunt, accepit lucus euntes.
Dicitur illa duci tunc placuisse suo.
Vim parat hic, vultu pro verbis illa precatur,
Et frustra muto nititur ore loqui.
Fitq; grauis, geminosq; parit, qui compita seruant,
Et vigilant nostra semper in æde Lares.
PRoxima cognati dixere Charistia cari,
Et venit ad socios turba propinqua deos.
Scilicet à tumulis, & qui periere propinquis,
Protinus ad viuos ora referre iuuat,
Postq; tot amissos, quidquid de sanguine restat,
Adspicere, & generis dinumerare gradus,
Innocui veniant: procul hinc procul impius esto
Frater, & in partus mater acerba suos.

Cui

Cui pater est viuax, qui matris digerit annos,
Quæ premit inuisam socrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres absint, & Iasonis vxor,
Et quæ ruricolis semina tosta dedit,
Et soror, & Progne, Tereusq; duabus iniquus:
Et quicumque suas per scelus auget opes.
Dis generis date thura boni; concordia fertur
Illa præcipuè mitis adesse die.
Et libate dapes, vt grati pignus amoris
Nutriat intinctos missa patella cibos.
Iamq; vbi suadebit placidos nox humida somnos,
Larga precaturi sumite vina manu.
Et, bene vos, bene tu patriæ pater optime Cæsar,
Dicite suffuso per sacra verba mero.
NOx vbi transierit solito celebretur honore,
Separat indicio qui deus arma suo.
Termine siue lapis, siue es defossus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.
Te duo diuersa domini de parte coronant.
Binaq; serta tibi, binaq; dona ferunt.
Ara fit: huc ignem curto fert rustica testu
Sumptum de tepidis ipsa colona focis.
Ligna senex minuit: concisaq; construit altè,
Et solida ramos figere pugnat humo.
Tum sicco primas irritat cortice flammas.
Stat puer, & manibus lata canistra tenet.
Inde, vbi ter fruges medios immisit in ignes:
Porrigit incisos filia parua fauos:
Vina tenent alij: libantur singula flammis:
Spectant, & linguis candida turba fauent,
Spargitur & cæso communis Terminus agno:
Nec queritur, lactans cùm sibi porca datur.

Con-

Conueniunt, celebrantq; dapes vicinia simplex,
Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
Tu populos, vrbesq;, & regna ingentia finis:
Omnis erit sine te litigiosus ager.
Nulla tibi ambitio est, nullo corrumperis auro:
Legitima seruas credita rura fide.
Si tu signasses olim Thyreatida terram;
Corpora non letho missa trecenta forent:
Nec foret Othryades congestis lectus in armis,
O quantum patriæ sanguinis ille dedit!
Quid noua cùm fierent Capitolia? nempe deorum
Cuncta Ioui cessit turba locumq; dedit.
Terminus (vt memorant veteres) inuentus in æde
Restitit: & magno cum Ioue templa tenet.
Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine post illud leuitas tibi libera non est.
Qua positus fueris in statione, mane:
Nec tu vicino quidquam concede roganti,
Ne videare hominem præposuisse Ioui.
Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris;
Clamato, Tuus est hic ager, ille tuus.
Est via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
Quondam Dardanio regna petita duci.
Illa lanigeri pecoris tibi, Termine fibris
Sacra videt fieri sextus ab vrbe lapis.
Gentibus est aliis tellus data limite certo.
Romanæ spatium est vrbis & orbis idem.

NVnc mihi dicenda est regis fuga, traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina mense dies.
Vltima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna: vir iniustus, fortis ad arma tamen.

Cepe-

Ceperat hic alias, alias euerterat vrbes,
Et Gabios turpi fecerat arte suos.
Namq; trium minimus proles manifesta Superbi,
In medios hostes nocte silente venit.
Nudarant gladios, Occidite, dixit, inermem:
Hoc cupiunt fratres, Tarquiniusq; pater,
Qui mea crudeli lacerauit verbere terga,
(Dicere vt hoc posset, verbera passus erat.)
Luna fuit, spectant iuuenem, gladiosq; recondunt,
Tergaq; deducta veste notata vident.
Flent quoque, & vt secũ tueatur bella precantur:
Callidus ignaris annuit ille viris.
Iamq; potens; misso genitorem appellat amico,
Perdendi Gabios quod sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
Sectus humum riuo lene sonantis aqua.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit, & virga lilia summa metit.
Nuntius vt rediit, decussaq; lilia dixit;
Filius, Agnosco iussa parentis, ait.
Nec mora: principibus cæsis ex vrbe Gabina,
Traduntur ducibus mœnia nuda suis.
Ecce (nefas visu) mediis altaribus anguis
Exit, & exstinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phœbus, sors est ita reddita: Matri
Qui dederit primus oscula, victor erit.
Oscula quisque sua matri properata dederunt,
Non intellecto credula turba deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator, vt esset
Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.
Ille iacens pronus matri dedit oscula Terræ;
Creditus offenso procubuisse pede.

Cingi-

ngitur intereà Romanis Ardea signis,
Et patitur longas obsidione moras.
um vacat, & metuunt hostes committere pugnam;
Luditur in castris: otia miles agit.
arquinius iuuenis socios dapibusq; meroq;
Accipit, ex illis rege creatus ait:
Dum nos sollicitos pigro tenet Ardea bello,
Nec sinit ad patrios arma referre deos;
Ecquid in officio torus est socialis? & ecquid
Coniugibus nostris mutua cura sumus?
Quisque suam laudat: studiis certamina crescunt,
Et feruet multo linguaq; corq; mero.
Surgit cui dederat clarum Collatia nomen,
Non opus est verbis, credite rebus, ait.
Nox superest, tollamur equis, vrbemq; petamus.
Dicta placent: frenis impediuntur equi.
Perculerant dominos, regalia protinus illi
Tecta petunt: custos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis fusis per colla coronis
Inueniunt posito peruigilare mero.
Inde cito passu petitur Lucretia; cuius
Ante torum calathi, lanaq; mollis erat.
Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant:
Inter quas tenui sic ait illa sono:
Mittenda est domino (nunc nunc properate puellæ)
Quamprimum nostra facta lecerna manu.
Quid tamen auditis? (nam plura audire potestis:)
Quantum de bello dicitur esse super?
Postmodo victa cades: melioribus Ardea restas
Improba, quæ nostros cogis abesse viros.
Sint tantùm reduces, sed enim temerarius ille

Est meus, & stricto qualibet ense ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me subit: & gelidum pectora frigus habet.
Desinit in lacrymas: inceptaque fila remisit,
In gremio vultum deposuitque suo.
Hoc ipsum decuit: lacrymæ decuere pudicam,
Et facies animo dignaque parque fuit.
Pone metum, veni, coniux ait, illa reuixit,
Deque viri collo dulce pependit onus.
Interea iuuenis furiales regius ignes
Concipit, & cæco raptus amore furit.
Forma placet, niueusque color, flauique capilli,
Quique aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox, & quod corrumpere non est:
Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
Iam dederat cantus lucis prænuntius ales,
Cùm referunt iuuenes in sua castra pedem.
Carpitur attonitos absentis imagine sensus
Ille: recordanti plura magisque placent.
Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina neuit:
Iniectæ collo sic iacuere comæ;
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuerunt:
Hic color, hæc facies, hic decor oris erat.
Vt solet à magno fluctus languescere flatu;
Sed tamen à vento, qui fuit, vnda tumet:
Sic, quamuis aberat placitæ præsentia formæ,
Quem dederat præsens forma, manebat amor.
Ardet; & iniusti stimulis agitatus amoris,
Comparat indigno vimque metumque toro.
Exitus in dubio est: Audebimus vltima dixit,
Viderit: audentes Forsque Deusque iuuat.
Cepimus audendo Gabios quoque, talia fatus

En-

Ense latus cinxit, tergaque pressit equi.
Accipit ærata iuuenem Collatia porta;
Condere iam vultus sole parante suos.
Hostis vt hospes init penetralia Collatini:
Comiter excipitur: sanguine iunctus erat.
Quantum animis erroris inest! parat inscia rerum
Infelix epulas hostibus illa suis.
Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somnum.
Nox erat: & tota lumina nulla domo.
Surgit, & aurata vagina liberat ensem,
Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.
Vtque torum pressit, Ferrum Lucretia mecum est.
Natus, ait, Regis, Tarquiniusque vocor.
Illa nihil: neque enim vocem viresque loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet.
Sed tremit, vt quondam stabulis deprensa relictis,
Parua sub infesto cum iacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur femina pugnans,
Clamet? at in dextra qui vetet ensis erat,
Effugiat? positis vrgentur pectora palmis;
Tunc primum externa pectora tacta manu.
nstat amans hostis, precibus, pretioque minisque.
Nec prece, nec pretio, nec mouet ille minis.
'il agis, Eripiam, dixit, pro crimine vitam:
Falsus adulterij testis adulter ero.
terimam famulum, cum quo deprensa fereris:
Succubuit famæ victa puella metu.
uid victr gaudes! hac te victoria perdet.
Heu quanto regnis nox stetit vna tuis!
nque erat orta dies, passis sedet illa capillis,
Vt solet ad nati mater itura rogum.

Luctus erat, falsaq; patres in crimine cadit.
Hæsissetq; animis forsitan illa fides.
Sed procul è longa veniebat Iulius Alba:
Lunaq; fulgebat: nec facis vsus erat.
Cùm subito motu sepes tremuere sinistra.
Rettulit ille gradus: horruerantq; comæ.
Pulcher, & humano maior, trabeaq; decorus
Romulus, in media visus adesse via:
Et dixisse simul: Prohibe lugere Quirites,
Ne violent lacrymis numina nostra suis.
Thura ferãt, placentq; nouum pia turba Quirinũ,
Et patrias artes militiamq; colant.
Iussit: & in tenues oculis euanuit auras.
Conuocat hic populos, iussaq; verba refert.
Templa Deo fiunt, collis quoque dictus ab illo est,
Et referunt certi sacra paterna dies.
Lux quoque cur eadem Stultorem festa vocetur,
Accipe: parua quidem causa sed apta, subest.
Non habuit doctos tellus antiqua colonos:
Lassabant agiles aspera bella viros.
Plus erat in gladio quàm curuo laudis aratro:
Neglectus domino pauca ferebat ager.
Farra tamen veteres iaciebant, farra metebant,
Primitias Cereri farra resecta dabant.
Vsibus admoniti flammis torrenda dederunt.
Multaq; peccato damna tulere suo.
Nam modò verrebant nigras pro farre fauillas.
Nunc ipsas ignes corripuere casas.
Facta dea est Fornax: læti Fornace coloni
Orant, vt fruges temperet illa suas.
Curio legitimus tunc Fornacalia verbis
Maximus indicit: nec stata sacra facit,

Inq;

ꝗ foro multa circum pendente tabella
Signatur certa curia quaque nota.
ultaꝗ pars populi qua sit sua curia nescit:
Sed facit extrema sacra relicta die.
St honor & tumulis animas placare paternas,
Paruaꝗ in exstructas munera ferre pyras.
irua petunt manes, pietas pro diuite grata est
Munere, non auidos Styx habet ima deos.
egula porrectis satis est velata coronis,
Et sparsæ fruges, paruaꝗ mica salis:
ꝗ mero mollita Ceres, violaꝗ soluta.
Hac habeat media testa relicta Via.
ec maiora: sed & his placabilis vmbra est,
Adde preces positis & sua verba focis.
'unc morem Æneas pietatis idoneus auctor
Attulit in terras, iuste Latine, tuas.
'le patris Genio solemnia dona ferebat:
Hinc populi ritus edidicere nouos.
!t quondã, dum longa ferunt pugnacibus armis
Bella: parentales deseruere dies.
Ion impunè fuit: nam dicitur omine ab isto
Roma suburbanis incaluisse rogis.
ix equidem credo. bustis exisse feruntur,
Et tacita questi tempore noctis aui.
'erꝗ vias vrbis latosꝗ vlulasse per agros
Deformes animas vulgus inane, ferunt.
ost ea præteriti tumulis redduntur honores,
Prodigiisꝗ venit funeribusꝗ modus.
)um tamen hæc fient, vidua cessate puellæ:
Exspectet puros pinea tæda dies.
'ec tibi, quæ cupidæ matura videbere matri;
Comat virgineas hasta recurua comas.

Con-

Conde tuas Hymenaee faces, & ab ignibus atris
Aufer, habent alias mœsta sepulcra faces.
Di quoq; templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent aræ: stentq; sine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa sepulcris
Errant: nunc posito pascitur vmbra cibo.
Nec tamen hoc vltra, quã quum de mense superſũ
Luciferi, quot habent carmina nostra pedes.
Hanc, quia iusta ferunt, dixere Feralia lucem,
Vltima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in mediis residens annosa puellis,
Sacra facit Tacitæ, nec tamen ipsa tacet.
Et digitis tria thura tribus sub limine ponit,
Qua breuis occultum mus sibi fecit iter.
Tunc cantata tenet cum fusco licia plumbo,
Et septem nigras versat in ore fabas.
Quodq; pice adstrinxit, quod acu traiecit ahena,
Obscurum menta torret in igne caput:
Vina quoq; instillat, vini quodcumq; relictum est,
Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa bibit.
Hostiles linguas, inimicaq; vinximus ora,
Dicit discedens; ebriaq; exit anus.
Protinus à nobis, quæ sit dea Muta, requires,
Disce, per antiquos quæ mihi nota senes.
Iuppiter immodico Iuturnæ victus amore
Multa tulit, tanto non patienda deo.
Illa modo in siluis inter coryleta iacebat:
Nunc in cognatas desiliebat aquas.
Conuocat hic Nymphas Latiũ quæcumq; tenebant,
Et iacit in medio talia verba choro:
Inuidet ipsa sibi, vitatq; quod expedit illi,
Vestra soror, summo concubuisse deo.

Con-

onsulite ambobus: nã qua mea magna voluptas,
Vtilitas vestra magna sororis erit.
'es illi in prima fugienti obsistite ripa,
Ne sua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat: annuerant Nymphæ Tyberinides omnes,
Quaque colunt thalamos Ilia diua, tuos.
Fortè fuit Nais, Lar nomine: prima sed illi
Dicta bis, antiquum syllaba nomen erat
Ex vitio positum, sæpè illi dixerat Almo,
Nata tene linguam: nec tamen illa tenet.
Quæ simul ac tetigit Iuturnæ stagna sororis
Effuge, ait, ripas, dicta refertq; Iouis.
Illa etiam Iunonem adiit: miserataq; nuptas,
Naida Iuturnam vir tuus, inquit, amat.
Iuppiter intumuit; quaque est non vsa modestè,
Eripit huic linguam: Mercuriumque vocat.
Duc hanc ad Manes: locus ille silentibus aptus,
Nympha, sed inferna Nympha paludis erit.
Iussa Iouis fiunt, accepit lucus euntes.
Dicitur illa duci tunc placuisse suo.
Vim parat hic, vultu pro verbis illa precatur,
Et frustra muto nititur ore loqui.
Fitq; grauis, geminosq; parit, qui compita seruant,
Et vigilant nostra semper in æde Lares.

PRoxima cognati dixere Charistia cari,
Et venit ad socios turba propinqua deos.
Scilicet à tumulis, & qui periere propinquis,
Protinus ad viuos ora referre iuuat,
Postq; tot amissos, quidquid de sanguine restat,
Adspicere, & generis dinumerare gradus,
Innocui veniant: procul hinc procul impius esto
Frater, & in partus mater acerba suos.

Cui

Cui pater eſt viuax, qui matris digerit annos,
Quæ premit inuiſam ſocrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres abſint, & Iaſonis vxor,
Et quæ ruricolis ſemina toſta dedit,
Et ſoror, & Progne, Tereuſq; duabus iniquus:
Et quicumque ſuas per ſcelus auget opes.
Dis generis date thura boni; concordia fertur
Illa præcipuè mitis adeſſe die.
Et libate dapes, vt grati pignus amoris
Nutriat intinctos miſſa patella cibos.
Iamq; vbi ſuadebit placidos nox humida ſomnos,
Larga precaturi ſumite vina manu.
Et, bene vos, bene te patriæ pater optime Cæſar,
Dicite ſuffuſo per ſacra verba mero.

NOx vbi tranſierit ſolito celebretur honore,
Separat indicio qui deus arma ſuo.
Termine ſiue lapis, ſiue es defoſſus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.
Te duo diuerſa domini de parte coronant,
Binaq; ſerta tibi, binaq; dona ferunt.
Ara fit: huc ignem curto fert ruſtica teſtu
Sumptum de tepidis ipſa colona focis.
Ligna ſenex minuit: conciſaq; conſtruit altè,
Et ſolida ramos figere pugnat humo.
Tum ſicco primas irritat cortice flammas,
Stat puer, & manibus lata caniſtra tenet.
Inde, vbi ter fruges medios immiſit in ignes:
Porrigit inciſos filia parua fauos:
Vina tenent alij: libantur ſingula flammis:
Spectant, & linguis candida turba fauent.
Spargitur & cæſo communis Terminus agno:
Nec queritur, lactans cùm ſibi porca datur.

Con-

mueniunt, celebrantq; dapes vicinia simplex,
Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
ı populos, vrbesq;, & regna ingentia finis:
Omnis erit sine te litigiosus ager.
ılla tibi ambitio est, nullo corrumperis auro:
Legitima seruas credita rura fide.
tu signasses olim Thyreatida terram;
Corpora non letho missa trecenta forent:
ıc foret Othryades congestis tectus in armis,
O quantum patriæ sanguinis ille dedit!
ıid noua cùm fierent Capitolia? nempe deorum
Cuncta Ioui cessit turba locumq; dedit.
·minus (vt memorant veteres) inuentus in æde
Restitit: & magno cum Ioue templa tenet.
ınc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.
·mine post illud leuitas tibi libera non est.
Qua positus fueris in statione, mane:
: tu vicino quidquam concede roganti,
Ne videare hominem præposuisse Ioui.
eu vomeribus, seu tu pulsabere rastris;
Clamato, Tuus est hic ager, ille tuus.
via, qua populum Laurentes ducit in agros,
Quondam Dardanio regna petita duci.
lanigeri pecoris tibi, Termine fibris
acra videt fieri sextus ab vrbe lapis.
tibus est aliis tellus data limite certo.
omana spatium est vrbis & orbis idem.
Vnc mihi dicenda est regis fuga, traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina mense dies.
na Tarquinius Romanæ gentis habebat
egna: vir iniustus, fortis ad arma tamen.

Cepe-

Cui pater est viuax, qui matris digerit annos,
　Qua premit inuisam socrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres absint, & Iasonis vxor,
　Et quæ ruricolis semina tosta dedit,
Et soror, & Progne, Tereusq; duabus iniquus:
　Et quicumque suas per scelus auget opes.
Dis generis date thura boni; concordia fertur
　Illa præcipuè mitis adesse die.
Et libate dapes, vt grati pignus amoris
　Nutriat intinctos missa patella cibos.
Iamq; vbi suadebit placidos nox humida somnos,
　Larga precaturi sumite vina manu.
Et, bene vos, bene tu patriæ pater optime Cæsar,
　Dicite suffuso per sacra verba mero.
Nox vbi transierit solito celebretur honore,
　Separat indicio qui deus arma suo.
Termine siue lapis, siue es defossus in agro
　Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.
Te duo diuersa domini de parte coronant,
　Binaq; serta tibi, binaq; dona ferunt.
Ara fit: huc ignem curto fert rustica testu
　Sumptum de tepidis ipsa colona focis.
Ligna senex minuit: concisaq; construit altè,
　Et solida ramos figere pugnat humo.
Tum sicco primas irritat cortice flammas,
　Stat puer, & manibus lata canistra tenet.
Inde, vbi ter fruges medios immisit in ignes:
　Porrigit incisos filia parua fauos:
Vina tenent alij: libantur singula flammis:
　Spectant, & linguis candida turba fauent.
Spargitur & cæso communis Terminus agno:
　Nec queritur, lactans cùm sibi porca datur.

Con-

Conueniunt, celebrantq; dapes vicinia simplex,
Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
Tu populos, vrbesq;, & regna ingentia finis:
Omnis erit sine te litigiosus ager.
Nulla tibi ambitio est, nullo corrumperis auro:
Legitima seruas credita rura fide.
Si tu signasses olim Thyreatida terram;
Corpora non letho missa trecenta forent:
Nec foret Othryades congestis lectus in armis.
O quantum patriæ sanguinis ille dedit!
Quid noua cùm fierent Capitolia nempe deorum
Cuncta Ioui cessit turba locumq; dedit.
Terminus (vt memorant veteres) inuentus in æde
Restitit: & magno cum Ioue templa tenet.
Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine post illud leuitas tibi libera non est.
Qua positus fueris in statione, mane:
Nec tu vicino quidquam concede roganti,
Ne videare hominem præposuisse Ioui.
Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris;
Clamato, Tuus est hic ager, ille tuus.
Est via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
Quondam Dardanio regna petita duci.
Illa lanigeri pecoris tibi, Termine fibris
Sacra videt fieri sextus ab vrbe lapis.
Gentibus est aliis tellus data limite certo.
Romana spatium est vrbis & orbis idem.

NVnc mihi dicenda est regis fuga, traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina mense dies.
Vltima Tarquinius Romana gentis habebat
Regna: vir iniustus, fortis ad arma tamen.

Cepe-

Ceperat hic alias, alias euerterat vrbes,
Et Gabios turpi fecerat arte suos.
Namq; trium minimus proles manifesta Superbi,
In medios hostes nocte silente venit.
Nudarant gladios, Occidite, dixit, inermem:
Hoc cupiunt fratres, Tarquiniusq; pater,
Qui mea crudeli lacerauit verbere terga,
(Dicere vt hoc posset, verbera passus erat.)
Luna fuit, spectant iuuenem, gladiosq; recondunt,
Tergaq; deducta veste notata vident.
Flent quoque, & vt secũ tueatur bella precantur:
Callidus ignaris annuit ille viris.
Iamq; potens; misso genitorem appellat amico,
Perdendi Gabios quod sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
Sectus humum riuo lene sonantis aquæ.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit, & virga lilia summa metit.
Nuntius vt rediit, decussaq; lilia dixit;
Filius, Agnosco iussa parentis, ait.
Nec mora: principibus cæsis ex vrbe Gabina,
Traduntur ducibus mœnia nuda suis.
Ecce (nefas visu) mediis altaribus anguis
Exit, & exstinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phœbus, sors est ita reddita: Matri
Qui dederit primus oscula, victor erit.
Oscula quisque suæ matri properata dederunt,
Non intellecto credula turba deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator, vt esset
Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.
Ille iacens pronus matri dedit oscula Terræ;
Creditus offenso procubuisse pede.

Cingi-

Cingitur intereà Romanis Ardea signis,
Et patitur longas obsidione moras.
Dum vacat, & metuunt hostes committere pugnam;
Luditur in castris: otia miles agit.
Tarquinius iuuenis socios dapibusq́ meroq́
Accipit, ex illis rege creatus ait:
Dum nos sollicitos pigro tenet Ardea bello,
Nec sinit ad patrios arma referre deos;
Ecquid in officio torus est socialis? & ecquid
Coniugibus nostris mutua cura sumus?
Quisque suam laudat: studiis certamina crescunt,
Et feruet multo linguaq́ corq́ mero.
Surgit cui dederat clarum Collatia nomen,
Non opus est verbis, credite rebus, ait.
Nox superest, tollamur equis, vrbemq́ petamus;
Dicta placent: frenis impediuntur equi.
Perculerant dominos; regalia protinus illi
Tecta petunt: custos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis fusis per colla coronis
Inueniunt posito peruigilare mero.
Inde cito passu petitur Lucretia; cuius
Ante torum calathi, lanaq́ mollis erat.
Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant:
Inter quas tenui sic ait illa sono:
Mittenda est domino (nunc nunc properate puellæ)
Quamprimum nostra facta lecerna manu.
Quid tamen auditis? (nam plura audire potestis:)
Quantum de bello dicitur esse super?
Postmodo victa cades: melioribus Ardea restas
Improba, quæ nostros cogis abesse viros.
Sint tantùm reduces, sed enim temerarius ille

Est meus, & stricto qualibet ense ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me subit: & gelidum pectora frigus habet.
Desinit in lacrymis: inceptaque fila remisit,
In gremio vultum deposuitque suo.
Hoc ipsum decuit: lacrymæ decuere pudicam,
Et facies animo dignaque parque fuit.
Pone metum, veni, coniux ait, illa reuixit,
Deque viri collo dulce pependit onus.
Interea iuuenis furiales regius ignes
Concipit, & cæco raptus amore furit.
Forma placet, niueusque color, flauique capilli,
Quique aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox, & quod corrumpere non est:
Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
Iam dederat cantus lucis prænuntius ales,
Cùm referunt iuuenes in sua castra pedem.
Carpitur attonitos absentis imagine sensus
Ille: recordanti plura magisque placent.
Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina neuit:
Iniectæ collo sic iacuere comæ;
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuerunt:
Hic color, hæc facies, hic decor oris erat.
Vt solet à magno fluctus languescere flatu;
Sed tamen à vento, qui fuit, vnda tumet:
Sic, quamuis aberat placitæ præsentia formæ,
Quem dederat præsens forma, manebat amor.
Ardet; & iniusti stimulis agitatus amoris,
Comparat indigno vimque metumque toro.
Exitus in dubio est: Audebimus vltima dixit,
Viderit: audentes Forsque Deusque iuuat.
Cepimus audendo Gabios quoque, talia fatus

En-

Ense latus cinxit, tergaque pressit equi.
Accipit aerata iuuenem Collatia porta;
Condere iam vultus sole parante suos.
Hostis vt hospes init penetralia Collatini:
Comiter excipitur: sanguine iunctus erat.
Quantum animis erroris inest! parat inscia rerum
Infelix epulas hostibus illa suis.
Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somnum.
Nox erat: & tota lumina nulla domo.
Surgit, & aurata vagina liberat ensem,
Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.
Vtque torum pressit, Ferrum Lucretia mecum est.
Natus, ait, Regis, Tarquiniusque vocor.
Illa nihil: neque enim vocem viresque loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet.
Sed tremit, vt quondam stabulis deprensa relictis,
Parua sub infesto cum iacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur femina pugnans,
Clamet? at in dextra qui vetet ensis erat,
Effugiat? positis vrgentur pectora palmis;
Tunc primum externa pectora tacta manu.
Instat amans hostis, precibus, pretioque minisque,
Nec prece, nec pretio, nec mouet ille minis.
Nil agis. Eripiam, dixit, pro crimine vitam:
Falsus adulterij testis adulter ero.
Interimam famulum, cum quo deprensa fereris:
Succubuit famae victa puella metu.
Quid victor gaudes? haec te victoria perdet.
Heu quanto regnis nox stetit vna tuis!
Iamque erat orta dies, passis sedet illa capillis,
Vt solet ad nati mater itura rogum.

Grandæuumq; patrem fido cum coniuge castris
Euocat: & posita venit vterque mora.
Vtq; vident habitum, quæ luctus causa requirunt:
Cui paret exequias, quæque sit icta malo.
Illa diu reticet pudibundaq; celat amictu
Ora, fluunt lacrymæ more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc coniux lacrymas solantur, & orant,
Indicet: & cæco flentq; pauentq; metu.
Ter conata loqui; ter destitit; ausaq; quarto
Non oculos ideo sustulit illa suos.
Hoc quoq; Tarquinio debebimus, Eloquar, inquit,
Eloquar infelix dedecus ipsa meum
Quæque potest narrat, restabant vltima: fleuit,
Et matronales erubuere genæ.
Dant veniam genitor facto coniuxq; coactæ.
Quam dixit, veniam vos datis, ipsa nego.
Nec mora, celato fixit sua pectora ferro,
Et cadit in patrios sanguinolenta pedes,
Tunc quoque iam moriens, ne non procumbat honestè,
Respicit, hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce super corpus communia damna gementes,
Obliti decoris virq; paterq; iacent.
Brutus adest, tandemq; animo sua nomina fallit,
Fixaq; semianimi corpore tela rapit.
Stillantemq; tenens generoso sanguine cultrum,
Edidit impauidos ore minante sonos:
Per tibi ego hunc iuro castum fortemq; cruorem,
Perque tuos manes qui mihi numen erunt:
Tarquinium profuga pœnas cum stirpe daturum.
Iam satis est virtus dissimulata diu.

Illa

Illa iacens ad verba oculos sine lumine mouit.
Visaq; concussa dicta probare coma.
Fertur in exsequias animi matrona virilis,
Et secum lacrymas, inuidiamq; trahit.
Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
Concitat. & regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit: capit annua consul
Iura. dies regnis illa suprema fuit.

FAllimur; an veris prænuntia venit hirundo,
Et metuit, ne qua versa recurrat hyems?
Sæpè tamen, Progne, nimium properasse querêris;
Virq; tuo Tereus frigore lætus erit.

IAmq; duæ restant noctes de mense secundo,
Marsq; citos iunctis curribus urget equos:
Ex vera positum permansit Equiria nomen;
Quæ deus in campo perspicit ipse suo.
Iure venis Gradiuus: locum tua tempora poscunt,
Signatusq; tuo nomine mensis adest.
Venimus in portum, libro cum mense peracto,
Nauiget hinc alia iam mihi linter aqua.

P. OVIDII NASONIS FASTORVM

LIBER II.

BEllice depositis clypeo paulisper & hasta
Mars ades, & nitidas casside solue comas.
Forsitan ipse roges, quid sit cum Marte poëta:
A te, qui canitur, nomina mensis habet.
Ipse vides manibus peragi fera bella Mineruæ,
Non minus ingenuis artibus illa vacat.
Palladis exemplo ponendæ tempora sume
Cuspidis, inuenies & quid inermis agas.
Tunc quoque inermis eras, cùm te Romana sacerdos
Cepit, vt huic vrbi semina magna dares.
Siluia Vestalis (quid enim vetat inde moueri?)
Sacra lauaturas manè petebat aquas.
Ventum erat ad mollem decliuo tramite ripam:
Ponitur è summa fictilis vrna coma.
Fessa resedit humo, ventosque accepit aperto
Pectore; turbatas restituitque comas.
Dum sedet, vmbrosæ salices, volucresque canoræ
Fecerunt somnos, & leue murmur aquæ.
Blanda quies furtim victis obrepsit ocellis.
Et cadit à mento languida facta manus.

Mars videt hanc, visamq; cupit, potiturq; cupita:
Et sua diuina furta fefellit ope.
Somnus abit; iacet ipsa grauis, iam scilicet intra
Viscera Romana conditor vrbis erat.
Languida consurgit: nescit cur languida surgat.
Et peragit tales arbore nixa sonos:
Vtile sit faustumque precor, quod imagine somni
Vidimus: an somno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis aderam, cùm lapsa capillis
Decidit ante sacros lanea vitta focos.
Inde duæ pariter (visu mirabile) palmæ
Surgunt. ex illis altera maior erat:
Et grauibus ramis protexerat orbem,
Contigeratque sua sidera summa coma.
Ecce meus ferrum patruus molitur in illas.
Terreor admonitu: corque timore micat.
Martia Picus auis gemino pro stipite pugnant
Et lupa tuta per hos vtraque palma fuit.
Dixerat: & plenam non firmis viribus vrnam
Sustulit, implerat, dum sua visa refert.
Intereà crescente Remo, crescente Quirino,
Cælesti tumidus pondere venter erat.
Quo minus emeritis exiret cursibus annus,
Restabant nitido iam duo signa Deo.
Siluia fit mater: Vestæ simulacra feruntur
Virgineas oculis opposuisse manus.
Ara deæ certè tremuit, pariente ministra,
Et subiit cineres territa flamma suos.
Hoc vbi cognouit contemptor Amulius æqui:
(Nam raptas fratri victor habebat opes)
Amne iubet mergi geminos, scelus vnda refugit.
In sicca pueri destituuntur humo.

Lacte quis infantes uescis creuisse ferino,
Et picum expositis sæpè tulisse cibos?
Non ego te, tanta nutrix Laurentia gentis,
Nec taceam vestras Faustule pauper opes.
Vester honos veniet, cùm Laurentalia dicam:
Acceptus geniis illa December habet.
Martia ter senos proles adoleuerat annos,
Et suberat flaua iam noua barba coma.
Omnibus agricolis, armentorumq; magistris
Iliada fratres iura petita dabant.
Sæpè domum veniunt prædonum sanguine læti,
Et redigunt actos in sua iura boues.
Vt genus audierant, animos pater aditus auget,
Et pudet in paruis nomen habere casis.
Romuleoq; cadit traiectus Amulius ense,
Regnaq; longæuo restituuntur auo.
Mœnia conduntur: quæ, quamuis parua fuerunt,
Non tamen expediit transiluisse Remo.
Iam, modò quæ fuerant silua, pecorumq; recessus,
Vrbs erat, æterna cùm pater vrbis ait:
Arbiter armorum, de cuius sanguine natus
Credor (& vt credar pignora multa dabo)
A te principium Romano dicimus anno:
Primus de patrio nomine mensis erit.
Vox rata fit: patrioq; vocat de nomine mensem.
Dicitur hæc pietas grata fuisse Deo.
Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
Hoc dederat studiis bellica turba suis.
Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypsipylea colit:
Iunonen Sparte, Pelopeiadesq; Mycenæ:
Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.

Mars

Mars Latio venerandus erat; quia præsidet armis:
Arma feræ genti remq; decusq; dabant.
Quod si fortè vacas: peregrinos inspice fastos:
Mensis in his etiam nomine Martis erit.
Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliscis:
Sextus apud populos, Hernica terra, tuos.
Inter Aricinos, Albanaq; tempora constat,
Factaq; Telegoni mœnia celsa manu.
Quintum Laurentes, bis quintum Æquicolus acer,
A tribus hunc primum turba forensis habet.
Et tibi cum proauis, miles Peligne, Sabinis
Conuenit, huic genti quantus vtrique Deus.
Romulus hos omnes vt vinceret ordine saltem,
Sanguinis auctori tempora prima dedit.
Nec totidem veteres, quot nunc habuere Kalendas:
Ille minor geminis mensibus annus erat.
Nondum tradiderat victas victoribus artes
Græcia, facundum sed malè forte genus.
Qui bene pugnabat, Romanam nouerat artem:
Mittere qui poterat pila disertus erat.
Quis tunc aut Hyadas, aut Pleiadas Atlanteas
Senserat, aut geminos esse sub axe polos?
Esse duas Arctos: quarum Cynosura petatur
Sidoniis: Helicen Graia carina notet?
Signaq; quæ longo frater percenseat anno,
Ire per hæc vno mense sororis equos?
Libera currebant, non obseruata per annum
Sidera, constabat sed tamen esse deos.
Non illi cælo labentia signa tenebant;
Sed sua: quæ magnum perdere crimen erat.
Illa quidem fœno, sed erat reuerentia fœno,
Quantam nunc aquilas cernis habere tuas.

Pertica suspensos portabat longa maniplos,
Vnde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indocilis, & adhuc ratione carentes,
Mensibus egerunt lustra minora decem.
Annus erat, decimum cùm luna receperat orbem.
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus,
Seu quia bis quino femina mense parit,
Seu quod adusq; decem numero crescente venitur;
Principium spatiis sumitur inde nouis.
Inde patres centum denos secreuit in orbes
Romulus, hastatos instituitque decem.
Et totidem princeps, totidem pilanus habebat
Corpora: legitimo quique merebat equo.
Quin etiam partes totidem Tatiensibus ille,
Quosq; vocant Ramnes, Luceribusque dedit.
Assuetos igitur numeros seruauit in annos,
Hoc luget spatio femina mœsta virum.
Neu dubites, primæ fuerint quin antè Kalendæ
Martis, ad hæc animum signa referre potes.
Laurea flaminibus, quæ toto perstitit anno,
Tollitur: & frondes sunt in honore noua.
Ianua tunc regis posita viret arbore Phœbi:
Ante tuas itidem curia prisca fores
Vesta quoque vt niteat folio velata recenti,
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
Adde quod arcana fieri nouus ignis in æde
Dicitur, & vires flamma refecta capit.
Nec mihi parua fides annos hinc isse priores,
Anna quod hoc cœpta est mense Perenna coli.
Hinc etiam veteres initi memorantur honores
Ad spatium belli, perfide Pœne, tui.

Deni-

Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis: & inde
Incipit, à numero nomina quiſquis habet.
Primus oliuiferis Romam deductus ab aruis
Pompilius menſes ſenſit abeſſe duos.
Siue hoc à Samio doctus, qui poſſe renaſci
Nos putat, Egeria ſiue monente ſua.
Sed tamen errabant etiam tunc tempora; donec
Cæſaris in multis hæc quoque cura fuit.
Non hæc ille deus, tantæque propaginis auctor
Credidit officiis eſſe minora ſuis:
Promiſſumque ſibi voluit prænoſcere cælum,
Nec deus ignotas hoſpes inire domos.
Ille moras ſolis, quibus in ſua ſigna rediret,
Traditur exactis diſpoſuiſſe notis.
Is decies ſenos tercentum & quinque diebus
Iunxit, & è pleno tempora quarta die.
Hic anni modus eſt in luſtrum accedere debet,
Quæ conſumatur partibus, vna dies.
SI licet occultos monitus audire deorum
Vatibus; vt certè fama licere putat,
Cùm ſis officiis, Gradiue, virilibus aptus,
Dic mihi matronæ cur tua feſta colant.
Sic ego ſic poſita dixit mihi caſſide Mauors:
(Sed tamen in dextra miſſilis haſta fuit)
Nunc primùm ſtudiis pacis, Deus vtilis armis,
Aduocor; & greſſus in noua caſtra fero.
Nec piget incepti, iuuat hac quoque parte morari:
Hoc ſolam ne ſe poſſe Minerua putet.
Diſce Latinorum vates operoſe dierum
Quod petis: & memori pectore dicta nota.
Parua fuit, ſi prima velis elementa referre,
Roma: ſed in parua ſpes tamen huius erat.

Mœnia iam stabant populis angusta futuris
Credita, sed turba tanc nimis ampla suæ.
Quæ fuerit nostri si quæris regia nati;
Adspice de canna straminibusq; domum.
In stipula placidi capiebat munera somni,
Et tamen ex illo venit in astra toro.
Iamq; loco maius nomen Romanus habebat:
Nec coniux illi, nec socer vllus erat.
Spernebat generos inopes vicinia diues:
Et malè credebar sanguinis auctor ego.
In stabulis habitasse, & oues pauisse, nocebat,
Iugeraq; inculti pauca tenere soli.
Cum pare quæque suo coëunt volucresq; feræq;,
Atque aliquam de qua procreet, anguis habet.
Externis dantur connubia gentibus. at, quæ
Romano vellet nubere, nulla fuit.
Indolui; patriamq; dedi tibi Romule, mentem.
Tolle preces dixi: quod petis, arma dabunt.
Festa para Conso: Consus tibi cetera dicet;
Illo festa die dum sua sacra canes.
Intumuere Cures, & quos dolor attigit idem.
Tunc primum generis intulit arma socer.
Iamq; ferè raptæ matrum quoq; nomen habebant,
Tractaq; erant longa bella propinqua mora.
Conueniunt nuptæ dictam Iunonis in ædem:
Quas inter mea sic est nurus ausa loqui:
O pariter raptæ, quoniam hoc commune tenemus;
Non vltrà lentè possumus esse piæ.
Stant acies: sed vtra di sint pro parte rogandi:
Eligite, hinc coniux, hinc pater arma tenet.
Quærendum est, viduæ fieri malitis, an orbæ.
Consilium vobis forte piumq; dabo.

Con-

Consilium dederat, parent: crinesq; resoluunt,
Mœstaq; funerea corpora veste tegunt.
Iam steterant acies ferro mortiq; paratæ:
Iam lituus pugnæ signa daturus erat;
Cùm raptæ veniunt inter patresq; virosq;,
Inq; sinu natos pignora cara tenent.
Vt medium campi scissis tetigere capillis,
In terram posito procubuere genu.
Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad auos brachia parua suos.
Qui poterat clamabat auum tunc deniq; visum.
Et qui vix poterat posse coactus erat.
Tela viris animiq; cadunt gladiisq; remotis
Dant soceri generis, accipiuntq; manus.
Laudatasq; tenent natas, scutoq; nepotem
Fert auus: hic scuti dulcior vsus erat.
Inde diem, primasq; meas celebrare Kalendas
Oebaliæ matres non leue munus habent.
Aut quia commisti strictis mucronibus ausæ
Finierant lacrymis Martia bella suis:
Vel quod erat de me feliciter Ilia mater;
Ritè colunt matres sacra, diemq; meum.
Quid? quod hyems adoperta gelu tunc deniq; cedit,
Et pereunt victa sole tepente niues.
Arboribus redeunt detonsæ frigore frondes,
Vuidaq; in grauido palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc qua se tollat in auras,
Fertilis occultas inuenit herba vias.
Nunc fœcundus ager: pecoris nunc hora creandi:
Nunc auis in ramo tecta laremq; parat.
Tempora iure colunt Latiæ fœcunda parentes:
Quarum militiam votaq; partus habet.

Adde, quod excubias vbi rex Romanus agebat;
Qui nunc Esquilias nomina collis habet;
Illic à nuribus Iunoni, templa Latinis
Hac sunt, si memini, publica facta die.
Quid moror, & variis onero tua pectora causis?
Eminet ante oculos quod petis ecce tuos.
Mater amat nuptas: matrũ me turba frequentat,
Hæc vos præcipuè tam pia causa decet.
Ferte Deæ flores: gaudet florentibus herbis
Hæc dea, de tenero cingite flore caput.
Dicite, tu nobis lucem, Lucina, dedisti;
Dicito, tu voto parturientis ades.
Si qua tamen grauida est, resoluto crine precetur,
Vt soluat partus molliter illa suos.

QVis mihi nunc dicet quare cælestia Martis
Arma ferant Salij, Mamuriumq; canant?
Nympha mone, nemori stagnoque operata Dianæ:
Nympha Numæ coniux ad tua facta veni.
Vallis Aricinæ silua præcinctus opaca.
Est lacus, antiqua relligione sacer.
Hic latet Hippolytus loris direptus equorum:
Vnde nemus nullis illud aditur equis.
Licia dependent longas velantia sepes,
Et posita est meritæ multa tabella deæ.
Sæpè potens voti frontem redimita coronis
Fœmina lucentes portat ab vrbe faces.
Regna tenent manibus fortes pedibusque fugaces,
Et perit exemplo postmodò quisque suo.
Defluit incerto lapidosus murmure riuus:
Sæpe, sed exiguis haustibus, inde bibi.
Egeria est, quæ præbet aquas, dea grata Camœnis.
Illa Numæ coniux consiliumque fuit.

Prin-

Principio nimiùm promptos ad bella Quirites
Molliri placuit iure, deûmque metu.
Inde datæ leges; ne fortior omnia posset:
Cœptaq; sunt purè tradita sacra coli.
Exuitur feritas, armisque potentius æquum est,
Et cum ciue pudet conseruisse manus.
Atque aliquis modo trux visa iam vertitur ara,
Vinaque dat tepidis farraque salsa focis.
Ecce deûm genitor rutilas per nubila flammas
Spargit, & effusis æthera siccat aquis.
Non aliàs missi cecidere frequentius ignes.
Rex pauet & vulgi pectora terror habet.
Cui dea: Ne nimiùm terrere; piabile fulmen
Est, ait: & saui flectitur ira Iouis.
Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
Tradere: Romani numen vterque soli.
Nec sine vi tradent. adhibe tu vincula captis,
Atque ita, quæ possint, edidit, arte capi.
Lucus Auentino suberat niger ilicis vmbra,
Quo possis viso dicere, numen inest.
In medio gramen muscoq; adoperta virenti
Manabat saxo vena perennis aquæ.
Inde ferè soli, Faunus Picusq; bibebant.
Huc venit & fonti rex Numa mactat ouem,
Plenaque odorati disponit pocula Bacchi,
Cumq; suis antro conditus ipse latet.
Ad solitos veniunt siluestria numina fontes,
Et releuant multo pectora sicca mero.
Vina quies sequitur, gelido Numa prodit ab antro,
Vinclaq; sopitas addit in arcta manus.
Somnus vt abscessit, pugnando vincula tentant
Rumpere; pugnantes fortius illa tenent.

Tunc

Tunc Numa, Di nemorum factis ignoscite nostris,
Si scelus ingenio scitis abesse meo:
Quoque modo possit fulmen, monstrate, piari.
Sic Numa: Sic quatiens cornua Faunus ait.
Magna petis: nec quæ monitu tibi discere nostro
Fas sit, habent fines numina nostra suos.
Dî sumus agrestes, & qui dominemur in altis
Montibus. arbitrium est in sua tecta Ioui.
Hunc tu non poteris per te deducere cælo:
At poteris nostra forsitan vsus ope.
Dixerat hæc Faunus: par est sententia Pici.
Deme tamen nobis vincula, Picus ait
Iuppiter huc veniet valida perductus ab arte:
Nubila promissi Styx mihi testis erit.
Emissi laqueis quid agant, quæ carmina dicant;
Quaque trahant superis sedibus arte Iouem?
Scire nefas homini est, nobis concessa canentur,
Quæque pio dici vatis ab ore licet,
Eliciunt cælo te Iuppiter. Vnde minores
Nunc quoque te celerbant, Eliciumq; vocant.
Constat Auentinæ tremuisse cacumina siluæ,
Terraq; subsedit pondere pressa Iouis.
Corda micant Regis, totoq; è corpore sanguis
Fugit, & hirsutæ diriguere comæ.
Vt rediit animus, Da certa piamina, dixit,
Fulminis, altorum rexq; paterq; deûm:
Si tua contigimus manibus donaria puris:
Hoc quoque quod petitur, si pia lingua rogat.
Annuit oranti: sed verum ambage remota
Abdidit, & dubio terruit ore virum.
Cæde caput dixit, cui rex, Parebimus, inquit:
Cædenda est hortis eruta cepa meis.

Ad-

didit hic, Hominis sumes, ait ille, capillos.
Postulat hic animam: cui Numa, Piscis, ait.
sit: & his, inquit, Facito mea tela procures
O vir colloquio non abigende deûm.
d tibi, protulerit cùm totum crastinus orbem
Cynthius; imperij pignora certa dabo.
Dixit; & ingenti tonitru super æthera motum
Fertur, adorantem destituitq́ Numam.
lle redit lætus, memoratq́ Quiritibus acta.
Tarda venit dictis difficilisq́ fides.
At certè credetis, ait, si verba sequetur
Exitus: en, audi crastina, quisquis ades.
Protulerit terris cùm totum Cynthius orbem,
Iuppiter imperij pignora certa dabit.
Discedunt dubij, promissaq́ tarda videntur,
Dependetq́ fides à veniente die.
Mollis erat tellus rorata mane pruina;
Ante sui populus limina regis adest.
Prodit, & in solio medius consedit acerno.
Innumeri circa stantq́ silentq́ viri.
Ortus erat summo tantùmmodo margine Phœbus:
Sollicitæ mentes speq́ metuq́ pauent.
Constitit, atque caput niueo velatus amictu,
Iam bene dis notas sustulit ille manus.
Atque ita, Tempus adest promissi muneris, inquit:
Pollicitam dictis Iuppiter adde fidem.
Dum loquitur, totum iam Sol emouerat orbem,
Et grauis æthereo venit ab axe fragor.
Ter tonuit sine nube deus, tria fulgura misit:
Credite dicenti: mira, sed acta loquor.
A media cælum regione dehiscere cœpit:
Summisere oculos cum duce turba suo.

Ecce

Ecce leui scutum versatum leniter aura
Decidit, à populo clamor ad astra venit.
Tollit humo munus cæsa prius ille iuuenca,
Quæ dederat nulli colla premenda iugo.
Atque ancile vocat: quod ab omni parte recisũ est,
Quemque notes oculis, angulus omnis abest.
Tunc, memor imperij sortem consistere in illo,
Consilium multæ calliditatis init.
Plura iubet fieri simili cælata figura;
Error vt ante oculos insidiantis eat,
Mamurius, morum fabræne exactior artis,
Difficile est vlli dicere, clausit opus.
Cui Numa munificus Facti pete præmia, dixit:
Si mea nota fides ; irrita nulla petes.
Iam dederat Saliis (à saltu nomina ducta)
Armaque & ad certos verba canenda modos.
Tum sic Mamurius, Merces mihi gloria detur,
Nominaque extremo carmine nostra sonent.
Inde sacerdotes operi promissa vetusto
Præmia persoluunt Mamuriumq́; vocant.
Nubere si qua voles , quamuis properabitis ambo;
Differ habent parua commoda magna moræ.
Arma mouent pugnam pugna est aliena maritis.
Condita cùm fuerint, aptius omen erit.
His etiam coniux apicati sancta dialis
Lucibus impexas debet habere comas.
TErtia nox de missa suos vbi mouerit ortus;
Conditus è geminis piscibus alter erit.
Nam duo sunt: austris hic est ; aquilonibus ille
Proximus. à vento nomen vterque tenet.
CVm croceis rorare genis Tithonia coniux
Cœperit, & quinta tempora lucis aget;

Siue

te est Arctophylax,siue est piger ille Bootes;
Mergetur,visus effugietque tuos.
t non effugiet Vindemitor,hoc quoque causam
Vnde trahat sidus parua docere mora est.
mpelon intonsum Satyro nymphaque creatum
Fertur in Ismariis Bacchus amasse iugis.
radidit huic vitem pendentem frondibus vlmi;
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius vuas,
Decidit. amissum Liber in astra tulit
SExtus vbi è terra cliuosum scandet Olympum
Phœbus, & alatus æthera carpet equis;
Quisquis ades,castaque colis penetralia Vestæ;
Gratare: Iliacis thuraque pone focis.
Cæsaris innumeris, quos maluit ille mereri,
Accessit titulis pontificalis honor.
Ignibus æternis æterni numina præsunt
Cæsaris imperij pignora iuncta vides,
Dî veteris Troiæ,dignissima præda ferenti,
Qua grauis Æneas tutus ab hoste fuit.
Ortus ab Ænea tangit cognata sacerdos
Numina,cognatum,Vesta,tuere caput.
Quos sancta fouet ille manu, bene viuitis ignes.
Viuite inexstincti flammaque duxque precor.
VNa nota est Martis Nonis:sacrata quod illis
Templa putant lucos Veiouis ante duos.
Romulus vt saxo lucum circumdedit alto;
Quilibet huc,dixit, confuge:tutus eris.
O quàm de tenui Romanus origine creuit!
Turba vetus quàm non inuidiosa fuit!
Ne tamen ignaro nouitas tibi nominis obstet;
Disce quis iste deus,cùrve vocetur ita.

Iuppiter est iuuenis : iuueniles adspice vultus,
Adspice deinde:manu fulmina nulla tenet.
Fulmina post ausos cælum affectare Gigantes
Sumpta Ioui:primo tempore inermis erat;
Ignibus Ossa nouis, & Pelion altius Ossa
Arsit,& in solida fixus Olympus humo.
Stat quoque capra simul: Nymphæ pauisse feruntur
Cretides,infanti lac dedit illa Ioui.
Nunc vocor ad nomen. Vegrandia farra coloni,
Quæ malè creuerunt,vescaq; parua vocant.
Vis ea si verbi est,cur non ego Veiouis ædem,
Ædem non magni suspicer esse Iouis?
Iamq; vbi cæruleum variabunt sidera cælum;
Suspice:Gorgonei colla videbis equi.
Creditur hic cæsæ grauida ceruice Medusæ
Sanguine respersis prosiluisse comis.
Huic supra nubes & subter sidera lapso,
Cælum pro terra,pro pede penna fuit.
Iamq; indignanti noua fræna receperat ore,
Cum leuis Aonias vngula fodit aquas.
Nunc fruitur cælo,quod pennis antè petebat:
Et nitidus stellis quinque decemq; micat.
PRotinus adspicies venienti nocte Coronam
Gnossida. Theseo crimine facta dea est.
Iam bene periuro mutarat coniuge Bacchum,
Quæ dedit ingrato fila regenda viro.
Sorte tori gaudens,Quid flebam rustica,dixit?
Vtiliter nobis perfidus ille fuit.
Intereà Liber depexus crinibus Indos
Vincit,& Eoo diues ab orbe redit.
Inter captiuas facie præstante puellas
Grata nimis Baccho filia regis erat.

Flebat

bat amans coniux, spatiataq; littore curuo
Edidit incultis talia verba comis:
n iterum fluctus similes audite querelas:
En iterum lacrymas accipe arena meas.
icebam (memini) periure, & perfide Theseu.
Ille abiit, eadem crimina Bacchus habet.
unc quoque nulla viro, clamabo, femina credat:
Nomine mutato causa relata mea est.
O vtinam mea sors, quæ primum cœperat, esset,
Iamq; ego præsenti tempore nulla forem!
Quid me in desertis morituram, Liber, arenis
Seruabas? potui dedoluisse semel.
Bacche levis, leuiorq; tuis, quæ tempora cingunt,
Frondibus, in lacrymas cognite Bacche meas;
Ausus es ante oculos adducta pellice nostros
Tam bene compositum sollicitare torum?
Heu vbi pacta fides? vbi, quæ iurare solebas:
(Me miseram, quoties hæc ego verba loquor!)
Thesea culpabas, fallacemq; ipse vocabas:
Iudicio peccas turpius ipse tuo.
Nesciat hoc quisquam, tacitisq; doloribus vrar:
Nec toties falli digna fuisse puter.
Præcipuè cupiam celari Thesea: ne te
Consortem culpæ gaudeat esse suæ.
At, puto, præposita est fusca mihi candida pellex.
Eueniat nostris hostibus ille color.
Quid tamen hoc refert? vitio tibi gratior ipso est.
Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.
Bacche fidem præsta, nec præfer amoribus vllam
Coniugis, assueui semper amare virum.
Ceperunt matrem formosi cornua tauri;
Me tua: sed lædit ille pudendus amor.

Ne

Ne noceat quod amo: nec enim tibi Bacche nocebat:
Quod flammas nobis fassus es ipse tuas.
Nec quod nos viris, mirum facis ortus in igne
Diceris, & patria raptus ab igne manu.
Illa ego sum, cui tu solitus promittere cælum.
Hei mihi, pro cælo qualia dona fero?
Dixerat: audierat iam dudum verba querentis
Liber, vt à tergo fortè secutus erat.
Occupat amplexis, lacrymasque per oscula siccat,
Et, Pariter cæli summa petamus, ait.
Tu mihi iuncta toro, mihi iuncta vocabula sumes:
Nam tibi mutata Libera nomen erit.
Sintque tuæ tecum faciam monumenta coronæ;
Vulcanus Veneri quam dedit: illa tibi
Dicta facit: gemmasque nouem transformat in ignes.
Aurea per stellas nunc micat illa nouem.

SEx vbi sustulerit, totidemque euerserit orbes,
Purpureum rapido qui vehit axe diem;
Altera gramineo spectabis Equiria campo,
Quem Tyberis curuis in latus vrget aquis.
Qui tamen eiecta si forte tenebitur vnda,
Cœlius accipiet puluerulentus equos.

IDibus est Anna festum geniale Perennæ,
Haud procul à ripis, aduena Tybri, tuis.
Plebs venit, ac virides passim disiecta per herbas
Potat, & accumbit cum pare quisque sua.
Sub Ioue pars durat: pauci tentoria ponunt:
Sunt, quibus è ramis frondea facta casa est:
Pars sibi pro rigidis calamos statuêre columnis;
Desuper extensas imposuere togas.
Sole tamen vinoque calent: annosque precantur,
Quot sumunt cyathos, ad numerumque bibunt.
Inue-

Inuenies illic, qui Nestoris ebibat annos:
Quæ sit per calices facta Sibylla suos.
Illic & cantant, quidquid didicere theatris,
Et iactant faciles ad sua verba manus:
Et ducunt posito duras cratere choreas,
Cultaq; diffusis saltat amica comis.
Cùm redeunt, titubant, & sunt spectacula vulgi:
Et fortunatos obuia turba vocat.
Occurrit nuper (visa est mihi digna relatu)
Pompa: senem potum pota trahebat anus.
Quæ tamen hæc dea sit, quoniam rumoribus errat;
Fabula proposito nulla tegenda meo.
Arserat Æneæ Dido miserabilis igne:
Arserat extructus in sua fata rogis.
Compositusque ignis, tumuliq; in marmore carmen
Hoc breue, quod moriens ipsa reliquit, erat:
Præbuit Æneas & causam mortis & ensem:
Ipsa sua Dido concidit vsa manu.
Protinus inuadunt Numidæ sine vindice regnum:
Et petitur capta Maurus Iarba domo:
Seq; memor spretum, Thalamis tamẽ, inquit, Elisæ,
En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
Diffugiunt Tyrij quò quemque agit error, vt olim
Amisso dubiæ rege vagantur apes.
Tertia nudatas acceperat area messes,
Inq; cauos ierant tertia musta lacus;
Pellitur Anna domo: lacrymansq; sororia linquit
Mœnia, germanæ iusta dat antè suæ.
Mixta bibunt molles lacrymas vnguenta fauillæ;
Vertice libatas accipiuntque comas.
Terque vale dixit: cineres ter ad ora relatos
Pressit, & est illis visa subesse soror.

Nacta

Adde, quod excubias vbi rex Romanus agebat;
Qui nunc Esquilias nomina collis habet;
Illic à nuribus Iunoni, templa Latinis
Hæc sunt, si memini, publica facta die.
Quid moror, & variis onero tua pectora causis?
Eminet ante oculos quod petis ecce tuos.
Mater amat nuptas: matrū me turba frequentat,
Hæc vos præcipuè tam pia causa decet.
Ferte Deæ flores: gaudet florentibus herbis
Hæc dea, de tenero cingite flore caput.
Dicite, tu nobis lucem, Lucina, dedisti;
Dicito, tu voto parturientis ades.
Si qua tamen grauida est, resoluto crine precetur,
Vt soluat partus molliter illa suos.

Quis mihi nunc dicet quare cælestia Martis
Arma ferant Salij, Mamuriumq; canant?
Nympha mone, nemori stagnoque operata Dianæ:
Nympha Numæ coniux ad tua facta veni.
Vallis Aricinæ silua præcinctus opaca.
Est lacus, antiqua relligione sacer.
Hîc latet Hippolytus loris direptus equorum:
Vnde nemus nullis illud aditur equis.
Licia dependent longas velantia sepes,
Et posita est meritæ multa tabella deæ.
Sæpè potens voti frontem redimita coronis
Femina lucentes portat ab vrbe faces.
Regna tenent manibus fortes pedibusque fugaces,
Et perit exemplo postmodò quisque suo.
Defluit incerto lapidosus murmure riuus:
Sæpe, sed exiguis haustibus, inde bibi.
Egeria est, quæ præbet aquas, dea grata Camœnis.
Illa Numæ coniux consiliumque fuit.

Prin-

Principio nimiùm promptos ad bella Quirites
Molliri placuit iure, deûmque metu.
Inde datæ leges, ne fortior omnia posset:
Cœptaq; sunt purè tradita sacra coli.
Exuitur feritas, armisque potentius æquum est,
Et cum ciue pudet conseruisse manus.
Atque aliquis modo trux visa iam vertitur ara,
Vinaque dat tepidis farraque salsa focis.
Ecce deûm genitor rutilas per nubila flammas
Spargit, & effusis æthera siccat aquis.
Non aliàs missi cecidere frequentius ignes.
Rex pauet & vulgi pectora terror habet.
Cui dea: Ne nimiùm terrere: piabile fulmen
Est, ait: & sæui flectitur ira Iouis.
Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
Tradere: Romani numen vterque soli.
Nec sine vi tradent. adhibe tu vincula captis,
Atque ita, quæ possint, edidit, arte capi.
Lucus Auentino suberat niger ilicis vmbra,
Quo possis viso dicere, numen inest.
In medio gramen muscoq; adoperta virenti
Manabat saxo vena perennis aquæ.
Inde ferè soli, Faunus Picusq; bibebant.
Huc venit & fonti rex Numa mactat ouem,
Plenaque odorati disponit pocula Bacchi,
Cumq; suis antro conditus ipse latet.
Ad solitos veniunt siluestria numina fontes,
Et releuant multo pectora sicca mero.
Vina quies sequitur: gelido Numa prodit ab antro,
Vinclaq; sopitas addit in arcta manus.
Somnus vt abscessit, pugnando vincula tentant
Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.

Tunc

Tunc Numa, Di nemorum factis ignoſcite noſtris,
Si ſcelus ingenio ſcitis abeſſe meo:
Quoque modo poſſit fulmen, monſtrate, piari.
Sic Numa: Sic quatiens cornua Faunus ait.
Magna petis: nec quæ monitu tibi diſcere noſtro
Fas ſit, habent fines numina noſtra ſuos.
Dî ſumus agreſtes, & qui dominemur in altis
Montibus. arbitrium eſt in ſua tecta Ioui.
Hunc tu non poteris per te deducere cælo:
At poteris noſtra forſitan vſus ope.
Dixerat hæc Faunus: par eſt ſententia Pici.
Deme tamen nobis vincula, Picus ait
Iuppiter huc veniet valida perductus ab arte:
Nubila promiſſi Styx mihi teſtis erit.
Emiſſi laqueis quid agant, quæ carmina dicant,
Quaque trahant ſuperis ſedibus arte Iouem?
Scire nefas homini eſt, nobis conceſſa canentur,
Quæque pio dici vatis ab ore licet,
Eliciunt cælo te Iuppiter. Vnde minores
Nunc quoque te celerbant, Eliciumq; vocant.
Conſtat Auentinæ tremuiſſe cacumina ſiluæ,
Terraq; ſubſedit pondere preſſa Iouis.
Corda micant Regis, totoq; è corpore ſanguis
Fugit, & hirſutæ diriguere comæ.
Vt rediit animus, Da certa piamina, dixit,
Fulminis, altorum rexq; paterq; deûm:
Si tua contigimus manibus donaria puris:
Hoc quoque quod petitur, ſi pia lingua rogat.
Annuit oranti: ſed verum ambage remota
Abdidit, & dubio terruit ore virum.
Cæde caput dixit, cui rex. Parebimus, inquit:
Cædenda eſt hortis eruta cepa meis.

lidu hic; Hominis sumes, ait ille, capillos.
ostulat hic animam: cui Numa, Piscis, ait,
t: & his, inquit, Facito mea tela procures
) vir colloquio non abigende deûm.
tibi, protulerit cùm totum crastinus orbem
Cynthius; imperij pignora certa dabo.
cit; & ingenti tonitru super æthera motum
Fertur, adorantem destituitq; Numam.
redit lætus, memoratq; Quiritibus acta.
Tarda venit dictis difficilisq; fides.
certè credetis, ait, si verba sequetur
Exitus: en, audi crastina, quisquis ades.
tulerit terris cùm totum Cynthius orbem,
Iuppiter imperij pignora certa dabit.
scedunt dubij, promissaq; tarda videntur,
Dependetq; fides à veniente die.
ollis erat tellus rorata mane pruina;
Ante sui populus limina regis adest.
dit, & in solio medius consedit acerno.
Innumeri circa stantq; silentq; viri.
tus erat summo tantùmodo margine Phœbus:
Sollicitæ mentes speq; metuq; pauent.
nstitit, atque caput niueo velatus amictu,
Iam bene dîs notas sustulit ille manus.
tque ita, Tempus adest promissi muneris, inquit:
Pollicitam dictis Iuppiter adde fidem.
um loquitur, totum iam Sol emouerat orbem,
Et grauis æthereo venit ab axe fragor.
er tonuit sine nube deus, tria fulgura misit:
Credite dicenti: mira sed acta loquor.
' media cælum regione dehiscere cœpit:
Summisere oculos cum duce turba suo.

Ecce

Ecce leui scutum versatum leniter aura
Decidit, à populo clamor ad astra venit.
Tollit humo munus cæsa prius ille iuuenca,
Quæ dederat nulli colla premenda iugo,
Atque ancile vocat: quod ab omni parte recisũ est,
Quemque notes oculis, angulus omnis abest.
Tunc, memor imperij sortem consistere in illo,
Consilium multæ calliditatis init.
Plura iubet fieri simili cælata figura;
Error vt ante oculos insidiantis eat,
Mamurius, morum fabræne exactior artis,
Difficile est vlli dicere, clausit opus.
Cui Numa munificus Facti pete præmia, dixit:
Si mea nota fides; irrita nulla petes.
Iam dederat Salijs (à saltu nomina ducta)
Armaque & ad certos verba canenda modos.
Tum sic Mamurius, Merces mihi gloria detur,
Nominaque extremo carmine nostra sonent.
Inde sacerdotes operi promissa vetusto
Præmia persoluunt Mamuriumq; vocant.
Nubere si qua voles, quamuis properabitis ambo;
Differ habent parua commoda magna mora.
Arma mouent pugnam pugna est aliena maritis.
Condita cùm fuerint, aptius omen erit.
His etiam coniux apicati sancta dialis
Lucibus impexas debet habere comas.
TErtia nox demissa suos vbi mouerit ortus;
Conditus è geminis piscibus alter erit.
Nam duo sunt: austris hic est; aquilonibus ille
Proximus. à vento nomen vterque tenet.
CVm croceis rorare genis Tithonia coniux
Cœperit, & quinta tempora lucis aget;

Siue est Arctophylax, siue est piger ille Bootes;
Mergetur, visus effugietque tuos.
At non effugiet Vindemitor, hoc quoque causam
Vnde trahat sidus parua docere mora est.
Ampelon intonsum Satyro nymphaque creatum
Fertur in Ismariis Bacchus amasse iugis.
Tradidit huic vitem pendentem frondibus vlmi;
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius vuas,
Decidit. amissum Liber in astra tulit

SExtus vbi è terra cliuosum scandet Olympum
Phœbus, & alatus æthera carpet equis;
Quisquis ades, castaque colis penetralia Vestæ;
Gratare: Iliacis thuraque pone focis.
Cæsaris innumeris, quos maluit ille mereri,
Accessit titulis pontificalis honor.
Ignibus æternis æterni numina præsunt
Cæsaris imperij pignora iuncta vides,
Dî veteris Troiæ, dignissima præda ferenti,
Qua grauis Æneas tutus ab hoste fuit.
Ortus ab Ænea tangit cognata sacerdos
Numina, cognatum, Vesta, tuere caput,
Quos sancta fouet ille manu, bene viuitis ignes.
Viuite inexstincti flammaque duxque precor.

VNa nota est Martis Nonis: sacrata quod illis
Templa putant lucos Veiouis ante duos.
Romulus vt saxo lucum circumdedit alto;
Quilibet huc, dixit, confuge: tutus eris.
O quàm de tenui Romanus origine creuit!
Turba vetus quàm non inuidiosa fuit!
Ne tamen ignaro nouitas tibi nominis obstet;
Disce quis iste deus, curve vocetur ita.

Inp-

Iuppiter est iuuenis: iuueniles adspice vultus,
Adspice deinde: manu fulmina nulla tenet.
Fulmina post ausos cælum affectare Gigantes
Sumpta Ioui: primo tempore inermis erat,
Ignibus Ossa nouis, & Pelion altius Ossa
Arsit, & in solida fixus Olympus humo.
Stat quoque capra simul: Nympha pauisse feruntur
Cretides, infanti lac dedit illa Ioui.
Nunc vocor ad nomen. Vegrandia farra coloni,
Quæ malè creuerunt, vescaq́ parua vocant.
Vis ea si verbi est, cur non ego Veiouis ædem,
Ædem non magni suspicer esse Iouis?
Iamq́ vbi cæruleum variabunt sidera cælum,
Suspice: Gorgonei colla videbis equi.
Creditur hic cæsa grauida ceruice Medusæ
Sanguine respersis prosiluisse comis.
Huic supra nubes & subter sidera lapso,
Cælum pro terra, pro pede penna fuit.
Iamq́ indignanti noua fræna receperat ore,
Cum leuis Aonias vngula fodit aquas.
Nunc fruitur cælo, quod pennis antè petebat:
Et nitidus stellis quinque decemq́ micat.
PRotinus adspicies venienti nocte Coronam
Gnossida. Theseo crimine facta dea est.
Iam bene periuro mutarat coniuge Bacchum,
Quæ dedit ingrato fila regenda viro.
Sorte tori gaudens, Quid flebam rustica, dixit?
Vtiliter nobis perfidus ille fuit.
Intereà Liber depexis crinibus Indos
Vincit, & Eoo diues ab orbe redit.
Inter captiuas facie præstante puellas
Grata nimis Baccho filia regis erat.

Flebat

ebat amans coniux, spatiataq; littore curuo
Edidit incultis talia verba comis:
n iterum fluctus similes audite querelas:
En iterum lacrymas accipe arena meas.
)ic.bam (memini) periure, & perfide Theseu.
Ille abiit, eadem crimina Bacchus habet.
Nunc quoque nulla viro, clamabo, femina credat:
Nomine mutato causa relata mea est.
O vtinam mea sors, quæ primum cœperat, esset,
Iamq; ego præsenti tempore nulla forem!
Quid me in desertis morituram, Liber, arenis
Seruabas? potui dedoluisse semel.
Bacche levis, leuiorq; tuis, quæ tempora cingunt,
Frondibus, in lacrymas cognite Bacche meas;
Ausus es ante oculos adducta pellice nostros
Tam bene compositum sollicitare torum?
Heu vbi pacta fides? vbi, quæ iurare solebas:
(Me miseram, quoties hæc ego verba loquor!)
Thesea culpabas, fallacemq; ipse vocabas:
Iudicio peccas turpius ipse tuo.
Nesciat hoc quisquam, tacitisq; doloribus vrar:
Nec toties falli digna fuisse puter.
Præcipuè cupiam celari Thesea: ne te
Consortem culpæ gaudeat esse suæ.
At, puto, præposita est fusca mihi candida pellex.
Eueniat nostris hostibus ille color.
Quid tamen hoc refert? vitio tibi gratior ipso est.
Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.
Bacche fidem præsta, nec præfer amoribus vllam
Coniugis, assueui semper amare virum.
Cœperunt matrem formosi cornua tauri;
Me tua: sed lædit ille pudendus amor.

No

Inuenies illic, qui Nestoris ebibat annos:
Quæ sit per calices facta Sibylla suos.
Illic & cantant, quidquid didicere theatris,
Et iactant faciles ad sua verba manus:
Et ducunt posito duras cratere choreas,
Cultaq; diffusis saltat amica comis.
Cùm redeunt, titubant, & sunt spectacula vulgi:
Et fortunatos obuia turba vocat.
Occurrit nuper (visa est mihi digna relatu)
Pompa: senem potum pota trahebat anus.
Quæ tamen hæc dea sit, quoniam rumoribus errat;
Fabula proposito nulla tegenda meo.
Arserat Æneæ Dido miserabilis igne:
Arserat extructis in sua fata rogis.
Compositusque ignis, tumuliq; in marmore carmen
Hoc breue, quod moriens ipsa reliquit, erat:
Præbuit Æneas & causam mortis & ensem:
Ipsa sua Dido concidit vsa manu.
Protinus inuadunt Numidæ sine vindice regnum:
Et petitur capta Maurus Iarba domo:
Seq; memor spretum, Thalamis tamē, inquit, Elisæ
En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
Diffugiunt Tyrij quò quemque agit error, vt olim
Amisso dubiæ rege vagantur apes.
Tertia nudatas acceperat area messes,
Inq; cauos ierant tertia musta lacus;
Pellitur Anna domo: lacrymansq; sororia linquit
Mœnia, germanæ iusta dat antè suæ.
Mixta bibunt molles lacrymis vnguenta fauillæ;
Vertice libatas accipiuntque comas.
Terque vale dixit: cineres ter ad ora relatos
Pressit, & est illis visa subesse soror.

Nacta ratem comitesq; fuga, pede labitur æquo,
Mœnia respicient, dulce sororis opus.
Fertilis est Melitæ sterili vicina Cosyra
Insula: quam Libyci verberat vnda freti:
Hanc petit hospitio regis confisa vetusto.
Hospes opum diues rex ibi Battus erat.
Qui postquam didicit casus vtriusque sororis;
Hæc, inquit, tellus, quantulacumque tua est.
Et tamen hospitij seruasset ad vltima munus,
Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
Signa recensebat bis Sol sua; tertius ibat
Annus: & exsilio terra paranda noua est.
Frater adest, belloq; petit Rex arma perosus,
Nos sumus imbelles, tu fuge sospes, ait.
Iussa fugit, ventoq; ratem committit & vndis,
Asperior quouis æquore frater erat.
Est prope piscosos lapidosi Crathidis amnes
Paruus ager: Cameren incola turba vocat.
Illuc cursus erat, nec longius absuit inde,
Quàm quantum nouies mittere funda potest.
Vela cadunt primo, & dubia librantur ab aura.
Findite remigio, nauita dixit, aquas.
Dumq; parant torto subducere carbasa lino.
Percutitur rapido puppis adunca Noto:
Inq; patens æquor frustra pugnante magistro
Fertur, & ex oculis visa refugit humus.
Assiliunt fluctus, imoq; à gurgite pontus
Vertitur, & canas alueus haurit aquas.
Vincitur ars vento: nec iam moderator habenis
Vtitur: at votis is quoque poscit opem.
Iactatur tumidas exsul Phœnissa per vndas,
Humidaq; opposita lumina veste tegit.

Tunc

nc primùm Dido felix est dicta sorori,
Et quæcumque aliquam corpore pressit humum.
ucitur ad Laurens ingenti flamine littus
Puppis: & expositis omnibus, hausta perit.
im pius Æneas regno nataque Latini
Auctus erat: populos miscueratque duos.
ittore dotali solo comitatus Achate,
Secretum nudo dum pede carpit iter;
Adspicit errantem: nec credere sustinet Annam
Esse (quid in Latios illa veniret agros?)
Dum secum Æneas; Anna est, exclamat Achates.
Ad nomen vultus sustulit illa suos.
Heu fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
Ante oculos miseræ fata sororis erant.
Sensit, & alloquitur trepidam Cythereïus heros:
Flet tamen admonitu mortis, Elisa, tuæ.
Anna per hanc iuro, quam quondã audire solebas
Tellurem fato prosperiore dari;
Perq; deos comites, hac nuper sede locatos;
Sæpè meas illos increpuisse moras.
Nec timui de morte tamen: metus absuit iste.
Hei mihi credibili fortior illa fuit!
Ne refer adspexi non illo corpore digna
Vulnera, Tartareas ausus adire domos.
At tu seu ratio te nostris appulit oris,
Siue deus; regni commoda carpe mei.
Multa tibi memores, nil non debemus Elisæ.
Nomine grata tuo, grata sororis eris.
Talia dicenti (neque enim pars altera restat)
Credidit: errores exposuitq; suos.
Vtq; domum intrauit Tyrios induta paratus,
Incipit Æneas: cetera turba silet.

Hanc tibi cur tradam pia causa, Lauinia coniux,
Est mihi, consumpsi naufragus huius opes.
Orta Tyro est: regnum Libyca possedit in ora:
Quam precor vt cara more sororis ames.
Omnia promittit, falsumq́; Lauinia vulnus
Mente premit tacita, dissimulatq́; metus.
Donaq́; cùm videat præter sua lumina mitti
Multa palam; mitti clam quoque multa putat:
Non habet exactum quid agat, furialiter odit,
Et parat insidias, & cupit vlta mori.
Nox erat, ante torum visa est adstare sororis
Squallenti Dido sanguinolenta coma.
Effuge ne dubita mœstum, soror, effuge tectum.
Sub verbum querulas impulit aura fores.
Exsilit: & velox humili super arua fenestra
Se iacit, audacem fecerat ipse timor.
Cumq́; metu rapitur, tunica velata recincta
Currit, vt auditis territa dama lupis.
Corniger hanc tumidis rapuisse Numicius vndis
Creditur, & stagnis occuluisse suis.
Sidonis intereà magno clamore per agros
Quæritur, apparent signa notaq́; pedum.
Ventum erat ad ripas, inerant vestigia ripis.
Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.
Ipsa loqui visa est, Placidi sum Nympha Numici:
Amne perenne latens, Anna Perenna vocor.
Protinus erratis læti vescuntur in agris,
Et celebrant largo seq́; diemq́; mero.
Sūt quibus hæc Luna est, quia mēsibus impleat annum:
Pars Themin, Inachiam pars putat esse bouem,
Inuenies, qui te Nymphen Atlantida dicant;
Teq́; Ioui primos, Anna, dedisse cibos.

Hæc

'ac quoq; quā referam, noſtras peruenit ad aures
Fama: nec à veri diſſidet illa fide.
lebs vetus, & nullis etiam nunc tuta tribunis,
Fugit: & in ſacri vertice montis erat.
ım quoque, quem ſecum tulerant, defecerat illis
Victus. & humanis vſibus apta Ceres.
)rta ſuburbanis quadam fuit Anna Bouillis
Pauper, ſed multa ſedulitatis, anus.
'lla, leui mitra canos incincta capillos,
Fingebat tremula ruſtica liba manu.
Atque ita per populum fumantia manè ſolebat
Diuidere, hac populo copia grata fuit.
Pace domi facta, ſignum poſuere perenne:
Quod ſibi defectis illa ferebat opem.
Nunc mihi, cur cantent, ſupereſt, obſcœna puellæ
Dicere: nam coëunt, certaq; probra canunt.
Nuper erat dea facta, venit Gradiuus ad Annam:
Et cum ſeducta talia verba facit.
Menſe meo coleris: iunxi mea tempora tecum:
Pendet ab officio ſpes mihi magna tuo.
Armifer armifera correptus amore Mineruæ
Vror: & hoc longo tempore vulnus alo.
Effice, Dî ſtudio ſimiles coëamus in vnum.
Conueniunt partes hæ tibi, comis anus.
Dixerat, illa deum promiſſo ludit inani,
Et ſtultam dubia ſpem trahit vſque mora.
Sæpius inſtanti; Mandata peregimus, inquit:
Euicta eſt precibus: vix dedit illa manus.
Credit amans, thalamoſq; parat, deducitur illuc
Anna tegens vultus, vt noua nupta, ſuos.
Oſcula ſumpturus ſubitò Mars adſpicit Annam.
Nunc pudor eluſum, nunc ſubit ira deum.

Ludis amatorem cara, noua diua, Minerua;
Nec res hac Veneri gratior vlla fuit.
Inde ioci veteres ob, cœnaq; verba canuntur.
Et iuuat hanc magno verba dedisse deo.
Præteriturus eram gladios in principe fixos,
Cùm sic à castis Vesta locuta focis:
Ne dubita meminisse: meus fuit ille sacerdos:
Sacrilegæ telis me petiere manus.
Ipsa virum rapui, simulacraq; nuda reliqui.
Quæ cecidit ferro, Cæsaris vmbra fuit.
Ille quidem cælo positus Iouis atria vidit:
Et tenet in magno templa dicata foro.
At quicumque nefas ausi prohibente deorum
Numine, polluerant pontificale caput:
Morte iacent merita. testes estote Philippi,
Et quorum sparsis ossibus albet humus.
Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt
Cæsaris, vlcisci iusta per arma patrem.
POstera cùm teneras Aurora refecerit herbas;
Scorpius à prima parte videndus erit.
TErtia post Idus lux est celeberrima Baccho.
Bacche faue vati dum tua festa cano.
Nec referam Semelen, ad quam nisi fulmina secum
Iuppiter afferret, paruus inermis eras:
Nec puer vt posses maturo tempore nasci,
Expletum patrio corpore matris opus.
Sithonas & Scythicos longū est narrare triumphos,
Et domitas gentes thurifer Inde tuas.
Tu quoque Thebanæ mala præda tacebere matris,
Inq; tuum furiis acte Lycurge genu.
Ecce libet sub tos pisces, Tyrrhenaq; monstra
Dicere, sed non est carminis huius opus.

Car-

Carminis huius opus, causas exponere; quare
Vilis anus populos ad sua liba vocet.
Ante tuos ortus ara sine honore fuerunt,
Liber, & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange, totoq; Oriente subacto,
Primitias magno seposuisse Ioui.
Cinnama tu primus captiuaq; thura dedisti,
Deq; triumphato viscera tosta boue.
Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen,
Libaq; quod sanctis pars datur inde focis.
Liba deo fiunt: succis quia dulcibus idem
Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.
Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro:
Non habet ingratos fabula nostra iocos)
Iamq; erat ad Rhodope, Pangaaq; flumina ventũ;
Ærifera comitum cùm crepuere manus.
Ecce noua coëunt volucres tinnitibus acta,
Quosque mouent sonitus ara sequuntur apes
Colligit errantes, & in arbore claudit inani
Liber: & inuenti pramia mellis habet.
Vt Satyri lauiq; senex tetigere saporem;
Quarebant flauos per nemus omne fauos,
Audit in exesa stridorem examinis vlmo:
Adspicit & ceras, dissimulatq; senex.
Viq; piger pandi tergo residebat aselli;
Applicat hunc vlmo corticibusq; cauis.
Constitit ipse super ramoso stipite nixus:
Atque auidè trunco condita mella petit,
Millia crabronum coëunt, & vertice nudo
Spicula defigunt, oraq; prima notant.
Ille cadit praceps, & calce feritur aselli:
Inclamatq; suos, auxiliumq; rogat.

Concurrunt Satyri, turgentiaq; ora parentis
Rident, p rgusso claudicat ille genu.
Ridet & ipse deus: limum q; inducere monstrat.
Hic paret monitis. & linit ora luto.
Melle pater fruitur: liboq; infusa calenti
Iure repertori splendida mella damus.
Femina cur præsit, non est rationis operta,
Femineos thyrso concitat ille choros.
Cur anus hoc faciat quæris? vinosior ætas
Hæc erat, & grauidæ munera vitis amat.
Cur hedera cincta est; hedera e t gratissima Baccho
Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est.
Nysiadas Nymphas puerum quærente nouerca,
Hanc frondem cunis opposuisse ferunt.
Restat vt inueniam; quare toga libera detur
Luciferi pueris, candide Bacche, tua,
Siue, quod ipse puer semper, iuuenisq; videris;
Et media est ætas inter vtrumque tibi:
Seu quia tu pater es patres sua pignora natos
Commendant curæ numinibusq; tuis.
Siue quod es Liber, vestis quoque libera per te
Sumitur, & vita liberioris iter.
An quia, cùm colerent prisci studiosius agros,
Et faceret patrio rure senator opus,
Et caperet fasces à curuo consul aratro,
Nec crimen duras esset habere manus;
Rusticus ad ludos populus veniebat in vrbem;
Sed dis non studiis ille dabatur honos.
Luce sua ludos vua commentor habebat.
Quos cum tædifera nunc habet ille dea.
Ergo vt tyronum celebrare frequentia possit;
Visa dies danda non aliena togæ.

Mite

Mite caput pater huc placataq; cornua vertas,
Et des ingenio vela secunda meo.
Itur ad Argeos (qui sint, sua pagina dicet)
Hac, si commemini, prateritaq; die.
Stella Lycaoniam vergit declivis ad Arcton
Miluius, hac illa nocte videnda venit.
Quid dederit volucri, si vis cognoscere, calum:
Saturnus regnis à Ioue pulsus erat.
Concitat iratus validos Titanas in arma,
Quaque fuit fatis debita, tentat opem.
Matre satus Terra, monstrum mirabile, taurus
Parte sui serpens posteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluserat atris
Parcarum monitu Styx violenta trium.
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
Sors erat, aternos vincere posse deos.
Immolat hunc Briareus facta ex adamante securi:
Et iamiam flammis exta daturus erat.
Iuppiter alitibus rapere imperat, attulit illi
Miluius: & meritis venit in astra suis.
VNa dies media est: & fiunt sacra Minerua,
Nominaq; à iunctis quinque diebus habēt.
Sanguine prima vacat, nec fas concurre ferro.
Causa, quòd est illa nata Minerua die.
Altera, tresq; super rasa celebrantur arena:
Ensibus exsertis bellica lata dea est.
Pallada nunc pueri teneraq́; orate puella.
Qui bene placarit Pallada, doctus erit.
Pallade placata, lanam mollire puella
Discant, & plenas exonerare colos.
Illa etiam stantes radio percurrere telas
Erudit, & rarum pectine densat opus.

Hanc cole, qui maculas lasis de vestibus aufers:
Hanc cole, velleribus quisquis ahena paras.
Nec quisquam inuita faciet bene vincula planta
Pallade: sit Tychio doctior ille licet.
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior; irata Pallade, mancus erit.
Vos quoque, Phoebea morbos qui pellitis arte,
Munera de vestris pauca referte deæ.
Nec vos turba feri sensu fraudata magistri
Spernite, discipulos attrahit illa nouos.
Quique moues cælum, tabulamq́; coloribus vris,
Quique facis docta mollia saxa manu.
Mille dea est operum: certe dea carminis illa est.
Si mereor, studiis adsit amica meis.
Calius ex alto qua mons descendit in æquum;
Hic vbi non plana est, sed prope plana via;
Parua licet videas capta delubra Mineruæ,
Quæ dea natali cœpit habere suo.
Nominis in dubio causa est. capitale vocamus
Ingenium sollers: ingeniosa dea est.
An, quia de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clypeo prosiluisse suo?
An, quia perdomitis ad nos captiua Faliscis
Venit: & hoc signo littera prima docet?
An, quod habet legem, capitis qua pendere pœnas
Ex illo iubeat furta recepta loco?
A quacumque trahis ratione vocabula Pallas;
Pro ducibus nostris ægida semper habe.
Summa dies è quinque tubas lustrare canoras
Admonet, & forti sacrificare deæ.
Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu,
Hic heri Phryxææ vellera pressit ouis.

Semi-

Seminibus tostis scelerata fraude nouercæ
Sustulerat nullas vt solet herba comas.
Mittitur ad Tripodas certa qui sorte reportet,
Quam sterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoque corruptus cum semine nuntiat Helles,
Et iuuenis Phryxi funera sorte peti.
Vsque recusantem ciues, & tempus, & Ino
Compulerant regem iussa nefanda pati.
Et soror, & Phryxus velati tempora vittis,
Stant simul ante aras: iunctaq; fata gemunt,
Adspicit hos, vt forte pependerat æthere mater,
Et ferit attonita pectora nuda manu:
Inq; draconigenam nimbis comitantibus vrbem
Desilit: & natos eripit inde suos:
Vtq; fugam capiant aries nitidissimus auro
Traditur, ille vehit per freta longa duos.
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
Femina: cùm de se nomina fecit aquæ.
Penè simul periit, dum vult succurrere lapsæ
Frater: & extentas porrigit vsque manus.
Flebat, vt amissa gemini consorte pericli,
Cæruleo iunctam nescius esse deo.
Littoribus tactus aries fit sidus, at huius
Peruenit in Colchas aurea lana domos.
TRes vbi luciferos veniens præmiserit Eos;
Tempora nocturnis æqua diurna feret.
INde quater pastor saturos vbi clauserit hœdos,
Canuerint herba rore recente quater;
Ianus adorandus, cumq; hoc Concordia mitis,
Et Romana salus, araq; Pacis erit.
LVna regit menses, huius quoq; tempora mensis
Finit Auentino Luna colenda iugo.

P. OVIDII
NASONIS
FASTORVM
LIBER IV.

Alma faue, dixi, geminorum mater Amorum
Ad vatem vultus rettulit illa suos.
Quid tibi, ait, mecum? certè maiora canebas.
Num vetus in molli pectore vulnus habes?
Scis dea, respondi de vulnere, risit, & aër
Protinus ex illa parte serenus erat.
Saucius, aut sanus, numquam tua signa reliqui:
Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
Quæ decuit primis sine crimine lusimus annis:
Nunc teritur nostris area maior equis.
Tempora cum causis Annalibus eruta priscis,
Lapsaque sub terras, ortaque signa cano.
Venimus ad quartum, quo tu celeberrima mensem:
Et vatem, & mensem scis Venus esse tuos.
Mota Cytherea leuiter mea tempora myrto
Contigit: &, Cœptum perfice, dixit, opus.
Sensimus: & causa subitò patuere dierum.
Dum licet, & spirant flamina, nauis eat.
Si qua tamen pars te de fastis tangere debet,
Cæsar, in Aprili, quod tuearis, habes.

Hic

Hic ad te magna descendit origine mensis,
Et fit adoptiua nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades, cùm longum scriberet annum,
Vidit: & auctores rettulit ipse suos.
Vtq; fero Marti primam dedit ordine sortem,
Quod sibi nascendi proxima causa fuit;
Sic Venerem gradibus multis in gente receptam
Alterius voluit mensis habere locum.
Principiumq; sui generis, reuolutaq; quærens
Sacula, cognatos venit adusq; deos.
Dardanon Electra quis nescit Atlantide natum?
Scilicet Electram concubuisse Ioui?
Huius Erichthonius: Tros est generatus ab illo;
Assaracum creat hic, Assaracusq; Capyn.
Proximus Anchises, cum quo commune parentis
Non dedignata est nomen habere Venus.
Hinc satus Æneas (pietas spectata per ignes)
Sacra patremq; humeris, altera sacra, tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Iuli;
Vnde domus Teucros Iulia tangit auos.
Posthumus hinc, qui, quod siluis est natus in altis,
Siluius in Latia gente vocatus erat.
Isque, Latine, tibi pater est, subit Alba Latinum;
Proximus est titulis Epitus, Alba, tuis.
Ille dedit capta repetita vocabula Troia,
Et tuus est idem Calpete, factus auus.
Cumq; patris regnũ post hunc Tiberinus haberet,
Dicitur in Thusca gurgite mersus aqua;
Iam tamen Agrippam natũ, Remulumq; nepotem
Viderat, in Remulum fulmina missa ferunt.
Venit Auentinus post hos: lucus vnde vocatur,
Mons quoque: post illum tradita regna Procæ;

Quem ſequitur duri Numitor germanus Amuli.
Ilia cum Lauſo de Numitore ſati,
Enſe cadit patrui Lauſus: placet Ilia Marti;
Teq́ parit gemino iuncte Quirine Reme.
Ille ſuos ſemper Venerem Martemq́ parentes
Dixit: & emeruit vocis habere fidem.
Néve ſecuturi poſſent neſcire nepotes;
Tempora dis generis continuata dedit.
Sed Veneris menſem Graio ſermone notatum
Auguror, à ſpumis eſt dea dicta maris.
Nec tibi ſit mirum Græco rem nomine dici,
Itala nam tellus Græcia maior erat.
Venerat Euander plena cum claſſe ſuorum:
Venerat Alcides, Graius vterque genus.
Hoſpes Auentinis armentum pauit in herbis
Clauiger: & tanto eſt Albula pota deo.
Dux quoque Naritius: teſtes Læſtrygones exſtant:
Et quod adhuc Circes nomina littus habet.
Et iam Telegoni, iam mœnia Tyberis vdi
Stabant: Argolicæ quas poſuere manus.
Venerat Atridæ fatis agitatus Haleſus:
A quo ſe dictam terra Faliſca putat.
Adiice Troianæ ſuaſorem Antenora pacis,
Et generum Æneiden, Appule Daune, tuum.
Serus ab Iliacis, & poſt Antenora flammis
Attulit Æneas in loca noſtra deos.
Huius erat Solymus Phrygia comes vnus ab Ida:
A quo Sulmonis mœnia nomen habent:
Sulmonis gelidi, patria, Germanice, noſtra.
Me miſerum, Scythico quàm procul illa ſolo eſt!
Ergo age tam longas ſed ſupprime, Muſa, querelas:
Non tibi ſunt mœſta ſacra canenda lyra.

Quo

Quò non liuor adit? sunt qui tibi mensis honorem
Eripuisse velint inuideantq; Venus.
Nam, quia Ver aperit tunc omnia, densaq; cedit
Frigoris asperitas, fœtaq; terra patet;
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:
Quem Venus iniecta vindicat alma manu.
Illa quidem totum dignissima temperat annum:
Illa tenet nullo regna minora deo:
Iuraq; dat cælo, terræ, natalibus vndis;
Perq; suos initus continet omne genus.
Illa deos omnes (longum est numerare) creauit:
Illa satis causas arboribusq; dedit:
Illa rudes animos hominum contraxit in vnum:
Et docuit iungi cum pare quemque sua.
Quid genus omne creat volucrum, nisi blanda voluptas?
Nec coëant pecudes, si leuis absit amor.
Cum mare trux aries cornu decertat: & idem
Frontem dilectæ lædere parcit ouis.
Deposita sequitur taurus feritate iuuencam,
Quem toti saltus, quem nemus omne tremit.
Vis eadem, lato quodcumque sub æquore viuit,
Seruat. & innumeris piscibus implet aquas.
Prima feros habitus homini detraxit: ab illa
Venerunt cultus multaq; cura solo.
Primus amans carmen vigilatum nocte negata
Dicitur ad clausas concinuisse fores:
Eloquiumq; fuit duram exorare puellam:
Proq; sua causa quisque disertus erat.
Mille per hanc artes notæ: studioq; placendi,
Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.
Hanc quisquam titulo mensis spoliare secundi

Ludis amatorem cara, noua diua, Mineruæ;
Nec res hac Veneri gratior vlla fuit.
Inde ioci veteres ob, cœnaq; verba canuntur.
Et iuuat hanc magno verba dedisse deo.
Præteriturus eram gladios in principe fixos,
Cùm sic à castis Vesta locuta focis:
Ne dubita meminisse: meus fuit ille sacerdos:
Sacrilegæ telis me petiere manus.
Ipsa virum rapui, simulacraq; nuda reliqui.
Quæ cecidit ferro, Cæsaris vmbra fuit.
Ille quidem cælo positus Iouis atria vidit:
Et tenet in magno templa dicata foro.
At quicúmque nefas ausi prohibente deorum
Numine, polluerant pontificale caput:
Morte iacent merita. testes estote Philippi,
Et quorum sparsis ossibus albet humus.
Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt
Cæsaris, vlcisci iusta per arma patrem.
POstera cùm teneras Aurora refecerit herbas;
Scorpius à prima parte videndus erit.
TErtia post Idus lux est celeberrima Baccho.
Bacche faue vati dum tua festa cano.
Nec referam Semelen, ad quam nisi fulmina secum
Iuppiter afferret, paruus inermis eras:
Nec puer vt posses maturo tempore nasci,
Expletum patrio corpore matris opus.
Sithonas & Scythicos longū est narrare triumphos,
Et domitas gentes thurifer Inde tuas.
Tu quoque Thebanæ mala præda tacebere matris.
Inq; tuum furiis acte Lycurge genu.
Ecce libet sub tos pisces, Tyrrhenaq; monstra
Dicere, sed non est carminis huius opus.

Carminis huius opus, causas exponere; quare
Vilis anus populos ad sua liba vocet.
Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt,
Liber, & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange, totoq; Oriente subacto,
Primitias magno seposuisse Ioui.
Cinnama tu primus captiuáq; thura dedisti,
Deq; triumphato viscera tosta boue.
Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen,
Libaq; quod sanctis pars datur inde focis.
Liba deo fiunt: succis quia dulcibus idem
Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.
Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro:
Non habet ingratos fabula nostra iocos)
Iamq; erat ad Rhodope, Pangæaq; flumina ventũ;
Ærifera comitum cùm crepuere manus.
Ecce noua coëunt volucres tinnitibus acta,
Quosque mouent sonitus æra sequuntur apes
Colligit errantes, & in arbore claudit inani
Liber: & inuenti præmia mellis habet.
Vt Satyri leuisq; senex tetigere saporem;
Quærebant flauos per nemus omne fauos.
Audit in exesa stridorem examinis vlmo:
Adspicit & ceras, dissimulatq; senex.
Vtq; piger pandi tergo residebat aselli;
Applicat hunc vlmo corticibusq; cauis.
Constitit ipse super ramoso stipite nixus:
Atque auidè trunco condita mella petit.
Millia crabronum coëunt, & vertice nudo
Spicula defigunt, oraq; prima notant.
Ille cadit præceps, & calce feritur aselli:
Inclamatq; suos, auxiliumq; rogat.

Concurrunt Satyri, turgentiaq; ora parentis
Rident, p ressuſſo claudicat ille genu.
Ridet & ipſe deus: limumq; inducere monſtrat.
Hic paret monitis, & linit ora luto.
Melle pater fruitur: liboq; infuſa calenti
Iure repertori ſplendida mella damus.
Femina cur præſit, non eſt rationis operta,
Femineos thyrſo concitat ille choros.
Cur anus hoc faciat quæris? vinoſior ætas
Hæc erat, & grauidæ munera vitis amat.
Cur hedera cincta eſt; hedera eſt gratiſſima Baccho
Hoc quoque cur ita ſit, dicere nulla mora eſt.
Nyſiadas Nymphas puerum quærente nouerca,
Hanc frondem cunis oppoſuiſſe ferunt.
Reſtat vt inueniam; quare toga libera detur
Lucigeri pueris, candide Bacche, tua,
Siue, quod ipſe puer ſemper, iuueniſq; videris;
Et media eſt ætas inter vtrumque tibi:
Seu quia tu pater es patres ſua pignora natos
Commendant curæ numinibuſq; tuis.
Siue quod es Liber, veſtis quoque libera per te
Sumitur, & vita liberioris iter.
An quia, cùm colerent priſci ſtudioſius agros,
Et faceret patrio rure ſenator opus,
Et caperet faſces à curuo conſul aratro,
Nec crimen duras eſſet habere manus;
Ruſticus ad ludos populus veniebat in vrbem;
Sed dis non ſtudiis ille dabatur honos.
Luce ſua ludos vua commentor habebat.
Quos cum tædifera nunc habet ille dea.
Ergo vt tyronum celebrare frequentia poſſit;
Viſa dies danda non aliena toga.

Mite

Mite caput pater huc placataq; cornua vertas,
Et des ingenio vela secunda meo.
Itur ad Argeos (qui sint, sua pagina dicet)
Hac, si commemini, prateritaq; die.
Stella Lycaoniam vergit declиuis ad Arcton
Miluius, hac illa nocte videnda venit.
Quid dederit volucri, si vis cognoscere, calum:
Saturnus regnis à Ioue pulsus erat.
Concitat iratus validos Titanas in arma,
Quaque fuit satis debita, tentat opem.
Matre satus Terra, monstrum mirabile, taurus
Parte sui serpens posteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluserat atris
Parcarum monitu Styx violenta trium.
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
Sors erat, aternos vincere posse deos.
Immolat hunc Briareus facta ex adamante securi:
Et iamiam flammis exta daturus erat.
Iuppiter alitibus rapere imperat, attulit illi
Miluius: & meritis venit in astra suis.
VNa dies media est: & fiunt sacra Minerua,
Nominaq; à iunctis quinque diebus habēt.
Sanguine prima vacat, nec fas concurre ferro.
Causa, quòd est illa nata Minerua die.
Altera, tresq; super rasa celebrantur arena:
Ensibus exsertis bellica lata dea est.
Pallada nunc pueri teneraq; orate puella.
Qui bene placarit Pallada, doctus erit.
Pallade placata, lanam mollire puella
Discant, & plenas exonerare colos.
Illa etiam stantes radio percurrere telas
Erudit, & rarum pectine densat opus.

Hanc cole, qui maculas lęsis de vestibus aufers:
Hanc cole, velleribus quisquis ahena paras.
Nec quisquam inuita faciet bene vincula planta
Pallade: sit Tychio doctior ille licet.
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior; irata Pallade, mancus erit.
Vos quoque, Phœbea morbos qui pellitis arte,
Munera de vestris pauca referte deæ.
Nec vos turba feri sensu fraudata magistri
Spernite, discipulos attrahit illa nouos.
Quique moues cælum, tabulamq; coloribus vris,
Quique facis docta mollia saxa manu.
Mille dea est operum: certe dea carminis illa est.
Si mereor, studiis adsit amica meis.
Cælius ex alto qua mons descendit in æquum,
Hic vbi non plana est, sed prope plana via;
Parua licet videas captæ delubra Mineruæ,
Quæ dea natali cœpit habere suo.
Nominis in dubio causa est, capitale vocamus
Ingenium sollers: ingeniosa dea est.
An, quia de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clypeo prosiluisse suo?
An, quia perdomitis ad nos captiua Faliscis
Venit: & hoc signo littera prima docet?
An, quod habet legem, capitis quæ pendere pœnas
Ex illo iubeat furta recepta loco?
A quacumque trahis ratione vocabula Pallas;
Pro ducibus nostris ægida semper habe.
Summa dies è quinque tubas lustrare canoras
Admonet, & forti sacrificare deæ.
Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu,
Hic heri Phryxeæ vellera pressit ouis.

Sem-

Seminibus tostis scelerata fraude nouercæ
Sustulerat nullas vt solet herba comas.
Mittitur ad Tripodas certa qui sorte reportet,
Quam sterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoque corruptus cum semine nuntiat Helles,
Et iuuenis Phryxi funera sorte peti.
Vsque recusantem ciues, & tempus, & Ino
Compulerant regem iussa nefanda pati.
Et soror, & Phryxus velati tempora vittis,
Stant simul ante aras: iunctaq; fata gemunt.
Adspicit hos, vt forte pependerat æthere mater,
Et ferit attonita pectora nuda manu:
Inq; draconigenam nimbis comitantibus vrbem
Desilit: & natos eripit inde suos:
Vtq; fugam capiant aries nitidissimus auro
Traditur, ille vehit per freta longa duos.
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
Femina: cùm de se nomina fecit aqua.
Penè simul periit, dum vult succurrere lapsæ
Frater: & extentas porrigit vsque manus.
Flebat, vt amissa gemini consorte pericli,
Cæruleo iunctam nescius esse deo.
Littoribus tactus aries fit sidus, at huius
Peruenit in Colchas aurea lana domos.

TRes vbi luciferos veniens præmiserit Eos;
Tempora nocturnis æqua diurna feret.

INde quater pastor saturos vbi clauserit hœdos,
Canuerint herba rore recente quater;
Ianus adorandus, cumq; hoc Concordia mitis,
Et Romana salus, araq; Pacis erit.

LVna regit menses, huius quoq; tempora mensis
Finit Auentino Luna colenda iugo.

P. OVIDII
NASONIS
FASTORVM
LIBER IV.

Alma faue, dixi, geminorum mater Amorum
Ad vatem vultus rettulit illa suos.
Quid tibi, ait, mecum? certè maiora canebas.
Num vetus in molli pectore vulnus habes?
Scis dea, respondi de vulnere, risit, & aër
Protinus ex illa parte serenus erat.
Saucius, aut sanus, numquam tua signa reliqui:
Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
Quæ decuit primis sine crimine lusimus annis:
Nunc teritur nostris area maior equis.
Tempora cum causis Annalibus eruta priscis,
Lapsaq; sub terras ortaq; signa cano.
Venimus ad quartum, quo tu celeberrima mēsem:
Et vatem, & mensem scis Venus esse tuos.
Mota Cytherea leuiter mea tempora myrto
Contigit: &, Cœptum perfice, dixit, opus.
Sensimus: & causa subitò patuere dierum.
Dum licet, & spirant flamina, nauis eat.
Si qua tamen pars te de fastis tangere debet,
Cæsar, in Aprili, quod tuearis, habes.

Hic

Hic ad te magna descendit origine mensis,
Et fit adoptiua nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades, cùm longum scriberet annum,
Vidit: & auctores rettulit ipse suos.
Vtq; fero Marti primam dedit ordine sortem,
Quod sibi nascendi proxima causa fuit;
Sic Venerem gradibus multis in gente receptam
Alterius voluit mensis habere locum.
Principiumq; sui generis, reuolutaq; quærens
Secula, cognatos venit adusq; deos.
Dardanon Electra quis nescit Atlantide natum?
Scilicet Electram concubuisse Ioui?
Huius Erichthonius: Tros est generatus ab illo;
Assaracum creat hic, Assaracusq; Capyn.
Proximus Anchises, cum quo commune parentis
Non dedignata est nomen habere Venus.
Hinc satus Æneas (pietas spectata per ignes)
Sacra patremq; humeris, altera sacra, tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Iuli;
Vnde domus Teucros Iulia tangit auos.
Posthumus hinc, qui, quod siluis est natus in altis,
Siluius in Latia gente vocatus erat.
Isque, Latine, tibi pater est, subit Alba Latinum;
Proximus est titulis Epitus, Alba, tuis.
Ille dedit capta repetita vocabula Troia,
Et tuus est idem Calpete, factus auus.
Cumq; patris regnũ post hunc Tiberinus haberet,
Dicitur in Thusca gurgite mersus aqua;
Iam tamen Agrippam natũ, Remulumq; nepotem
Viderat, in Remulum fulmina missa ferunt.
Venit Auentinus post hos: lucus vnde vocatur,
Mons quoque: post illum tradita regna Proca;

Quò non liuor adit? ſunt qui tibi menſis honorem
Eripuiſſe velint inuideantq; Venus.
Nam, quia Ver aperit tunc omnia, denſaq; cedit
Frigoris aſperitas, fœtaq; terra patet;
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:
Quem Venus iniecta vindicat alma manu.
Illa quidem totum digniſſima temperat annum:
Illa tenet nullo regna minora deo:
Iuraq; dat cælo, terræ, natalibus undis;
Perq; ſuos initus continet omne genus.
Illa deos omnes (longum eſt numerare) creauit:
Illa ſatis cauſas arboribuſq; dedit:
Illa rudes animos hominum contraxit in vnum:
Et docuit iungi cum pare quemque ſua.
Quid genus omne creat volucrum, niſi blanda voluptas?
Nec coëant pecudes, ſi leuis abſit amor.
Cum mare trux aries cornu decertat: & idem
Frontem dilectæ lædere parcit ouis.
Depoſita ſequitur taurus feritate iuuencam,
Quem toti ſaltus, quem nemus omne tremit.
Vis eadem lato quodcumque ſub æquore viuit,
Seruat. & innumeris piſcibus implet aquas.
Prima feros habitus homini detraxit: ab illa
Venerunt cultus multaq; cura ſolo.
Primus amans carmen vigilatum nocte negata
Dicitur ad clauſas concinuiſſe fores:
Eloquiumq; fuit duram exorare puellam:
Proq; ſua cauſa quiſque diſertus erat.
Mille per hanc artes notæ: ſtudioq; placendi,
Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.
Hanc quiſquam titulo menſis ſpoliare ſecundi

Audeat? à nobis sit furor iste procul.
Quid, quod vbique potens, templisq; frequentibus acta,
Vrbe tamen nostra ius dea maius habet?
Pro Troia, Romane, tua Venus arma ferebat:
Cùm gemuit teneram cuspide læsa manum,
Celestesq; duas Troiano iudice vicit
(Ah nolim victas hæc meminisse deas!)
Assaracìq; nurus dicta est: vt scilicet olim
Magnus Iuleos Cæsar haberet auos.
Nec Veneri tempus. quàm ver, erat aptius vllum.
Vere nitent terræ: vere remissus ager
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt,
Nunc tumido geminas cortice palmes agit.
Et formosa Venus formoso tempore digna est:
Vtq; solet, Marti continuata suo est.
Vere monet curuas materna per æquora puppes
Ire: nec hibernas iam timuisse minas.
Ritè deam colitis Latiæ matresq; nurusq;,
Et vos quîs vittæ longaq; vestis abest.
Aurea marmoreo redimicula demite collo:
Nunc alij flores, nunc noua danda rosa est,
Vos quoque sub viridi myrto iubet ipsa lauari:
Causaq; cur iubeas, discite, certa subest,
Littore siccabat sudantes rore capillos.
Viderunt Satyri, turba proterua, deam.
Sensit, & opposita texit sua tempora myrto.
Tuta fuit facto; vosq; referre iubet.
Discite nunc quare Fortunæ thura virili
Detis eo, gelida qui locus humet aqua.
Accipit ille locus posito velamine cunctas,
Et vitium nudi corporis omne videt.

Vt tegat hoc, celetq; viros, Fortuna virilis
Præstat: & hoc paruo thure rogata facit.
Nec pigeat tritum niueo cum lacte papauer
Sumere, & expressis mella liquata fauis.
Cùm primum cupido Venus est deducta marito:
Hoc bibit, ex illo tempore nupta fuit.
Illam supplicibus verbis placato: sub illa
Et forma, & mores, & bona fama manet.
Roma pudicitia proauorum tempore lapsa est.
Cumeam, Veteres, consuluistis anum.
Templa iubet fieri Veneri: quibus ordine factis,
Inde Venus verso nomina corde tenet.
Semper ad Æneadas placido pulcherrima vultu
Respice: totq; tuas diua tuere nurus.
Dum loquor, elata metuendus acumine cauda
Scorpius in virides præcipitatur aquas.
NOx vbi transierit, cælumq; rubescere primo
Cœperit, & tacta rore querentur aues;
Semustamq; facem vigilata nocte viator
Ponet & ad solitum rusticus ibit opus;
Pleiades incipient humeros releuare paternos;
Quæ septem dici, sex tamen esse solent.
Seu quod in amplexus sex hinc venere deorum:
Nam Steropem Marti concubuisse ferunt:
Neptuno Halcyonem, & te formosa Celæno:
Maian, & Electram, Taygetamq; Ioui:
Septima mortali Merope tibi, Sisyphe, nupsit,
Pœnitet: & facti sola pudore latet.
Siue quod Electra Troiæ spectare ruinas
Non tulit: ante oculos opposuitq; manum:
TEr sine perpetuo cælum versetur in axe,
Ter iungat Titan, terq; resoluat equos;

Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
Flabit, & Idææ festa parentis erunt.
Ibunt semimares, & inania tympana tundent,
Æraq; tinnitus ære repulsa dabunt.
Ipsa sedens molli comitum ceruice feretur
Vrbis per medias exululata vias.
Scena sonat, ludiq; vocant: spectate Quirites,
Et fora Marte suo litigiosa vacent.
Quærere multa libet: sed me sonus æris acuti
Terret, & horrendo lotos adunca sono.
Da dea quam sciter, doctas Cybeleia neptes
Videt: & has cura iussit adesse mea.
Pandite mandati memores, Heliconis alumnæ,
Gaudeat assiduo cur Dea magna sono.
Sic ego. sic Erato (mensis Cythereius illi
Cessit, quod teneri nomen amoris habet)
Reddita Saturno sors hæc erat. Optime regum
A nato sceptris excutiere tuis.
Ille suam metuens, vt quæque erat edita prolem
Deuorat: immersam visceribusq; tenet.
Sæpè Rhea questa est toties fœcunda, nec vmquam
Mater, & indoluit fertilitate sua.
Iuppiter ortus erat, pro magno teste vetustas
Creditur acceptam parce mouere fidem.
Veste latens saxum cælesti gutture sedit.
Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua iam dudum resonat tinnitibus Ida,
Tutus vt infanti vagiat ore puer.
Pars manibus clypeos, galeas pars tundit inanes:
Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.
Res latuit patrem: prisciq; imitamina facti
Æra deæ comites raucaq; terga mouent.

Cym-

mbala pro galeis, pro scutis tympana pulsant:
Tibia dat Phrygios, vt dedit antè, modos.
sierat, cœpi: Cur huic genus acre leonum
Prabent insolitas ad iuga curua iubas?
sieram, cœpit: Feritas mollita per illam
Creditur, id curru testificata suo est.
cur turrifera caput est onerata corona?
An primus turres vrbibus illa dedit?
nuit, Vnde venit, dixi, sua membra secandi
Impetus? vt tacui, Pieris orsa loqui.
yx puer in siluis facie spectabilis altis
Turrigeram casto iunxit amore deam.
nc sibi seruari voluit, sua templa tueri,
Et dixit, Semper fac puer esse velis.
fidem iussis dedit, & Si mentiar, inquit,
Vltima qua fallam, sit Venus illa mihi.
lit, & in Nympha Sagaritide desinit esse,
Quod fuit, hinc pœnas exigit ira dea.
da vulneribus succidit in arbore factis,
lla perit, fatum Naidos arbor erat.
furit: & credens thalami procumbere tectum,
Effugit, & cursu Dindyma summa petit.
modò, Tolle faces; Remoue, modò, verbera, cla-
apè Palastinas iurat adesse deas. (mat:
etiam saxo corpus laniauit acuto.
ongaq; in immundo puluere tracta coma est,
q; fuit, Merui meritas de sanguine pœnas.
h pereant partes, qua nocuere mihi!
reant! dicebat adhuc onus inguinis aufert,
ullaq; sunt subito signa relicta viri.
t in exemplum furor hic, mollesq; ministri
adent iactatis vilia membra comus.

Tali-

Talibus Aonia facunda voce Camœna
Reddita quæsiti causa furoris erat.
Hoc quoque dux operis moneas precor; unde petita
Venerit, an nostra semper in urbe fuit?
Dindymon & Cybelen, & amœnã fontibus Idam
Semper, & Iliacas Mater amauit opes.
Cùm Troiam Æneas Italos portaret in agros,
Est dea sacriferas ponè secuta rates.
Sed nondum fatis Latio sua numina posci
Senserat: assuetis substiteratq́ locis
Post, vt Roma potens opibus iam sæcula quinque
Vidit, & edomito sustulit orbe caput;
Carminis Euboici fatalia verba sacerdos
Inspicit, inspectum tale fuisse ferunt.
Mater abest: matrem iubeo Romane requiras,
Cùm veniet casta est accipienda manu.
Obscuræ sortis patres ambagibus errant:
Quæve parens absit, quove petenda loco.
Consulitur Pæan, Diuûmque accersite matrem,
Inquit: in Idæo est inuenienda iugo.
Mittuntur proceres. Phrygia tunc sceptra tenebat
Attalus: Ausoniis rem negat ille viris.
Mira canam, longo tremuit cum murmure tellus,
Et sic est adytis diua locuta suis:
Ipsa peti volui: nec sit mora: mitte volentem.
Dignus Roma locus, quo Deus omnis erat.
Ille soni terrore pauens, Proficiscere, dixit:
Nostra eris, in Phrygios Roma refertur auos.
Protinus innumera cadunt pineta secures
Illa quibus fugiens Phrix pius vsus erat.
Mille manus coëunt, & picta coloribus vstis
Cælestum matrem concaua puppis habet,

Illa

la sui per aquas fertur tutissima nati,
Longaq; Phryxeo stagna sororis adit:
hœteumq; capax, Sigeaq; littora transit,
Et Tenedum, & veteres Eetionis opes.
;yclades excipiunt, Lesbo post terga relicta,
Quaque Carisleis frangitur vnda vadis.
Transit & Icarium, lapsas vbi perdidit alas
Icarus, & vasta nomina fecit aqua.
Tunc laua Creten, dextra Pelopeidas vndas
Deserit: & Veneri sacra Cythera petit.
Hinc mare Trinacriū, candens vbi tingere ferrum
Brontes, & Steropes, Æmonidesq; solent:
Æquoraq; Afra legit, Sardoaq; regna sinistris
Respicit à remis, Ausoniamq; tenet.
Ostia contigerat: qua se Tiberinus in altum
Diuidit, & campo liberiore natat.
Omnis eques, mistaq; grauis cum plebe senatus,
Obuius ad Tusci fluminis ora venit.
Procedunt pariter matres, natiq; viriq;,
Quaque colunt sanctos virginitate focos.
Sedula fune viri contento brachia lassant.
Vix subit aduersas hospita nauis aquas.
Sicca diu fuerat tellus: sitis vsserat herbas:
Sedit limoso pressa carina vado:
Quisquis adest operi plus quam pro parte laborat,
Adiuuat & fortes voce sonante manus.
Illa velut medio stabilis sedet insula ponto.
Attoniti monstro stantq; pauentq; viri.
Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto:
Nec facies impar nobilitate fuit,
Casta quidem: sed non est credita, rumor iniquus
Læserat, & falsi criminis acta rea est.

Cul-

Cultus, & ornatos variè prodisse capillos,
Obfuit: ad rigidos promptaq; lingua sonos.
Conscia mens recti famæ mendacia redit:
Sed nos in vitium credula turba sumus.
Hæc vbi castarum processit ab agmine matrum,
Et manibus puram fluminis hausit aquam;
Ter caput irrorat, ter tollit ad æthera palmas.
Quicumque adspiciunt, mente carere putant.
Summissoq; genu, vultus in imagine diuæ
Figit, & hos edit crine iacente sonos:
Supplicis alma tuæ genitrix fœcunda deorum
Accipe sub certa conditione preces.
Casta, negor, si tu damnas: meruisse fatebor,
Morte luam pœnas iudice victa dea.
Sed si crimen abest; tu nostra pignora vita
Et dabis, & castas casta sequêre manus.
Dixit: & exiguo funem conamine traxit:
(Mira, sed in scena testificata loquor)
Mota dea est, sequi: urq; ducem, laudatq; sequendo:
Index lætitiæ fertur ad astra sonus.
Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores
Atria dixerunt, vnde sinister abit.
Nox aderat: querno religant in stipite funem,
Dantq; leui somno corpora functa cibo.
Lux aderat querno soluunt à stipite funem:
Antè tamen posito thura dedere foco.
Antè coronarunt puppem sine labe iuuencam
Mactarunt, operum, coniugiiq; rudem.
Est locus, in Tyberim qua lubricus influit Almo,
Et nomen magno perdit in amne minor.
Illic purpurea canus cum veste sacerdos
Almonis, dominam sacraq; lauit aquis.

Exu-

Eiulant comites, furiosaq; tibia flatur,
Et feriunt molles taurea terga manus.
Claudia praecedit lato celeberrima vultu:
Credita vix tandem teste pudica dea.
Ipsa sedens plaustro porta est inuecta Capena:
Sparguntur iunctae flore recente boues.
Nasica accepit: templi non perstitit auctor.
Augustus nunc est: antè Metellus erat.
Substitit hic Erato, mora fit sic cetera quaero:
Dic, inquam, parua cur stipe quaerat opes?
Contulit aes populus, de quo delubra Metellus
Fecit, ait, dandae mos stipis inde manet.
Cur vicibus factis ineunt conuiuia, quaero.
Tunc magis indictas concelebrantq; dapes.
Quod bene mutarit sedem Berecynthia, dixit;
Captant mutatis sedibus omen idem.
Institeram, quare primi Megalesia ludi
Vrbe forent nostra: cum dea (sensit enim)
Illa deos inquit peperit, cessere parenti,
Principiumq; dati mater honoris habet.
Cur igitur Gallos, qui se excidêre, vocamus?
Cùm tantum à Phrygia Gallica distet humus?
Inter, ait, viridem Cybelen altasq; Celenas,
Amnis it. insana, nomine Gallus, aqua:
Qui bibit inde, furit. procul hinc discedite, queîs est
Cura bonae mentis, qui bibit inde, furit.
Non pudet herbosum, dixi, posuisse moretum
In dominae mensis? an sua causa subest?
Lacte mero veteres vsi narrantur, & herbis;
Sponte sua si quas terra ferebat, ait.
Candidus elixae miscetur caseus herbae:
Cognoscat priscos vt dea prisca cibos.

Poste-

POstera cùm cælo motis Pallantias astris
Fulserit: & niueos Luna leuarit equos:
Qui dicet, Quondam sacrata est colle Quirini
Hac fortuna die Publica; verus erit.
TErtia lux (memini) ludis erit: hac mihi quidã
Spectanti senior, contiguusq; loco:
Hæc, ait, illa dies, Libycis qua Cæsar in oris
Perfida magnanimi contudit arma Iubæ.
Dux mihi Cæsar erat, sub quo meruisse tribunus
Glorior, officio præfuit ille meo.
Hanc ego militia sedem, tu pace parasti,
Inter bis quinos vsus honore viros.
Plura locuturi subito subducimur imbre.
Pendula cælestes Libra mouebat aquas.
Antè tamen, quam summa dies spectacula sistat:
Ensifer Orion æquore mersus erit.
PRoxima victricem cùm Romã inspexerit Eos,
Et dederit Phœbo stella fugata locum:
Circus erit pompa celeber numeroq; deorum:
Primaq; ventosis palma petetur equis.
Hinc Cereris ludi: non est opus indice causa.
Sponte deæ munus promeritumq; patet.
Panis erant primis virides mortalibus herbæ,
Quas tellus nullo sollicitante dabat.
Et modo carpebant viuax è cespite gramen,
Nunc epulæ teneræ fronde cacumen erant.
Postmodo glans nata est: bene erat, iam glande reperta:
Duraq; magnificas quercus habebat opes.
Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato
Mutauit glandes vtiliore cibo.
Illa iugo tauros collum præbere coëgit:

Tunc

Tunc primum soles eruta vidit humus.
Æs erat in pretio: chalybis iam massa placebat.
Heu heu perpetuo debuit illa tegi!
Pace Ceres læta est, & vos orate coloni
Perpetuam pacem pacificumq; ducem.
Farra deæ, micaq; licet salientis honorem
Detis, & in veteres thurea grana focos.
Et si thura aberunt, vnctas accendite tædas,
Parua bonæ Cereri sint modo casta placent.
A boue succincti cultros remouete ministri:
Bos aret: ignauam sacrificate suem.
Apta iugo ceruix non est ferienda securi,
Viuat, & in dura sæpe laboret humo.
Exigit ipse locus, raptus vt virginis edam.
Plura recognosces: pauca docendus eris.
Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor
Trinacris, à positu nomen adepta loci.
Grata domus Cereri. multas ea possidet vrbes,
In quibus est culto fertilis Enna solo.
Frigida cælestum matres Arethusa vocarat,
Venerat ad sacras & dea flaua dapes.
Filia, consuetis vt erat comitata puellis,
Errabat nudo per sua prata pede.
Valle sub vmbrosa locus est, adspergine multa
Vuidus ex alto desilientis aqua.
Tot fuerant illic, quot habet natura colores,
Pictaq; dissimili flore nitebat humus.
Quam simul adspexit; Comites accedite, dixit,
Et mecum plenos flore referte sinus.
Præda puellares animos oblectat inanis,
Et non sentitur sedulitate labor.
Hæc implet lento calathos è vimine nexos;

Hæc

Hæc gremium: laxos degrauat illa sinus.
Illa legit calthas: huic sunt violaria curæ:
Illa papauereas subsecat vngue comas.
Has Hyacinthe tenes, illas Amarante moraris:
Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant.
Plurima lecta rosa est, sunt & sine nomine flores:
Ipsa crocos tenues liliaque alba legit.
Carpendi studio paulatim longius itur,
Et dominam casu nulla secuta comes.
Hanc videt, & visam patruus velociter aufert:
Regnaq; cæruleis in sua portat equis.
Illa quidem clamabat, Io carissima mater
Auferor, ipsa suos absciderat q; sinus.
Panditur intereà Diti via: namque diurnum
Lumen inassueti vix patiuntur equi.
At chorus æqualis cumulata flore ministra,
Persephone, clamant, ad tua dona veni.
Et clamata silet, montes vlulatibus implent,
Et feriunt mœsta pectora nuda manu.
Attonita est plãgore Ceres (modo venerat Ennam)
Nec mora, Me miseram, filia, clamat, vbi es?
Mentis inops rapitur, vt quas audire solemus
Threïcias fusis Mænadas ire comis.
Vt vitulo mugit sua mater ab vbere rapto,
Et quærit fœtus per nemus omne suos;
Sic dea, nec retinet gemitus, & concita cursu
Fertur, & è campis incipit Enna tuis.
Inde puellaris nacta est vestigia plantæ,
Et pressam toto pondere vidit humum.
Forsitan illa dies erroris summa fuisset,
Si non turbassent signa reperta sues.
Iamque Leontinos Anisenaq; flumina cursu

Praterit, & ripas herbifer Aci tuas:
Praterit & Cyanen, & fontes lenis Anapi,
Et te vorticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygiam, Megareaq; Pantagienq;
Quaque Simethaas accipit aquor aquas,
Antraq; Cyclopum positis exusta caminis,
Quique locus curua nomina falcis habet:
Himeraq; & Didymen, Agrigentaq; Tauromenonq;
Sacrarumq; Melam pascua lata boum.
Hinc Camerinan adit, Thasonq; & Heloria tēpe,
Quaque iacet Zephyro semper apertus Eryx.
Iamq; Peloriaden, Lilybeaq; iamq; Pachynon
Lustrarat; terra cornua prima sua.
Quacumq; ingreditur, miseris loca cuncta querelis
Implet: vt amissum cùm gemit ales Ityn.
Perq; vices, modo Persephone, modo Filia clamat.
Clamat, & alternis nomen vtrumque ciet.
Sed neque Persephone Cererem, nec filia matrem
Audit: & alternis nomen vtrumque perit.
Vnaq; pastorem vidisset an arua colentem,
Vox erat: Hac gressus ecqua puella tulit?
Iam color vnus inest rebus, tenebrisq; teguntur
Omnia, iam vigiles conticuere canes.
Alta iacet vasti super ora Typhoëos Ætna,
Cuius anhelatis ignibus ardet humus.
Illic accendit geminas pro lampade pinus:
Hinc Cereris sacris nunc quoque tada datur.
Est specus exesi structura pumicis asper;
Non homini facilis, non adeunda fera:
Quo simul ac venit, frenatos curribus angues
Iunxit, & aquoreas sicca pererrat aquas,

Effugit ad Syrteis, & te Zanclæa Charybdis,
Et vos Nisæi naufraga monstra canes,
Hadriacumq; patens latè, bimaremq; Corinthum.
Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
Hic primum gelido sedit mœstissima saxo.
Illud Cecropidæ nunc quoque triste vocant.
Sub Ioue durauit multis immota diebus,
Et lunæ patiens, & pluuialis aquæ.
Fors sua cuique loco est, qui nunc Cerealis Eleusis
Dicitur, hic Celei rura fuere senis.
Ille domum glandes excussaq; mora rubetis
Portat, & arsuris arida ligna focis.
Filia parua duas redigebat monte capellas,
Et tener in cunis filius æger erat.
Mater, ait virgo, (mota est dea nomine matris)
Quid facis in solis incomitata locis?
Perstitit & senior, quamuis onus vrget: & orat
Tecta sua subeat quantulacumque casæ.
Ille negat (simularat anum, mitraq; capillos
Presserat) instanti talia dicta refert:
Sospes eas semperq; parens: mihi filia rapta est.
Heu melior quanto sors tua sorte mea est!
Dixit: &, vt lacryma (neque enim lacrymare deorum est)
Decidit in tepidos lucida gutta sinus;
Flent pariter, molles animis virgoq; senexque.
E quibus hæc iusti verba fuere senis:
Sic tibi, quam raptam quæris sit filia sospes;
Surge: nec exiguæ despice tecta casæ.
Cui dea, sic inquit: Scisti quæ cogere posses.
Seq; leuat saxo, subsequiturq; senem.
Dux comiti narrat, quàm sit sibi filius æger,

Nec

Nec capiat somnos, inuigiletq; malis.
Illa soporiferum, paruos initura Penates,
Colligit agresti leue papauer humo.
Dum legit; oblito; [redacted] fertur gustasse palato;
Longamq; imprudens exsoluisse famem.
Quæ quia principio posuit ieiunia noctis;
Tempus habent mensæ sidera visa sibi.
Limen vt intrauit, luctus videt omnia plena;.
Iam spes in puero nullo salutis erat.
Matre salutata (mater Menalina vocatur)
Iungere dignata est os puerile suo.
Pallor abit, subitasq; videns in corpore vires.
Tantus cælesti venit ab ore vigor.
Tota domus læta est, hoc est, materq; paterq;
Nataq;: tres illi tota fuere domus.
Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte,
Pomaq; & in ceris aurea mella suis.
Abstinet alma Ceres somniq; papauera causas,
Dat tibi cum tepido lacte bibenda puer.
Noctis erat medium, placidiq; silentia somni,
Triptolemum gremio sustulit illa suo:
Terq; manu permulsit eum: tria carmina dixit:
Carmina mortali non referenda sono:
Inq; foro corpus pueri viuente fauilla
Obruit, humanum purget vt ignis onus.
Excutitur somno stultè pia mater: & amens,
Quid facis? exclamat: membraq; ab igne rapit.
Cui dea, Dum non es, dixit, scelerata, fuisti:
Irrita materno sunt mea dona metu.
Iste quidem mortalis erit: sed primus arabit,
Et seret, & culta præmia tollet humo.
Dixit; & egrediens nubem trahit, inq; dracones

Transit & alifero tollitur axe Ceres.
Sunion expositum, Piraeaq; tuta recessu
Linquit, & in dextrum qua iacet ora latus.
Hinc init Ægaeum quo Cyclados adspicit omnes,
Ioniumq; capax, Icariumq; legit:
Perque vrbes Asiæ longum petit Hellespontum:
Diuersumque locis alta pererrat iter.
Nam modo thurilegos Arabas, modo despicit Indos:
Hinc Libs, hinc Meroë, siccaque terra subest
Nunc adit Hesperios, Rhenum, Rhodanumque Padumque,
Teque future parens Tibri potentis aquæ.
Quo feror? immensum est erratas dicere terras:
Præteritus Cereri nullus in orbe locus.
Errat & in cælo: liquidique immania ponti
Alloquitur gelido proxima signa polo.
Parrhasides stellæ (namque omnia nosse potestis,
Æquoreas numquam cum subeatis aquas)
Persephonen natam miseræ monstrate parenti.
Dixerat: huic Helice talia verba refert:
Crimine nox vacua est, Solem de virgine rapta
Consule; qui latè facta diurna videt.
Sol aditus, Quam quæris, ait, ne vana labores,
Nupta Iouis fratri tertia regna tenet.
Questa diu secum, sic est affata Tonantem:
(Maximaque in vultu signa dolentis erant)
Si memor es, de quo mihi sit Proserpina nata;
Dimidium curæ debet habere tuæ.
Orbe pererrato sola est iniuria facti
Cognita commissi: præmia raptor habet.
At neque Persephone digna est pradone marito,
Nec gener hoc nobis more parandus erat.

Quid

Quid grauius victore Gyge captiua tulissem,
Quam nunc te cæli sceptra tenente tuli?
Verùm impunè ferat: nos hæc patiemur inulta.
Reddat, & emendet facta priora nouis.
Iuppiter hanc lenit, factumq; excusat amore,
Nec genere est nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior. posita est mihi regia cælo.
Possidet alter aquas: alter inane Chaos.
Sed si forte tibi non est mutabile pectus;
Statq; semel iuncti rumpere vincla tori;
Hoc quoque tentemus, siquidem ieiuna remansit:
Sin minus, Inferni coniugis vxor erit.
Tartara iussus adit sumptis Caducifer alis.
Speq; redit citius, visaq; certa refert.
Rapta tribus, dixit, soluit ieiunia granis,
Punica quæ in lento cortice poma tegunt.
Non secus indoluit, quàm si modò rapta fuisset,
Mœsta parens, longa vixq; refecta mora est.
Atque, ita nec nobis cælum est habitabile, dixit:
Tartarea recipi me quoque valle iube.
Et factura fuit: pactus nisi Iuppiter esset,
Bis tribus vt cælo mensibus illa foret.
Tunc demum vultumq; Ceres animumque recepit
Imposuitque suæ spicea serta comæ;
Largaque prouenit cessatis messis in aruis,
Et vix congestas area cepit opes.
Alba decent Cererem, vestis Cerealibus albas
Sumite, nunc pulli velleris vsus abest.

Occupat Aprileis Idus cognomine Victor
Iuppiter: hac illi sunt data templa die.
Hac quoque, ni fallor, populo dignissima nostro
Atria Libertas cœpit habere sua.

Luce secutura tutos pete, nauita, portus:
Ventus ab occasu grandine mixtus erit.
Sit licet, & fuerit, tamen hac Mutinensia Cæsar
Grandine militia contulit arma sua.
Tertia post Veneris cùm lux surrexerit Idus,
Pontifices forda sacra litare boue.
Forda ferens bos est, fœcundaque dicta ferendo:
Hinc etiam fœtus nomen habere putant.
Nunc grauidum pecus est: grauida quoque semine terra,
Telluri plena victima plena datur.
Pars cadit arce Iouis: ter denas curia vaccas
Accipit: & largo sparsa cruore madet.
Ast vbi visceribus vitulos rapuere ministri,
Sectaque fumosis exta dedere focis,
Igne cremat vitulos, quæ natu maxima virgo est:
Luce Palis populos purget vt ille cinis.
Rege Numa, fructu non respondente labori,
Irrita decepti vota colentis erant.
Nam modò siccus erat gelidis aquilonibus annus,
Nunc ager assidua luxuriabat aqua.
Sæpè Ceres primis dominum fallebat in herbis,
Et leuis obsesso stabat auena solo:
Et pecus ante diem partus edebat acerbos:
Agnaque nascendo sæpè necabat ouem.
Silua vetus nullaque diu violata securi
Stabat: Mænalio sacra relicta deo.
Ille dabat tacitis animo responsa quieto
Noctibus, hîc geminas rex Numa mactat oues.
Prima cadit Fauno: leni cadit altera Somno,
Sternitur in duro vellus vtrumque solo.
Bis caput intonsum fontana spargitur vnda,
Bis sua faginea tempora fronde tegit.

Vsus

Vsus abest Veneris: nec fas animalia mensis
Ponere: nec digitis annulus vllus inest.
Vesper vbi est; tectum supra noua vellera corpus
Ponit, adorato per sua verba deo.
Interea placidam redimita papauere frontem
Nox venit, & secum somnia nigra trahit.
Faunus adest: ouiumq́; premens pede vellera duro,
Edidit à dextro talia verba toro:
Morte boum tibi, rex, tellus placanda duarum:
Dat sacris animas vna necata duas.
Excutitur terrore quies: Numa visa resoluit:
Et secum ambages cæcaq́; visa refert.
Expedit errantem nemori gratissima coniux,
Vt dixit, Grauidæ posceris exta bouis.
Exta bouis grauidæ dantur, fœcundior annus
Prouenit, & fructum terra pecusq́; ferunt.
Hanc quondam Cytherea diem properantius ire
Iussit, & admissos præcipitauit equos;
Vt titulum imperij quamprimum luce sequenti
Augusto iuueni prospera bella darent.
SEd iam præteritas vbi quartus Lucifer Idus
Respicit, hac Hyades Dorida nocte tenent.
TErtia post Hyadas cùm lux erit orta remotas;
Carcere partitos circus habebit equos.
Cur igitur missæ iunctis ardentia tædis
Terga ferant vulpes; causa docenda mihi est.
Frigida Carseolis nec oliuis apta ferendis
Terra, sed ad segetes ingeniosus ager.
Hac ego Pelignos natalia rura petebam,
Parua, sed assiduis humida semper aquis.
Hospitu antiqui solitas intrauimus ædes:
Dempserat emeritis iam iuga Phœbus equis.

Is mihi multa quidem, sed & hæc narrare solebat;
Vnde meum præsens instrueretur opus:
Hoc, ait, in campo (campumque ostendit) habebat
Rus breue cum duro parca colona viro.
Ille suam peragebat humum: siue vsus aratri,
Seu curuæ falcis, siue bidentis erat.
Hæc modò verrebat stantem tibicine villam:
Nunc matris plumis oua fouenda dabat.
Aut virides maluas, aut fungos colligit albos,
Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen assiduis exercet brachia telis,
Aduersusque minas frigoris arma parat,
Filius huius erat primo lasciuus in æuo,
Addideratque annos ad duo lustra duos:
Is capit extremi vulpem conualle salicti:
Abstulerat multas illa cohortis aues.
Captiuam stipula fœnoque inuoluit, & ignes
Admouet, vrentes effugit illa manus,
Qua fugit, incendit vestitos messibus agros;
Damnosis vires ignibus aura dabat.
Factū abiit, monumēta manent, nam dicere certā
Nunc quoque lex vulpem Carseolana vetat.
Vtque luat pœnas genus hoc, Cerealibus ardet:
Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.
PRoxima cùm veniet terras visura patentes
Memnonis in roseis lutea mater equis,
Te duce lanigeri pecoris qui perdidit Hellen
Sol abit: egresso victima maior adest.
Vacca sit an taurus, non est cognoscere promptum:
Pars prior apparet: posteriora latent.
Seu tamen est taurus siue hoc est femina signum;
Iunone inuita munus amoris habet.

Nox

Nox abiit, oriturque aurora, Palilia poscor.
Non poscor frustra: si fauet alma Pales.
Alma Pales faueas pastoria sacra canenti,
Prosequor officio si tua facta meo.
Certè ego de vitula cinerem stipulamque fabalem
Sapè tuli plena, februa tosta, manu.
Certè ego transilij positas ter in ordine flammas,
Vdaque rorales laurea misit aquas.
Mota dea est; operique fauet: naualibus exit
Puppis, habent ventos iam mea vela suos.
I, pete virginea populus suffimen ab ara.
Vesta dabit. Vesta munere purus eris.
Sanguis equi suffimen erit, vitulique fauilla.
Tertia res dura culmen inane faba.
Pastor oues saturas ad prima crepuscula lustret,
Vnda prius spargat, virgaque verrat humum.
Frondibus & fixis decorentur ouilia ramis,
Et tegat ornatas longa corona fores.
Carulei fiant puro de sulfure fumi,
Tactaque fumanti sulfure balet ouis.
Vre mares oleas, tadamque herbasque Sabinas,
Et crepet in medijs laurus adusta focis.
Libaque de milio milij fiscella sequatur:
Rustica pracipuè est hoc dea lata cibo.
Adde dapes in utrumque suas; dapibusque refectus
Siluicolam tepido lacte precare Palen,
Consule, dic, pariter pecori, pecorisque magistris:
Effugiat stabulis noxa repulsa meis.
Siue sacro paui, sediue sub arbore sacra,
Pabulaque è bustis inscia carpsit ouis.
Si nemus intraui vetitum, nostrisue fugata
Sunt oculis Nympha, semicaperque deus,

Si mea falx ramo lucum spoliauit opaco,
Vnde data est ægra fiscina frondis oui;
Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obsit
Agresti fano supposuisse pecus.
Ne noceat turbasse lacus, ignoscite Nymphæ;
Mota quod obscuras vngula fecit aquas.
Tu dea pro nobis fontes fontanaq; placa
Numina, tu sparsos per nemus omne deos.
Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ,
Nec Faunum medio cùm premit arua die.
Pelle procul morbos, valeant hominesq; gregesq;
Et valeant vigiles, prouida turba, canes.
Néve minus multas redigam quàm mane fuerunt
Néve gemam referens vellera rapta lupo.
Absit iniqua fames: herba, frondesq; supersint,
Quæque lauent artus, quæque bibantur aquæ.
Vbera plena premam, referat mihi caseus æra,
Dentq; viam liquido vimina rara sero.
Sitq; salax aries, conceptaq; semina coniux
Reddat, & in stabulis multa sit agna meis.
Lanaq; proueniat nullas læsura puellas,
Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.
Quæ precor eueniant: & nos faciamus ad annum
Pastorum dominæ grandia liba Pali.
His dea placanda est: hæc tu conuersus ad ortus
Dic quater. & viuo perlue rore manus.
Dum licet, apposita veluti cratere camella
Lac niueum potes, purpureamq; sapam.
Moxq; per ardentes stipulæ crepitantis aceruos
Traiicias celeri strenua membra pede.
Expositus mos est: moris mihi restat origo,
Turba facit dubium; cœptaq; nostra tenet.

Omnia purgat edax ignis, vitiumque metalli
Excoquit, idcircò cum duce purgat oues.
An quia cunctarum contraria semina rerum
Sunt duo. discordes ignis & vnda dei;
Iunxerunt elementa patres; aptumq; putarunt
Ignibus & sparsa tingere corpus aqua.
An, quod in his vita causa est, hac perdidit exul
His noua fit coniux, hac duo magna putant,
(Vix equidem credo) sunt qui Phaëthonta referri
Credant, & nimias Deucalionis aquas.
Pars quoque, cum saxis pastores saxa ferebant,
Scintillam subitò prosiluisse ferunt.
Prima quidem periit? stipulis excepta secunda est,
Hoc argumentum flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Æneïa fecit,
Innocuum victo cui dedit ignis iter.
Hoc tamen est vero propius, cùm condita, Roma est,
Transferri iussos, in noua tecta lares
Mutantesque domum tectis agrestibus ignem,
Et cessatura supposuisse casa?
Per flammas saliisse pecus, saliisse colonos?
Quod fit natali nunc quoque, Roma, tuo.
Ipse locum vati casus facit, vrbis origo
Venit, ades factis magne Quirine tuis.
Iam luerat pœnas frater Numitoris, & omne
Pastorum gemino sub duce vulgus erat.
Contrahere agrestes, & mœnia ponere vtrique
Conuenit, ambigitur mœnia ponat vter.
Nil opus est, dixit, certamine, Romulus, vllo.
Magna fides auium est. experiamur aues.
Res placet alter init nemorosi saxa Palati,
Alter Auentinum manè cacumen init.

Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine: pacto
Statur: & arbitrium Romulus vrbis habet.
Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.
Sacra Palis suberant: inde mouetur opus.
Fossa fit ad solidum: fruges iaciuntur in ima,
Et de vicino terra petita solo.
Fossa repletur humo, plenaq; imponitur ara,
Et nouus accenso fungitur igne focus:
Inde premens stiuam designat mœnia sulco,
Alba iugum niueo cum boue vacca tulit.
Vox fuit hac regis, Condenti Iuppiter vrbem,
Et genitor Mauors, Vestaq; mater ades:
Quosq; pium est adhibere deos, aduertite cuncti:
Auspicibus vobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic ætas, dominaq; potentia terræ:
Sitq; sub hoc oriens occiduusque dies.
Ille precabatur, tonitru dedit omina læuo
Iuppiter: & læuo fulmina missa polo.
Augurio læti iaciunt fundamina ciues,
Et nouus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer vrget opus, quē Romulus ipse vacarat;
Sintque Celer. Cura dixerat ista tua.
Nêve quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat: audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorans, humiles contemnere muros
Cœpit: &, His populus, dicere, tutus erit?
Nec mora, transiliit, retrò Celer occupat ausum
Ille premit duram sanguinolentus humum.
Hæc vbi rex didicit, lacrymas introrsus obortas
Deuorat, & clausum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult, exemplaq; fortia seruat,
Sicque meos muros transeat hostis, ait.

Dat

Dat tamen exsequias: nec iam suspendere fletum
Sustinet, & pietas dissimulata patet:
Osculaque applicuit posito suprema feretro:
Atque ait, Inuito frater adempte vale.
Arsurosque artus vnxit: fecere quod ille
Faustulus, & mœstas Acca soluta comas.
Tunc iuuenes nondum facti fleuere Quirites:
Vltima plorato subdita flamma rogo est.
Vrbs oritur (quis tunc hoc illi credere posset?)
Victorem terris impositura pedem.
Cuncta regas: & sis sub magno Cæsare semper:
Sæpè etiam plures nominis huius habe.
Et quoties steteris domito sublimis in orbe,
Omnia sint humeris inferiora tuis.

Dicta Pales nobis, idem Vinalia dicam.
Vna tamen media est inter vtramq; dies.
Numina vulgares Veneris celebrate puellæ,
Multa professarum quæstibus apta Venus.
Poscite thure dato formam, populique fauorem:
Poscite blanditias dignaque verba loco.
Cumque sua domina, date grata sisymbria myrto,
Textaque composita iuncea vincla rosa.
Templa frequentari Collina proxima porta,
Nunc decet: à Siculo nomina colle tenet.
Vtque Syracusas Arethusidas abstulit armis
Claudius, & bello te quoque cepit, Eryx.
Carmine viuacis Venus est translata Sibyllæ,
Inque sua stirpis maluit vrbe coli.
Cur igitur festum Veneris Vinalia dicant,
Quaeritis, & quare sit Iouis ista dies.
Turnus, an Æneas Latiæ gener esset Amatæ
Bellum erat: Hetruscas Turnus adorat opes.

Clarus erat, sumptisque ferox Mezentius armis,
Et vel equo magnus, vel pede maior erat.
Quem Rutuli Turnusque suis adsciscere tentant
Partibus, hac contra dux ita Tuscus ait:
Stat mihi non paruo virtus mea, vulnera testor,
Armaque, qua sparsi sanguine sæpè meo.
Qui petis auxilium, non grandia diuide mecum
Præmia, de lacubus proxima musta tuis,
Nulla mora est operæ: vestrũ dare: vincere nostrũ.
Quam velit Æneas ista negata mihi!
Annuerant Rutuli. Mezentius induit arma.
Induit Æneas: alloquiturque Iouem:
Hostica Tyrrheno vota est vindemia regi,
Iuppiter è Latio palmite musta feres.
Vota valent meliora: cadit Mezentius ingens,
Atque indignanti pectore plangit humum.
Venerat Autumnus calcatis sordibus vuis;
Redduntur merito debita vina Ioui.
Dicta dies hinc est Vinalia. Iuppiter illa
Vendicat: & festis gaudet inesse suis.
SEx vbi quæ restent, luces Aprilis habebit?
In medio cursu tempora veris erunt.
Et frustra pecudem quæres Athamantidos Hellex
Signaque dant imbres, exoriturque Canis.
Hac mihi Nomento Romam cùm luce redirem,
Obstitit in media candida turba via.
Flamen in antiqua lucum Rubiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ouis.
Protinus accessi, ritus ne nescius essem,
Edidit hæc flamen verba, Quirine, tuus?
Aspera Rubigo parcas Cerealibus herbis,
Et tremat in summa leue cacumen humo.

Tu ſata ſideribus cæli nutrita ſecundis
Creſcere, dum fiant falcibus apta, ſinas.
Vis tua non leuis eſt quã tu frumenta notaſti;
Mœſtus in amiſſis illa colonus habet.
Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres;
Nec ſic marmoreo pallet aduſta gelu;
Quantum, ſi culmos Titan incalfacit vdos,
Tunc locus eſt iræ diua timenda tuæ.
Parce precor, ſcabraſq; manus à meſſibus aufer;
Néve noce cultis: poſſe nocere ſat eſt.
Nec teneras ſegetes: ſed durum amplectere ferrum;
Quodq; poteſt alios perdere, perde prior.
Vtilius gladios & tela nocentia carpes:
Nil opus eſt illis: otia mundus agat.
Sarcula nunc, duruſq; bidens, & vomer aduncus
Ruris opes niteant, inquinet arma ſitus.
Conatuſq; aliquis vagina ducere ferrum;
Adſtrictum longa ſentiat eſſe mora.
At tu ne viola Cererem, ſemperq; colonus
Abſenti poſſit ſoluere vota tibi.
Dixerat à dextra villis mantile ſolutis:
Cumq; meri patera thuris acerra fuit.
Thura focis vinumq; dedit, fibraſq; bidentis:
Turpiaq; obſcœna vidimus exta canis.
Tum mihi, Cur detur ſacris noua victima quæris:
(Quæſieram) Cauſam percipe flamen ait:
Eſt Canis (Icarium dicunt) quo ſidere moto
Toſta ſitit tellus, præripiturq; ſeges.
Pro Cane ſidereo canis hic imponitur aræ:
Et, quare fiat, nil niſi nomen habet.

CVm Phrygis Aſſaraci Tithonia fratre relicto
Suſtulit immenſo ter iubar orbe ſuum;

Mille

Mille venit variis florum dea nexa coronis:
Scena ioci morem liberioris habet.
Exit & in Maias festum florale Kalendas.
Tunc repetam; nunc me grandius vrget opus.
Aufert Vesta diem: cognati Vesta recepta est
Limine, sic iusti constituere patres
Phœbus habet partem: Vesta pars altera cessit:
Quod superest illis, tertius ipse tenet.
State Palatinæ laurus, prætextaque quercu
Stet domus, æternos tres habet vna deos.

P. OVIDII

NASONIS

FASTORVM

LIBER V.

QVæritis vnde putem Maio data nomina Mensi.
Non satis est liquido cognita causa mihi.
Vt stat, & incertus qua sit sibi nescit eundum;
Cùm videt ex omni parte viator iter;
Sic, quia posse datur diuersas reddere causas;
Quò ferar ignoro: copiaque ipsa nocet.
Dicite quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
Grata Medusæi signa tenetis equi.
Dissensere deæ: quarum Polyhymnia cœpit

Prima,

Prima silent aliæ: dictaq; mente notant.
Post chaos, vt primum data sunt tria corpora mundo,
Inq; nouas species omne recessit opus;
Pondere terra suo subsedit, & æquora traxit:
At cælum leuitas in loca summa tulit.
Sol quoque cum stellis nulla grauitate retentus,
Et vos lunares exsiluistis equi.
Sed neque terra diu cælo, neque cetera Phœbo
Sidera cedebant: par erat omnis honor.
Sæpè aliquis solio, quod tu Saturne tenebas,
Ausus de media plebe sedere deus.
Et latus Oceano quisquam deus aduena iunxit.
Tethys & extremo sæpè recepta loco est.
Donec Honor, placidoq; decens Reuerentia vultu
Corpora legitimis imposuere toris.
Hinc sata Maiestas, quæ mundum temperat omnē:
Quaque die partu est edita, magna fuit.
Nec mora: consedit medio sublimis olympo,
Aurea purpureo conspicienda sinu.
Consedere simul Pudor & Metus, omne videres
Numen ad hanc vultus composuisse suos.
Protinus intrauit mentes suspectus honorum.
Fit pretium dignis: nec sibi quisque placet.
Hic status in cælo multos permansit in annos:
Dum senior fatis excidit arce deus.
Terra feros partus immania monstra Gigantes
Edidit: ausuros in Iouis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues:
Atque ait, In magnos arma mouete deos.
Exstruere hi montes ad sidera summa parabant,
Et magnum bello sollicitare Iouem.

Ful-

Fulmina de cæli iaculatus Iuppiter arce
Vertit in auctores pondera vasta suos.
His bene Maiestas armis defensa deorum
Restat: & ex illo tempore culta manet.
Assidet inde Ioui. Iouis est fidissima custos:
Et præstat sine vi sceptra tenenda Ioui.
Venit & in terras: coluerunt Romulus illam
Et Numa: mox alij tempore quisque suo.
Illa patres in honore suo matresq; tuetur:
Illa comes pueris virginibusq; venit.
Illa datos fasces commendat, eburq; curules:
Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia, dicta probarunt
Clioq; & curuæ scita Thaleia lyræ.
Excipit Vranie: fecere silentia cunctæ:
Et vox audiri nulla, nisi illa, potest.
Magna fuit quondam capitis reuerentia cani,
Inq; suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus iuuenes animosaq; bella gerebant:
Et pro dis aderant in statione suis.
Viribus illa minor, nec habendis vtilis armis
Consilio patriæ sæpe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc curia seros:
Nomen & ætatis mite senatus habet.
Iura dabat populo senior: finitaq; certis
Legibus est ætas; vnde petatur honos.
Et medius iuuenum non indignantibus ipsis,
Ibat: & interior, si comes vnus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? censuram longa senecta dabat.
Romulus hoc vidit: selectaq; corpora patres
Dixit, ad hos vrbis summa relata noua est.

Hinc

Hinc sua maiores tribuisse vocabula Maio
Tangor, & ætati consuluisse suæ.
Et Numitor dixisse potest. Da Romule mensem
Hunc senibus; nec auum sustinuisse nepos.
Nec leue propositi pignus successit honoris:
Iunius à iuuenum nomine dictus adest.
Tunc sic neglectos hedera redimita capillos,
Prima sui cœpit Calliopela chori:
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc sata Pleione cum califero Atlante
Iungitur, vt fama est; Pleiadasq; parit.
Quarum Maia suas forma superasse sorores
Traditur, & summo concubuisse Ioui.
Hæc enixa iugo cupressifera Cyllenes
Ætherium volucri qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonq; rapax, & Mænalus ingẽs
Rite colunt, Luna credita terra prior.
Exsul ab Arcadia Latios Euander in agros
Venerat: impositos attuleratq; deos.
Hic, vbi nũc Roma est, orbis caput: arbor, & herba
Et pauca pecudes & casa rara fuit.
Quò postquã ventum est; Consistite præscia mater,
Nam locus imperij rus erit istud, ait.
Et matri, & vati paret Nonacrius heros,
Inq; peregrina constitit hospes humo.
Sacraq; multa quidem, sed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes, alipedisq; dei.
Semicaper coleris cinctutis Faune Lupercis,
Cùm lustrant celebres vellera secta vias.
At tu materno donasti nomine mensem
Inuentor curuæ, furibus apte, fidis.

Nec

Nec pietas hæc prima tua est: septena putaris
Pleiadum numero fila dedisse lyra.
Hæc quoque desierat: laudata est voce sororum.
Quid faciam? turba pars habet omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adsit,
Nullaque laudetur plusve minusve mihi.
A Ioue surgat opus: prima mihi nocte uidēda
Stella est in cunas officiosa Iouis.
Nascitur Olenia sidus pluuiale Capella:
Illa dati cælum præmia lactis habet.
Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in siluis occuluisse Iouem.
Huic fuit hœdorum mater formosa duorum
Inter Dictæos conspicienda greges;
Cornibus aëriis, atque in sua terga recuruis:
Vbere, quod nutrix posset habere Iouis.
Lac dabat illa deo, sed fregit in arbore cornu,
Truncaq; dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc Nymphe: cinxitq; decentibus herbis,
Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.
Ille ubi res cæli tenuit, solioq; paterno
Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat;
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit, quæ dominæ nunc quoq; nomen habent.
Præstitibus Maiæ Laribus videre Kalendæ
Aram constitui paruaq; signa deûm.
Vouerat illa quidem Curius, sed longa vetustas
Destruit, & saxo longa senecta nocet.
Causa tamen positi fuerat cognominis illis,
Quod præstant oculis omnia tuta suis.
Stant quoq; pro nobis, & præsunt mœnibus vrbis;
Et sunt præsentes, auxiliumq; ferunt.

Et

Et canis ante pedes saxo fabricatus eodem
Stabat, Quæ standi cum Lare causa fuit?
Seruat uterq; domum: domino quoq; fidus vterq;.
Compita grata Deo: compita grata cani:
Exagitant & Lar, & turba Diania fures:
Peruigilantq; Lares, peruigilantq; canes.
Bina gemellorum quærebam signa deorum
Viribus annosa facta caduca mora:
Mille Laris geniumq; ducis, qui tradidit illos,
Vrbs habet, & vici numina trina colunt.
Quò feror? Augustus mensis mihi carminis huius
Ius habet: intereà diua canenda Bona est.
Est moles natiua loco (res nomina fecit)
Appellant saxum pars bona montis ea est.
Huic Remus institerat frustra, quo tempore fratri
Prima Palatinæ regna dedistis aues.
Templa patres illic oculos exosa viriles
Leniter accliui constituere iugo.
Dedicat hæc veteris Clausorum nominis heres
Virgineo nullum corpore passa virum.
Liuia restituit, ne non imitata maritum
Esset, & ex omni parte secuta virum.
POstera cùm roseam pulsis Hyperionis astris
In matutinis lampada tollet equis;
Frigidus Argestes summas mulcebit aristas.
Candidaq; à calabris vela dabuntur aquis.
At simul inducent obscura crepuscula noctem;
Pars Hyadum toto de grege nulla latet.
Ora micant Tauri, septem radiantia flammis.
Nauita quas Hyadas Graius ab imbre vocat.
Pars Bacchum nutrisse putat, pars credidit esse
Tethyos has neptes, Oceaniq; senis.

Nondum stabat Atlas humeros oneratus olympo;
Cùm satis est forma conspiciendus Hyas.
Hunc stirps Oceani maturis nixibus Æthra
Edidit, & Nymphas; sed prior ortus Hyas.
Dum noua lanugo est, pauidos formidine ceruos
Terret, & est illi præda benigna lepus.
At postquam virtus annis adoleuit, in apros
Audet, & hirsutas cominus ire leas.
Dumq; petit latebras fœta catulosq; leana,
Ipse fuit Libycæ præda cruenta leæ.
Mater Hyan, & Hyan mœstæ fleuere sorores,
Ceruicemq; polo suppositurus Atlas.
Victus vterque parens tamen est pietate sororum.
Illa dedit cælum, nomina fecit Hyas.
Mater ades florum, ludis celebranda iocosis;
Distuleram partes mense priore tuas.
Incipis Aprili: transis in tempora Maij.
Alter te fugiens, cùm venit alter, habet.
Cùm tua sint, cedantq; tibi confinia mensum;
Conuenit in laudes ille vel ille tuas.
Circus in hunc exit, clamataq; palma theatris:
Hoc quoque cum circi munere carmen eat.
Ipsa doce quæ sis, hominum sententia fallax.
Optima tu proprij nominis auctor eris.
Sic ego, sic nostris respondet diua rogatus:
Dum loquitur, vernas afflat ab ore rosas.
Chloris eram, quæ Flora vocor, corrupta Latino
Nominis est nostri littera Græca sono.
Chloris eram Nymphe campi felicis, vbi audis
Rem fortunatis antè fuisse viris.
Quæ fuerit mihi forma, graue est narrare modestæ:
Sed generum matri repperit illa deum.

Ver

erat: errabam: Zephyrus conspexit: abibam.
Insequitur: fugio, fortior ille fuit.
dederat fratri Boreas ius omne rapinæ.
Ausus Erichthea præmia ferre domo,
m tamen emendat dando mihi nomina nuptæ:
Inq; meo non est ulla querela toro.
:re fruor semper: semper nitidissimus annus.
Arbor habet frondes, pabula semper humus.
st mihi fœcundus dotalibus hortus in agris,
Aura fouet: liquida fonte rigatur aqua.
Iunc meus impleuit generoso flore maritus:
Atque ait: Arbitrium tu dea floris habe.
æpè ego digestos volui numerare colores:
Nec potui, numero copia maior erat.
Roscida cùm primum foliis excussa pruina est,
Et variæ radiis intepuere comæ:
Conueniunt pictis incinctæ vestibus Horæ,
Inq; leues calathos munera nostra legunt.
Protinus accedunt, Charites nectuntq; coronas,
Sertaq; cælestes implicitura comas.
Prima per immensas sparsi noua semina gentes,
Vnius tellus antè coloris erat.
Prima Therapnæo feci de sanguine florem:
Et manet in folio scripta querela suo.
Tu quoque nomen habes cultos Narcisse per hortos:
Infelix quod non alter, & alter eras!
Quid Crocon aut Acin referã, Cinyraq; creatum,
De quorum per mè sanguine surgit honor?
Mars quoque, si nescis: per nostras editus artes:
Iuppiter hoc vt adhuc nesciat, vsque precor.
Sancta Iouem Iuno, nata sine matre Minerua,
Officio doluit non eguisse suo.

Ibat,

Ibat, vt Oceano quereretur facta mariti:
Restitit ad nostras fessa labore fores
Quam simul adspexi: Quid te, Saturnia, dixi,
Attulit? exponit quem petat illa locum.
Addidit & causam, verbis solabar amicis:
Non, inquit, verbis cura leuanda mea est.
Si pater est factus neglecto coniugis vsu
Iuppiter, & solus nomen vtrumque tenet;
Cur ego desperem fieri sine coniuge mater,
Et parere intacto, dummodo casta, viro?
Omnia tentabo latis medicamina terris,
Et freta, Tartareos excutiamq; sinus.
Vox erat in cursu: vultum dubitantis habebam.
Nescio quid Nymphe posse videris ait,
Ter volui promittere opem, ter lingua retenta est:
Ira Iouis magni causa timoris erat.
Fer precor auxilium, dixit: celabitur auctor,
Et Stygiæ numen testificabor aquæ.
Quod petis Oleniis, inquam, mihi missus ab aruis
Flos dabit, est hortis vnicus ille meis.
Qui dabat hoc, dixit, sterilē quoq; tange iuuencā,
Mater erit. tetigi: nec mora, mater erat.
Protinus hærentem, decerpsi pollice florem.
Tangitur: & tacto concipit illa sinu.
Iamq; grauis Thracen, & læua Propontidos intrat.
Fitq; potens voti: Marsq; creatus erat.
Qui memor accepti per me natalis: Habeto
Tu quoque Romulea, dixit, in vrbe locum.
Forsitan in teneris tantum mea regna coronis
Esse putes, tangit numen & arua meum.
Si bene floruerint segetes, erit area diues.
Si bene floruerit vinea; Bacchus erit.

bene floruerint olea; nitidissimus annus:
Poma quoque euentum temporis huius habent,
ore semel laeso pereunt viciaq; fabaq;:
Et pereunt lentes, aduena Nile, tua:
na quoque in magnis operosè condita cellis
Florent: & nebula dolia summa tegunt.
Mella meum munus: volucres ego mella daturas
Ad violam, & cythisos, & thyma cana voco.
Nos quoque idem facimus: tunc cum iuuenilibus annis
Luxuriant animi, corporaq; ipsa vigent.
Talia dicentem tacitus mirabar, at illa:
Ius tibi dicendi est, siqua requiris, ait.
Dic dea, respondi, ludorum quae sit origo.
Vix bene desieram; rettulit illa mihi.
Cetera luxuriae nondum instrumenta vigebant:
Aut pecus, aut latam diues habebat humum.
Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est,
Sed iam de vetito quisque parabat opes.
Venerat in morem populi, depascere saltus:
Idq; diu licuit, poenaq; nulla fuit.
Vindice seruabat nullo sua publica vulgus,
Iamq; in priuato pascere inertis erat.
Plebis ad aediles perducta licentia talis
Publicios: animus defuit ante viris.
Rem populus recipit: multam subiere nocentes:
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Multa data est ex parte mihi, magnoq; fauore
Victores, ludos instituere nouos.
Parte locant cliui, qui tunc erat ardua rupes:
Vtile nunc iter est: Publiciumq; vocant.
Annua credideram spectacula facta; negauit:

Addidit & dictis altera verba suis.
Hos quoq; tangit honor: festis gaudemus, & aris:
Turbaq; cælestes ambitiosa sumus.
Sæpè deos aliquis peccando fecit iniquos:
Et pro delictis hostia blanda fuit.
Sæpè Iouem vidi, cùm iam sua mittere vellet
Fulmina; thure dato sustinuisse manum.
At si negligimur, magnis iniuria pœnis
Soluitur: & iustum præterit ira modum.
Respice Thestiaden: flammis absentibus arsit.
Causa est, quod Phœbes ara sine igne fuit.
Respice Tantaliden: eadem dea tela tenebat,
Virgo est: & spretos bis tamen vlta focos.
Hippolyte infelix velles coluisse Dionen,
Cùm consternatis diripereris equis.
Longa referre mora est collecta obliuia damnis.
Me quoque Romani præteriere patres.
Quid facerem, per quod fierem manifesta doloris?
Exigerem: nostræ qualia damna notæ?
Excidit officium tristi mihi: nulla tuebar
Rura: nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant: violas arere videres.
Filaq; punicei languida facta croci.
Sæpè mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
Ipsa tuas, dixit: dos mihi vilis erat.
Florebant oleæ: venti nocuere proterui.
Florebant segetes: grandine læsa seges.
In spe vitis erat: cælum nigrescit ab austris,
Et subita frondes decutiuntur aqua.
Nec volui fieri, nec sum crudelis in ira:
Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
Conuenere patres: &, si bene floreat annus,

Numinibus nostris annua festa vouent.
:nuimus votis, consul cum consule ludos
Posthumio Lenas persoluere mihi.
sarere conabar, quare lasciuia maior
His foret in ludis, liberiorq; iocus:
d mihi succurrit: numen non esse seuerum,
Aptaq; deliciis munera ferre deam.
:mpora futilibus cinguntur tota coronis,
Et latet iniectus splendida mensa rosis.
brius incinctis philyra conuiua capillis
Saltat, & imprudens vtitur arte meri.
:brius ad durum formosa limen amica.
Cantat, habent vncta mollia serta coma
Nulla coronata peraguntur seria fronte,
Nec liquida vinctis flore bibuntur aqua.
Donec eras mistus nullis Acheloë racemis;
Gratia sumenda non erat vlla rosa.
Bacchus amat flores: Baccho placuisse coronam
Ex Ariannæo sidere nosse potens.
Scena leuis decet hanc: non est, mihi credite, non est
Illa cothurnatas inter habenda deas.
Turba quidem cur hos celebret meretricia ludos,
Non ex difficili cognita causa fuit.
Non est de tetricis, non est de magna professis:
Vult sua plebeio sacra patere choro.
Et monet ætatis specie, dum floreat, vti:
Contemnunt spinam: cùm cecidere rosa.
Cur tamen, vt dantur vestes Cerealibus albæ;
Sic est hac cultu versicolore docens?
An quia maturis albescit messis aristis?
Et color & species floribus omnis inest?
Annuit: & motu flores cecidere capillis;

Decidere in mensas vt rosa missa solet,
Lumina restabant: quorum me causa latebat,
Cùm sic errores abstulit illa meos.
Vel quia purpureis collucent floribus agri;
Lumina sunt nostros visa decere dies:
Vel quia flos est hebeti nec flamma colore,
Atque oculos in se splendor vterque trahit:
Vel quia deliciis nocturna licentia nostris
Conuenit, à vero tertia causa venit.
Est breue præterea, de quo mihi quærere restat,
Si liceat; dixi: dixit & illa, Licet.
Cur tibi pro Libycis clauduntur rete leænis
Imbelles capreæ, sollicitusq́ue lepus?
Non sibi respondit, siluas cessisse: sed hortos,
Aruaq; pugnaci non adeunda feræ.
Omnia finierat, tenues secessit in auras.
Mansit odor, posses scire fuisse deam.
Floreat vt toto carmen Nasonis in æuo;
Sparge precor donis pectora nostra tuis.

NOcte minus quarta promet sua sidera Chiron
Semiuir, & flaui corpore mistus equi.
Pileon Hæmoniæ mons est obuersus in austros:
Summa virent pinu, cetera quercus habet.
Phillyrides tenuit; saxo stant antra vetusto.
Quæ iustum memorant incoluisse senem.
Ille manus olim missuras Hectora letho
Creditur in lyricis detinuisse modis.
Venerat Alcides exhausta parte laborum,
Iussaq; restabant vltima penè viro.
Stare simul casu Troiæ duo fata videres,
Hinc puer Æacides, hinc Ioue natus erat.
Excipit hospitio iuuenem Philyrëius heros:

Et

Et causam aduentus hic rogat, ille docet.
Respicit interea clauam spoliumq; leonis:
Virq; ait his armis, armaq; digna viro.
Nec se, quin horrens auderent tangere setis
Vellus, Achillea continuere manus.
Dumq; senex tractat squallentia tela venenis;
Excidit, & laeuo fixa sagitta pede est.
Ingemuit Chiron, traxitq; è vulnere ferrum:
Et gemit Alcides, Hæmoniusq; puer.
Ipse tamen lectas Pegasæis collibus herbas
Temperat, & varia vulnera mulcet ope.
Virus edax superabat opem: penitusq; recepta
Ossibus, & toto corpore pestis erat.
Sanguine Centauri Lernææ sanguis Echidnæ
Mistus, ad auxilium tempora nulla dabat.
Stabat vt ante patrem lacrymis perfusus Achilles:
Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
Sæpè manus ægras manibus fingebat amicis:
Morum, quos fecit, præmia doctor habet.
Oscula sæpè dedit: dixit quoque sæpè iacenti:
Viue precor; nec me care relinque pater.
Nona dies aderat, cùm tu iustissime Chiron
Bis septem stellis corpora cinctus eras.
HVnc lyra curua sequi cuperet sed idonea nondum
Est via, nox aptum tertia tempus erit.
SCorpius in cælo, cùm cras lucescere Nonas
Dicimus, à media parte videndus erit.
HInc vbi protulerit formosa ter Hesperus ora,
Ter dederint Phœbo sidera victa locum;
Ritus erit veteris nocturna Lemuria sacri:
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.

Annus erat breuior: nec adhuc pia Februa norant,
Nec tu dux mensum Iane biformis eras.
Iam tamen exstincto cineri sua dona ferebant,
Compositiq; nepos busta piabat aui.
Mensis erat Maius maiorum nomine dictus:
Qui partem prisci nunc quoque moris habet.
Nox vbi iam media est, somnosq; silentia prabent,
Et canis, & variæ conticuistis aues;
Ille memor veteris ritus, timidusq; deorum
Surgit. habent gemini vincula nulla pedes:
Signaq; dat digitis medio cum pollice iunctis:
Occurrat tacito ne leuis vmbra sibi.
Cumq; manus purè fontana perluit vnda;
Vertitur, & nigras accipit ore fabas.
Auersusq; iacet: sed dum iacet, Hæc ego mitte,
His, inquit, redimo meq; meosq; fabis.
Hac nouies dicit, nec respicit, vmbra putatur
Colligere, & nullo terga vidente sequi.
Rursus aquam tangit, Temesaaq; concrepat æra,
Et rogat vt tectis exeat vmbra suis.
Cùm dixit nouies, Manes exite paterni;
Respicit, & purè sacra peracta putat.
Dicta sit vnde dies, quæ nominis exstet origo,
Me fugit, ex aliquo est inuenienda deo.
Pleiade nate mone virga venerande potenti:
Sæpè tibi est Stygij regia visa Iouis.
Venit adoratus Caducifer. Accipe causam.
Nominis, ex ipso est cognita causa deo.
Romulus vt tumulo fraternas condidit umbras,
Et male veloci iusta soluta Remo;
Faustulus infelix & passis Acca capillis
Spargebant lacrymis ossa perusta suis.

Inde

Inde domū redeunt sub prima crepuscula mœsti,
Vtq; erat, in duro procubuere toro.
Vmbra cruenta Remi visa est assistere lecto,
Atque hæc exiguo murmure verba loqui:
En ego dimidium vestri parsq; altera voti
Cernite sim qualis, qui modò talis eram.
Qui modò si volucres habuissem regna iubentes;
In populo potui maximus esse meo:
Nunc sum elapsa rogi flammis & inanis imago.
Hæc est ex illo forma relicta Remo.
Heu vbi Mars pater est? si vos modò vera locuti,
Vberaq; expositis illa ferina dedit.
Quem lupa seruauit, manus hunc temeraria ciuis
Perdidit, ô quanto mitior illa fuit!
Sæue Celer crudelem animam per vulnera reddas:
Vtq; ego, sub terras sanguinolentus eas.
Noluit hoc frater, pietas æqualis in illo est
Quas potuit, lacrymas manibus ille dedit.
Hunc vos per lacrymas, per vestra alimenta rogate,
Vt celebrem nostro signet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt,
Lubrica prensantes effugit vmbra manus,
Vt secum fugiens somnos abduxit imago,
Ad regem voces fratris vterque ferunt:
Romulus obsequitur, lucemq; Remuria dixit
Illam, qua positis iusta feruntur auis,
Aspera mutata est in lenem tempore longo
Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere silentum;
Hic sensus verbi: vis ea vocis erat.
Fana tamen veteres illis clausere diebus,
Vt nunc ferali tempore operta vides.

Nec vidua tædis eadem, nec virginis apta
Tempora quæ nupsit, non diuturna fuit.
Hac quoque de causa, si te prouerbia tangunt,
Mense malum Maio nubere vulgus ait.
Sed tamen hæc tria sunt sub eodem tempore festa,
Inter se nulla continuata die.

QVerum si medius Bœoton Oriona quæres;
Falsus eris, signi causa canenda mihi est.
Iuppiter, & lato qui regnat in æquore frater,
Carpebant socias Mercuriusq; vias.
Tempus erat, quo versa iugo referuntur aratra,
Et pronus saturæ lac bibit agnus ouis.
Forte senex Hyreus angusti cultor agelli
Hos videt exiguam stabat vt ante casam.
Atque ita, Longa via est, nec tempora longa supersunt,
Dixit: & hospitibus ianua nostra patet.
Addidit & vultum verbis: iterumq; rogauit,
Parent promissis: dissimulantq; deos.
Tecta senis subeunt nigro deformia fumo;
Ignis in hesterno stipite paruus erat.
Ipse genu nixus flammas excussit ab aura,
Et promit quassas comminuitq; faces.
Stant calices, minor inde fabas, olus alter habebat:
Et spumat testis pressus vterque suo.
Dumq; mora est, tremula dat vina rubentia dextra
Accipit æquoreus pocula prima deus,
Quæ simul exhausit, Da nunc bibat ordine, dixit,
Iuppiter, audito palluit ille Ioue.
Vt rediit animus, cultorem pauperis agri
Immolat, & magno torret in igne bouem;
Quaque puer quondam primis diffuderat annis.

Pro-

Promit fumoso condita vina cado.
Nec mora: flumineam lino celantibus vluam
Sic quoque non aliis incubuere toris.
Nunc dape nunc posito mensa nituere Lyao.
Terra rubens crater, pocula fagus erant.
Verba fuere Iouis, si quid fert impetus opta:
Omne feres: placidi verba fuere senis:
Cura fuit coniux prima mihi cara iuuenta
Cognita: nunc vbi sit quaritis? vrna tegit.
Huic ego iuratus, vobis in verba vocatis,
Coniugio dixi sola fruere meo.
Et dixi, & seruo, sed enim diuersa voluntas
Est mihi: nec coniux, sed pater esse volo.
Annuerant omnes: omnes ad terga iuuenci
Constiterant, pudor est vlteriora loqui.
Tunc superiniecta texere madentia terra.
Iamq; decem menses: & puer ortus erat.
Hunc Hyreus, quia sic genitus, vocat Vriona.
Perdidit antiquum littera prima sonum.
Creuerat, immensum comitem sibi Delia sumpsit,
Ille dea custos, ille satelles erat.
Verba mouent iras non circumspecta deorum:
Quam nequeam, dixit, vincere, nulla fera est.
Scorpion immisit Tellus: fuit impetus illi
Curua gemellipara spicula ferre dea.
Obstitit Orion, Latona nitentibus astris
Addidit: &, Meriti pramia, dixit, habe.

SEd quid & Orion, & cetera sidera mundo
Cedere festinant, noxq; coarctat iter?
Quid solito citius liquido iubar aquore tollit
Candida Lucifero praueniente dies?
Fallor, an arma sonant? non fallimur: arma sonabant:

 Mars

Mars venit; & veniens bellica signa dedit;
Vltor ad ipse suos cælo descendit honores,
Templaq; in augusto conspicienda foro.
Et deus est ingens, & opus debebat in vrbe
Non aliter nati Mars habitare sui.
Digna gigantei hæc sunt delubra trophæis:
Hinc fera Gradiuum bella mouere decet;
Seu quis ab Eoo nos impius orbe lacessit:
Seu quis ab occiduo Sole domandus erit.
Perspicit armipotens operis fastigia summi;
Et probat inuictos illa tenere deos.
Perspicit in foribus diuersa tela figura.
Armaq; terrarum milite victa suo.
Hinc videt Ænean oneratum pondere caro;
Et tot Iüleæ nobilitatis auos:
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem;
Claraq; dispositis acta subesse viris.
Spectat & Augusto prætextum nomine templum,
Et visum lecto Cæsare maius opus.
Vouerat hoc iuuenis tunc, cùm pia sustulit arma.
A tantis princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens instanti milite iusto,
In coniuratos talia dicta dedit;
Si mihi bellandi pater est Vestaq; sacerdos
Auctor; & vlcisci nomen vtrumque paro;
Mars ades: & satia scelerato sanguine ferrum:
Stetq; fauor causæ pro meliore tuus.
Templa feres, & me victore vocaberis Vltor.
Vouerat; & fuso lætus ab hoste redit.
Nec satis est meruisse semel cognomina Martis;
Persequitur Parthi signa retenta manu.
Gens fuit & campis, & equis, & tuta sagittis,

Et

Et circumfusis inuia fluminibus.
Addiderant animos Crassorum funera genti,
Cum periit miles, signaq; duxq; simul.
Signa decus belli Parthus Romana tenebat,
Romanaq; aquilae signifer hostis erat.
Isq; pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
Caesaris Ausoniae protegerentur opes.
Ille notas veteres & longi dedecus aeui
Sustulit, agnorunt signa recepta suos.
Quid tibi nunc solitae mitti post terga sagittae,
Quid loca, quid rapidi profuit vsus equi?
Parthe, refers aquilas: victos quoq; porrigis arcus.
Pignora iam nostri nulla pudoris habes.
Ritè Deo templumq; datum, nomenq; Bisultor:
Emeritus voti debita soluit honor.
Sollemnes ludos Circi celebrate Quirites:
Non visa est fortem scena decere deum.

Pleiadas adspicies omnes, totumq; sororum
Agmen, vbi ante Idus nox erit vna super.
Tunc mihi non dubiis auctoribus incipit aestas,
Et tepidi finem tempora veris habent.

IDibus ora prior stellantia tollere taurum
Indicat: huic signo fabula nota subest.
Praebuit, vt taurus, Tyriae sua terga puellae
Iuppiter, & falsa cornua fronte tulit.
Illa iubam dextra, laeua retinebat amictus,
Et timor ipse noui causa decoris erat.
Aura sinus implet: flauos mouet aura capillos,
Sidoni sic fueras adspicienda Ioui.
Saepè puellares subduxit ab aequore plantas,
Et metuit tactus assilientis aquae:
Saepè deus prudens tergum demisit in vndas;

Haereat vt collo fortius illa suo.
Littoribus tactu stabat sine cornibus vllis
Iuppiter:inq; deum de boue versus erat.
Taurus init caelum:te Sidoni Iuppiter impl:
Parsq; tuum terra tertia nomen habet.
Hoc alij signum Phariam dixere iuuencam,
Quae bos ex homine est,ex boue facta dea.
Tunc quoque priscorum virgo simulacra virorum
Mittere roboreo ponte scirpea solet.
Corpora post decies senos qui credidit annos
Missa neci,sceleris crimine damnat auos.
Fama vetus,tunc cùm Saturnia terra vocata est;
Talia fatidici dicta fuisse senis:
Falcifero libata seni duo corpora gentes
Mittite quae Tuscis excipiantur aquis.
Donec in haec venit Tirynthius arua;quotannis
Tristia Leucadio sacra peracta Deo.
Illum stramineos in aquam misisse Quirites:
Herculis exemplo corpora falsa iaci
Pars putat,vt ferrent iuuenes suffragia soli,
Pontibus infirmos praecipitasse senes.
Tybri doce verum:tua ripa vetustior vrbe est:
Principium ritus tu bene nosse potes.
Tybris arundiferum medio caput extulit alueo,
Raucaq; dimouit talibus ora sonis:
Haec loca desertas vidi sine moenibus herbas:
Pascebat sparsas vtraque ripa boues.
Et quem nunc gentes Tyberim noruntq; timentq;
Tunc etiam pecori despiciendus eram.
Arcadis Euandri nomen tibi saepe refertur;
Ille meas remis aduena torsit aquas;
Venit & Alcides turba comitatus Achiua:

Albula, si memini, tunc mihi nomen erat,
Excipit hospitio iuuenem Pallantius heros:
Et tandem Caco debita pœna fuit.
Victor abit; secumq; boues Erytheïda prædam
Abstrahit, at comites longiùs ire negant:
Magnaq; pars horum desertis mansit in agris:
Montibus his ponunt spemq; Laremq; suum.
Sæpè tamen patria dulci tanguntur amore:
Atque aliquis moriens, hoc breue mandat opus:
Mittite me in Tybrim, Tyberinis vectus vt vndis
Littus ad Inachium puluis inanis eam.
Displicet heredi mandati cura sepulchri:
Mortuus Ausonio conditur hospes humo.
Scirpea pro domino Tyberi iactatur imago.
Vt repetat Graias per freta longa domos.
Hactenus: & viuo subiit rorantia saxo
Antra: leues cursum sustinuistis aquæ.

CLare nepos Atlantis ades: quem mõtibus olim
Edidit Arcadiis Pleias vna Ioui:
Pacis & armorum superis imisq; deorum
Arbiter, alato qui pede carpis iter,
Læte lyra pulsu, nitida quoque læte palæstra,
Quo didicit cultè lingua docente loqui.
Templa tibi posuere patres spectantia circum
Idibus, ex illo est hæc tibi festa dies.
Te quicumque suas profitentur vendere merces,
Thure dato, tribuas vt sibi lucra, rogant.
Est aqua Mercurij porta vicina Capena:
Si iuuat expertis credere, numen habet.
Huc venit incinctus tunica mercator, & vrna
Purus suffusa, quam ferat, haurit aquam.
Vda fit hinc laurus: lauro sparguntur ab vda

Omnia, quæ dominos sunt habitura nouos.
Spargit & ipse suos lauro rorante capillos:
Incipit & solita dicere voce preces:
Ablue præteriti periuria temporis, inquit:
Ablue præterita perfida verba fide.
Siue ego te feci testem, falsove citavi
Non audituri numina vana Iouis.
Siue deum prudens alium diuúmque fefelli;
Abstulerint celeres improba verba Noti:
Et pereant veniente die periuria nobis:
Nec curent superi, si qua locutus ero.
Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro,
Et face vt emptori verba dedisse iuuet.
Talia Mercurius poscentes ridet ab alto,
Se memor Ortygias surripuisse boues.

AT mihi pande precor multo meliora petenti
In geminos ex quo tempore Phœbus eat,
Cum totidem de mense dies superesse videbis;
Quot sunt Herculei facta laboris, ait.
Dic ego respondi causam mihi sideris huius.
Causam facundo reddidit ore deus:
Abstulerant raptas, Phœben Phœbesq́ue sororem,
Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntq́ue suas & frater & Idas;
Leucippo fieri pactus vterque gener.
His amor, vt repetant; illis, vi reddere nolint,
Suadet: & ex causa pugnat vterque pari.
Effugere Oebalidæ cursu potuere sequentes:
Sed visum est celeri vincere turpe fuga.
Liber ab arboribus locus est, apta area pugnæ.
Constiterant illo nomina fida loco.
Pectora transiectus Lynceo Castor ab ense,

Non

Non exspectato vulnere pressit humum,
Vltor adest Pollux: & Lyncea perforat hasta,
Qua ceruix humeros continuata tegit.
Ibat in hunc Idas, vixq; est Iouis igne repulsus:
Tela tamen dextra fulmine rapta negant.
Iamq; tibi Pollux cælum sublime patebat,
Cum, Mea dixisti percipe verba pater:
Quod mihi das cælum, partire duobus:
Dimidium toto munere maius erit.
Dixit, & alterna fratrem statione recepit;
Vtile sollicitæ sidus vtrumque rati.
Ad ianum redeat, qui quærit Agonia quid sint:
Quæ tamen in fastis hoc quoq; tempus habent.
Nocte sequente diem canis Erigoneïus exit.
Est alio signi reddita causa loco.

PRoxima Vulcani lux est: quam Lustria dicunt.
Lustrantur puræ, quas facit ille, tuba.

QVattuor inde notis locus est, quibus ordine lectis,
Vel mos sacrorum, vel fuga regis inest.

NEc te prætereo populi Fortuna potentis
Publica; cui templũ luce sequente datũ est.
Hanc vbi diues aquis acceperit Amphitrite;
Grata Ioui fulua rostra videbis auis.

AVferet ex oculis veniens aurora Booten:
Continuaq; die sidus Hyantis erit.

P. OVIDII NASONIS FASTORVM

LIBER VI.

HIc quoque mensis habet dubias in nomine causas.
Quæ placeant, positis omnibus ipse leges.
Facta canam: sed erunt qui me finxisse loquentur;
Nullaq; mortali numina visa putent.
Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.
Impetus hic sacræ semina mentis habet.
Fas mihi præcipuè vultus vidisse deorum:
Vel quia sum vates, vel quia sacra cano.
Est nemus arboribus densum, secretus ab omni
Voce locus si non obstreperetur aquis.
Hic ego quærebam cœpti quæ mensis origo
Esset, & in cura nominis huius eram.
Ecce deas vidi: non quas præceptor arandi
Viderat; Ascræas cùm sequeretur oues.
Nec quas Priamides in aquosæ vallibus Idæ
Contulit, ex illis sed tamen vna fuit.
Ex illis fuit vna, sui germana mariti,
Hæc erat (agnoui) quæ stat in arce Iouis.
Horrueram, tacitoq; animum pallore fatebar.
Tunc dea quos fecit, sustulit ipsa, metus:

Nam-

Namque ait, ô vates Romani conditor anni,
Ause per exiguos magna referre modos,
Ius tibi fecisti numen cæleste videndi,
Cùm placuit numeris condere festa tuis.
Ne tamen ignores, vulgiq; errore traharis,
Iunius à nostro numine nomen habet.
Est aliquid nupsisse Ioui Iouis esse sororem.
Fratre magis dubito glorier, ànne viro.
Si genus adspicitur; Saturnum prima parentem
Feci. Saturni sors ego prima fui.
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est:
Hæc illi à cælo proxima terra fuit.
Si torus in pretio est, dicor matrona Tonantis,
Iunctaq; Tarpeio sunt mea templa Ioui.
An potuit Maio pellex dare nomina mensi,
Hic honor in nobis inuidiosus erit?
Cur igitur regina vocor, princepsq; dearum?
Aurea cur dextra sceptra dedere meæ?
An facient mensem luces, Lucinaq; ab illis
Dicar, & à nullo nomina mense traham?
Tum me pœniteat posuisse fideliter iras
In genus Electra, Dardaniamq; domum.
Causa duplex iræ, rapto Ganymede dolebam:
Forma quoque Idæo iudice victa mea est.
Pœniteat quòd non foui Carthaginis arces,
Cùm mea sint illo currus & arma loco.
Pœniteat Sparten, Argosq;, measq; Mycenas,
Et veterem Latio supposuisse Samon.
Adde senem Tatium, Iunonicolasq; Faliscos,
Quos ego Romanis succubuisse tuli.
Sed neque pœniteat: nec gens mihi carior vlla est:
Hic colar: hic teneo cum Ioue templa mea.

Ipse

Ipse mihi Mauors Commendo mœnia, dixit
Hæc tibi: tu pollens vrbe nepotis eris.
Dicta fides sequitur: centum celebramur in aris,
Nec leuior quouis est mihi mensis honor.
Nec tamen hunc nobis tantummodo præstat honorē
Roma suburbani dant mihi munus idem.
Inspice quos habeat nemoralis Aricia fastos,
Et populus Laurens, Lauiniumq; meum:
Est illic mensis Iunonius (adspice Tibur
Et Prænestina mœnia sacra deæ.)
Iunonale leges tempus: nec Romulus illas
Condidit: at nostri Roma nepotis erat.
Finierat Iuno respeximus. Herculis vxor
Stabat: & in vultu signa dolentis erant.
Non ego, si toto mater me cedere cælo
Iusserit, inuita matre morabor, ait.
Nunc quoq; non luctor de nomine temporis huius:
Blandior: & partes pœne rogantis ago.
Remq; mei iuris malim tenuisse precando,
Et faueas causæ forsitan ipse meæ.
Aurea possedit socio Capitolia templo
Mater, & vt debet, cum Ioue summa tenet.
At decus omne mihi contingit origine mensis.
Vnicus est, de quo sollicitamur, honor.
Quid graue, si titulum mensis Romane dedisti
Herculis vxori, posteritasq; memor?
Hæc quoq; terra aliquid debet mihi nomine magni
Coniugis, huc captas appulit ille boues.
Hic malè defensus flammis & dote paterna
Cacus Auentinam sanguine tinxit humum,
Ad propiora vocor: populum digessit ab annis
Romulus, in partes distribuitq; duas:

Hæc

Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est:
Hæc ætas bellum suadeat: illa gerat.
Sic statuit, mensesq; nota secreuit eadem.
Iunius est iuuenum, qui fuit ante senum.
Dixit & in litem studio certaminis issent,
Atque ira pietas dissimulata foret;
Venit Apolinea longas Concordia lauro
Nexa comas, placidi numen opusq; ducis.
Hæc vbi narrauit Tatium fortemq; Quirinum,
Binaq; cum populis regna coisse suis.
Et Lare communi soceros generosq; receptos;
His nomen iunctis Iunius, inquit, habet.
Dicta triplex causa est. at vos ignoscite diuæ,
Res est arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares à me. perierunt iudice forma
Pergama: plus lædunt, quam iuuat vna, duæ.

PRima dies tibi Carna datur, dea cardinis hæc est;
Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
Vnde datas habeat vires, obscurior æuo.
Fama: sed è nostro carmine certus eris.
Adiacet antiquus Tiberino lucus Helerni:
Pontifices illuc nunc quoque sacra ferunt.
Inde sata est Nymphe (Granem dixere priores)
Nequidquam multis sæpè petita procis.
Rura sequi iaculisq; feras agitare solebat,
Nodosasq; caua tendere valle plagas.
Non habuit pharetram: Phœbi tamen esse sororem
Credebant, nec erat Phœbe pudenda tibi.
Huic aliquis iuuenum dixisset amantia verba:
Reddebat tales protinus illa sonos:
Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris:

Si secreta magis ducis in antra sequar.
Credulus anteiit: frutices hac nacta resistit:
Et latet, & nullo est inuenienda modo.
Viderat hanc Ianus: visaque cupidine captus
Ad duram verbis mollibus vsus erat.
Nympha iubet quæri de more remotius antrum:
Vtque comes sequitur, destituitque ducem.
Stulta (videt Ianus quæ post sua terga gerantur)
Nil agis: & latebras respicit ille tuas.
Nil agis en, dixit, nam te sub rupe latentem
Occupat amplexu: teque potitus, ait:
Ius proconcubitu nostro tibi Cardinis esto.
Hoc pretium posita virginitatis habe.
Sic fatus, spinam, qua tristes pellere posset
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.
Sunt auidæ volucres, non quæ Phinëia mensis
Guttura fraudabant: sed genus inde trahunt.
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ:
Canities pennis, vnguibus hamus inest.
Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis Strigibus nomen: sed nominis huius
Causa; quod horrenda stridere nocte solent.
Siue igitur nascuntur aues; seu carmine fiunt,
Næniaque in volucres falsa figurat anus;
In thalamos venere Procæ. Proca natus in illis
Præda recens auium quinque diebus erat:
Pectoraque exsorbent auidis infantia linguis,
At puer infelix vagit, opemque petit.
Territa voce sui nutrix accurrit alumni,
Et

Et rigido sectas inuenit vngue genas.
Quid faceret? color oris, qui frondibus olim
Esse solet seris, quas noua læsit hiems.
Peruenit ad Granen, & rem docet, illa, Timorem
Pone, tuus sospes, dixit, alumnus erit.
Venerat ad cunas, flebant materq; paterq;
Sistite vos lacrymas. ipsa medebor, ait.
Protinus arbutea postes ter in ordine tangit
Fronde: ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus, & aqua medicamen habebant:
Extaq; de porca cruda bimestre tenet.
Atque ita, Noctis aues extis puerilibus, inquit,
Parcite: pro paruo victima parua cadit.
Cor pro corde precor, pro fibris sumite fibras.
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic vbi libauit, prosecta sub æthera ponit:
Quique adsint sacris respicere illa vetat.
Virgaq; Ianalis de spina sumitur alba:
Qua lumen thalamis parua fenestra dabat.
Post illud neque aues cunas violasse feruntur:
Et rediit puero, qui fuit ante, color.
Pinguia cur illis gustentur larda Kalendis,
Mistaq; cum calido sit faba farre, rogas?
Prisca dea est: altturq; cibis, quibus ante solebat:
Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat:
Ostreaq; in conchis tuta fuere suis:
Nec Latium norat, quam præbet Ionia diues:
Nec quæ Pygmæo sanguine gaudet auis:
Et præter pennas nihil in pauone placebat:
Nec tellus captas miserat ante feras.

Sus

Sus erat in pretio: caesa sue festa colebant:
Terra fabas tantùm duraq́ farra dabat.
Quæ duo, mista simul sextis quicumque Kalendis
Ederit, huic lædi viscera posse negant.
Arce quoque in summa Iunoni templa Monetæ
Ex voto memorant facta Camille tuo.
Antè domus Manlî fuerat: qui Gallica quondam
A Capitolino reppulit arma Ioue.
Quam bene, di magni, pugna cecidisset in illa
Defensor solij Iuppiter alte tui.
Vixit, vt occideret damnatus crimine regni:
Hunc illi titulum longa senecta dabat.
Lux eadem Marti festa est: quem prospicit extra
Appositum dextra porta Capena via.
Te quoque, Tempestas, meritam delubra fatemur:
Cum penè est Corsis obruta classis aquis.
Hæc hominũ monumenta patẽt, si quærimus astra,
Tunc oritur magni præpes adunca Iouis.
POstera lux Hyadas taurina cornua frontis
Euocat: & multa terra madescit aqua.
MAne vbi bis fuerit, Phœbusq́ iterauerit ortus
Factaq́ erit posito rore bis vda seges;
Hac sacrata die Tusco Bellona duello
Dicitur: & Latio prospera semper adest.
Appius est auctor, Pyrrho qui pace negata
Multum animo vidit; lumine captus erat.
Prospicit à tergo summum breuis area circum,
Est vbi non parua parua columna notæ.
Hinc solet hasta manu belli prænuntia mitti
In regem & gentes, cùm placet arma capi.
ALtera pars circi custode sub Hercule tuta est:
Quod deus Euboico carmine munus habet.

Muneris est tempus, qui Nonas Lucifer ante est.
Si titulos quaeris, Sylla probauit opus.

QVaerebam Nonas Sancto Fidione referrem,
An tibi Semo pater: tunc mihi Sanctus ait:
Cuicumque ex istis dederis, ego munus habebo.
Nomina terna fero: sic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt aede Sabini:
Inq; Quirinali constituere iugo.

ESt mihi sitq; precor nostris diuturnior annis
Filia: qua felix sospite semper ero.
Hanc ego cùm vellem genero dare, tempora taedis
Apta requirebam, quaeque cauenda forent.
Tunc mihi post sacras monstratur Iunius Idus
Vtilis & nuptis, vtilis esse viris.
Primaq; pars huius thalamis aliena reperta est.
Nam mihi sic coniux sancta Dialis ait:
Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta
Detulerit flauis in mare Tybris aquis;
Non mihi detonso crinem depectere buxo,
Non vngues ferro subsecuisse licet:
Non tetigisse virum, quamuis Iouis ille sacerdos,
Quamuis perpetua sit mihi lege datus.
Tu quoque ne propera: melius tua filia nubet,
Ignea cum pura veste nitebit humus.

TErtia post Nonas remouere Lycaoda Phoebe
Fertur: & à tergo non habet vrsa metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Adspicere: & dici lubrice Tybri tuos.
Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,
Quique tegunt paruis aera recurua cibis.

MEns quoque numen habet. Menti delubra videmus

Vota

Vota metu belli, perfide Pœne, tui.
Pœne rebellab as. & letho Consulis omnes
Attoniti Mauras pertimuere manus.
Spem metus expulerat, cùm Menti vota Senatus
Suscipit: & melior protinus illa venit.
Adspicit instantes mediis sex lucibus Idus
Illa dies, qua sunt vota soluta Deæ.
VEsta faue, tibi nunc operata resoluimus ora:
Ad tua si nobis sacra venire licet.
In prece totus eram, cælestia numina sensi,
Lætaq; purpurea luce refulsit humus.
Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
Te dea: nec fueras adspicienda viro.
Sed quæ nescieram, quorumque errore tenebar,
Cognita sunt nullo præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuisse Palilia Romam:
Cum flammæ custos æde recepta dea est.
Regis opus placidi, quo non metuentius vllum
Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære nitent: stipula tunc tecta virebant;
Et paries lento vimine textus erat.
Hic locus exiguus; qui sustinet atria Vestæ,
Tunc erat intonsi regia magna Numæ.
Forma tamen templi quæ manet, antè fuisse
Dicitur: & formæ causa probanda subest.
Vesta eadem est, & terra: subest vigil ignis vtriq;.
Significant sedem terra focusq; suam.
Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa:
Aëre subiecto tam graue pendet onus.
Ipsa volubilitas lib atum sustinet orbem,
Quique premat partes angulus omnis abest.
Cumq; sit in media rerum regione locata,

Et tangat nullum plùsve minùsve latus:
Ni conuexa feret parti vicinior esset:
Nec medium terra mundus haberet onus.
Arte Syracusia suspensus in aëre clauso
Stat globus immensi parua figura poli:
Et quantum à summis, tantum secessit ab imis
Terra: quod vt fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi: nullus procurrit in illo
Angulus, à pluuio vendicat imbre tholus.
Cur sit virginibus, quaeris, dea culta ministris?
Inueniam causas hac quoque parte suas.
Ex Ope Iunonem memorant Cereremq; creatas,
Semine Saturni tertia Vesta fuit.
Vtraque nupserunt: amba peperisse feruntur:
De tribus impatiens restitit vna viri.
Quid mirum, virgo si virgine laeta ministra
Admittit castas in sua sacra manus?
Nec tu aliud Vestam quam viuam intellige flammam.
Nataq; de flamma corpora nulla vides.
Iure igitur virgo est quae semina nulla remittit,
Nec capit & comites virginitatis amat.
Esse diu stultus Vestae simulacra putaui:
Mox didici curuo nulla subesse tholo.
Ignis inexstinctus templo celatur in illo.
Effigiem nullam Vesta nec ignis habent.
Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur.
Causaq; per Graij nominis esse potest.
At focus à flammis, & quod fouet omnia dictus;
Qui tamen in primis aedibus ante fuit.
Hinc quoque vestibulum dici reor inde precando
Dicimus, ô Vesta, quae loca prima tenes.

Spem capit obscœnam, furtimq; accedere tentat,
Et fert suspensos corde micante gradus.
Forte, senex quo vectus erat Silenus, asellum
Liquerat ad ripas lene sonantis aquæ.
Ibat vt inciperet longi deus Hellesponti;
Intempestiuo cum rudit ille sono.
Territa voce graui surgit dea, conuolat omnis
Turba, fer infestas effugit ille manus.
Lampsacus hoc animal solita est mactare Priapo:
Hinc asini flammis indicis exta damus:
Quem tu diua memor de pane monilibus ornas.
Cessat opus: vacuæ conticuere molæ.
Nomine, quam pretio celebratior, arce Tonantis,
Dicam Pistoris quid velit ara Iouis.
Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:
Fecerat obsidio iam diuturna famem.
Iuppiter ad solium superis regale vocatis:
Incipe, ait Marti: protinus ille refert:
Scilicet ignotum est, quæ sit fortuna meorum.
Et dolor hic animi voce querentis eget?
Si tamen vt referam breuiter mala iuncta pudori
Exigis: Alpino Roma sub hoste iacet.
Hæc est cui fuerat promissa potentia rerum:
Iuppiter hanc terris impositurus eras;
Iamq; suburbanos, Etruscaq; contudit arma:
Spes erat in cursu: nunc Lare pulsa suo est.
Vidimus ornatos ærata per atria picta
Veste triumphales occubuisse senes.
Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ
Sede, putant aliquos scilicet esse deos.
At si respicerent, qua vos habitatis in arce,
Totq; domos vestras obsidione premi;

Nil opus in cura scirent superesse deorum,
Et data sollicita thura perire manu.
Atque vt in ãpugna pateat locus, arma capessent,
Et si non poterunt exsuperare, cadent.
Nunc inopes victus ignauaq; fata timentes
Monte suo clausos barbara turba premit:
Tunc Venus, & lituo pulcher trabeaq; Quirinus,
Vestaq; pro Lateo multa locuta suo est.
Publica, respondit, cura est pro mœnibus istis.
Iuppiter, & pœnas Gallia victa dabit.
Tu modo qua desunt fruges superesse putentur,
Effice: nec sedes desere Vesta tuas.
Quodcumque est solida Cereris caua machina frangat,
Mollitamq; manu duret in igne focus.
Iusserat, & fratris virgo Saturnia iussis
Annuit: & media tempora noctis erant.
Iam ducibus somnum dederat labor, increpat illos
Iuppiter, & sacro, quid volit ore docet:
Surgite, & in medios de summis arcibus hostes
Mittite quam minimè tradere vultis opem.
Somnus abit quaruntq; nouis ambagibus acti,
Tradere quam nolint, & iubeantur opem.
Esse Ceres visa est: iacent Cerealia dona.
Iacta super galeas, scutaq; longa sonant.
Posse fame vinci spes excidit hoste repulso,
Candida Pistori ponitur ara Ioui.
Forte reuertebar festis Vestalibus illac,
Qua noua Romano nunc via iuncta foro est:
Huc pede matronam nudo descendere vidi:
Obstupui tacitus, sustinuiq; gradum.
Sensit anus vicina loco, iussumq; sedere

Alle-

Alloquitur quatiens voce tremente caput.
Hic vbi nunc fora sunt, vda tenuere paludes:
Amne redundatis fossa madebat aquis:
Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras.
Nunc solida est tellus, sed lacus ante fuit.
Qua Velabra solent in circum ducere pompas;
Nil præter salices crassaq; canna fuit.
Sæpè suburbanas rediens conuiua per vndas
Cantat, & ad nautas ebria verba iacit.
Nondum conueniens diuersis iste figuris
Nomen ab auerso ceperat amne deus.
Hic quoque lucus erat iuncis & arundine densus,
Et pede velato non adeunda palus.
Stagna recesserunt, & aquas sua ripa coërcet:
Siccaq; nunc tellus, mos tamen ille manet.
Reddiderat causam: Valeas anus optima, dixi:
Quod superest æui molle sit omne tui.
Cetera iam pridem didici puerilibus annis,
Non tamen idcirco prætereunda mihi.
Mœnia Dardanides nuper noua fecerat Ilus:
Ilus adhuc Asiæ diues habebat opes.
Creditur armiferæ signum cæleste Mineruæ
Vrbis in Iliacæ desiluisse iuga.
Cura videre fuit. vidi templumq; locumq;.
Hoc superest illic: Pallada Roma tenet.
Consulitur Smintheus; lucoque obscurus opaco
Hos non mentito reddidit ore sonos:
Ætheream seruate deam: seruabitis vrbem;
Imperium secum transferet illa loci.
Seruat, & inclusam summa tenet Ilus in arce;
Curaq; ad heredem Laomedonta venit,
Sub Priamo seruata parum, sic ipsa volebas;

Ex quo iudicio forma reuicta tua est.
Seu genus Adrasti, seu fortis aptus Vlysses,
Seu pius Æneas, eripuisse ferunt.
Auctor in incerto est, res est Romana: tuetur
Vesta, quod assiduo lumine cuncta videt.
Heu quantum timuere patres, quo tempore Vesta
Arsit, & est tectis obruta penè suis!
Flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes,
Mistaq; erat flamma flamma profana pia.
Attonitæ flebant demisso crine ministræ:
Abstulerat vires corporis ipse timor.
Prouolat in medium, & magna, Succurrite, voce,
Non est auxilium flere, Metellus ait.
Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
Non ea sunt voto, sed rapienda manu.
Me miserum dubitatis, ait (dubitare videbat,
Et pauidas posito procubuisse genu)
Haurit aquas, tollensq; manus, Ignoscite, dixit,
Sacra vir intrabo non adeunda viro.
Si scelus est; in me commissi pœna redundet:
Sit capitis damno Roma soluta mei.
Dixit, & irrupit: factum dea rapta probauit,
Pontificisq; sui munere tuta fuit.
Nunc bene lucetis sacro sub Cæsare flammæ:
Ignis in Iliacis nunc erit, estq; focis.
Nullaq; dicetur vittas temerare sacerdos
Hoc duce: nec viua defodietur humo.
Sic incesta perit: quia quam violauit, in illa
Conditur: & Tellus Vestaq; numen idem est.
Tum sibi Callaico Brutus cognomen ab hoste
Fecit, & Hispanam sanguine tinxit humum.
Scilicet interdum miscentur tristia lætis,

Nec

Nec populum toto pectore festa iuuat.
Crassus ad Euphraten aquilas, natumq; suosq;
Perdidit: & leto est vltimus ipse datus.
Parthe quid exsultas? dixit dea, signa remittes:
Quique necem Crassi vindicet, vltor erit.
AT simul auritis viola demantur asellis,
Et Cereris fruges aspera saxa terent,
Nauita puppe sedens Delphina videbimus, inquit,
Humida cum pulso nox erit orta die.
IAm Phryx à nupta quereris Tithone relinqui,
Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
Ite bonæ matres (vestrum Matralia festum)
Flauaq; Thebanæ reddite liba deæ.
Pontibus & magno iuncta est celeberrima circo
Area: quæ posito de boue nomen habet:
Hac ibi luce ferunt Matutæ sacra parenti
Sceptriferas Serui templa dedisse manus.
Quæ dea sit: quare famulas à limine templi
Arceat (arcet enim) libaq; tosta petit:)
Bacche racemiferos hedera redimite capillos,
Si domus illa tua est, dirige vatis opus.
Arserat obsequio Semele Iouis accipit Ino
Te puer: & summa sedula nutrit ope:
Intumuit Iuno, rapta quod pellice natum
Educet, at sanguis ille sororis erat.
Hinc agitur furiis Athamas sed imagine falsa:
Tuq; cadis patria parue Learche manu.
Mœsta Learcheas mater tumulauerat vmbras,
Et dederat miseris omnia iusta rogis.
Hæc quoque, funestos vt erat laniata capillos,
Prosilit: & cunis te Melicerta rapit.
Est spatio contracta breui, freta bina repellit,

Vnaq; pulsatur terra duabus aquis.
Huc venit insanis natum complexa lacertis,
Et secum è celso mittit in alta iugo.
Excipit illæsos Panope centumq; sorores;
Et placido lapsu per sua regna ferunt.
Nondum Leucothea, nondum puer ille Palæmon,
Verticibus densis Thybridis ora tenent.
Lucus erat: dubium Semele, Stimelêne vocetur;
Mænadas Ausonias incoluisse ferunt.
Quærit ab his Ino, quæ gens foret: Arcadas esse
Audit, & Euandrum sceptra tenere loci.
Dissimulata deam Latias Saturnia Bacchas
Instimulat fictis insidiosa sonis;
O nimium faciles, ô toto pectore captæ,
Non venit hæc vestris hospes amica choris,
Fraude petit: sacriq; parat cognoscere ritum,
Quo possit pœnā pendere, pignus habet.
Vix bene desierat, complent vlulatibus auras
Thyades effusis per sua colla comis;
Iniiciuntq; manus, puerumq; auellere pugnant,
Quos ignorat adhuc, inuocat illa deos;
Dq; vtriq; loci, miseræ succurrite matri,
Clamor Auentini saxa propinqua ferit.
Appulerat ripæ vaccas Oetæus Iberas;
Audit, & ad vocem concitus vrget iter.
Herculis aduentu, quæ vim modo ferre parabat,
Turpia feminea terga dedere fuga.
Quid petis hinc (cognorat enim) matertera Bacchi?
An numen quod me, te quoque vexat, ait?
Illa docet partim; partim præsentia nati
Continet; & furiis in scelus ipse pudet.
Rumor, vt est velox, agitatis peruolat alis,

Estq; frequens Ino nomen in ore tuum.
Hospita Carmentis fidos intrasse penates
Diceris, & longam deposuisse famem.
Liba sua properata manu Tegeaa sacerdos
Traditur, & subito cocta dedisse foco.
Nunc quoque liba iuuant festis Matralibus; illa
Rustica sedulitas gratior arte fuit.
Nunc, ait, O vates venientia fata resigna,
Qua licet: hospitiis hoc precor adde meis.
Parua mora est: calum vates ac numina sumit,
Fitque sui toto pectore plena dei.
Vix illam subito posses cognoscere; tanto
Sanctior, & tanto, quam modo, maior erat.
Lata canam: gaude defuncta laboribus Ino,
Dixit, & huic populo prospera semper ades.
Numen eris pelagi: natum quoque pontus habebit:
In nostris aliud sumite nomen aquis.
Leucothcë Graiis, Mutata vocabere nostris:
In portus nato ius erit omne tuo.
Quem nos Portumnũ, sua lingua, Palamona dice:
Ite precor nostris aquis vterque locis.
Annuerat, promissa fides posuere labores.
Nomina mutarunt: hic Deus, illa Dea est.
Cur vetet ancillas accedere quaritis? odit:
Principiumq; odij, si sinat illa, canam.
Vna ministrarum solita est, Cadmea, tuarum
Sape sub amplexus coniugis ire tui.
Improbus hanc Athamas furtim dilexit: ab illa
Comperit agricolis semina tosta dari.
Ipsa quidem fecisse negat, sed fama recepit:
Hoc est cur odio sit tibi serua manus.
Non tamen hanc pro stirpe sua pia mater adoret:

Ipsa parum felix visa fuisse parens.
Alterius prolem melius mandabitis illi,
Vtilior Bacho quam fuit ipsa suis.
Hanc tibi, Quò properas, memorant dixisse, Rutili?
Luce mea Marso consul ab hoste cades.
Exitus accessit verbis: flumenq; Theloni
Purpureum mistis sanguine fluxit aquis.
Proximus annus erat: Pallantide casus eadem
Didius hostiles ingeminauit opes.
Lux eadem, Fortuna, tua est, auctorq; locusq;
Sed superiniectis quis latet iste togis?
Seruius est (hoc constat enim) sed causa latendi
Discrepat: & dubium me quoque mentis habet.
Dum dea furtiuos timidè profitetur amores,
Cælestemq; homini concubuisse pudet;
(Arsit enim magno correpta cupidine regis.
Cæcaq; in hoc vno non fuit illa viro:)
Nocte domum parua solita est intrare fenestra:
Vnde Fenestella nomina porta tenet.
Nunc pudet & vultus velamine celat amatos.
Oraq; sunt multa regia tecta toga.
An magis est verum, post Tulli funera plebem
Confusam placidi morte fuisse ducis?
Nec modus vllus erat: crescebat imagine luctus,
Donec eum positis occuluere togis.
Tertia causa mihi spatio maiore canenda est:
Nos tamen adductos intus agemus equos.
Tullia coniugio sceleris mercede parato.
His solita est dictis exstimulare virum:
Quid iuuat esse pares: te nostra cæde sororis
Neque tui fratris, si pia vita placet:
Viuere debuerant & vir meus & tua coniux,

Si nullum ausuri Maius eramus opus,
Et caput & regnum factum est dotale parentis.
Si vir es indictas exige dotis opes.
Regia res scelus est, socero carpe regna necato,
Et nostras patrio sanguine tinge manus.
Talibus instinctus solio priuatus in alto
Sederat, attonitum vulgus ad arma ruit.
Hinc cruor, & cædes, infirmaq; vincitur ætas.
Sceptra gener socero rapta superbus habet.
Ipse sub Esquiliis, vbi erat sua regia cæsus
Concidit in dura sanguinolentus humo.
Filia carpento patrios initura penates,
Ibat per medias alta feroxq; vias.
Corpus vt adspexit, lacrymis auriga profusis,
Restitit, hunc tali corripit illa sono:
Vadis? an exspectas pretium pietatis amarum?
Duc, inquam, inuitas ipsa per ora rotas.
(Certa fides facti) dictus Sceleratus ab illa
Vicus, & æterna res ea pressa nota.
Post tamen hæc causa est templum monumenta parentis
Tangere: mira quidem, sed tamen acta loquor.
Signum erat in solio residens sub imagine Tullii:
Dicitur hoc oculis opposuisse manum.
Et vox audita est, Vultus abscondite nostros,
Ne natæ videant ora nefanda meæ.
Veste data tegitur: vetat hanc fortuna moueri:
Et sic è templo est ipsa locuta suo:
Ore reuelato qua primum luce patebit
Seruius, hæc positi prima pudoris erit.
Parcite matronæ vetitas attingere vestes:
Sollemnes satis est voce mouere preces,

Sicq; caput semper Romano tectus amictu
Qui rex in nostra septimus vrbe fuit.
Arserat hoc templum: signo tamen ille pepercit
Ignis: opem nato Mulciber ipse tulit.
Namque pater Tulli Vulcanus, Ocrisia mater
Præsignis facie Corniculana fuit.
Hanc secum Tanaquil sacris de more paractis
Iussit in ornatum fundere vina focum.
Hic inter cineres obscœni forma virilis
Aut fuit, aut visa est: sed magis illa fuit.
Iussa foco captiua sedet, conceptus ab illa
Seruius à cœlo semina gentis habet.
Signa dedit genitor tunc cùm caput igne corusco
Contigit, inq; comis flammeus arsit apex.
Te quoque magnifica Concordia dedicat æde,
Liuia, quam caro præstitit illa viro.
Disce tamen veniens ætas: vbi Liuia nunc est,
Porticus immensæ tecta fuere domus.
Vrbis opus domus vna fuit: spatiumq; tenebat,
Quo breuius muris oppida multa tenent.
Hæc æquata solo est nullo sub crimine regni,
Sed quia luxuria visa nocere sua est.
Sustinuit tantas operum subuertere moles,
Totq; suas heres perdere Cæsar opes.
Sic agitur censura, & sic exempla parantur:
Cum iudex alios quod monet, ipse facit.
Nulla nota est veniente die, quam dicere possis.
Idibus inuicto sunt data templa Ioui.
Et iam Quinquatrus iubeor narrare minores,
Nunc ades ô cœptis flaua Minerua meis.
Cur vagus incedit tota tibicen in vrbe?
Quid sibi persona, quid toga longa volunt?

Sic

Sic ego: sic posita Tritonia cuspide dixit.
Possem vtinam docta verba referre deæ!
Temporibus veterum tibicinis vsus auorum
Magnus, & in magno semper honore fuit.
Cantabat fanis, cantabat tibia ludis:
Cantabat mœstis tibia funeribus.
Dulcis erat mercede labor: tempusq; secutum est,
Quod subito grata frangeret artis opes.
Adde quod Ædilis, pompa qui funeris irent,
Artifices solos iusserat esse decem.
Exsilio mutant vrbem, Tiburq; recedunt:
(Exsilium quodam tempore Tibur erat)
Quaritur in scena caua tibia: quaritur aris;
Ducit supremos nania nulla toros.
Seruierat quidam quantolibet ordine dignus
Tibure: sed longo tempore liber erat.
Rure suo parat ille dapes, turbamq; canoram
Conuocat, ad festas conuenit illa dapes.
Nox erat, & vinis oculiq; animiq; natabant;
Cum præ composito nuntius ore venit.
Atque ita, Quod cessas conuiuas soluere? dixit.
Auctor vindictæ nam venit ille suæ.
Nec mora, conuiuæ valido titubantia vino
Membra mouent: dubij stantq; labantq; pedes.
At dominus, Discedite, ait, plaustroq; morantes
Sustulit, in plaustro scirpea lata fuit.
Alliciunt somnos tempus, motusq; merumq;,
Potaq; se Tibur turba redire putat.
Iamq; per Esquilias Romanam intrauerat vrbem,
Et mane in medio plaustra fuere foro.
Callidus vt posset specie numeroq; Senatum
Fallere, personis imperat ora tegi.

Admiſcetq; alios; & vt hunc tibicina cœtum
Augeat, in longis veſtibus eſſe iubet,
Sic reduces bene poſſe tegi: ne forte notentur
Contra collegæ iuſſa redire ſui.
Res placuit: cultuq; nouo licet Idibus vti.
Et canere ad veteres verba iocoſa modos.
Hæc vbi perdocuit, Supereſt mihi diſcere, dixi,
Cur ſit Quinquatrus illa vocata dies.
Martius, inquit, habet tali mea nomine feſta:
Eſtq; ſub inuentis hac quoque turba meis.
Prima terebrato per rara foramina buxo.
Vt daret effeci tibia longa ſonos.
Vox placuit: faciem liquidis referentibus vndis
Vidi, & virgineas intumuiſſe genas.
Ars mihi non tanti eſt, valeas mea tibia, dixi.
Excipit abiectam ceſpite ripa ſuo.
Inuentam Satyrus primum miratur: & vſum
Neſcit, & afflatum ſentit habere ſonum.
Et modo demittit digitos, modo concipit auras:
Iamq; inter Nymphas arte ſuperbus erat.
Prouocat & Phœbum: Phœbo ſuperante pependit:
Cæſa receſſerunt à cute membra ſua.
Sum tamē inuentrix auctorq; ego carminis huius:
Hoc eſt cur noſtros ars colis iſta dies.

TErtia nox veniet, qua tu Dodona Thyene
Stabis Agenoreâ fronte videnda bouis.
Hæc eſt illa dies, qua tu purgamina Veſtæ
Tybri per Etruſcas in mare mittis aquas.

SI qua fides ventis, Zephyro date carbaſa nautæ:
Cras veniet veſtris ille ſecundus aquis.

AT pater Heliadum, radios vbi tinxerit vndis,
Et cinget geminos ſtella ſerena polos;

Tollet

Tollet humo validos proles Hyrea lacertos:
Continua Delphin nocte videndus erit.
Scilicet hic olim Volscos Æquosque fugatos
Viderat in campis Algida terra tuus.
Vnde suburbano clarus Tiburte triumpho,
Vectus es in niueis Posthume victor equis.

IAm sex, & totidem luces de mense supersunt:
Hunc vnum numero tu tamen adde diem.
Sol abit è Geminis, & Cancri signa rubescunt:
Cœpit Auentina Pallas in arce coli.

Iam tua Laomedon oritur nurus: ortaq; noctem
Pellit, & è pratis cana pruina fugit:
Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur
Tunc, cum Romanis Pyrrhe timendus eras.

HVnc quoque cũ patriis Galatea receperit vndis
Plenaq; securæ terra quietis erit;
Surgit humo iuuenis telis afflatus auitis,
Et gemino noxas porrigit angue manus.
Notus amor Phædræ nota est iniuria Thesei:
Deuouit natum credulus ille suum.
Solliciti terrentur equi frustraq; retenti,
Per scopulos dominum duraq; saxa trahunt;
Exciderat curru, lorisq; morantibus artus
Hippolytus lacero corpore raptus erat:
Reddideratq; animam multum indignante Diana:
Nulla Coronides causa doloris, ait.
Namque pio iuueni vitam sine vulnere reddam,
Et cedent arti tristia fata meæ.
Gramina continuo loculis depromit eburnis:
Profuerant Glauci manibus illa prius:
Tunc, cum obseruatas augur descendit in herbas,
Vsus & auxilio est anguis ab angue dato.

Pectora

Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit:
Depositum terra sustulit ille caput.
Lucus eum, nemorisq; sui Dictynna recessu
Celat: Aricino Virbius ille lacu est.
At Lachesis Clotoq; dolent sua fila teneri,
Et fieri regni iura minora sui.
Iuppiter exemplum veritus direxit in illum
Fulmina, qui nimia nouerat artis opem.
Phœbe querebaris: Deus est placare parenti;
Propter te, fieri, quod vetat, ipse facit.
NOn ego te, quamuis properabis vincere Cæsar,
Si vetat auspicium, signa mouere velim.
Sunt tibi Flaminius, Thrasymenaq; littora testes
Per volucres æquos multa monere deos.
Tempora si veteris quæris temeraria damni;
Quartus ab extrema mense bis ille dies
POstera lux melior superat Masanissa Syphacē.
Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis.
TEmpora labuntur, tacitisq; senescimus annis,
Et fugiunt fræno non remorante dies.
Quam cito venerunt Fortunæ fortis honores:
Post septem luces Iunius actus erit.
Ite, deam læti fortem celebrate Quirites:
In Tiberis ripa munera regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba,
Nec pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ iuuenum conuiuia lintres,
Multaq; per medias vina bibantur aquas.
Plebs colit hanc; quia qui posuit de plebe fuisse
Fertur, & ex humili sceptra tulisse loco,
Conuenit & seruis: serua quia Tullius ortus
Constituit dubiæ templa propinqua deæ.

ECce suburbana rediens male sobrius æde,
Ad stellas aliquis talia verba iacit:
Zona latet tua nunc, & cras fortasse latebit;
Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.
At si non esset potus, dixisset eadem
Venturum tempus solstitiale die.
LVcifero subeunte, lares delubra tulerunt,
Hic ubi fit docta multa corona manu.
Tempus idem Statoris erit quod Romulus olim
Ante Palatini condidit ora iugi.
TOt restant de mense dies, quot nomina Parcis,
Cum data sunt trabeæ tẽpla Quirine tua.
TEmpus Iuleis cras est natale Kalendis;
Pierides cœptis addite summa meis.
Dicite Pierides, quis vos addixerit isti,
Cui dedit inuitas victa nouerca manus.
Sic ego: sic Clio: Clari monumenta Philippi
Adspicis, unde trahit Martia casta genus.
Martia sacrifico deductum nomen ab Anco,
In qua per facies nobilitate fuit.
Par animo quoque forma suo respondit in illa;
Et genus, & facies, ingeniumq; simul.
Nec quod laudamus formam, tu turpe putaris.
Laudamus magnas hac quoque parte deas.
Nupta fuit quondam matertera Cæsaris illi,
O decus ô sacra femina digna domo!
Sic cecinit Clio: doctæ assensere sorores.
Annuit Alcides, increpuitq; lyra.

FINIS.

SEX

SEX PRIORVM MENSIVM DIGESTIO

EX

SEX OVIDII FASTORVM

LIBRIS EXCERPTA.

IANVARIVS.

A K.Ian. *Iano, Templa Ioui & Æsculapio consecrata in insula Tiberina.*
b IV.
c III. *Cancer occidit.*
d Prid.
e NON. *Lyra oritur, tempestatem significat.*
f VIII.
g VII.
h VI.
A V. *Agonalia: Delphinus oritur.*
b IV. *Media hiems.*
c III. *Carmentalia: Iuturnæ ædes in campo Martio dicata.*
d Prid.
e Id. *Ioui. Octauius Augustus dictus.*
f XIX.
g XVIII. *Carmentalia.*
h XVII. *Concordia templ. ab Fur. Camillo ex voto positum.*
A XVI. *Sol in Aquario.*
b XV.
c XIV.

d XIII.

d XIII.
e XII.
f XI.
g X. *Lyra occidit.*
h IX. *Leonis quæ est in pectore clara stella occidit.*
A VIII.
b VII.
c VI. *Castori & Polluci temp. dedic. ad stagnum Iuturnæ,*
d V.
e IV.
f III. *Paci.*
g Prid.

XXXI.

FEBRVARIVS.

h K Febr. *Sospita templum constitutum pluuiæ, interdum niues.*
A IV. *Lyra, & medius Leo occidunt.*
b III. *Delphinus occidit.*
c Prid.
d NON. *Augustus Pater patriæ dictus. Aquarius oritur, Zephyrus flare incipit.*
e VIII.
f VII.
g VI.
h V. *Veris initium.*
A IV.
b III. *Arctophyl.x oritur.*
c Prid.

d Id.

d Id. *Ioui Fauno in inſ. Tiberina. Fabij Veientibus interfecti.*

e xvi. *Coruus, Crater, & Anguis oriuntur.*

f xv. *Lupercalia.*

g xiv. *Venti per ſex dies vehementius flant. Sol in piſcibus.*

h xiii.

A xii. *Quirino templum, & ſacra in colle Quir. conſtit. ſtulterum feria.*

b xi. *Feralia deæ Mutæ.*

c x. *Chariſtia cognatorum.*

d ix. *Terminalia.*

e viii.

f vii. *Regifugium. hirundinum aduentus*

g vi.

h v.

A iv.

b iii. *Equiria in campo Mart.*

c Prid. xxviii.

MARTIVS.

d K. Martij. *Marti. Iunoni Lucinæ ædes in Eſquiliis conſt.*

e vi.

f v. *Alter è Piſcibus occidit.*

g iv.

h iii. *Arctophylax occidit. Vindemiator oritur.*

A Prid. *Auguſtus Pontif. Max ſuſcepit.*

b Non. *Veioui ad aſylum templ. conſt. Pegaſus oritur.*

c VIII. *Corona oritur.*
d VII.
e VI.
f V.
g IV.
h III.
A Prid. *Equiria in campo Mart.*
b Id. *Ioui Anna Perenna. Iulius cæsar à coniuratis interfectus.*
c XVII. *Scorpius medius occidit.*
d XVI. *Liberalia. Miluius oritur.*
e XV. *Sol in Ariete.*
f XIV. *Minerua Capta in monte Cœlio. Quinquatrus.*
g XIII. *Quinq.*
h XII. *Quinq.*
A XI. *Quinq.*
b X. *Quinq. Tubilustrium.*
c IX.
d VIII. *Æquinoctium vernum.*
e VII.
f VI.
g V.
h IV.
A III. *Iano Concordiæ, Saluti, Paci.*
b Prid. *Luna in Auentino.*

XXXI.

APRILIS.

c K. pril. *Ve e i, Fortunæ virili. Scorpius occidit.*

d IV.

d vi.
e v.
f iv. *Floralia. Vesta in palatio.*
g iii.
h Prid.

XXX.

MAIVS.

A K, Maij. *Capella oritur, laribus praestitibus ara constituta. Pona deae templum positum.*
b vi. *Argestes flare incipit, Hyades oriuntur.*
c v. *Centaurus oritur.*
d iv.
e iii. *Lyra oritur.*
f Prid. *Scorpius medius occidit.*
g Non.
h viii.
A vii. *Lemuria noctu.*
b vi.
c v. *Lem.n Orion occidit.*
d iv. *Marti Bisultori.*
e iii. *Lem.n, Pleiades oriuntur, Aestatis initium.*
f Prid. *Taurus oritur. Scirpea Simulacra è ponte sublicio in Tiberim mittuntur.*
g Id. *Ioui, Mercurio ad circum.*
h xvii.
A xvi.
b xv.

c iv.

c XIV. *Sol in Geminis.*
d XIII.
e XII. *Argonalia, Canis oritur.*
f, XI.
g X. *Vulcano Tubilustria.*
h IX. *Q Rex C F.*
A VIII. *Fortunæ publicæ templi. positum. Aquila oritur.*
b VII. *Arctophylax occidit.*
c VI. *Hyades oriuntur.*
d V.
e IV.
f III.
g Prid. XXXI.

IVNIVS.

h K.Iun. *Carnæ Iunoni Monetæ templ. pos. Marti extra portam Capenam. Tempestati templum constitutum, Aquila oritur.*
A IV. *Hyades oriuntur: dies pluuius.*
b III. *Bellonæ in circo Flaminio.*
c Prid. *Herculi custodi in circo Flam.*
d NON. *Fidio in colle Quirinali.*
e VIII.
f VII. *Arctophylax occidit. Piscatorum feriæ & ludi in campo Martio.*
g VI. *Menti templ. const.*
h V. *Vestalia. Brutus vlteriorem Hispaniam vicit. Crassus à Parthis cum exercitu cæsus.*

A IV. *Delphin vesperi oritur.*
b III. *Martialia Rutilius à Marsis interfectus, & ab iisdem anno sequente Didius Fortunæ, Concordiæ templum à Liuia positum.*
c Prid.
d Id. *Ioui inuicto. Quinquatrus minores.*
e XVIII.
f XVII. *Hyades oriuntur.*
g XVI. *Zephyrus flat, Orion oritur.*
h XV. *Delphinus totus apparet. Æqui & Volsci à Postumo fugati.*
A XIV.
b XIII. *Sol in Cancro. Palladi in Auentino.*
c XII. *Summano, Ophiuchus oritur.*
d XI.
e X.
f IX. *Flaminius ad Thrasimenum à Panis victus.*
g VIII. *Siphax à Malanissa superatus. Hasdrubal cæsus. Forti Fortunæ.*
h VII.
A VI. *Orionis zona oritur. Solstitium.*
b V. *Templ. larib. constit. Ioui Statori.*
c IV. *Quirino.*
d III.
e Prid.

XXX.

FINIS.

P. OVIDII
NASONIS
TRISTIVM
LIBER PRIMVS.

ELEGIA I.

alloquitur librum ut Romam vadat

PArue (nec inuideo) sine me liber ibis in vrbem;
Hei mihi, quò domino non licet ire tuo!
Vade, sed incultus, qualem decet exsulis esse
Infelix habitum temporis huius habe.
Nec te purpureo velent vaccinia succo.
Non est conueniens luctibus ille color:
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Felices ornent hæc instrumenta libellos.
Fortunæ memorem te decet esse meæ.
Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes:
Hirsutus sparsis vt videare comis.
Néve liturarum pudeat, qui viderit illas,
De lacrymis factas sentiat esse meis.
Vade liber, verbisq; meis loca grata saluta.
Contingam certè quo licet illa pede.
Si quis, vt in populo nostri non immemor ille
Si quis, qui quid agam forte requiret, erit;

Viuere

Viuere me dices: saluum tamen esse negabis,
Id quoque quod viuam, munus habere dei.
Teq; ita tu tacitus quærenti plura legendum,
Ne, quæ non opus est, forte loquare dabis.
Protinus admonitus repetet mea crimina lector,
Et peragar populi publicus ore reus.
Tu caue defendas, quamuis mordebere dictis,
Causa patrocinio non bona maior erit.
Inuenies aliquem, qui me suspiret ademptum,
Carmina nec siccis perlegat ista genis:
Et tacitus secum ne quis malus audiat. optet,
Sit mea, lenito Cæsare, pœna leuis.
Nos quoq;, quisquis erit, ne sit miser ipse, precamur
Placatos miseris qui volet esse deos.
Quæque volet, rata sint: ablataq; principis ira
Sedibus in patriis det mihi posse mori.
Vt peragas mandata liber, culpabere forsan,
Ingeniiq; minor laude ferere mei.
Iudicis officium est, vt res ita tempora rerum
Quærere, quæsito tempore tutus eris.
Carmina proueniunt animo deducta sereno:
Nubila sunt subitis tempora nostra malis.
Carmina secessum scribentis & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera iactat hiems.
Carminibus metus omnis abest: ego perditus ensem
Hæsurum iugulo iam puto iamq; meo.
Hæc quoque quæ facio, iudex mirabitur æquus:
Scriptaq; cum venia qualiacumque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circumspice casus
Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique securus famæ liber ire memento,
Nec tibi sit lecto displicuisse pudor,

SEX PRIORVM MENSIVM DIGESTIO

EX

SEX OVIDII FASTORVM

LIBRIS EXCERPTA.

IANVARIVS.

A K.Ian. *Iano, Templa Ioui & Æsculapio consecrata in insula Tiberina.*
b IV.
c III. *Cancer occidit.*
d Prid.
e NON. *Lyra oritur, tempestatem significat.*
f VIII.
g VII.
h VI.
A V. *Agonalia: Delphinus oritur.*
b IV. *Media hiems.*
c III. *Carmentalia: Iuturnæ ædes in campo Martio dicata.*
d Prid.
e Id. *Ioui. Octauius Augustus dictus.*
f XIX.
g XVIII. *Carmentalia.*
h XVII. *Concordiæ templ. ab Fur. Camillo ex voto positum.*
A XVI. *Sol in Aquario.*
b XV.
c XIV.

d XIII.

d XIII.
e XII.
f XI.
g X. *Lyra occidit.*
h IX. *Leonis quæ est in pectore clara stella occidit.*
A VIII.
b VII.
c VI. *Castori & Polluci temp. dedic. ad stagnum Iuturnæ,*
d V.
e IV.
f III. *Paci.*
g Prid.

XXXI.

FEBRVARIVS.

h K Febr. *Sospitæ templum constitutum pluuiæ, interdum niues.*
A IV. *Lyra, & medius Leo occidunt.*
b III. *Delphinus occidit.*
c Prid.
d NON. *Augustus Pater patriæ dictus. Aquarius oritur, Zephyrus flare incipit.*
e VIII.
f VII.
g VI.
h V. *Veris initium.*
A IV.
b III. *Arctophylax oritur.*
c Prid.

d Id. *Ioui Fauno in ins. Tiberina. Fabij Veientibus interfecti.*

e xvi. *Coruus, Crater, & Anguis oriuntur.*

f xv. *Lupercalia.*

g xiv. *Venti per sex dies vehementius flant. Sol in piscibus.*

h xiii.

A xii. *Quirino templum, & sacra in colle Quir. constit. stultorum feria.*

b xi. *Feralia dea Muta.*

c x. *Charistia cognatorum.*

d ix. *Terminalia.*

e viii.

f vii. *Regifugium. hirundinum aduentus*

g vi.

h v.

A iv.

b iii. *Equiria in campo Mart.*

c Prid. xxviii.

MARTIVS.

d K. Martij. *Marti. Iunoni Lucinæ ædes in Esquiliis const.*

e vi.

f v. *Alter è Piscibus occidit.*

g iv.

h iii. *Arctophylax occidit. Vindemiator oritur.*

A Prid. *Augustus Pontif. Max suscepit.*

b Non. *Veioui ad asylum templ. const. Pegasus oritur.*

c VIII. *Corona oritur.*
d VII.
e VI.
f V.
g IV.
h III.
A Prid. *Equiria in campo Mart.*
b Id. *Ioui Annæ Perennæ. Iulius cæsar à coniuratis interfectus.*
c XVII. *Scorpius medius occidit.*
d XVI. *Liberalia. Miluius oritur.*
e XV. *Sol in Ariete.*
f XIV. *Mineruæ Captæ in monte Cœlio. Quinquatrus.*
g XIII. *Quinq.*
h XII. *Quinq.*
A XI. *Quinq.*
b X. *Quinq. Tubilustrium.*
c IX.
d VIII. *Æquinoctium vernum.*
e VII.
f VI.
g V.
h IV.
A III. *Iano Concordiæ, Saluti, Paci.*
b Prid. *Luna in Auentino.*

XXXI.

APRILIS.

c K. pril. *Veneri, Fortunæ virili. Scorpius occidit.*

d vI.
e v.
f IV. *Floralia. Vesta in palatio.*
g III.
h Prid.

XXX.

MAIVS.

A K, Maij. *Capella oritur, laribus præstitibus ara constituta. Pona dea templum positum.*
b VI. *Argestes flare incipit, Hyades oriuntur.*
c v. *Centaurus oritur.*
d IV.
e III. *Lyra oritur.*
f Prid. *Scorpius medius occidit.*
g Non.
h VIII.
A VII. *Lemuria noctu.*
b VI.
c V. *Lem. n Orion occidit.*
d IV. *Marti Bisultori.*
e III. *Lem. n, Pleiades oriuntur, Æstatis initium.*
f Prid. *Taurus oritur. Scirpea Simulacra è ponte sublicio in Tiberim mittuntur.*
g Id. *Ioui, Mercurio ad circum.*
h XVII.
A XVI.
b XV.

c XIV. *Sol in Geminis.*

d XIII.

e XII. *Argonalia, Canis oritur.*

f, XI.

g X. *Vulcano Tubilustria.*

h IX. Q. Rex C F.

A VIII. *Fortunæ publicæ templi. positum. Aquila oritur.*

b VII. *Arctophylax occidit.*

c VI. *Hyades oriuntur.*

d V.

e IV.

f III.

g Prid. XXXI.

IVNIVS.

h K.Iun. *Carnæ Iunoni Monetæ templ. pos. Marti extra portam Capenam. Tempestati templum constitutum, Aquila oritur.*

A IV. *Hyades oriuntur: dies pluuius.*

b III. *Bellona in circo Flaminio.*

c Prid. *Herculi custodi in circo Flam.*

d NON. *Fidio in colle Quirinali.*

e VIII.

f VII. *Arctophylax occidit. Piscatorum feria & ludi in campo Martio.*

g VI. *Menti templ. const.*

h V. *Vestalia. Brutus vlteriorem Hispaniam vicit. Crassus à Parthis cum exercitu cæsus.*

A IV.

A IV. *Delphin vesperi oritur.*
b III. *Martialia Rutilius à Marsis interfectus, & ab iisdem anno sequente Didius Fortuna, Concordiæ templum à Liuia positum.*
c Prid.
d Id. *Ioui inuicto. Quinquatrus minores.*
e XVIII.
f XVII. *Hyades oriuntur.*
g XVI. *Zephyrus flat, Orion oritur.*
h XV. *Delphinus totus apparet. Æqui & Volsci à Postumo fugati.*
A XIV.
b XIII. *Sol in Cancro. Palladi in Auentino.*
c XII. *Summano. Ophiuchus oritur.*
d XI.
e X.
f IX. *Flaminius ad Thrasimenum à Pœnis victus.*
g VIII. *Siphax à Malanissa superatus. Hasdrubal cæsus. Forti Fortunæ.*
h VII.
A VI. *Orionis zona oritur. Solstitium.*
b V. *Templ. larib. constit. Ioui Statori.*
c IV. *Quirino.*
d III.
e Prid.

XXX.

F I N I S.

Viuere me dices: saluum tamen esse negabis.
Id quoque quod viuam, munus habere dei.
Teq; ita tu tacitus quærenti plura legendum,
Ne, quæ non opus est, forte loquare dabis.
Protinus admonitus repetet mea crimina lector,
Et peragar populi publicus ore reus.
Tu caue defendas, quamuis mordebere dictis,
Causa patrocinio non bona maior erit.
Inuenies aliquem, qui me suspiret ademptum,
Carmina nec siccis perlegat ista genis:
Et tacitus secum ne quis malus audiat. optet,
Sit mea, lenito Cæsare, pœna leuis.
Nos quoq;, quisquis erit, ne sit miser ipse, precamur
Placatos miseris qui volet esse deos.
Quæque volet, rata sint: ablataq; principis ira
Sedibus in patriis det mihi posse mori.
Vt peragas mandata liber, culpabere forsan,
Ingeniiq; minor laude ferere mei.
Iudicis officium est, vt res ita tempora rerum
Quærere, quæsito tempore tutus eris.
Carmina proueniunt animo deducta sereno:
Nubila sunt subitis tempora nostra malis.
Carmina secessum scribentis & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera iactat hiems.
Carminibus metus omnis abest: ego perditus ensem
Hæsurum iugulo iam puto iamq; meo.
Hæc quoque quæ facio, iudex mirabitur æquus:
Scriptaq; cum venia qualiacumque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circumspice casus
Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique securus famæ liber ire memento,
Nec tibi sit lecto displicuisse pudor,

Non ita se nobis præbet fortuna secundam,
Vt tibi sit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram sospes, tituli tangebar amore,
Quærendiq; mihi nominis ardor erat:
Carmina nunc si non studiumq; quod obfuit, odi,
Sit satis, ingenio sic fuga parta meo.
I tamen, & pro me tu, cui licet, adspice Romam.
Di facerent posses non meus esse liber!
Nec te, quod venias magnam peregrinus in vrbê,
Ignotum populo posse venire puta.
Vt titulo careas, ipso noscere colore:
Dissimulare velis, te liquet esse meum.
Clam tamen intrato: ne te mea carmina lædant.
Non sunt, vt quondam plena fauoris erant.
Si quis erant, qui te, quod sis meus, esse legendum
Non putet, è gremio reiiciatq; suo,
Inspice, dic, titulum Non sum præceptor amoris:
Quas meruit pœnas iam dedit illud opus.
Forsitan exspectes, an in alta palatia missum
Scandere te iubeam Cæsareamq; domum.
Ignoscant augusta mihi loca, dique locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Esse quidem memini mitissima sedibus illis
Numina sed timeo qui nocuere deos.
Terretur minimo penna stridore columba,
Vnguibus accipiter saucia facta tuis:
Nec procul à stabulis audet discedere, si qua
Excussa est auidi dentibus agna lupi.
Vitaret cælum Phaëthon si viueret; & quos
Optarat stultè, tangere nollet equos.
Me quoque quæ sensi fateor Iouis arma timere:
Me reor infesto, cum tonat, igne peti.

Qui

Quicum Argolica de classe Capharea fugit:
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba semel vasta percussa procella,
Illum, quo læsa est horret adire locum.
Ergo caue liber, & timida circumspice mente,
Vt satis à media sit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus; Icarias nomine fecit aquas.
Difficile est tamen, hic remis vtaris an aura,
Dicere, consilium resque locusq; dabunt.
Si poteris vacuo tradi, si cuncta videbis
Mitia, si vires fregerit ira suas.
Si quis erit, qui te dubitantem & adire timentem
Tradat, & ante tamen pauca loquatur, adi.
Luce bona dominoq; tuo felicior ipso
Peruenias illuc: & mala nostra leues.
Namq; ea, vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more potest.
Tantum ne noceas, dum vis prodesse, videto.
Nam spes est animi nostra timore minor.
Quaque quiescebat, ne mota resæuiat ira,
Et pœna tu sis altera causa, caue.
Cum tamen in nostrum fueris penetrale receptus,
Contigerisq; tuam scrinia parua domum;
Adspicies illic positos ex ordine fratres,
Quos studium cunctos euigilauit idem.
Cetera turba palam titulos ostendit apertos,
Et sua detecta nomina fronte gerit.
Tres procul obscura latitantes parte videbis,
Hi quoque, quod nemo nescit, amare docent.
His tu vel fugias: vel, si satis oris habebis,
Oedipodas facito Telegonasq; voces.

Deq; tribus moneo, si qua est tibi cura parentis,
Ne quemquam quamuis ipse docebit, ames.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ
Nuper ab exsequiis carmina rapta meis;
His mando dicas, inter mutata referri
Fortunæ vultum corpora posse meæ.
Namque ea dissimilis subito est effecta priori:
Flendaq; nunc, aliquo tempore læta fuit.
Plura quidem mandare tibi, si quæris, habebam;
Sed vereor tardæ causa fuisse moræ,
Et si quæ subeunt tecum liber omnia ferres;
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via est: propera, nobis habitabitur orbis
Vltimus; à terra terra remota mea.

ELEGIA II.

DI maris & cæli (quid enim nisi vota supersunt?)
Soluere quassatæ parcite membra ratis:
Néve precor magni subscribite Cæsaris iræ.
Sæpè premente deo fert deus alter opem.
Mulciber in Troiam, pro Troia stabat Apollo:
Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Oderat Æneam propior Saturnia Turno.
Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpè ferox cautum petiit Neptunus Vlyssem:
Eripuit paruo sæpè Minerua suo.
Et nobis aliquod, quamuis distamus ab illis,
Quis vetat irato numen adesse deo?
Verba miser frustra non proficientia perdo:
Ipsa grauos spargunt ora loquentis aquæ:

Terri-

Terribilisq; Notus iactat mea verba: precesq;
Ad quos mittuntur non finit ire deos.
Ergo ijsdem venti, ne causa lædar in vna,
Velaq; nescio quo, votaq; nostra ferunt.
Me miserum, quanti montes voluuntur aquarum!
Iam iam tacturos sidera summa putes.
Quanta diducto subsidunt æquore valles!
Iam iam tacturas Tartara nigra putes.
Quocumq; adspicio, nihil est nisi pontus & æther,
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
Inter vtrumq; fremunt immani murmure venti,
Nescit, cui domino pareat, vnda maris.
Nam modò purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc Zephyrus sero vespere missus adest:
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus aduersa prælia fronte gerit.
Rector in incerto est: nec quid fugiátve petátve,
Inuenit, ambiguis ars stupet ipsa malis.
Scilicet occidimus, nec spes est vllá salutis:
Dumq; loquor, vultus obruit vnda meos.
Opprimet hanc animam fluctus: frustraq; precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exsule coniux:
Hoc vnum nostri scitq; gemitq; mali.
Nescit in immenso iactari corpora ponto:
Nescit agi ventis, nescit adesse necem.
O bene, quod non sum mecum conscendere passus;
Ne mihi mors misero bis patienda foret.
At nunc, vt peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidia certè parte superstes ero.
Hei mihi, quàm celeri micuerunt nubila flamma!
Quantus ab æthereo personat axe fragor!

Nec leuius laterum tabulæ feriuntur ab vndis,
Quam graue balistæ mœnia pulsat onus.
Qui venit hic fluctus superemin et omnes:
Posterior nono est, vndecimoq; prior.
Non lethum timeo: genus est miserabile lethi.
Demite naufragium: mors mihi munus erit.
Est aliquid, fatoq; suo, ferróq; cadentem
In solida moriens ponere corpus humo:
Et mandare suis aliqua & sperare sepulchrum,
Et non æquoreis piscibus esse cibum.
Fingite me dignum tali nece: non ego solus
Hic vehor, immeritos cur mea pœna trahit?
Pro superi, viridesq; dei, quibus æquora curæ,
Vtraque iam vestras sistite turba minas:
Quamque dedit vitam mitissima Cæsaris ira,
Hanc sinite infelix in loca iussa feram.
Si, quoniam merui pœnam, me perdere vultis;
Culpa mea est ipso iudice morte minor.
Mittere me Stygias si iam voluisset ad vndas
Cæsar; in hoc vestra non eguisset ope.
Est illi nostri non inuidiosa cruoris
Copia: quodq; dedit volet, ipse feret.
Vos modo, quos certe nullo puto crimine læsi.
Contenti nostris iam precor esse malis.
Nec tamen, vt cuncti miserum seruare velitis,
Quod periit saluum iam caput esse potest.
Vt mare subsidat, ventisq; ferentibus vtar,
Vt mihi parcatis, non minus exul ero.
Non ego diuitias auidus sine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto quas quondam petij studiosus, Athenas:
Oppida non Asiæ, non mihi visa prius.

Non

Non ut Alexandri claram delatus in vrbem,
Delicias videam, Nile iocose, tuas.
Quod facile est, opto ventos (quis credere posset?)
Sarmatis est tellus, quam mea vota petunt.
Obligor vt tangam læui fera littora ponti,
Quodque sit à patria iam fuga tarda queror.
Nescio quo videam positos vt in orbe Tomitas,
Exsilij facio per mea vota viam.
Seu me diligitis, tantos compescite fluctus,
Pronaq; sint nostra numina vestra rati;
Seu magis odistis, iussa me aduertite terra.
Supplicij pars est in regione mori.
Ferte (quid hic facio) rapidi mea corpora venti,
Ausonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæsar: quid quem fugat ille tenetis?
Aspiciat vultus Pontica terra meos.
Et iubet, & merui, nec quæ damnauerit ille
Crimina, defendi fásve piúmve puto.
Si tamen acta deos numquam mortalia fallunt,
A culpa facinus scitis abesse mea.
Immo ita: si scitis, si me meus abstulit error,
Stultaq; mens nobis, non scelerata fuit:
Quod licet è minimis, domui si fauimus illi,
Si satis Augusti publica iussa mihi,
Hoc duce si dixi felicia sæcula; proq;
Cæsare thura, piis Cæsaribusq; dedi,
Si fuit hic animus nobis; ita parcite diui.
Sin minus; alta cadens obruat vnda caput.
Fallor? an incipiunt grauidæ euanescere nubes,
Victaq; mutati frangitur ira maris?
Non casu vos: sed sub conditione vocati,
Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

ut ex urbe roma decesserit nec non coniugis et suorum lacrymas memorat

Domus funebris

ELEGIA III.

Cum subit illius tristissima noctis imago,
Quæ mihi supremum tempus in vrbe fuit;
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
Labitur ex oculis tunc quoque gutta meis.
Iam prope lux aderat, qua me discedere Cæsar
Finibus extremæ iusserat Ausoniæ.
Nec spatium nec mens fuerat satis apta parandi:
Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi seruorum comites, non cura legendi;
Non apta profugo vestis opisve fuit
Non aliter stupui, quam qui Iouis ignibus ictus,
Viuit: & est vita nescius ipse sua.
Vt tamen hanc animi nubem dolor ipse remouit,
Et tandem sensus conualuere mei;
Alloquor extremum mœstos abiturus amicos,
Qui modo de multis vnus & alter erant.
Vxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat;
Imbre per indignas vsque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diuersa sub oris;
Nec poterat fati certior esse mei.
Quocumque adspiceres, luctus gemitusq; sonabant:
Formaq; non taciti funeris intus erat.
Femina, virq;, meo pueri quoque funere mœrent:
Inq; domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in paruo grandibus vti;
Hæc facies Troiæ cum caperetur, erat.
Iamq; quiescebant voces hominumq; canumq;.
Lunaq; nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens, & adhuc Capitolia cernens,
Quæ nostro frustra iuncta fuere Lari,

Numina

Numina vicinis habitantia sedibus inquam,
Iamq; oculis numquam templa videnda meis,
Dîque relinquendi, quos vrbs habet alta Quirini,
Este salutati tempus in omne mihi.
Et quamquam sero clypeum post vulnera sumo,
Attamen hanc odiis exonerate fugam:
Cælestiq; viro, quis me deceperit error,
Dicite; pro culpa ne scelus esse putet.
Vt quæ sentitis, pœna quoque sentiat auctor:
Placato possim non miser esse deo.
Hac prece adoraui superos ego: pluribus vxor
Singultu medios impediente sonos.
Illa etiam ante Lares passis prostrata capillis
Contigit exstinctos ore tremente focos:
Multaque in aduersos effudit verba Penates,
Pro deplorato non valitura viro.
Iamque moræ spatium nox præcipitata negabat,
Versaq; ab axe suo Parrhasis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore:
Vltima sed iussæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid vrges?
Vel quo festinas ire, vel vnde, vide
Ah quoties certam me sum mentitus habere
Horam; propositæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi: ter sum reuocatus: & ipse
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpè vale dicto, rursus sum multa locutus.
Et quasi discedens oscula summa dedi.
Sæpè eadem mandata dedi: meque ipse fefelli
Respiciens oculis pignora cara meis.
Denique quid propero? Scythia est, quo mittimur, inquam:

at ex urbe roma excesserit nec non conjugis et suorum lacrymas memorat

Somnus ELEGIA III. funebris

CVm subit illius tristissima noctis imago,
Quæ mihi supremum tempus in vrbe fuit:
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
Labitur ex oculis tunc quoque gutta meis.
Iam prope lux aderat, qua me discedere Cæsar
Finibus extremæ iusserat Ausoniæ.
Nec spatium nec mens fuerat satis apta parandi:
Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi seruorum comites, non cura legendi;
Non apta profugo vestis opisve fuit
Non aliter stupui, quam qui Iouis ignibus ictus,
Viuit: & est vitæ nescius ipse suæ.
Vt amens hanc animi nubem dolor ipse remouit,
Et tandem sensus conualuere mei;
Alloquor extremum mœstos abiturus amicos,
Qui modo de multis vnus & alter erant.
Vxor tamans flentem flens acrius ipsa tenebat;
Imbre per indignas vsque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diuersa sub oris;
Nec poterat fati certior esse mei.
Quocumque adspiceres, luctus gemitusque sonabant:
Formaque non taciti funeris intus erat.
Femina, virque, meo pueri quoque funere mœrent:
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in paruo grandibus vti;
Hæc facies Troiæ cum caperetur, erat.
Iamque quiescebant voces hominumque canumque.
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens, & adhuc Capitolia cernens,
Quæ nostro frustra iuncta fuere Lari,

Numina

Numina vicinis habitantia sedibus inquam,
Iamq; oculis numquam templa videnda meis,
Dîque relinquendi, quos vrbs habet alta Quirini,
Este salutati tempus in omne mihi.
Et quamquam sero clypeum post vulnera sumo,
Attamen hanc odiis exonerate fugam:
Cælestiq; viro, quis me deceperit error,
Dicite: pro culpa ne scelus esse putet.
Vt quæ sentitis, pœnæ quoque sentiat auctor:
Placato possim non miser esse deo.
Hac prece adoraui superos ego: pluribus vxor
Singultu medios impediente sonos.
Illa etiam ante Lares passis prostrata capillis
Contigit exstinctos ore tremente focos:
Multaque in aduersos effudit verba Penates,
Pro deplorato non valitura viro.
Iamque moræ spatium nox præcipitata negabat,
Versaq; ab axe suo Parrhasis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore:
Vltima sed iussæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid vrges?
Vel quo festinas ire, vel vnde, vide.
Ah quoties certam me sum mentitus habere
Horam, propositæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi: ter sum reuocatus: & ipse
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpè vale dicto, rursus sum multa locutus.
Et quasi discedens oscula summa dedi.
Sæpè eadem mandata dedi: meque ipse fefelli
Respiciens oculis pignora cara meis.
Denique quid propero? Scythia est, quo mittimur, inquam:

Roma relinquenda est: vtraque iusta mora est.
Vxor in æternum viuo mihi viua negatur:
Et domus, & fidæ dulcia membra domus.
Quosque ego dilexi fraterno more sodales.
O mihi Thesea pectora iuncta fide!
Dum licet amplectar: numquam fortasse licebit
Amplius in lucro est, quæ datur hora mihi.
Nec mora, sermonis verba imperfecta relinquo,
Amplectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus: cælo nitidissimus alto
Stella grauis nobis Lucifer ortus erat.
Diuidor haud aliter, quam si mea membra relin-
quam:
Et pars abrumpi corpore visa suo est.
Sic doluit Priamus, tunc cum in contraria versus
Vltores habuit proditionis equos.
Tunc vero exoritur clamor gemitusq; meorum:
Et feriunt mœsta pectora nuda manus.
Tunc verò coniux humeris abeuntis inhærens
Miscuit hæc lacrymis tristia dicta meis;
Non potes auelli, simul hinc, simul ibimus ambo:
Te sequar, & coniux exsulis exsul ero.
Et mihi facta via est: & me capit vltima tellus:
Accedam profugæ sarcina parua rati.
Te iubet à patria di, cedere Cæsaris ira:
Me pietas, pietas hæc mihi Cæsar erit.
Talia tentabat, sic & tentauerat ante:
Vixq; dedit victas vtilitate manus.
Egredior (siue illud erat sine funere ferri)
Squallidus in missis hirta per ora comis.
Illa dolore amens, tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuisse domo.

Vtq; resurrexit fœdatis puluere turpi
Crinibus, & gelida membra leuauit humo;
Se modo, desertos modo deplorasse Penates,
Nomen & erepti sæpè vocasse viri:
Nec gemuisse minus, quam si natave meúmve
Vidisset structos corpus habere rogos:
Et voluisse mori; moriendo ponere sensus:
Respectuq; tamen non periisse mei.
Viuat: & absentem, quoniam sic fata tulerunt,
Viuat, & auxilio subleuet usque suo.
Tingitur Oceano custos Erymanthidos Vrsa,
Æquoreasq; suo sidere turbat aquas:
Nos tamen Ionium non nostra findimus æquor
Sponte, sed audaces cogimur esse metu.
Me miserum, quantis nigrescunt æquora ventis,
Erutaq; ex imis feruet arena vadis!
Monte nec inferior prora puppiq; recurua
Insilit, & pictos verberat vnda deos.
Pinea texta sonant: pulsi stridore rudentes,
Aggemit & nostris ipsa carina malis.
Nauita confessus gelidum pallore timorem,
Iam sequitur victus, non regit arte ratem.
Vtq; parum validus non proficientia rector
Ceruicis rigidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit, sed quo rapit impetus vndæ,
Aurigam video vela dedisse rati.
Quod nisi mutatas emiserit Æolus auras,
In loca iam nobis non adeunda ferar.
Nam procul Illyricis læua de parte relictis,
Interdicta mihi cernitur Italia.
Desinat in vetitas quæso contendere terras,
Et mecum magno pareat illa deo.

Roma relinquenda est: vtraque iusta mora est.
Vxor in æternum viuo mihi viua negatur:
Et domus, & fide dulcia membra domus.
Quosque ego dilexi fraterno more sodales.
O mihi Thesea pectora iuncta fide!
Dum licet amplectar: numquam fortasse licebit
Amplius in lucro est, quæ datur hora mihi.
Nec mora, sermonis verba imperfecta relinquo,
Amplectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus: cælo nitidissimus alto
Stella grauis nobis Lucifer ortus erat.
Diuidor haud aliter, quam si mea membra relinquam:
Et pars abrumpi corpore visa suo est.
Sic doluit Priamus, tunc cum in contraria versus
Vltores habuit proditionis equos.
Tunc verò exoritur clamor gemitusq; meorum:
Et feriunt mœstæ pectora nuda manus.
Tunc verò coniunx humeris abeuntis inhærens
Miscuit hæc lacrymis tristia dicta meis;
Non potes auelli simul hinc, simul ibimus ambo:
Te sequar, & coniux exsulis exsul ero.
Et mihi facta via est: & me capit vltima tellus:
Accedam profugæ sarcina parua rati.
Te iubet à patria discedere Cæsaris ira:
Me pietas, pietas hæc mihi Cæsar erit.
Talia tentabat: sic & tentauerat ante:
Vixq; dedit victas vtilitate manus.
Egredior (siue illud erat sine funere ferri)
Squallidus inmissis hirta per ora comis.
Illa dolore amens, tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuisse domo.

Vtq;

Vtq; resurrexit fœdatis puluere turpi
Crinibus, & gelida membra leuauit humo;
Se modo, desertos modo deplorasse Penates,
Nomen & erepti sæpè vocasse viri:
Nec gemuisse minus, quam si natáve meúmve
Vidisset structos corpus habere rogos:
Et voluisse mori, moriendo ponere sensus:
Respectuq; tamen non periisse mei.
Viuat: & absentem, quoniam sic fata tulerunt.
Viuat, & auxilio subleuet usque suo.
Tingitur Oceano custos Erymanthidos Vrsa,
Æquoreasq; suo sidere turbat aquas:
Nos tamen Ionium non nostra findimus æquor
Sponte, sed audaces cogimur esse metu.
Me miserum, quantis nigrescunt æquora ventis,
Erutaq; ex imis feruet arena vadis!
Monte nec inferior proræ puppiq; recuruæ
Insilit, & pictos verberat vnda deos.
Pinea texta sonant: pulsi stridore rudentes,
Aggemit & nostris ipsa carina malis.
Nauita confessus gelidum pallore timorem,
Iam sequitur victus, non regit arte ratem.
Vtq; parum validus non proficientia rector
Ceruicis rigidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit, sed quo rapit impetus undæ,
Aurigam video vela dedisse rati.
Quod nisi mutatas emiserit Æolus auras,
In loca iam nobis non adeunda ferar.
Nam procul Illyricis laua de parte relictis,
Interdicta mihi cernitur Italia.
Desinat in vetitas quæso contendere terras,
Et mecum magno pareat illa deo,

Dum loquor, & cupio pariter timoque repelli;
Increpuit quantis viribus vnda latus.
Parcite cærulei vos saltem numina Ponti,
Infestumq; mihi satis esse Iouem.
Vos animam sæuæ fessam subducite morti.
Si modo qui periit non periisse potest.

ELEGIA IV.

O Mihi post vllos numquam numerande sodales.
O cui præcipue sors mea visa sua est!
Attonitum qui me, memini charissime, primus
Ausus es alloquio sustinuisse tuo,
Qui mihi consilium viuendi mite dedisti,
Cum foret in misero pectore mortis amor;
Scis bene cui dicam positis pro nomine signis,
Officium nec te fallit amice tuum.
Hæc mihi semper erunt imis infixa medullis,
Perpetuusq; animi debitor huius ero.
Spiritus & vacuas prius hic tenuandus in auras
Ibit, & in tepido deseret ossa rogo.
Quam subeant animo meritorum obliuio nostro,
Et longa pietas excidat ista die.
Di tibi sint faciles, & opis nullius egentem
Fortunam præstent, dissimilemque meæ:
Si tamen hæc nauis vento ferretur amico;
Ignoraretur forsitan ista fides.
Thesea Pirithous non tam sensisset amicum,
Si non infernas viuus adisset aquas:
Vt foret exemplum veri Phoceus amoris,
Fecerunt Furiæ tristis Oresta tuæ.
Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes;
Hyrtacidæ Nisi gloria nulla foret.

Scili-

Scilicet vt fuluum ſpectatur in ignibus aurum,
Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.
Dum iuuat, & vultu ridet fortuna ſereno;
Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At ſimul intonuit; fugiunt: nec noſcitur vlli,
Agminibus comitum qui modò cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi ſunt propriis cognita vera malis,
Vix duo tréſve mihi de tot ſupereſtis amici,
Cetera fortunæ, non mea turba fuit.
Quo magis ô pauci rebus ſuccurrite læſis,
Et date naufragio littora tuta meo;
Nève metu falſo nimium trepidate timentes,
Hac offendatur ne pietate deus.
Sæpè fidem aduerſis etiam laudauit in armis;
Inq; ſuis amat hanc Cæſar; in hoſte probat.
Cauſa mea eſt melior, qui non contraria foui
Arma, ſed hanc merui ſimplicitate fugam,
Inuigiles igitur noſtris pro caſibus oro;
Diminui ſi qua numinis ira poteſt.
Scire meos caſus ſi quis deſiderat omnes;
Plus, quam quod fieri res ſinit, ille petit.
Tot mala ſum paſſus, quot in æthere ſidera lucent:
Paruaq; quot ſiccus corpora puluis habet.
Multaq; credibili tulimus maiora; ratamq;,
Quamuis acciderint, non habitura fidem.
Pars etiam quædam mecum moriatur oportet;
Meq; velim poſſit diſſimulante tegi.
Si vox infragilis, pectus mihi firmius eſſet,
Pluraq; cum linguis pluribus ora forent;
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis;
Materia vires exſuperante meas.

Pro

Produce Neritio docti mala nostra poëta
Scribite: Neritio nam mala plura tuli.
Ille breui spatio multis errauit in annis
Inter Dulichias Iliacasq; domos.
Nos freta sideribus totis distantia mensos
Sors tulit in Geticos Sarmaticosq; sinus.
Ille habuit fidamq; manum, sociosq; fideles:
Me profugum comites deseruere mei.
Ille suam lætus patriam victorq; petebat.
A patria fugio victus & exul ego.
Nec mihi Dulichium domus est, Ithacéve, Saméve:
(Pœna quibus non est grandis abesse locis)
Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
Montibus, imperij Roma deûmque locus.
Illi corpus erat durum patiensq; laborum:
Inualidæ vires ingeniumq; mihi.
Ille erat assiduè sæuis agitatus in armis:
Assuetus studiis mollibus ipse fui.
Me deus oppressit nullo mala nostra leuante:
Bellatrix illi diua ferebat opem.
Cumq; minor Ioue sit tumidis qui regnat in vndis;
Illum Neptuni, me Iouis ira premit.
Adde; quod illius pars maxima ficta laborum;
Ponitur in nostris fabula nulla malis.
Denique quæsitos tetigit tamen ille Penates,
Quæque diu petiit, contigit arua tamen:
At mihi perpetuo patria tellure carendum est,
Ni fuerit læsi mollior ira dei.

ELEGIA V.

Nec tantum Clario Lyde dilecta poëtæ,
Nec tantum Coo Battis amata suo est:

Pecto-

Pectoribus quantum tu noſtris vxor inhæres;
Digna minus miſero non meliore viro.
Te mea ſuppoſita veluti trabe fulta ruina eſt:
Si quid adhuc ego ſum, muneris omne tui eſt.
Tu facies, vt ſpolium non ſim, nec nuder ab illis
Naufragij tabulas qui petiere mei.
Vtq; rapax ſtimulante fame cupiduſq́; cruoris
Incuſtoditum captat ouile lupus.
Aut vt edax vultur corpus circumſpicit, ecquod
Sub nulla poſitum cernere poſſit humo;
Sic mea neſcio quis male fidus rebus acerbis
In bona venturus, ſi paterere, fuit.
Hunc tua per fortes virtus ſummouit amicos,
Nulla quibus reddi gratia digna poteſt.
Ergo quam miſero tam vero teſte probaris:
Hic aliquod pondus ſi modò teſtis habet.
Nec probitate tua prior eſt aut Hectoris vxor,
Aut comes extincto Laodameia viro.
Tu ſi Mæonium vatem ſortita fuiſſes;
Penelopes eſſet fama ſecunda tuæ.
Siue tibi hoc debes, nullo pia facta magiſtro,
Cumq́; noua mores ſunt tibi luce dati:
Femina ſeu princeps omnes tibi culta per annos,
Te docet exemplum coniugis eſſe bonæ:
Aſſimilemq́; ſui longo aſſuetudine fecit:
Grandia ſi paruis aſſimilare licet. (vires,
Hei mihi non magnas quod habent mea carmina
Noſtráq; ſunt meritis ora minora tuis;
Si quid & in nobis viui fuit ante vigoris.
Exſtinctum longis excidit omne malis:
Prima locum ſanctas heroidas inter haberes;
Prima bonis animi conſpicerere tui.

Quan-

Quantumcumque tamen praeconia nostra valebunt;
Carminibus viues tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

SIquis habes nostris similes in imagine vultus;
Deme meis hederas Bacchica serta comis.
Ista decent lætos felicia signa poëtas.
Temporibus non est apta corona meis.
Hac tibi dissimula, sentis tamen omnia dici,
In digito qui me fersq; refersq; tuo:
Effigiemq; meam fuluo complexus in auro
Cara relegati, quæ potes, ora vides.
Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere forsan,
Quam procul à nobis Naso sodalis abest.
Grata tua est: sed carmina maior imago
Sunt mea quæ mando qualiacumque legas:
Carmina mutatas hominum dicentia formas:
Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego discedens, sicut bona multa meorum,
Ipse mea posui mœstus in igne manu.
Vtq; cremasse suum fertur sub stipite natum
Thestias, & melior matre fuisse soror;
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Imposui rapidis viscera nostra rogis.
Vel quod eram Musas, vt crimina nostra perosus:
Vel quod adhuc crescens, & rude carmen erat.
Quæ quoniã non sunt penitus sublata, sed exstant;
(Pluribus exemplis scripta fuisse reor)
Nunc precor vt viuant, & non ignaua legentem
Otia delectent, admoneantq; mei.
Non tamen illa legi poterunt patienter ab vllo:
Nesciat his summam si quis abesse manum.

Abla-

Ablatum mediis opus est incudibus illud:
Defuit & scriptis vltima lima meis.
Et veniam pro laude peto, laudatus abunde
Non fastiditus si tibi lector ero.
Hos quoque sex versus, in prima fronte libelli
Si praeponendos esse putabis, habe:
Orba parente suo quicumque volumina tangis;
His saltem vestra detur in orbe locus.
Quoq; magis faueas, non haec sunt edita ab illo,
Sed quasi de domini funere rapta sui.
Quidquid in his igitur vitij rude carmen habebit,
Emendaturus, si licuisset, erat.

ELEGIA VII.

IN caput alta suum labentur ab aequore retro
Fulmina: conuersis solq; recurret equis:
Terra feret stellas: caelum findetur aratro:
Vnda dabit flammas: & dabit ignis aquas:
Omnia naturae praepostera legibus ibunt:
Parsq; suum mundi nulla tenebit iter.
Omnia iam fient fieri quae posse negabam:
Et nihil est, de quo non sit habenda fides.
Haec ego vaticinor, quia sum deceptus ab illo,
Laturum misero quem mihi rebar opem.
Tantáne te fallax cepere obliuia nostri,
Afflictumq; fuit tantus adire timor,
Vt neque respiceret, nec solarere iacentem
Dure, neque exsequias prosequerere meas?
Illud amicitiae sanctum & venerabile nomen
Re tibi pro vili sub pedibusq; iacet.
Quid fuit ingenti prostratum mole sodalem
Visere, & alloquij parte leuare tui?

Inq;

Inq; meos si non lacrymas dimittere casus,
Pauca tamen ficto verba dolore loqui?
Inq; quod ignoti faciunt, vale dicere saltem,
Et vocem populi publicaq; ora sequi?
Denique lugubres, numquamq; videndos
Cernere supremo, dum licuitq; die?
Dicendumq; semel toto non amplius aeuo
Accipere, & parili reddere voce, Vale?
At fecere alij nullo mihi fœdere iuncti,
Et lacrymas animi signa dedere sui.
Quid, nisi conuictu causisq; valentibus essem,
Temporis & longi iunctus amore tibi?
Quid, nisi tot lusus & tot mea seria nosses,
Tot nossem lusus seriaq; ipse tua?
Quid si dumtaxat Roma mihi cognitus esses,
Adscitus toties in genus omne ioci?
Cunctáne in aequoreos abierunt irrita ventos?
Cunctane Lethaeis mersa feruntur aquis?
Non ego te genitum placida reor vrbe Quirini;
Vrbe, meo quae iam non adeunda pede est:
Sed scopulis ponti quos haec habet ora sinistri:
Inq; feris Scythiae Sarmaticisq; iugis.
Et tua sunt silicis circum praecordia venae,
Et rigidum ferri semina pectus habet:
Quaeque tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix vbera, tigris erat.
Aut mala nostra minus quam non aliena putares:
Duritiaq; mihi non agerere reus.
Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoq; damnis,
Vt careant numeris tempora prima suis,
Effice peccati ne sim memor huius, & illo
Officium laudem, quo queror, ore tuum.

ELE-

ELEGIA VIII.

ad amicum ut populus fortunam sequatur.

DEtur inoffensa vita tibi tangere metam,
Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
Atque utinam pro te possent mea vota valere,
Quæ pro me duros non tetigere deos!
Donec eris felix multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.
Aspicis, ut veniant ad candida tecta columbæ,
Accipiat nullas sordida turris aues!
Horrea formicæ tendunt ad inania numquam:
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Vtq; comes radios per Solis euntibus umbra est,
Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit:
Mobile sic sequitur fortunæ lumina vulgus:
Quæ simul inducta nube teguntur, abit.
Hæc precor ut possint semper tibi falsa videri:
Sunt tamen euentu vera fatenda meo.
Dum stetimus turbæ quantum satis esset habebat
Nota quidem, sed non ambitiosa domus.
At simul impulsa est, omnes timuere ruinam.
Cautaq; communi terga dedere fuga.
Sæua neque admiror metuunt si fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima quæque solent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quolibet inuiso Cæsar in hoste probat;
Nec solet irasci (nec enim moderatior alter.)
Cum quis in aduersis, si quid amauit, amat.
De comite Argolico postquam cognouit Orestèn,
Narratur Pyladen ipse probasse Thoas.
Quæ fuit Actoridæ cum magno semper Achille,
Laudari solita est Hectoris ore fides.

Quod

Quod pius ad manes Theseus comes iret amicos
    Tartareum dicunt indoluisse deum.
Euryali Nisiq; fide tibi Turne relata,
    Credibile est lacrymis immaduisse genas.
Est etiam miseris pietas, & in hoste probatur.
    Hei mihi quam paucos hæc mea dicta mouent!
Hic status, hæc rerum nunc est fortuna mearum,
    Debeat vt lacrymis nullus adesse modus.
At mea sint proprio quamuis mœstissima casu
    Tempora: profectu facta serena tuo.
Hoc tibi venturum iam tum carissime vidi,
    Ferret adhuc istam cum minus aura ratem,
Siue aliquod morum, seu vita labe carentis
    Est pretium, nemo pluris emendus erat,
Siue per ingenuas aliquis caput extulit artes:
    Qualibet eloquio fit bona causa tuo.
His ego commotus, dixi tibi protinus ipsi:
    Scena manet dotes grandis amice tuas.
Hoc mihi non ouium fibra tonitrúsve sinistri,
    Lingnáve seruata pennâve dixit auis;
Augurium ratio est, & coniectura futuri:
    Hac diuinaui, notitiamq; tuli.
Quæ quoniam vera est, tota mihi mente tibiq;
    Gratulor ingenium non latuisse tuum.
At nostrum tenebris vtinam latuisset in imis,
    Expediit studiis lumen abesse meis.
Vtq; tibi prosunt artes facunde seuera;
    Dissimiles illis sic nocuere mihi.
Vita tamen tibi nota mea est scis artibus illis
    Auctoris mores abstinuisse sui.
Scis vetus hoc iuueni lusum mihi carmen: & istos
    Vt non laudandos, sic tamen esse iocos.

Ergo

Ergo vt defendi nullo me:a posse colore,
Sic excusari crimina posse puto.
Qua potes excusa:nec amici desere causam.
Quo pede cœpisti sic bene semper eas.

ELEGIA IX.

EST mihi, sitq́; precor, flaua tutela Mineruæ
Nauis, & à picta casside nomen habet.
Siue opus est velis; minimam bene currit ad auram:
Siue opus est remo, remige carpit iter.
Nec comites volucri contenta est vincere cursu:
Occupat egressas quamlibet ante rates.
Et patitur fluctus, fertq́; assilientia longe
Æquora, nec sæuis victa madescit aquis.
Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchris
Fida manet trepidæ duxq́; comesq́; fugæ.
Perq́; tot euentus, & iniquis concita ventis
Æquora, Palladio numine tuta fuit.
Nunc quoque tuta precor vasti secet hostia ponti,
Quasque petit, Getici littoris intret aquas.
Quæ simul Æoliæ mare me deduxit in Helles,
Et longum tenui limite fecit iter;
Fleximus in læuum cursus: & ab Hectoris vrbe
Venimus, ad portus imbria terra tuos.
Inde leui vento Zerinthia littora nacta
Theeiciam tetigit fessa carina Samon.
Saltus ab hac contra breuis est Tentyra petenti.
Hac dominum tenus est illa secuta suum.
Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos:
Hellespontiacas illa reliquit aquas.
Dardaniamq́; petit auctoris nomen habentem.
Et te ruricola Lampsace tuta deo.

Quæ-

Quaque per angustas malè vecta virginis vndas
Seston Abydena seperat vrbe fretum.
Hincq; Propontiacis hærentem Cyzicon oris;
Cyzicon Hæmoniæ nobile gentis opus.
Quaque tenent ponti Bizantia littora fauces:
(Hic locus est gemini ianua vasta maris.)
Hæc precor euincat, propulsaq; fortibus Austris
Transeat instabiles strenua Cyaneas:
Thynniacosq; sinus, & ab his per Apollinis vrbem
Alta sub Anchiali mœnia findat iter:
Inde Mesembriacos portus, & Odesson, & arces
Prætereat dictas nomine Bacche tuo:
Et quos Alcathoi memorant à mœnibus ortos
Sedibus his profugos constituisse larem:
A quibus adueniat Meletida sospes ad vrbem,
Offensi quò me contulit ira dei.
Hæc si contigerint, merita cadet agna Mineruæ.
Non facit ad nostras hostia maior opes.
Vos quoque Tyndaridæ, quos hæc colit insula, fratres,
Mite precor duplici numen adeste via.
Alteranamq; parat Symplegadas ire per altas:
Scindere Bistonias altera puppis aquas.
Vos facite ut ventos loca cùm diuersa petamus,
Illa suos habeant, nec minus ista suos.

ELEGIA X.

Litera quæcumque est toto tibi lecta libello,
Est mihi sollicita tempore facta via.
Aut hac me, gelido tremerē cum mense Decembri,
Scribentem mediis Adria vidit aquis:
Aut, postquā bimarē cursu superauimus Isthmon;
Alteraq; est nostra sumpta carina fuga.

Quod

Quod facrem verſus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægaas obſtipuiſſe puto.
Ipſe ego nunc miror, tantis animiq; mariſq;
Fluctibus ingenium non cecidiſſe meum.
Seu ſtupor huic ſtudio, ſiue eſt inſania nomen,
Omnis ab hac cura mens reuelata mea eſt.
Sæpè ego nimboſis dubius iactabar ab Hædis:
Sæpè minax Steropes ſidere pontus erat,
Fuſcabatq; diem cuſtos Erymanthidos Vrſæ,
Aut Hyadas ſeris hauſerat Auſter aquis:
Sæpè maris intus erat; tamen ipſe trementi
Carmina ducebam qualiacumque manu.
Nunc quoque contenti ſtridunt Aquilone rudentes,
Inq; modum tumuli concaua ſurgit aqua.
Ipſe gubernator tollens ad ſidera palmas
Expoſcit votis immemor artis opem.
Quocumq; adſpexi, nihil eſt niſi mortis imago:
Quam dubia timeo mente, timenſq; precor.
Attigero portum, portu terrebor ab ipſo,
Plus habet infeſta terra timoris aqua.
Nam ſimul inſidiis hominum pelagiq; laboro,
Et faciunt geminos enſis & vnda metus.
Ille meo vereor ne ſperet ſanguine prædam:
Hæc titulum noſtræ mortis habere velit.
Barbara pars læua eſt auidæ ſubſtructa rapinæ,
Quam cruor & cædes bellaque ſemper habent.
Cumque ſit hibernis agitatum fluctibus æquor,
Pectora ſunt ipſo turbidiora mari.
Quo magis his debes ignoſcere candide lector,
Si ſpe ſint, vt ſunt, inferiora tua.
Non hæc in noſtris, vt quondam ſcribimus hortis,
Nec conſuete meum lectule corpus habes.

Iactor in indomito brumali luce profundo:
Ipsaque cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hiems indignaturque quod ausim
Scribere, se rigidas incutiente minas.
Vincat hiems hominem, sed eodem tempore quæso
Ipse modum statuam carminis; illa sui.

P. OVIDII
NASONIS
TRISTIVM
LIBER II.

ad augustum cæsarem

Qvid mihi vobiscum est infelix cura libelli,
Ingenio perij qui miser ipse meo?
Cur modò da natas repeto mea crimina Musas?
An semel est pœnam commeruisse parum?
Carmina fecerunt, vt me cognoscere vellet
Omine non fausto fœmina virque meo.
Carmina fecerunt, vt me moresque notaret
Iam pridem inuisa Cæsar ab arte meos.
Deme mihi studium; vita quoque crimina demes
Acceptum refero versibus, esse nocens.
Hoc pretium vitæ vigilatorumque laborum
Cepimus, ingenio est pœna reperta meo.
Si saperem, doctas odisse n iure sorores;
Numina cultori perniciosa suo.

At

At nunc (tanta meo comes est insania morbo)
Saxa memor refero rursus ad icta pedem.
Scilicet vt victus repetit gladiator arenam,
Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forsitan, vt quondam Teuthrantia regna tenenti,
Sic mihi res eadem vulnus opemque feret.
Musaque quae mouit, motam quoque leniet iram:
Exorant magnos carmina sæpe deos.
Ipse quoque Ausonias Cæsar matre,q; nurusq;
Carmina turrigeræ dicere iussit Opi.
Iusserat & Phœbo dici, quo tempore ludos
Fecit, quos ætas adspicit vna semel.
His precor exemplis tua nunc mitissime Cæsar
Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem iusta est nec me meruisse negabo,
Non adeo nostro fugit ab ore pudor.
Sed nisi peccassem, quid tu concedere posses?
Materiam veniæ sors tibi nostra dedit,
Si, quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit.
Nunc vbi detonuit strepituq; exterruit orbem,
Purum discussis aëra reddit aquis.
Iure igitur genitorq; deum rectorq; vocatur:
Iure capax mundus nil Ioue maius habet.
Tu quoque, cum patriæ rector dicare paterq;,
Vtere more dei nomen habentis idem.
Idque facis: nec te quisquam moderatius vmquam
Imperij potuit frena tenere sui.
Tu veniam parti superatæ sæpe dedisti,
Non concessurus quam tibi victor erat.
Diuitiis etiam multos & honoribus auctos
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum:

Quaque dies bellum belli tibi sustulit iram:
  Parsq; simul templis vtraque dona tulit.
Vtq; tuus gaudet miles, quod vicerit hostem;
  Sic cur se victum gaudeat, hostis habet.
Causa mea est melior: qui nec contraria dicor
  Arma, nec hostiles esse secutus opes.
Per mare, per terras per tertia numina iuro,
  Per te præsentem conspicuumq; deum;
Hunc animum fauisse tibi, vir maxime: meq;
  Qua sola potui mente fuisse tuum.
Optaui peteres cælestia sidera tarde,
  Parsq́; fui turba parua precantis idem.
Et pia thura dedi pro te: cumq́; omnibus vnus
  Ipse quoque adiuui publica vota meis.
Quid referam libros illos quoque, crimina nostra,
  Mille locis plenos nominis esse tui?
Inspice maius opus, quod adhuc sine fine reliqui,
  In non credendos corpora versa modos:
Inuenies vestri præconia nominis illic:
  Inuenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus maior fit gloria, nec quo
  Vt maior fiat, crescere possit, habet.
Fama Iouis superest, tamen hunc sua facta referri,
  Et se materiam carminis esse, iuuat:
Cumq; Gigantei memorantur prælia belli;
  Credibile est lætum laudibus esse suis.
Te celebrant alij quanto decet ore, tuasq;
  Ingenio laudes vberiore canunt.
Sed tamen, vt fuso taurorum sanguine centum,
  Sic capitur minimo thuris honore deus.
Ah ferus, & nobis nimium crudelior, hostis,
  Delicias legit qui tibi cumque meas:

Car-

Carmina ne nostris sit te venerantia libris
Iudicio possint candidiorè legi.
Esse sed irato quis te mihi posset amicus?
Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
Cum cœpit quassata domus subsidere; partes
In proclinatas omne recumbit onus;
Cunctaq; fortuna rimam faciente dehiscunt.
Ipsa suo quadam pondere tracta ruunt,
Ergo hominũ quæsitũ odium mihi carmine: quaque
Debuit est vultus turba secuta tuos.
At, memini vitamq; meam, moresq; probabas
Illo quem dederas prætereuntis equo.
Quod si non prodest, & honesti gloria nulla
Redditur; at nullum crimen adeptus eram.
Nec malè commissa est nobis fortuna reorum,
Vsque decem decies inspicienda viris.
Res quoque priuatas statui sine crimine iudex:
Deq; mea fassa est pars quoque victa fide.
Me miserum! potui si non extrema nocerent,
Iudicio tutus non semel esse tuo.
Vltima me perdunt: imoq; sub æquore mergit
Incolumem toties vna procella ratem.
Nec mihi pars nocuit de gurgite parua; sed omnes
Pressere hoc fluctus, Oceanusq; caput.
Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita culpa mihi est?
Inscius Actæon vidit sine veste Dianam:
Præda fuit canibus non minus ille suis.
Scilicet in superis etiam fortuna luenda est,
Nec veniam læso numine casus habet.
Illa nostra die qua me malus abstulit error.
Parua quidem periit, sed sine labe, domus.

Sic quoque parua tamen patrio dicatur vt auo
Clara, nec vllius nobilitate minor.
Et neque diuitiis, nec paupertate notanda est,
Vnde sit in neutrum conspiciendus equos.
Sit quoque nostra domus vel censu parua, vel ortu;
Ingenio certe non latet illa meo.
Quo videar quamuis nimium iuueniliter vsus;
Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaq; doctorum Nasonem nouit, & audet
Non fastiditis annumerare viris.
Corruit haec igitur Musis accepta, sub vno,
Sed non exiguo crimine lapsa domus,
Atque ea sic lapsa est, vt surgere, si modo lasi
Maturuerit Caesaris ira, queat.
Cuius in euentu poena clementia tanta est,
Vt fuerit nostro leuior ira metu.
Vita data est, citraq; necem tua constitit ira,
O princeps parce viribus vse tuis.
Insuper accedunt, te non adimente, paterna,
Tanquam vita parum muneris esset, opes.
Nec mea decreto damnasti facta Senatus,
Nec mea selecto iudice iussa fuga est.
Tristibus inuectus verbis (ita principe dignum)
Vltus es offensas, vt decet, ipse tuas.
Adde quod edictum quamuis immite, minaxq;
Attamen in poena nomine lene fuit.
Quippe relegatus, non exul dicor in illo:
Parcaq; fortuna sunt tibi verba mea.
Nulla quidem sana grauior mentique potenti
Poena est quàm tanto displicuisse viro.
Sed solet interdum fieri placabile numen:
Nube solet pulsa candidus ire dies.

Vidi

Vidi ego pampineis oneratam vitibus vlmum,
Quæ fuerat sæuo fulmine tacta Iouis.
Ipse licet sperare vetes; sperabimus: atque
Hoc vnum fieri te prohibente potest
Spes mihi magna subit, cùm te mitissime Cæsar,
Spes mihi, respicio cùm mea facta, cadit.
Ac veluti ventis agitantibus æquora non est
Æqualis rabies, continuusq; furor,
Sed modo subsidunt intermissiq; silescunt,
Vimq; putes illos deposuisse suam;
Sic abeunt redeuntq; mei variantq; timores:
Et spem placandi dantque negantque tui.
Per superos igitur, qui dant tibi longa dabuntque
Tempora, Romanum si modo nomen amant.
Per patriam, quæ te tuta & secura parente est,
Cuius & in populo pars ego nuper eram,
Sic tibi quem semper factis animoque mereris,
Reddatur gratæ debitus vrbis amor.
Liuia sic tecum sociales impleat annos,
Quæ nisi te nullo coniuge digna fuit.
Quæ si non esset, cælebs te vita deceret,
Nullaque, cui posses esse maritus, erat;
Sospite sic te sit natus quoque sospes: & olim
Imperium regat hoc cùm seniore senex.
Vt faciuntque tui sidus iuuenile nepotes:
Per tua, perque tui facta parentis eant:
Sic assueta tuis semper victoria castris
Nunc quoque se præstet, notaque signa petat:
Ausoniumque ducem solitis circumuolet alis:
Ponat & in nitida laurea serta coma,
Per quem bella geris, cuius nunc corpore pugnas,
Auspicium cui das grande, deosque tuas,

Dimidioq; tui præsens, & respicis vrbem,
Dimidio procul es, sæuaque bella geris:
Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste,
Inque coronatis fulgeat altus equis;
Parce precor: fulmenque tuum fera tela, reconde,
Heu nimium misero cognita tela mihi;
Parce pater patriæ: nec nominis immemor huius
Olim placandi spem mihi tolle tui.
Non precor, vt redeam; quamuis maiora petitis
Credibile est magnos sæpè dedisse deos.
Mitius exsilium si das propiusque roganti;
Pars erit è pœna magna leuata mea.
Vltima perpetior medios eiectus in hostes:
Nec quisquam patria longius exsul abest.
Solus ad ingressus missus septemplicis Istri,
Parrhasiæ gelido virginis axe premor.
Iazyges, & Colchi, Metereaque turba Getæque,
Danubij mediis vix prohibentur aquis.
Cumque alij tibi sint causa grauiore fugati;
Vlterior nulli quam mihi terra data est.
Longius hac nihil est, nisi tantum frigus & hostis,
Et maris adstricto quæ coit vnda gelu.
Hactenus Euxini pars est Romana sinistri:
Proxima Basterne Sauromatæque tenent.
Hæc est Ausonio sub iure nouissima, vixque
Hæsit in imperij margine terra tui.
Vnde precor supplex vt nox in tuta releges:
Ne sit cum patria pax quoque adempta mihi.
Ne timeam gentes quas non bene summouet Ister:
Néve tuus possim ciuis ab hoste capi.
Fas prohibet Latio quemquã de sanguine natum
Cæsaribus saluis barbara vincla pate.

Ser·

Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error;
Alterius facti culpa silenda mihi.
Nam tanti non sum, renouem vt tua vulnera, Cæsar,
Quem nimio plus est indoluisse semel.
Altera pars superest: qua turpi crimine lectus
Arguor obscœni doctor adulterij.
Fas ergo est aliqua cælestia pectora [redacted] falli,
Et sunt notitia multa minora tua:
Vtq; deos, calumq; simul sublime tuenti,
Non vocat exiguis rebus adesse Ioui;
Ex te pendentem sic dum circumspicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas,
Scilicet imperij princeps statione relicta
Imparibus legeres carmina facta modis.
Non ea te moles Romani nominis vrget.
Inq; tuis humeris tam leue fertur onus;
Lusibus vt possis aduertere numen ineptis,
Excutiasq; oculis otia nostra tuis.
Nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda:
Rhetica nunc prabens Traciaq; arma metum:
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaq; signa manu.
Nunc te prole tua iuuenem Germania sentit,
Bellaque pro magno Cæsare Cæsar habet,
Denique vt in tanto, quantum non exstitit vmquam,
Corpore, pars nulla est qua labet imperij:
Vrbsq; quoque te, & legum lassat tutela tuarum,
Et morum similes quos cupis esse tuis.
Nec tibi contingunt, qua gentibus otia prastas,
Bellaque cum multis irrequieta geris.

Miror in hoc igitur tantarum pondere rerum
Vmquam te nostros euoluisse iocos.
At si (quod mallem) vacuus fortasse fuisses,
Nullum legisses crimen in arte mea.
Illa quidem fateor frontis non esse seueræ
Scripta, nec à tanto principe digna legi:
Non tamen idcirco legum contraria iussis
Sunt ea: Romanas erudiuntq; nurus.
Néve quibus scribam possis dubitare; libellus
Quatuor hoc versus è tribus vnus habet:
Este procul vitta tenues, insigne pudoris,
Quæque tegis medios instita longa pedes:
Nil, nisi legitimum, concessaq; furta canemus,
Inq; meo nullum carmine crimen erit.
Ecquid ab hac omnes rigidas summouimus arte,
Quas stola contingi vittaq; sumpta vetat?
At matrona potest alienis artibus vti,
Quodque trahat, quamuis non doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat: quia carmine ab omni
Ad delinquendum doctior esse potest.
Quodcumq; attigerit (si qua est studiosa sinistri)
Ad vitium mores instruet inde suos.
Sumpserit Annales (nihil est hirsutius illis)
Facta sit vnde parens Ilia nempe leget.
Sumpserit Æneadū genitrix vbi prima; requiret
Æneadum genetrix vnde sit alma Venus,
Persequar inferius (modo si licet ordine ferri)
Posse nocere animis carminis omne genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit.
Nil prodest, quod non lædere possit idem.
Igne qui[illegible]vtilius? si quis tamen vrere tecta
Comparat, audaces instruit igne manus.

Eripit

Eripit interdum, modo dat medicina salutem,
Quaq; iuuet monstrat quaq; sit herba nocens.
Et latro, & cautus præcingitur ense viator:
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur innocuas vt agat facundia causas;
Protegit hæc sontes immeritosq; premit.
Sic igitur carmen recta si mente legatur,
Constabit nulli posse nocere meum,
Et tandem vitium quicumq; hinc concipit, errat:
Et nimium scriptis arrogat ille meis.
Vt tamen hoc fateor: ludi quoque semina præbent
Nequitiæ, tolli tota theatra iube.
Peccandi causam quam multis sæpè dederunt,
Martia cum durum sternit arena solum?
Tollatur Circus: non tuta licentia Circi est:
Hic sedet ignoto iuncta puella viro.
Cum quædam spatientur in hac, vt amator eodem
Conueniat: quare porticus vlla patet?
Quis locus est templis augustior? hæc quoque vitet
In culpam si qua est ingeniosa suam.
Cum steterit Iouis æde, Iouis succurret in æde,
Quam multas matres fecerit ille deus.
Proxima adoranti Iunonis templa subibit.
Pellicibus multis indoluisse deam.
Pallade conspecta, natum de crimine, virgo
Sustulerit quare quærit Erichthonium.
Venerit in templum magni tua numina Martis;
Stat Venus vltori iuncta viro ante fores.
Isidis æde sedens cur hanc Saturnia quæret
Egerit Ionio Bosphorioq; mari.
In Venerem Anchises, in Lunam Latmius heros,
In Cererem Iasius, qui referatur erit.

Miror in hoc igitur tantarum pondere rerum
Vmquam te nostros euoluisse iocos.
At si (quod mallem) vacuus fortasse fuisses,
Nullum legisses crimen in arte mea.
Illa quidem fateor frontis non esse seuera.
Scripta, nec à tanto principe digna legi:
Non tamen idcirco legum contraria iussis
Sunt ea: Romanas erudiuntq́ nurus.
Néve quibus scribam possis dubitare; libellus
Quatuor hoc versus è tribus vnus habet:
Este procul vitta tenues, insigne pudoris,
Quaque tegis medios instita longa pedes:
Nil, nisi legitimum, concussaq́ furta canemus,
Inq́ meo nullum carmine crimen erit.
Ecquid ab hac omnes rigidas summouimus arte,
Quas stola contingi vittaq́ sumpta vetat?
At matrona potest alienis artibus vti,
Quodque trahat, quamuis non doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat: quia carmine ab omni
Ad delinquendum doctior esse potest.
Quodcumq́ attigerit (si qua est studiosa sinistri)
Ad vitium mores instruet inde suos.
Sumpserit Annales (nihil est hirsutius illis)
Facta sit vnde parens Ilia nempe leget.
Sumpserit Æneadũ genitrix vbi prima; requiret
Æneadum genetrix vnde sit alma Venus,
Persequar inferius (modo si licet ordine ferri)
Posse nocere animis carminis omne genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit.
Nil prodest, quod non lædere possit idem.
Igne qui[illegible] utilius? si quis tamen vrere tecta
Comparat, audaces instruit igne manus.

Eripit

Eripit interdum, modo dat medicina salutem,
Quaq; iuuet monstrat quaq; sit herba nocens.
Et latro, & cautus praecingitur ense viator:
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur innocuas vt agat facundia causas;
Protegit haec sontes immeritosq; premit.
Sic igitur carmen recta si mente legatur,
Constabit nulli posse nocere meum,
Et tandem vitium quicumq; hinc concipit, errat:
Et nimium scriptis arrogat ille meis.
Vt tamen hoc fateor: ludi quoque semina praebent
Nequitiae, tolli tota theatra iube.
Peccandi causam quam multis saepè dederunt,
Martia cum durum sternit arena solum?
Tollatur Circus: non tuta licentia Circi est:
Hic sedet ignoto iuncta puella viro.
Cum quaedam spatientur in hac, vt amator eodem
Conueniat: quare porticus vlla patet?
Quis locus est templis augustior? hac quoque vitet
In culpam si qua est ingeniosa suam.
Cum steterit Iouis aede, Iouis succurret in aede,
Quam multas matres fecerit ille deus.
Proxima adoranti Iunonis templa subibit.
Pellicibus multis indoluisse deam.
Pallade conspecta, natum de crimine, virgo
Sustulerit quare quaerit Erichthonium.
Venerit in templum magni tua numina Martis;
Stat Venus vltori iuncta viro ante fores.
Isidis aede sedens cur hanc Saturnia quaeret
Egerit Ionio Bosphorioq; mari.
In Venerem Anchises, in Lunam Latmius heros,
In Cererem Iasius, qui referatur erit.

Omnia peruersas possunt corrumpere mentes,
Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
Et procul à scripta solis meretricibus arte
Summouet ingenuas pagina prima manus.
Quacumque erumpit, qua non sinit ire sacerdos,
Protinus hac vetiti criminis acta rea est.
Nec tamen est facinus versus euoluere molles:
Multa licet castæ non facienda legant.
Sæpè supercilij nudas matrona seueri
Et Veneris stantes ad genus omne videt.
Corpora Vestales oculi meretricia cernunt:
Nec domino pœna res ea causa fuit.
At cur in nostra nimia est lasciuia Musa?
Curve meus cuiquam suadet amare liber?
Nil nisi peccatum manifestaque culpa fatenda est.
Pœnitet ingenij iudicijque mei.
Cur non Argolicis potius qua condidit armis,
Vexata est iterum carmine Troia meo?
Cur tacui Thebas, & mutua vulnera fratrum?
Et septem portas sub duce quamque suo?
Non mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et pius est patria facta referre labor.
Denique, cum meritis impleueris omnia Cæsar;
Pars mihi de multis vna canenda fuit.
Vtque trahunt oculos radiantia lumina solis,
Traxissent animum sic tua facta meum.
Arguor immeritò. tenuis mihi campus aratur:
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago se credere, si qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forsan & hoc dubitem, numeris leuioribus aptus
Sim satis: in paruos sufficiamq; modos.

At

At si me iubeas domitos Iouis igne Gigantes
Dicere; conantem debilitabit onus.
Diuitis ingenij est immania Cæsaris acta
Condere; materia ne superetur opus.
Et tamen ausus eram: sed detrectare videbar,
Quodque nefas, damno viribus esse tuis.
Ad leue rursus opus, iuuenilia carmina, veni,
Et falso moui pectus amore meum.
Non equidem vellem: sed me mea fata trahebant,
Inq; meas pœnas ingeniosus eram.
Hei mihi cur didici: cur me docuere parentes,
Litteraq; est oculos vlla morata meos?
Hæc tibi me inuisum lasciuia fecit, ob artes,
Quas ratus es vetitos sollicitare toros.
Sed neque me nuptæ didicerunt furta magistro:
Quodque parum nouit, nemo docere potest.
Sic ego delicias, & mollia carmina feci.
Strinxerit vt nomen fabula nulla meum.
Nec quisquam est adeò media de plebe maritus
Vt dubius vitio sit pater ille meo.
Crede mihi, distant mores à carmine nostro.
Vita verecunda est, Musa iocosa mea.
Magnaq; pars mendax operum est & ficta meorũ.
Plus sibi permisit compositore suo.
Nec liber indicium est animi: sed honesta voluntas
Plurima mulcendis auribus apta refert.
Accius esset atrox conuiua Terentius esset:
Essent pugnaces, qui fera bella canunt.
Denique composui teneros non solus amores:
Composito pœnas solus amore dedi.
Quid nisi cum multo Venerem confundere vino
Præcepit Lyrici Teia Musa senis?

Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas?
Tuta tamen Sappho, tutus & ille fuit.
Nec tibi Battiade nocuit, quod sæpe legenti
Delicias versu fassus es ipse tuas.
Fabula iucundi nulla est sine amore Menandri:
Et solet hic pueris virginibusq; legi.
Ilias ipsa quid est aliud, nisi adultera? de qua
Inter amatorem pugna virumq; fuit?
Quid prius est illic flamma Chryseidos? aut qua
Fecerit iratos rapta puella duces?
Aut quid Odyssea est, nisi femina propter amorem,
Dum vir abest, multis vna petita viris?
Quid nisi Mæonides Venerem Martemq; ligatos
Narrat in obscœno corpora prensa toro?
Vnde nisi indicio magni sciremus Homeri?
Hospitis igne duas incaluisse deas?
Omne genus scripti grauitate tragœdia vincit
Hæc quoque materiam semper amoris habet.
Nam quid in Hippolyto est, nisi cæca flamma nouercæ?
Nobilis est Canace fratris amore sui.
Quid? non Tantalides agitante Cupidine currus
Pisæam Phrygiis vexit eburnus equis?
Tingeret vt ferrum natorum sanguine mater,
Concitus à læso fecit amore dolor
Fecit amor subitas volucres cum pellice regem,
Quæque suum luget nunc quoque mater Ityn,
Si non Aëropen frater sceleratus amasset;
Auersos solis non legeremus equos:
Impia nec tragicos tetigisset Scylla cothurnos:
Ni patrium crimen desecuisset amor.
Qui legis Electran & egentem mentis Orestem,

Ægysti

Ægysti crimen Tyndaridosq; legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimaræ,
Quem letho fallax hospita pene dedit?
Quid loquar Hermionen; quid te Schœneïa virgo.
Teq; Mycenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaën, Danaiq; nurus, matremq; Lyæi?
Hæmonaq; & noctes quæ coiere duas?
Quid generum Peliæ? quid Thesea? quidve Pelasgum
Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Iole, Pyrrhiq; parens, huc Herculis uxor,
Huc accedat Hylas, Iliadesq; puer.
Tempore deficiar, tragicos si persequar ignes,
Vixq; meus capiet nomina nuda liber.
Est & in obscœnos deflexa tragœdia risus,
Multaq; præteriti verba pudoris habet.
Nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem,
Infregisse suis fortia facta modis.
Iunxit Aristides Milesia crimina secum:
Pulsus Aristides nec tamen vrbe sua est.
[redacted]
Eubius impuræ conditor historiæ.
Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit:
Nec qui concubitus non tacuere suos.
Suntq; ea doctorum monumentis mista virorum,
Muneribusq; ducum publica facta patent.
Neve peregrinis tantum defendar ab armis;
Et Romanus habet multa iocosa liber.
Vtq; suo Martem cecinit grauis Ennius ore;
Ennius ingenio maximus, arte rudis;
Explicat vt causas rapidi Lucretius ignis,
Causarumq; triplex vaticinatur opus;

Sic sua lasciuo cantata est sapè Catullo
Femina, cui falsum Lesbia nomen erat.
Nec contentus ea, multos vulgauit amores,
In quibus ipse suum fassus adulterium est.
Par fuit exigui similisq; licentia Calui,
Detexit variis qui sua facta modis.
Quid referam Ticida, quid memini carmen, apud quos
Rebus adest nomen, nominibusq; pudor?
Cinna quoque his comes est, Cinnaq; procacior Anser,
Et leue Cornifici parq; Catonis opus.
Et quorum libris modo dissimulata perilla.
Nomine nunc legitur dicta Metelle tuo.
Is quoque Phasiacas Argon qui duxit in vndas,
Non potuit Veneris furta tacere sua.
Nec minus Hortensi, nec sunt minus improba Serui
Carmina quis dubitet nomina tanta sequi?
Vertit Aristidem Sisenna: nec obfuit illi,
Historia turpes inseruisse iocos.
Non fuit opprobrio celebrasse Lycordia Gallo,
Sed linguam nimio non tenuisse mero:
Credere iuranti durum putat esse Tibullus,
Hoc etiam de se quod neget illa viro.
Fallere custodem demum docuisse fatetur,
Seq; sua miserum nunc ait arte premi,
Sapè velut gemmam domina signumq; probaret,
Per causam meminit se tetigisse manum.
Vtq; refert, digitis sapè est nutuq; locutus,
Et tacitam mensa duxit in orbe notam:
Et quibus è succis abeat de corpore liuor,
Impresso fieri qui solet ore docet.

Denique ab incauto nimium petit illa marito,
Se quoque vti ſeruet: peccet vt illa minus.
Scit cui latretur, cum ſolus obambulet ipſo:
Cui toties clauſas excreet ante fores.
Multaq; dat furti talis præcepta: docetq;
Quæ nupta poſſint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi, legiturq; Tibullus,
Et placet: & iam te principe notus erat.
Inuenies eadem blandi præcepta Properti:
Diſtrictus minima nec tamen ille nota eſt.
His ego ſucceſſi: quoniam præſtantia candor
Nomina viuorum diſſimulare iubet.
Non timui fateor; ne qua tot iere carinæ,
Naufraga ſeruatis omnibus vna foret.
Sunt aliis ſcripta quibus alea luditur, artes,
Hæc eſt ad veſtros non leua crimen auos.
Quid valeant tali quo poſſis plurima iactu
Fingere; damnoſos effugiaſq; canes.
Teſſera quas habeat numeros: diſtante vocato
Mittere quo deceat, quo dare miſſa modo:
Diſcolor vt recto graſſetur limite miles,
Cum medius gemino calculus hoſte perit.
Vt mage velle ſequi ſciat, & reuocare priorem
Nec tuto fugiens incomitatus eat.
Parua ſedet ternis inſtructa tabella lapillis,
In qua viciſſe eſt continuaſſe ſuos.
Quiq; alij luſus (neque enim nunc perſequar omnes)
Perdere rem caram tempora noſtra ſolent.
Ecce canit formas alius iactuſq; pilarum:
Hic artem nandi præcipit: ille trochi.
Compoſita eſt aliis fuſcandi cura coloris:
Hic epulis leges hoſpitioq; didit.

Alter

Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat:
Quaque docet liquido testa sit apta mero.
Talia luduntur fumoso mense Decembri:
Quæ iam non vlli compesuisse nocet.
His ego deceptus, non tristia carmina feci;
Sed tristis nostros pœna secuta iocos.
Denique non video tot de scribentibus vnum,
Quem sua perdiderit Musa: repertus ego.
Quid si scripsissem mimos obscœna iocantes,
Qui semper iuncti crimen amoris habent?
In quibus assiduè cultus procedit adulter,
Verbaq; dat stulto callida nupta viro.
Nubilis hæc virgo matronaq; virq; puerq;
Spectat: & ex magna parte Senatus adest.
Nec satis incestis temerari vocibus aures;
Assuescunt oculi multa pudenda pati.
Cumq; fefellit amans aliqua nouitate maritum;
Plauditur. & magno palma fauore datur.
Quodq; minus prodest, pœna est lucrosa poëtæ:
Tantaq; non paruo crimina prætor emit.
Inspice ludorum sumptus Auguste tuorum:
Empta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu spectasti spectandaq; sæpè dedisti.
Maiestas adeo comis vbique tua est
Luminibúsq; tuis, totus quibus vtitur orbis,
Scenica vidisti lætus adulteria.
Scribere si fas est imitantes turpia mimos:
Materiæ minor est debita pœna meæ.
An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum,
Quodque licet mimis, scena licere dedit?
Et mea sunt populo saltata poëmata sæpè:
Sæpè oculos etiam detinuere tuos.

Scili-

Scilicet in domibus vestris vt prisca virorum
Artifici fulgent corpora picta manu;
Sic quæ concubitus varios Venerisq; figuras
Exprimat, est aliquo parua tabella loco.
Vtq; sedet vultu fassus Telamonius iram,
Inq; oculis facinus barbara mater habet;
Sic madidos siccat digitis Venus vda capillos:
Et modo maternis tecta videtur aquis.
Bella sonant alij telis instructa cruentis,
Parsq; tui generis, pars tua facta canit.
Inuida me spatio natura coërcuit arcto,
Ingenio vires exiguasq; dedit.
Et tamen ille tuæ felix Æneidos auctor,
Contulit in Tyrios arma virumq; toros:
Nec legitur pars vlla magis de corpore toto.
Quam non legitimo fœdere iunctus amor.
Phyllidis hic idem teneraq; Amaryllidis ignes
Bucolicis iuuenis luserat ante modis.
Nos quoque iam pridem scripto peccauimus isto:
Supplicium patitur non noua culpa nouum.
Carminaq; edideram, cum te delicta notantem
Præterij toties irriquietus eques.
Ergo quæ iuueni mihi non nocitura putaui.
Scripta parum prudens: nunc nocuere seni.
Sera redundauit veteris vindicta libelli,
Distat & à meriti tempore pœna sui.
Ne tamen omne meum credas opus esse remissum:
Sæpè dedi nostræ grandia vela rati.
Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos,
Cumq; suo finem mense volumen habet.
Idq; tuo nuper scriptum sub nomine Cæsar,
Et tibi sacratum sors mea rupit opus.

Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis:
Quaque grauis debet verba cothurnus habet,
Dictaq; sunt nobis, quamuis manus vltima cœpto
Defuit; in facies corpora versa nouas.
Atque vtinam reuoces animum paulisper ab ira,
Et vacuo iubeas hinc tibi pauca legi:
Pauca, quibus prima surgens ab origine mundi,
In tua deduxi tempora, Cæsar opus:
Adspiceres quantum dederis mihi pectoris ipse,
Quoque fauore animi teq; tuosq; canam.
Non ego mordaci distrinxi carmine quemquam,
Nec meus vllius crimina versus habet,
Candidus à salibus suffusis felle refugit:
Nulla venenato littera mista ioco est.
Inter tot populi, tot scripti millia nostri,
Quem mea Calliope læserit, vnus ero.
Non igitur nostris vllum gaudere Quiritem
Auguror, at multos indoluisse malis.
Nec mihi credibile est quemquã insultare iacenti:
Gratia candori si qua relata meo est.
His precor, atque aliis possint tua numina flecti,
O pater ô patriæ cura salusq; tuæ.
Non vt Ausoniam redeam, nisi forsitan olim,
Cùm longo pœna tempore victus eris:
Tutius exsilium pauloq; quietius oro:
Vt par delicto sit mea pœna suo.

P. OVIDII NASONIS TRISTIVM

LIBER III.

ELEGIA I.

Liber alloquitur lectorem

MIssus in hanc venio timide liber exsu-lis urbem
Da placidam fesso, lector amice, ma-num.
Neve reformida, ne sim tibi fortè pudori.
Nullus in hac charta versus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, ut debeat illam
Infelix ullus dissimulare iocis.
Id quoque quod vidi quondam male lusit in aeuo;
Heu nimium serò damnat & odit opus.
Inspice quid portem: nihil hic nisi triste videbis; 5
Carmine temporibus conueniente suis.
Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quod neque sum cedro flauus, nec pumice leuis,
Erubui domino cultior esse meo.
Littera suffusas quod habet maculosa lituras;
Lasit opus lacrymis ipse poëta suum.
Si qua videbuntur casu non dicta Latinè;
In qua scribebat, barbara terra fuit.

Dicite

Dicite lectores, si non graue, qua sit eundum,
Quasque petam sedes hospes in vrbe liber.
Hæc vbi sum furtim lingua titubante locutus;
Qui mihi monstraret vix fuit vnus iter.
Dî tibi dent nostro quod non tribuêre poëtæ,
Molliter in patria viuere posse tua.
Duc age: namque sequar, quamuis terrâque mariq;
Longinquo referam lassus ab orbe pedem.
Paruit, & ducens, Hæc sunt fora Cæsaris inquit:
Hæc est à Sacris quæ via nomen habet.
Hic locus est Vestæ, qui Pallada seruat, & ignem:
Hæc fuit antiqui regia parua Numæ.
Inde petens dextram, Porta est, ait, ista Palatî:
Hic Stator: hoc primum condita Roma loco est.
Singula dum miror, video fulgentibus armis
Conspicuos postes, tectaque digna deo.
Et Iouis hæc dixi, domus est: quod vt esse putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cuius vt accepi dominum Non fallimur, inquam:
Et magni verum est hanc Iouis esse domum.
Cur tamen opposita velatur ianua lauro,
Cingit & Augustas arbor opaca comas?
An quia perpetuos meruit domus ista triumphos?
An quia Leucadio semper amata deo?
Ipsáne quid festa est: an quòd facit omnia festa,
Quam tribuit terris pacis an ista notæ est?
Vtque viret semper laurus, nec fronde caduca
Carpitur, æternum sic habet illa decus.
Causa superposita scripto testata corona
Seruatos ciues indicat huius ope.
Adiice seruatis vnum pater optime ciuem,
Qui procul extremo pulsus in orbe latet.

In

In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,
Non facinus causam, sed suus error habet.
Me miserum, vereorque locum, verorque potentē.
Et quatitur trepido littera nostra metu,
Aspicis exsangui chartam pallere colore?
Aspicis alternos intremuisse pedes?
Quandocumque precor nostro placata parenti
Iisdem sub dominis aspiciare domus.
Inde timore pari gradibus sublimia celsis
Ducor ad intonsi candida templa dei.
Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis
Belides, & stricto barbarus ense pater:
Quæque viri docto veteres fecere nouique:
Pectore, lecturis inspicienda patent:
Quærebam fratres, exceptis scilicet illis,
Quos suus optaret non genuisse pater.
Quærentem frustra, custos è sedibus illis
Præpositus sancto iussit abire loco.
Altera templa peto vicino iuncta theatro
Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis,
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis
Atria libertas tangere passa sua est.
In genus auctoris miseri fortuna redundat,
Et patimur nati quam tulit ipse fugam,
Forsitan & nobis olim minus asper, & illi
Euictus longo tempore Cæsar erit.
Di precor: atque adeo (neque enim mihi turba roganda est)
Cæsar ades voto maxime diue meo.
Interea, quoniam statio mihi publica clausa est;
Priuato liceat delituisse loco.
Vos quoque, si fas est, confusa pudore repulsa
Sumite plebeia carmina nostra manus,

ELEGIA II.

Ergo erat ni fatis Scythiam quoque visere nostris,
Quæque Lycaonia terra sub axe iacet?
Nec vos Pierides, nec stirps Latonia vestro
Docta sacerdoti turba tulistis opem.
Nec mihi quod lusi vero sine crimine prodest.
Quodque magis vita Musa iocosa mea est.
Plurima sed pelago terraq; pericula passum
Vstus ab assiduo frigore pontus habet.
Quique fugax rerum securaq; in otia natus,
Mollis & impatiens ante laboris eram;
Vltima nunc patior, nec mare portubus orbum
Perdere, diuersæ nec potuere viæ.
Suffecitq; malis animus, nam corpus ab illo
Accepit vires: vixq; ferenda tulit.
Dum tamen & ventis dubius iactabar & vndis:
Fallebat curas ægraq; corda labor.
Vt via finita est, & opus requieuit eundi,
Et pœnæ tellus est mihi tacta meæ;
Nil nisi flere libet, nec nostro parcior imber
Lumine quam verna de niue manat aqua.
Roma domusq; subit, desideriumq; locorum,
Quidquid & amissa restat in vrbe mei,
Hei mihi quod toties nostri pulsata sepulcri
Ianua, sed nullo tempore aperta fuit!
Cur ego tot gladios fugi, totiesque minata
Obrui infelix nulla procella caput?
Di, quos experior nimium constanter iniquos,
Participes iræ quam deus vnus habet;
Exstimulate precor cessantia fata, meiq;
Interitus clausas esse vetate fores.

ELE-

ELEGIA III.

HAec mea si casu miraris epistola, quare
Alterius digitis scripta sit: æger eram.
Æger in extremis ignoti partibus orbis,
Incertusq; mea penè salutis eram.
Quem mihi nunc animum dira regione iacenti
Inter Sauromatas esse Getasq; putas?
Nec cælum patior, nec aquis assueuimus istis.
Terraq; nescio quo non placet ipsa modo.
Non domus apta satis: non hic cibus vtilis ægro:
Nullus Apollinea qui levet arte malum est.
Non qui soletur, non qui labentia tardè
Tempora narrando fallat, amicus adest.
Lassus in extremis iaceo populisq; locisq;:
Et subit affectu nunc mihi quidquid abest.
Omnia cùm subeant, vincis tamen omnia coniux:
Et plus in nostro pectore parte tenes.
Te loquor absentem: te vox mea nominat vnam
Nulla venit sine te nox mihi, nulla dies.
Quin etiam sic me dicunt aliena locutum,
Vt foret amentis nomen in ore tuum.
Si iam deficiam, suppressaq; lingua palato
Vix instillato restituenda mero;
Nuntiet huc aliquis dominam venisse, resurgam:
Spesq; tui nobis causa vigoris erit.
Ergo ego sum vitæ dubius: tu forsitan istic
Iucundum nostri nescia tempus agis.
Non agis, affirmo: liquet hoc, carissima, nobis,
Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
Si tamen impleuit mea sors quos debuit annos,
Et mihi viuendi tam citò finis adest;

Quantum erat ô magni perituro parcere diui,
Vt saltem patria contumularer humo.
Vel pœna in mortis tempus dilata fuisset,
Vel præcepisset mors properata fugam.
Integer hanc potui nuper benè reddere vitam:
Exsul vt occiderem nunc mihi vita data est.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris,
Et fient ipso tristia fata loco?
Nec mea consueto languescent corpora lecto,
Depositum nec me qui fleat, vllus erit?
Nec dominæ lacrymis in nostra cadentibus ora
Accedent animæ tempora parua meæ?
Nec mandata dabo? nec cum clamore supremo
Languentes oculos claudet amica manus?
Sed sine funeribus caput sine honore sepulcri
Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid, vbi audieris, tota turbabere mente,
Et feries pauida pectora fida manu?
Ecquid in has frustra tendens tua brachia partes,
Clamabis miseri nomen inane viri?
Parce tamen lacerare genas: nec scinde capillos,
Non tibi nunc primùm lux mea raptus ero.
Cùm patriam amisi, tunc me periisse putato:
Et prior, & grauior mors fuit illa mihi.
Nunc si fortè potes, sed non potes, optima coniux,
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quod potes, extenua forti mala corde ferendo,
Ad mala iam pridem non rude pectus habes.
Atque vtinam pereant animæ cum corpore nostræ,
Effugiatque auidos pars mea nulla rogos.
Nam si morte carens vacuas volat altus in auras
Spiritus, & Samij sunt rata dicta senis;

Inter

Inter Sarmaticas Romana vagabitur vmbras,
Perq; feros Manes hospita semper erit.
Ossa tamen facito parua referantur in vrna,
Sic ego non etiam mortuus exsul ero.
Non vetat hoc quisquam; fratrem Thebana peremptum
Supposuit tumulo rege vetante soror.
Atque ea cum foliis & amomi puluere misce:
Inq; suburbano condita pone loco.
Quosque legat versus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum,
Ingenio perij Naso poëta meo.
At tibi qui transis, ne sit graue, quisquis amasti,
Dicere, Nasonis molliter ossa cubent.
Hoc satis in tumulo est, etenim maiora libelli,
Et diuturna magis sunt monumenta mei.
Quos ego confido quamuis nocuere, daturos
Nomen, & auctori tempora longa suo.
Tu tamen exstincto feralia munera ferto,
Deq; tuis lacrymis humida serta dato.
Quamuis in cinerem corpus mutauerit ignis;
Sentiet officium mœsta fauilla pium.
Scribere plura libet: sed vox mihi fessa loquendo,
Dictandi vires siccaq; lingua negat.
Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
Quod tibi qui mittit, non habet ipse, Vale.

ad amicum ut [illegible] fugiat

ELEGIA IV.

O Mihi care quidem semper, sed tempore duro
Cognite res postquam procubuere meæ;
Vsibus edocto si quidquam credis amico;
Viue tibi, & longe nomina magna fuge.

Viue tibi, quantumque potes prælustria vita.
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.
Nam quamquam soli possunt prodesse potentes;
Non prosit potius si quis obesse potest.
Effugit hibernas demissa antenna procellas,
Latáq; plus paruis vela timoris habent.
Adspicis vt summa cortex leuis innatet vnda,
Cum graue nexa simul retia mergat onus?
Hæc ego si monitor monitus prius ipse fuissem,
In qua debebam forsitan vrbe forem.
Dum tecum vixi, dum me leuis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano (vix hoc tamen euenit ipsum)
Sic cadit, vt tacta surgere possit humo:
At miser Elpenor tecto delapsus ab alto,
Occurrit regi flebilis vmbra suo.
Quid fuit, vt tutas agitaret Dædalus alas,
Icarus immensas nomine signet aquas?
Nempe quod hic altè demissius ille volabat:
Nam pennas ambo non habuere suas.
Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit: & intra
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret Eumedes orbus, si filius eius
Stultus Achilleos non adamasset equos:
Nec natum in flamma vidisset, in arbora natas,
Cepisset genitor si Phaëthonta Merops.
Tu quoque formida nimium sublimia semper,
Propositiq; precor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenso spatium decurrere vitæ
Dignus es, & fato candidiore frui.
Quæ pro te vt voueam, miti pietate mereris,
Hæsuraq; mihi tempus in omne fide.

Vidi

Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile eſt ore fuiſſe meo.
Noſtra tuas vidi lacrymas ſuper ora cadentes,
Tempore quas uno fidaq; verba bibi.
Nunc quoque ſemotum ſtudio defendis amicum,
Et mala vix vlla parte leuanda leuas.
Viue ſine inuidia, molleſq; inglorius annos
Exige: amicitias & tibi iunge pares:
Naſoniſq; tui, quod adhuc non exſulat vnum,
Nomen ama. Scythicus cetera pontus habet.
Proxima ſideribus tellus Erymanthidos Vrſæ
Me tenet; adſtricto terra peruſta gelu.
Boſphorus & Tanais ſuperant, Scythicaq; paludes
Vixq; ſatis noti nomina pauca loci.
Vlterius nihil eſt niſi non habitabile frigus.
Heu quàm vicina eſt vltima terra mihi!
At longè patria eſt: longè cariſſima coniux,
Quicquid & hæc nobis poſt duo dulce fuit.
Sic tamen hæc abſunt, vt quæ contingere non eſt
Corpore, ſint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos errat domus, vrbs & forma locorum,
Succeduntq; ſuis ſingula facta locis.
Coniugis ante oculos ſicut præſentis, imago eſt.
Illa meos caſus ingrauat, illa leuat.
Ingrauat hoc, quod abeſt. leuat hæc, quod præſtat amorem:
Impoſitumq; ſibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus noſtris hæretis amici;
Dicere quos cupio nomine quemque ſuo:
Sed timor officium cautus compeſcit, & ipſos
In noſtro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis gratiq; erat inſtar amoris

Versibus in nostris nomina vestra legi.
Quod quoniam est anceps, intra mea pectora quemque
Alloquar: & nulli causa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes versus amicos
Protrahet, occultè si quis amauit, amet.
Scite tamen, quamuis longa regione remotus
Absim, vos animo semper adesse meo.
Et qua quisque potest, oro, mala nostra leuate:
Fidam proiecto néve negate manum:
Prospera sic vobis maneat fortuna: nec vnquam
Contacti simili sorte rogetis idem.

ad Carum

ELEGIA V.

VSus amicitia tecum mihi paruus, vt illam
Non agrè possis dissimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus esses,
Naue mea vento forsan eunte suo.
Vt cecidi, cunctique meam fugere ruinam,
Versaq; amicitia terga dedere mea;
Ausus es igne Iouis percussum tangere corpus,
Et deplorata limen adire domus.
Idq; recens praestas, nec longo cognitus vsu.
Quod veterum misero vix duo tresve mihi.
Vidi ego confusos vultus, visosque notaui:
Osq; madens fletu, pallidiusq; meo:
Et lacrymas cernens in singula verba cadentes;
Ore meo lacrymas, auribus illa bibi:
Brachiaq; excepi mœsto pendentia collo.
Et singultatis oscula mista sonis.
Sum quoque Care tuis defensus viribus absens:
Scis Carum veri nominis esse loco.
Multaq; praeterea manifesti signa fauoris

Pecto-

Pectoribus teneo non abitura meis.
Dî tibi posse tuos tribuant defendere semper,
Quos in materia prosperiore iuues.
Si tamen interea quid in his ego perditus oris,
(Quod te credibile est quærere) quæris agam.
Spe trahor exigua, quam tu mihi demere noli:
Tristia leniri numina posse dei.
Seu temerè exspecto, siue hoc contingere fas est:
Tu mihi quod cupio fas precor esse proba.
Quæque tibi est linguæ facundia, confer in illud,
Vt doceas votum posse valere meum.
Quo quisque est maior magis est placabilis ira,
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
Pugna suum finem cùm iacet hostis, habet.
At lupus, & turpes instant morientibus vrsi,
Et quæcumque minor nobilitate fera est.
Maius apud Troiam forti quid habemus Achille:
Dardanij lacrymas non tulit ille senis.
Quæ ducis Emathij fuerit clementia, Pharos,
Præclarique docent funeris exequiæ.
Néve hominum referam flexas ad mitius iras:
Iunonis gener est, qui prius hostis erat.
Denique non possum nullam sperare salutem,
Cùm non sit pœna causa cruenta meæ.
Non mihi quærenti pessundare cuncta, petitum
Cæsareum caput est, quod caput orbis erat.
Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta est:
Lapsáue sunt nimio verba profana mero.
Inscia quod crimen viderunt lumina plector:
Peccatumque oculos est habuisse meos.
Non equidem totam possum defendere culpam:

Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, facturum vt molliat ipse
Mutati pœnam conditione loci.
Hoc vtinam nitidi solis prænuntius ortus
Afferat admisso lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

FOedus amicitiæ non vis carissime nostræ,
Nec, si forte velis, dissimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
Nec tibi me tota iunctior vrbe fuit.
Isq; erat vsque ade populo testatus, vt esset
Penè magis quàm tu quamque ego notus, amor.
Quique est in caris animi tibi candor amicis,
Cognitus est isti, quem colis ipse, viro.
Nil ita celabas, vt non ego conscius essem.
Pectoribusq; dabas multa tegenda meis.
Cuiq; ego narrabam secreti quidquid habebam,
Excepto, quod me perdidit, vnus eras.
Id quoque si scisses, saluo fruerere sodali,
Consilioq; forem sospes amice tuo.
Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant:
Omne bonæ & claudunt vtilitatis iter.
Siue malum potui tamen hoc vitare cauendo,
Seu ratio fatum vincere nulla valet;
Tu tamen, ô nobis vsu iunctissime longo,
Pars desiderij maxima pene mei;
Sis memor; & si quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare rogo:
Numinis vt læsi fiat mansuetior ira,
Mutatoq; minor sit mea pœna loco.
Idq; ita: nullum scelus est in pectore nostro,

Prin-

Principiumque mei criminis error habet.
Nec breue, nec tutum est, quo sint mea, dicere, casu.
Lumina funesti conscia facta ma'i.
Mensque reformidat, veluti sua vulnera, tempus
Illud: & admonitu fit nouus ipse dolor.
Et quacumque adeo possint afferre pudorem,
Illa tegi cæca condita nocte decet.
Nil igitur referam nisi me peccasse, sed illo
Præmia peccato nulla petita mihi:
Stultitiamque meum crimen debere vocari,
Nomina si factis reddere vera velis.
Quæ si non ita sunt, alium quo longius absim,
Quære (suburbana hic sit mihi terra) locum.

ELEGIA VII.

Vade salutatum subito perarata Perillam
Littera, sermonis fida ministra mei.
Aut illam inuenies dulci cum matre sedentem;
Aut inter libros Pieridasq; suas.
Quidquid ages, cùm te scierit venisse, relinquet:
Nec mora, quid venias, quidve requiret, agam.
Viuere me dices: sed sic, ut viuere nolim:
Nec mala tam longa nostra leuata mora.
Et tamen ad Musas, quamuis nocuere, reuerti,
Aptaq; in alternos cogere verba pedes.
Tu quoq; dic, Studiis communibus ecquid inhæres?
Doctaq; non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores natura pudicos,
Et raras dotes ingeniumq; dedit.
Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad vndas,
Ne male fœcunda vena periret aqua.
Primus id aspexi teneris in virginis annis;

Vtq; pater natæ duxq; comesque fui.
Ergo si remanent ignes tibi pectoris iidem,
Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
Sed vereor, ne nunc mea te fortuna retardet,
Postq; meos casus sit tibi pectus iners.
Dum licuit, tua sæpè mihi, tibi nostra legebam:
Sæpè tui iudex, sæpè magister eram.
Aut ego præbebam factis modo versibus aures,
Aut vbi cessaras, causa ruboris eram.
Forsitan exemplo, quia me læsere libelli,
Tu quoque sis pœnæ facta ruina meæ.
Pone, Perilla metum, tantummodo femina nulla
Néve vir à scriptis discat amare tuis.
Ergo desidiæ remoue doctissima causas:
Inq; bonas artes, & tua sacra redi.
Ista decens facies longis vitiabitur annis:
Rugaq; in antiqua fronte senilis erit:
Iniicietq; manum formæ damnosa senectus,
Quæ strepitum passu non faciente venit.
Cumq; aliquis dicet, Fuit hæc formosa, dolebis:
Et speculum mendax esse querere tuum.
Sunt & opes modicæ, cùm sis dignissima magnis,
Finge sed immensis censibus esse pares:
Nempe dat & quodcumque libet fortuna, rapitq;:
Irus & est subitò, qui modò Crœsus erat.
Singula ne referam nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniiq; bonis.
En ego cùm patria caream, vobisq; domoq;,
Raptaq; sint, adimi quæ potuere, mihi;
Ingenio tamen ipse meo comitorq; fruorq;:
Cæsar in hoc potuit iuris habere nihil.
Qui licet hanc sæuo vitam mihi finiat ense,

Me

Me tamen exstincto fama superstes erit.
Dumq; suis victrix septem de montibus orbem
Prospiciet domitum Martia Roma; legar.
Tu quoque, quam studij maneat felicior vsus;
Effuge venturos qua potes vsque rogos.

ELEGIA VIII.

Nunc ego Triptolemi cuperem conscendere currus,
Misit in ignotam qui rude semen humum:
Nunc ego Medea vellem frenare dracones,
Quos habuit fugiens arce Corinthi tua;
Nunc ego iactandas optarem sumere pennas,
Siue tuas Perseu, Dædale siue tuas:
Vt tenera nostris cedente volatibus aura
Aspicerem patriæ dulce repente solum.
Desertaq; domus vultus, memoresq; sodales,
Caraq; præcipuè coniugis ora meæ.
Stulte quid hæc frustra votis puerilibus optas,
Quæ non vlla tibi fertq; feretq; dies?
Si semel optandum est; Augusti numen adora;
Et quem sensisti, ritè precare deum.
Ille tibi pennasque potest currusque volucres
Tradere, det reditum, protinus ales eris.
Si precor hæc (neque enim possum maiora precari)
Ne mea sint timeo vota modesta parum.
Forsitan hoc olim cum iam satiauerit iram,
Tunc quoque sollicita mente rogandus erit.
Quòd minus interea est instar mihi muneris ampli;
Ex his me iubeat quò libet ire locis.
Nec cælum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ.
Hei mihi perpetuus corpora languor habet.

Seu vitiant artus ægra contagia mentis,
Sive mei causa est in regione mali.
Vt tetigi Pontum, vexant insomnia: vixq;
Ossa tegit macies: nec iuuat ora cibus.
Quiq; per autumnum percussis frigore primo
Est color in foliis, quæ noua læsit hyems;
Is mea membra tenet: nec viribus alleuor vllis,
Et numquam queruli causa doloris abest.
Nec melius valeo quam corpore, mente; sed ægra est
Vtraque pars æquè, binaq; damna fero.
Hæret & ante oculos veluti spectabile corpus
Adstans fortunæ forma videnda meæ.
Cumq; locos, moresq; hominum, cultusq; sonumq;
Cernimus; & quid sim, quid fuerimq; subit;
Tantus amor necis est, querar vt de Cæsaris ira,
Quod non offensas vendicet ense suas.
At quoniam semel est odio ciuiliter vsus,
Mutato leuior sit fuga nostra loco.

ELEGIA IX.

Hic quoque sunt igitur Graiæ (quis crederet) vrbes
Inter inhumanæ nomina barbariæ?
Huc quoque Mileto missi venere coloni;
Inq; Getis Graias constituere domos.
Sed vetus huic nomen, positaq; antiquius vrbe,
Constat ab Absyrti cæde fuisse, loco.
Nam rate, quæ cura pugnacis facta Mineruæ,
Per non tentatas prima cucurrit aquas;
Impia desertum fugiens Medea parentem,
Dicitur his remos applicuisse vadis.
Quem procul vt vidit tumulo speculator ab alto;
Hospes, ait, nosco Colchide vela, venit,

Dum

Dum trepidant Minyæ, dum soluitur aggere funis,
Dum sequitur celeres anchora tracta manus;
Conscia percussit meritorum pectora Colchis,
Ausa atque ausura multa nefanda manu.
Et, quamquam superest ingens audacia menti;
Pallor in attonitæ virginis ore fuit.
Ergo vbi prospexit venientia vela; Tenemur,
Et pater est aliqua fraude morandus, ait.
Dum quid agat quærit, dum versat in omnia vultus;
Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
Cuius vt oblata est præsentia; Vicimus, inquit.
Hic mihi morte sua causa salutis erit.
Protinus ignari nec quidquam tale timentis
Innocuum rigido perforat ense latus.
Atque ita diuellit, diuulsaq; membra per agros
Dissipat, in multis inuenienda locis.
Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
Pallentesq; manus, sanguineumq; caput.
Vt genitor luctuq; nouo tardetur, & artus
Dum legit exstinctos, triste retardet iter.
Inde Tomos dictus locus hic, quia fertur in illo
Membra soror fratris consecuisse sui.

ELEGIA X.

SI quis adhuc istic meminit Nasonis adempti,
Et superest sine me nomen in vrbe meum;
Suppositum stellis numquam tangentibus æquor
Me sciat in media viuere barbaria.
Sauromatæ cingunt fera gens, Bessiq; Getæque.
Quam non ingenio nomina digna meo!
Dum tamen aura tepet, medio defendimur Istro,
Ille suis liquidus bella repellit aquis.

At cùm tristis hyems squallentia protulit ora
Terraq; marmoreo candida facta gelu,
Dum patet & Boreas, & nix iniecta sub Arcto,
Tum patet has gentes axe tremente premi.
Nix iacet, & iactam nec sol pluuiæve resoluunt:
Indurat Boreas, perpetuamq; facit.
Ergo, vbi delicuit nondum prior, altera venit:
Et solet in multis bima manere locis.
Tantaq; commoti vis est Aquilonis, vt altas
Æquet humo turres, tectaq; rapta ferat.
Pellibus & sutis arcent mala frigora braccis,
Oraq; de toto corpore sola patent.
Sæpè sonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet inducto candida barba gelu:
Nudaq; consistunt formam seruantia testæ
Vina: nec hausta meri, sed data frusta bibunt.
Quid loquar: vt cuncti concrescant frigore riui,
Deq; lacu fragiles effodiantur aquæ?
Ipse papyrifero qui non angustior amne,
Miscetur vasto multa per ora freto,
Cæruleos ventis latices durantibus Ister
Congelat, & tectis in mare serpit aquis:
Quaque rates ierant pedibus nunc itur: & vndas
Frigore concretas vngula pulsat equi,
Perq; nouos pontes subter labentibus vndis
Ducunt Sermatici barbara plaustra boues.
Vix equidem credar: sed cùm sint præmia falsi
Nulla; ratam debet testis habere fidem:
Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
Lubricaq; immotas testa premebat aquas.
Nec vidisse sat est, durum calcauimus æquor:
Vndaq; non vdo sub pede summa fuit.

Si

Si tibi tale fretum quondam Leandre fuisset,
Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.
Tum neque se pandi possunt delphines in auras
Tollere: conantes dura coërcet hyems.
Et quamuis Boreas iactatis insonat alis,
Fluctus in obsesso gurgite nullus erit.
Inclusæque gelu stabunt vt marmore puppes;
Nec poterit rigidas findere remus aquas.
Vidimus in glacie pisces hærere ligatos:
Sed pars ex illis tum quoque viua fuit.
Siue igitur nimij Boreæ vis sæua marinas,
Siue redundatas flumine cogit aquas;
Protinus, æquato siccis Aquilonibus Istro,
Inuehitur celeri barbarus hostis equo;
Hostis equo pollens, longeque volante sagitta
Vicinam latè depopulatur humum.
Diffugiunt alij, nullisque tuentibus agros,
Incustodita diripiuntur opes.
Ruris opes paruæ pecus, & stridentia plaustra
Et quas diuitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
Respiciens frustra rura Laremque suum.
Pars cadit hamatis miserè confixa sagittis:
Nam volucri ferro tinctile virus inest.
Quæ nequeunt secum ferre aut abducere, perdunt;
Et cremat insontes hostica flamma casas.
Tum quoque cùm pax est, trepidãt formidine belli:
Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
Aut videt aut metuit locus hic, quem non videt, hostem.
Cessat iners rigido terra relicta situ.
Non hîc pampinea dulcis latet vua sub umbra,
Nec cumulant altos feruida musta lacus.

Poma

Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
Scriberet hic domina verba legenda sua.
Aspiceres nudos sine fronde sine arbore campos.
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo tam late pateat, cum maximus orbis;
Hac est in pœnas terra reperta meas.

ELEGIA XI.

SI quis es, insultes qui casibus improbe nostris,
Meq; reum dempto fine cruentus agas;
Natus es è scopulis, nutritus lacte ferino,
Et dicam silices pectus habere tuum.
Quis gradus vlterior, quase tua porrigit ira
Restat? quidve meis cernis abesse malis?
Barbara me tellus, & inhospita littora ponti,
Cúmque suo Borea Mænalis vrsa videt.
Nulla mihi cum gente fera commercia lingua,
Omnia solliciti sunt loca plena metus:
Vtq; fugax auidis ceruus deprensus ab vrsis,
Cinctáque montanis vt pauet agna lupis;
Sic ego belligeris à gentibus vndique septus
Terreor; hoste meum pene premente latus.
Vtq; sit exiguum pœna quod coniuge cara,
Quod patria careo, pignoribúsque meis;
Vt mala nulla feram, nisi nudam Cæsaris iram;
Nuda parum nobis Cæsaris ira mali est?
Et tamen est aliquis, qui vulnera cruda retractet,
Soluat & in mores ora diserta meos.
In causa facili cuiuis licet esse diserto,
Et minima vires frangere quassa valent.
Subruere est arces & stantia mœnia virtus:
Quamlibet ignaui præcipitata premunt.

Non

Non sum qui fuerã, quid inanem proteris vmbrã?
Quid cinerem saxis bustaq; nostra petis?
Hector erat tunc cùm bello certabat, & idem
Tractus ab Hæmonio non erat Hector equo.
Me quoque, quem noras olim, non esse memento,
Ex illo superant hæc simulacra viro.
Quid simulacra ferox dictis incessis amaris:
Parce precor manes sollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina, nil sit in illis
Quod magis errorum quàm scelus esse putes.
Pendimus en profugi (satia tua pectora) pœnas,
Exsilioq; graues, exsiliiq; loco.
Carnifici mea flenda potest fortuna videri:
Te tamen est vno iudice mersa parum.
Sæuiores tristi Busiride: *sæuior illo*
Qui falsum lento torruit igne bouem.
Quique bouem Siculo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas.
Munere in hoc rex est vsus, sed imagine maior:
Nec sola est operis forma probanda mei.
Aspicis à dextra latus hoc adapertile tauri?
Hac tibi quem perdes coniiciendus erit.
Protinus inclusum lentis carbonibus vre.
Mugiet, & veri vox erit illa bouis.
Pro quibus inuentis, vt munus munere penses,
Da precor ingenio præmia digna meo.
Dixerat at Phalaris: Pœna mirande repertor,
Ipse tuum præsens imbue dixit opus.
Nec mora, monstratis crudeliter ignibus vstus
Exhibuit geminos ore gemente sonos.
Quid mihi cum Siculis inter Scythiasq; Getasq;
Ad te, quisquis is es, nostra querela redit.

Vtq;

Vtq; sitim nostro possis explere cruore,
Quantaq; vis, auido gaudia corde feras;
Tot mala sum fugiens tellure, tot aquore passus,
Te quoque, vt auditis posse dolere putem.
Crede mihi, si sit nobis collatus Vlysses,
Neptuni minor est, quàm Iouis ira fuit.
Ergo quicumque es, rescindere crimina noli,
Deq; graui duras vulnere tolle manus:
Vtq; mea famam tenuent obliuia culpa,
Facta cicatricem ducere nostra sine,
Humanaque memor sortis, qua tollit eosdem
Et premit, incertas ipse verere vices.
Et quoniam fieri quod numquam posse putaui,
Est tibi de rebus maxima cura meis;
Non est quid timeas, fortuna miserrima nostra est.
Omne trahit secum Casaris ira malum.
Quod magis vt liqueat, néve hoc ego fingere credar;
Ipse velim pœnas experiare meas.

ELEGIA XI.

Frigora iam Zephyri minuunt: annoque peracto
Longior antiquis visa Maotis hyems:
Impositamque sibi qui non bene pertulit Hellen,
Tempora nocturnis aqua diurna facit.
Iam violas puerique legunt hilaresque puella,
Rustica que qua nullo nata serente ferunt:
Prataque pubescunt variorum flore colorum,
Indocilique loquax gutture vernat auis.
Vtque mala crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas tectaque parua facit.
Herbaque qua latuit Cerealibus obruta sulcis,
Exserit è tepida molle cacumen humo.

Quoque

Quoq; loco est vitis, de palmite gemma mouetur:
Nam procul à Getico littore vitis abest.
Quoq; loco est arbor, turgescit in arbore ramus:
Nam procul à Geticis finibus arbor abest.
Otia nunc istic, iunctiq; ex ordine ludis
Cedunt verbosi garrula bella fori.
Lusus equo nunc est, leuibus nunc luditur armis:
Nunc pila, nunc celeri vertitur orbe trochus.
Nunc, vbi perfusa est oleo labente iuuentus,
Defessos artus virgine tingit aqua.
Scena viget, studiisq; fauor distantibus ardet.
Cumque tribus resonant terna theatra foris.
O quater & quoties non est numerare beatum,
Non interdicta cui licet vrbe frui!
At mihi sentitur nix verno sole soluta.
Quaque lacu duro non fodiantur aqua.
Nec mare concrescit glacie: nec, vt antè, per Istrum
Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
Si tamen incipiunt aliqua huc adnare carinæ,
Hospitaq; in ponti littore puppis adest?
Sedulus occurram nautæ: dictaq; salute,
Quid veniat quæram, quisve, quibúsve locis.
Ille quidem mirum nisi de regione propinqua
Non nisi vicinas tutus araret aquas.
Rarus ab Italia tantum mare nauita transit:
Littora rarus in hæc portubus orba venit.
Siue tamen Græca scierit, siue ille Latina
Voce loqui: certè gratior huius erit.
Fas quoque ab ore freti longæq; Propontidos vndis,
Huc aliquem certo vela dedisse Noto.
Quisquis is est, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ parsq; gradusque potest.

Is

Is precor auditos possit narrare triumphos
Caesaris, & Latio reddita vota Ioui:
Teq; rebellatrix tandem Germania magni
Triste caput pedibus supposuisse ducis.
Haec mihi qui referet, quae non vidisse dolebo;
Ille mea domui protinus hospes erit.
Hei mihi, iámne domus Scythico Nasonis in orbe est,
Iamq; suum mihi dat pro Lare poena locum?
Dî facite, vt Caesar non hoc penetrale domumq;
Hospitium poenae sed velit esse meae.

ELEGIA XIII.

in natalem suum

ECce superuacuus (quid enim fuit vtile nasci?
Ad sua natalis tempora noster adest.
Dure, quid ad miseros veniebas exsulis annos?
Debueras illis imposuisse modum.
Si tibi cura mei, vel si pudor vllus adesset;
Non vltra patriam me sequerere meam.
Quoq; loco primum tibi sum malè cognitus infans,
Illo tentasses vltimus esse mihi:
Inque relinquendo, quod idem fecere sodales,
Tu quoque dixisses tristis in vrbe Vale.
Quid tibi cum Ponto? num te quoque Caesaris ira
Extremam gelidi misit in orbis humum?
Scilicet exspectas solitum tibi moris honorem,
Pendeat ex humeris vestis vt alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis,
Micaq; solemni thuris in igne sonet!
Libaq; dem pro te genitale notantia tempus,
Concipiamque bonas ore fauente preces?
Non ita sum positus: nec sunt ea tempora nobis,
Aduentu possim laetus vt esse tuo.

Fune-

Funeris ara mihi ferali cincta cupressu
Conuenit: & structus flamma parata rogu.
Nec dare thura libet nil exorantia diuos:
In tantis subeunt nec bona verba malis.
Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum:
In loca ne redeas amplius ista precor:
Dum me terrarum pars pene nouissima ponti
Euxinus falso nomine dictus habet.

ELEGIA XIV.

Cultor & antistes doctorum sancte virorum,
Quid facis ingenio semper amice meo?
Ecquid, vt incolumem quondam celebrare solebas,
Nunc quoque, ne videar totus adesse, caues?
Suscipis exceptis ecquid mea carmina solis
Artibus, artifici quæ nocuere suo?
Immo ita fac quæso, vatum studiose nouorum,
Quaque potes retine nomen in vrbe meum.
Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
Qui domini pœnam non meruere sui.
Sæpè per externas profugus pater exsulat oras;
Vrbe tamen natis exsulis esse licet.
Palladis exemplo, de me sine matre creata
Carmina sunt stirps hæc progeniesq; mea.
Hanc tibi commendo: quæ quo magis orba parente est,
Hoc tibi tutori sarcina maior erit.
Tres mihi sunt nati contagia nostra secuti:
Cetera fac curæ sit tibi turba palam.
Sunt quoq; mutata ter quinque volumina forma; 10
Carmina de domini funere rapta sui.
Illud opus potuit, si non prius ipse perissem,
Certius à summa nomen habere manu.

Nunc

Nunc incorrectum populi peruenit in ora:
In populi quidquam si tamen ore meum est.
Hoc quoque nescio quid nostris appone libellis,
Diuerso missum quod tibi ab orbe venit.
Quod quicumq; leget (si quis leget) aestimet antè
Compositum quo sit tempore, quoque loco.
Æquus erit scriptis; quorum cognouerit esse
Exsilium tempus, barbariemq; locum:
Inque tot aduersis carmen mirabitur vllum
Ducere me tristi sustinuisse manu.
Ingenium fregere meum mala: cuius & antè
Fons infœcundus paruaque vena fuit.
Sed quaecumque fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit arida facta situ.
Non hîc librorum, per quos inuiter alarq;,
Copia: pro libris arcus & arma sonant.
Nullus in hac terra, recitem si carmina, cuius
Intellecturis auribus vtar, adest.
Nec quo secedam locus est, custodia muri
Summouet infestos clausaque porta Getas.
Saepè aliquod quaero verbum, nomenq; locumque:
Nec quisquam est, à quo certior esse queam.
Dicere saepè aliquid conanti, turpe fateri,
Verba mihi desunt: dedidicique loqui.
Threicio Scythicoque ferè circumsonor ore,
Et videor Geticis scribere posse modis.
Crede mihi, timeo, ne sint immista Latinis,
Inque meis scriptis Pontica verba legas.
Qualemcumque legas, venia dignare libellum:
Sortis & excusa conditione mea.

P.OVI-

P. OVIDII NASONIS TRISTIVM

LIBER QVARTVS.

Elegia I.

excusat libros si quid vitii habeant

SI qua meis fuerint, vt erunt, vitiosa libellis;
Excusata suo tempore lector habe.
Exsul eram: requiesque mihi non fama petita est:
Mens intenta suis ne foret vsque malis.
Hoc est cur cantet vinctus quoque compede fossor,
Indocili numero cùm graue mollit opus.
Cantat & innitens limosa pronus arena
Aduerso tardam qui trahit amne ratem.
Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulsa brachia versat aqua. 4
Fessus vt incubuit baculo saxoque resedit
Pastor arundineo carmine mulcet oues.
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
Fallitur ancilla decipiturque labor.
Fertur & abducta Briseide tristis Achilles
Hæmonia curas attenuasse lyra,
Cùm traheret siluas Orpheus & dura canendo
Saxa, bis amissa coniuge mœstus erat.

Me

Me quoq; Musa leuat Ponti loca iussa petentem.
Sola comes nostra perstitit illa fuga.
Sola nec insidias inter, nec militis ensem,
Nec mare, nec ventos barbariamq; timet.
Scit quoque, cùm perij, quis me deceperit error:
Et culpam in facto non scelus esse meo.
Scilicet hoc ipso nunc aqua, quod obfuit antè,
Cùm mecum iuncti criminis acta rea est.
Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
Pieridum sacris imposuisse manum:
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa sacrorum:
Et carmen demens carmine læsus amo.
Sic noua Dulichio lotos gustata palato,
Illo quo nocuit grata sapore fuit.
Sentit amans sua damna fere, tamen hæret in illis,
Materiam culpa persequiturq; sua.
Nos quoque delectant, quamuis nocuere, libelli:
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsitan hoc studium possit furor esse videri:
Sed quiddam furor hic vtilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat esse malorum;
Præsentis casus immemoremq; facit.
Vtq; suum Bacche non sentit saucia vulnus,
Dum stupet Idæis exululata iugis;
Sic vbi mota calent sacro mea pectora thyrso,
Altior humano spiritus ille malo.
Ille nec exsilium, Scythici nec littora Ponti,
Ille nec iratos sentit habere deos.
Vtq; soporiferæ biberem si pocula Lethes,
Temporis aduersi sic mihi sensus abest.
Iure deas igitur veneror mala nostra leuantes,
Sollicitæ comites ex Helicone fugæ.

Et

Et partim pelago, partim vestigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.
Sint precor hæ saltem faciles mihi: namq; deorum
Cetera cum magno Cæsare turba facit.
Meque tot aduersis cumulat, quot littus arenas,
Quotq; fretum pisces, ouaq; piscis habet.
Vere prius flores, æstu numerabis aristas,
Poma per autumnum, frigoribusque niues;
Quam mala, quæ patior toto iactatus in orbe,
Dum miser Euxini littora sæua peto.
Nec tamen, vt veni, leuior fortuna malorum est:
Huc quoque sunt nostras fata secuta vias.
Hic quoque cognosco natalis stamina nostri;
Stamina de nigro vellere facta mihi.
Vtq; neque insidias, capitisq; pericula narrem,
Vera quidem vidi, sed grauiora fide.
Viuere quàm miserum est inter Bessosq; Getasq;
Illum, qui populi semper in ore fuit!
Quàm miserum est porta vitam muróque tueri,
Vixq; sui tutum viribus esse loci.
Aspera militiæ iuuenis certamina fugi,
Nec nisi lusura mouimus arma manu:
Nunc senior gladioque latus scutoque sinistram,
Canitiem galeæ subiicioque meam.
Nam dedit è specula custos vbi signa tumultus,
Induimus trepida protinus arma manu.
Hostis habens arcus imbutaq; tela veneno,
Sæuus anhelanti mœnia lustrat equo.
Vtq; rapax pecudem quæ se non texit ouili,
Per sata, per siluas, fértque refértque lupus;
Sic, si quem nondum portarum sede receptum
Barbarus in campis repperit hostis, habet.

Aut sequitur captus, coniectaq; vincula collo
Accipit: aut telo virus habente perit.
Hic ego sollicitæ iaceo nouus incola sedis.
Heu nimium fati tempora lenta mea!
Et tamen ad numeros antiquaq; sacra reuerti
Sustinet in tantis hospita Musa malis.
Sed neque cui recitem quisquam est mea carmina: nec qui
Auribus accipiat verba Latina suis.
Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboque legoq;
Tutaq; iudicio littera nostra suo est.
Sæpè tamen dixi, Cui nunc hæc cura laborat?
An mea Sauromatæ scripta Getæq; legent?
Sæpè etiam lacrymæ sunt me scribente profusæ,
Humidáque est fletu littera facta meo.
Corq; vetusta meum tamquam noua vulnera sentit,
Inq; sinum mœstæ labitur imber aquæ.
Dum vice mutata qui sim fuerimq; recordor,
Et tulerit me quo casus, & vnde, subit;
Sæpè manus demens studiis irata sibiq;
Misit in arsuros carmina nostra focos.
Atque ea de multis quoniam non multa supersunt,
Cum venia facito, quisquis es, ista legas.
Tu quoque non melius, quàm sunt mea tempora carmen
Interdicta mihi consule Roma boni.

ELEGIA II.

dolet non interesse triumpho de victa germania

IAm fera Cæsaribus Germania, totus vt orbis,
Victa potest flexo succubuisse genu.
Altaq; velantur fortasse palatia sertis,
Thuráque in igne sonant, inficiuntque diem.

Can-

Candidaq; adducta collum percussa securi
Victima purpureo sanguine tingit humum:
Donaq; amicorum templis promissa deorum
Reddere victores Cæsar uterque parant:
Et qui Cæsareo iuuenes sub nomine crescunt,
Perpetuo terras ut regat ista domus:
Cumq; bonis nuribus pro sospite Liuia nato
Munera dat meritus, sæpè datura deis:
Et pariter matres, & quæ sine crimine castos
Perpetua seruant virginitate focos.
Plebs pia, cumque pia lætatur plebe Senatus:
Paruáque cuius eram pars ego nuper, eques:
Nos procul expulsos communia gaudia fallunt,
Famaque tam longè non nisi parua venit.
Ergo omnis populus poterit spectare triumphos,
Cúmque ducum titulis oppida capta leget,
Vincláque captiua reges ceruice gerentes
Ante coronatos ire videbit equos.
Et cernet vultus aliis pro tempore versos,
Terribiles aliis immemoresque sui.
Quorum pars causas, & res, & nomina quæret;
Pars referet, quamuis nouerit illa parum:
Hic, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,
Dux fuerat belli proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miserabile fixit,
Non isto vultu, cum tulit arma, fuit:
Ille ferox, & adhuc oculis hostilibus ardens,
Hortator pugnæ consiliumque fuit.
Perfidus hic nostros inclusit fraude locorum,
Squallida prolixis qui tegit ora comis.
Illo qui sequitur, dicunt mactata ministro
Sæpè recusanti corpora capta deo.

Hic lacus, hi montes, hæc tot castella, tot amnes,
Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
Drusus in his meruit quondam cognomina terris,
Quæ bona progenies digna parente fuit.
Cornibus hic fractis viridi malè tectus ab vlua,
Decolor ipse suo sanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur Germania passis,
Et ducis inuicti sub pede mœsta sedet:
Colláque Romanæ præbens animosa securi
Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
Hos super in curru Cæsar victore veheris
Purpureus populi rite per ora tui:
Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum,
Vndique iactato flore tegente vias.
Tempora Phœbea lauro cingentur: Ióque
Miles Io magna voce triumphe canet.
Ipse sono plausuque simul fremituque calentes
Quadriiugos cernes sæpè resistere equos.
Inde petes arcem, & delubra fauentia votis,
Et dabitur merito laurea vota Ioui.
Hæc ego summotus qua possum mente videbo:
Erepti nobis ius habet illa loci.
Illa per immensas spatiatur libera terras:
In cælum celeri peruenit illa via.
Illa meos oculos mediam deducit in vrbem,
Immunes tanti nec sinit esse boni.
Inuenietque animus, qua currus spectet eburnos.
Sic certè in patria per breue tempus ero.
Vera tamen capiet populus spectacula felix,
Lætáque erit præsens cum duce turba suo.
At mihi fingenti tantum longèque remoto
Auribus hic fructus percipiendus erit.

Atq; procul Latio diuersum missus in orbem
Qui narrat cupido vix erit ista mihi.
Is quoq; iam serum referet veteremq; triumphum.
Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam,
Causáque priuata publica maior erit.

ELEGIA III.

Magna minorque feræ, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias, vtraque sicca, rates,
Omnia cùm summo posita videatis in axe,
Et maris occiduas non subeatis aquas,
Æthereamq; suis cingens amplexibus arcem
Vester ab intacta circulus exstet humo:
Aspicite illa precor, quæ non bene mœnia quondam
Dicitur Iliades transiliisse Remus.
Inq; meam nitidos dominam conuertite vultus:
Sitq; memor nostri necne, referte mihi.
Hei mihi cur timui? quæ sunt manifesta requiro.
Cur labat ambiguo spes mea mista metu?
Crede quod est, & vis, ac desine tuta vereri:
Déque fide certa sit tibi certa fides:
Quodq; polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer?
Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est:
Quodque potest, secum nomen habere tuum.
Vultibus illa tuis tamquam præsentibus hæret,
Téque remota procul, si modo viuit, amat.
Ecquid vbi incubuit iusto mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore somnus abit?
Tunc subeunt curæ, dum te lectúsq; locusque

Tangit, & oblitam non sinit esse mei?
Et veniunt æstus, & mox immensa videtur,
Fessáque iactati corporis ossa dolent?
Non equidem dubito, quin hæc & cetera fiant,
Détque tuus mœsti signa doloris amor;
Nec cruciere minus, quam cum Thebana peremptum.
Hectora Thessalico vidit ab axe rapi.
Quid tamen ipse precer dubito: nec dicere possum
Affectum quem te mentis habere velim.
Tristis es: indignor quod sim tibi causa doloris:
Non es: vt amisso coniuge digna fores.
Tu vero tua damna dole mitissima coniux,
Tempus & à nostris exige triste malis:
Fléque meos casus, est quadam flere voluptas:
Expletur lacrymis egeritúrque dolor.
Atque vtinam lugenda tibi non vita, sed esset
Mors mea, morte fores sola relicta mea.
Spiritus hic per te patrias exisset in auras:
Sparsissent lacrymæ corpora nostra piæ:
Supremoque die notum spectantia cælum
Texissent digiti lumina nostra tui:
Et cinis in tumulo positus iacuisset auito,
Tactaque nascenti corpus haberet humus.
Denique dum vixi sine crimine, mortuus essem.
Nunc mea supplicio vita pudenda suo est.
Me miserum, tu si, cùm diceris exulis vxor,
Auertis vultus, & subit ora rubor!
Me miserum, si turpe putas mihi nupta videri!
Me miserum si te iam pudet esse meam!
Tempus vbi est illud, quo te iactare solebas
Coniuge, nec nomen dissimulare viri?

Tem-

Tempus vbi est, quo te (nisi non vis illa referri)
Et dici memini, iuuit & esse meam?
Vtq; proba dignum est, omni tibi dote placebam.
Addebat veris multa fauentis amor.
Nec quem præferres (ita res tibi magna videbat)
Quémve tuum malles esse, vir alter erat.
Nunc quoq; ne pudeat, quod sis mihi nupta: tuusq;
Non debet dolor hinc, debet abesse pudor.
Cum cecidit Capaneus subito temerarius ictu;
Num legis Euadnen erubuisse viro.
Nec quia rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse suis Phaëton inficiandus erat.
Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quod precibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi, quod sæuis ego sum Iouis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore rubor:
Sed magis in nostri curam consurge tuendi,
Exemplumq; mihi coniugis esto bonæ:
Materiamq; tuis tristem virtutibus imple.
Ardua per præceps gloria vadit iter.
Hectora quis nosset felix si Troia fuisset?
Publica virtutis per mala facta via est.
Ars tua Typhy iacet, si non sit in æquore fluctus:
Si valeant homines, ars tua Phœbe iacet.
Quæ latet inq; bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus, arguiturq; malis.
Dat tibi nostra locum tituli fortuna; caputq;
Conspicuum pietas qua tua tollat habet.
Vtere temporibus, quorum nunc munere freta es,
Et patet in laudes area magna tuas.

ELEGIA IV.

O Qui nominibus cum sis generose tuis,
 Exsuperas morum nobilitate genus,
Cuius inest animo patrij candoris imago,
 Non careat neruis candor vt iste suis,
Cuius in ingenio est patriæ facundia linguæ;
 Qua prior in Latio non fuit vlla foro;
Quod minimè volui, positis pro nomine signis
 Dictus es, ignoscas laudibus ipse tuis.
Nil ego peccaui: tua te bona cognita produnt.
 Si, quod es appares, culpa soluta mea est.
Nec tamen officium nostro tibi carmine factum
 Principe tam iusto posse nocere puto.
Ipse pater patriæ (quid enim ciuilius illo?)
 Sustinet in nostro carmine sæpè legi:
Nec prohibere potest, quia res est publica Cæsar:
 Et de communi pars quoque nostra bono est.
Iuppiter ingeniis præbet sua numina vatum,
 Seque celebrari quolibet ore sinit.
Causa tua exemplo superorum tuta duorum est:
 Quorum hic aspicitur, creditur ille deus.
Vt non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo:
 Non fuit arbitrij littera nostra tui.
Nec noua, quod tecum loquor, est iniuria nostra,
 Incolumis cum quo sæpè locutus eram.
Quo vereare minus ne sim tibi crimen amicus,
 Inuidiam siqua est, auctor habere potest.
Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis
 (Hoc certè noli dissimulare) pater:
Ingeniumque meum (potes hæc meminisse) probabat:
 Plus etiam quam me iudice dignus eram.

Deq; meis illo referebat versibus ore,
In quo pars alta nobilitatis erat.
Non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit,
Sed prius auctori sunt data verba tuo.
Nec data sunt, mihi crede, tamen: sed in omnibus actis,
Vltima si demas, vita tuenda mea est.
Hanc quoque, qua perij, culpam scelus esse negabis,
Si tanti series sit tibi nota mali.
Aut timor aut error nobis: prius obfuit error,
Ah! sine me fati non meminisse mei,
Nêve retractando nondum coëuntia rumpe
Vulnera, vix illis proderit ipsa quies.
Ergo ut iure damus pœnas; sic abfuit omne
Peccato facinus consiliumq; meo.
Idq; deus sentit: pro quo nec lumen ademptum,
Nec mihi detractas possidet alter opes.
Forsitan hanc ipsam, viuat modo, finiet olim,
Tempore cùm fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hinc alio iubeat discedere: si non
Nostra verecundo vota pudore carent.
Mitius exsilium, paulloq; quietius oro,
Quique sit à sæuo longius hoste, locum.
Tantaq; in Augusto clementia, siquis ab illo
Hæc peteret pro me forsitan ille daret.
Frigida me cohibent Euxini littora ponti:
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.
Nam neque iactantur moderatis æquora ventis,
Nec placidos portus hospita nauis habet.
Sunt circà gentes quæ prædam sanguine quærunt,
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,

Penè sub eiusdem frigoris axe iacent,
Nec procul à nobis locus est, vbi Taurica dira
Cæde pharetratæ spargitur ara deæ.
Hæc prius, vt memorant, non inuidiosa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Theantis erant.
Hic pro supposita virgo Pelopeïa cerua
Sacra deæ coluit qualiacumque suæ.
Quo postquam, dubium pius an sceleratus, Orestes
Exactus furiis venerat ipse suis,
Et comes exemplum veri Phocæos amoris,
Qui duo corporibus, mentibus vnus erant;
Protinus euincti tristem ducuntur ad aram,
Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illum:
Alter ab alterius funere mœstus erat.
Et iam constiterat stricto mucrone sacerdos:
Cinxerat & Graias barbara vitta comas:
Cum vice sermonis fratrem cognouit, & illi
Pro nece complexus Iphigeneia dedit.
Læta dea signum crudelia sacra perosa
Transtulit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur regio magni penè vltima mundi,
Quam fugêre homines dîq; propinqua mihi est;
Atque meam terram prope sunt funebria sacra,
Si modò Nasoni barbara terra sua est.
O vtinam venti quibus est ablatus Orestes,
Placato referant & mea vela deo.

ELEGIA V.

O Mihi delectos inter sors prima sodales,
Vnica fortunis ara reperta meis,
Cuius ab alloquiis anima hæc moribunda reuixit,

Vt vigil infusa Pallade flamma solet,
Qui veritus non est portus aperire fideles,
Fulmine percussa confugiumq; rati,
Cuius eram censu non me sensurus egentem,
Si Cæsar patrias eripuisset opes;
Temporis oblitum dum me rapit impetus huius,
Excidit heu nomen quam mihi penè tuum!
Tu tamen agnoscis, tactusq; cupidine laudis,
Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
Certè ego, si sineres, titulum tibi reddere vellem,
Et raram famæ conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine: néve
Intempestiuus nominis obstet honor.
Quod licet & tutum est, intra tua pectora gaude,
Meq; tui memorem, teq; fuisse pium.
Vtq; facis remis ad opem luctare ferendam,
Dum veniet placido mollior aura deo:
Et tutare caput nulli seruabile, si non
Qui mersit Stygia subleuet illud aqua.
Teq;, quod est rarum, præsta constanter ad omne
Indeclinatæ munus amicitiæ.
Sic tua processus habeat fortuna perennes:
Sic ope non egeas ipse, iuuesq; tuos:
Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni,
Incidat & vestro rara querela toro:
Diligat & semper socius te sanguinis illo:
Quo pius affectu Castora frater amat:
Sic iuuenis, similisq; tibi sit natus, & illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum:
Sic faciat socerum tæda te nata iugali,
Nec tardum iuueni det tibi nomen aui.

omnia tempore lenivi, Sua vero mala exasperari ipso quod diuturnitate fractos non sufficit ... ferendis

ELEGIA VI.

TEmpore ruricola patiens fit taurus aratri,
Prabet & incuruo colla premenda iugo.
Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compescitur ira leonum;
Nec feritas animo, qua fuit antè, manet.
Quaque sui iussis obtemperat Inda magistri
Bellua, seruitium tempore victa subit.
Tempus, ut extentis tumeat facit vua racemis,
Vixq; merum capiant grana, quod intus habent.
Tempus & in canas semen perducit aristas,
Et ne sint tristi poma sapore facit.
Hoc tenuat dentem terram findentis aratri,
Hoc rigidos silices, hoc adamanta terit.
Hoc etiam sauas paullatim mittigat iras,
Hoc minuit luctus, mœstaq; corda leuat.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas,
Praterquam curas attenuare meas.
Vt patria careo, bis frugibus area trita est:
Dissiluit nudo pressa bis vua pede.
Nec quasita tamen spatio patientia longo est,
Mensq; mali sensum nostrà recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt iuga sapè iouenci,
Et domitus frano sapè repugnat equus.
Tristior est etiam prasens arumna priore:
Vt sit enim sibi par, creuit, & aucta mora est.
Nec tam nota mihi, quam sunt, mala nostra fuerunt:
Sed magis hac, quo sunt cognitiora, grauant.
Est quoque non minimum vires afferre recentes,
Nec pracon sumptum temporis esse malis.

Fero-

Fortior in fulua nouus est luctator arena,
Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
Integer est melior nitidis gladiator in armis,
Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites nauis modo facta procellas:
Quamlibet exiguo soluitur imbre vetus.
Nos quoque quæ ferimus tulimus patientius antè
Quæ mala sunt longa multiplicata die.
Credite, deficio, nostroq; à corpore quantum
Auguror, accedunt tempora parua malis.
Nam neque sunt vires, nec qui color esse solebat:
Vix habeo tenuem quæ tegat ossa cutem.
Corpore sed mens est ægro magis ægra, malisq;
In circumspectu stat sine fine sui.
Vrbis abest facies, absunt mea cura sodales:
Et qua nulla mihi carior, uxor abest.
Vulgus adest Scythicum, braccataq; turba Getarum.
Sic ma'a, quæ video non videoq;, nocent.
Vna tamen spes est, qua me solatur in istis;
Hac fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VII.

accusat amicum quod ab eo litteras non acceperit.

Bis me sol adiit gelidam post frigore brumam,
Bisq; suum tacto pisce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera versus
Quamlibet in paucos officiosa fuit?
Cur tua cessauit pietas, scribentibus illis,
Exiguus nobis cum quibus vsus erat?
Cur quoties alicui dum charta vincula dempsi,
Illam speraui nomen habere tuum?
Dî faciant, vt sæpè tua sit epistola dextra
Scripta, sed ex multis reddita nulla mihi.

Quod precor esse liquet, credam prius ora Medusæ
Gorgonis anguineis cincta fuisse comis:
Esse canes vtero sub Virginis: esse Chimæram,
A truce quæ flammis separet angue leam:
Quadrupedesq; homines cum pectore pectora iunctos:
Tergeminumq; virum, tergeminumq; canem:
Sphingaq; & Harpyias, serpentipedesq; Gigantes:
Centimanumq; Gygen, semibouemq; virum.
Hæc ego cuncta prius, quam te carissime credam
Mutatum & curam deposuisse mei.
Innumeri montes inter me teq; viaq;,
Fluminaq; & campi, nec freta pauca iacent.
Mille potest causis, à te quæ littera sæpè
Missa sit, in nostras rara venire manus.
Mille tamen causas scribendo vince frequenter:
Excusem ne te semper amice mihi.

queritur se iam senem exulare

ELEGIA VIII.

IAm mea cygneas imitantur tempora plumas,
Inficit & nigras alba senecta comas:
Iam subeunt anni fragiles, & inertior ætas:
Iamq; parum firmo me mihi ferre graue est.
Nunc erat, vt posito deberem fine laborum
Viuere, me nullo sollicitante metu:
Quæque meæ semper placuerunt otia menti,
Carpere, & in studiis molliter esse meis:
Et paruam celebrare domum, veteresq; Penates,
Et quæ nunc domino rura paterna carent:
Inq; sinu dominæ, carisq; nepotibus, inq;
Securus patria consenuisse mea.
Hæc mea sic quondam peragi sperauerat ætas:

Hos

Hos ego sic annos ponere dignus eram.
Non ita dis visum: qui me terraq; mariq;
  Actum Sarmaticis exposuere locis.
In caua ducuntur quassa naualia puppes,
  Ne temerè in mediis dissoluantur aquis.
Ne cadat, & multas palmas inhonestet adeptas,
  Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles, vbi emeritis non est satis vtilis armis,
  Ponit ad antiquos quæ tulit arma, Lares.
Sic igitur tarda vires minuente senecta,
  Me quoque donari iam rude, tempus erat.
Tempus erat, nec me peregrinum ducere cælum,
  Nec siccam Getico fonte leuare sitim:
Sed modo, quos habui, vacuos secedere in hortos:
  Nunc hominum visu rursus & vrbe frui.
Sic animo quondam non diuinante futura
  Optabam placidè viuere posse senex.
Fata repugnarunt: quæ, cùm mihi tempora prima
  Mollia præbuerint, posteriora grauant.
Iamq; decem lustris omni sine labe peractis,
  Parte premor vitæ deteriore mea.
Nec procul à metis, quas penè tenere videbar,
  Curriculo grauis est facta ruina meo.
Ergo illum demens in me sæuire coëgi,
  Mitius immensus quo nihil orbis habet.
Ipsaq; delictis victa est clementia nostris:
  Nec tamen errori vita negata meo est.
Vita procul patria peragenda sub axe Boreo est,
  Qua maris Euxini terra sinistra iacet.
Hæc mihi si Delphos, Dodonaq; diceret ipsa;
  Esse videretur vanus vterque locus.
Nil adeò validum est, adamas licet alliget illud,

Vt maneat rapido firmius igne Iouis.
Nil ita sublime est, supraq; pericula tendit,
Non sit vt inferius suppositumq; deo.
Nam quamquã vitio pars est contracta malorum,
Plus tamen exitij numinis ira dedit.
At vos admoniti nostris quoque casibus este.
Æquantem superos emeruisse virum.

ELEGIA IX.

SI licet, & pateris, nomen facinusq; tacebo,
Et tua Lethais acta dabuntur aquis:
Nostraq; vincetur lacrymis clementia seris.
Fac modo te pateat pœnituisse tui:
Fac modo te damne, cupiasq; eradere vitæ
Tempora si possis, Tisiphona a tua.
Sin minus, & flagrant odio tua pectora nostro;
Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem;
Nostra suas istuc porriget ira manus.
Omnia, si nescis, Cæsar mihi iura reliquit,
Et sola est patria pœna carere mea.
Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo,
Sæpè Iouis telo quercus adusta viret.
Denique vindictæ si sit mihi nulla facultas;
Pierides vires & sua tela dabunt.
Vt Scythicis habitem longè summotus in oris,
Siccaq; sint oculis proxima signa meis;
Nostra per immensas ibunt præconia gentes,
Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit.
Ibit ad occasum, quidquid dicemus, ab ortu:
Testis & Hesperiæ vocis Eous erit.
Trans ego tellurem, trans altas audiar vndas,
Et gemitus vox est magna futura mei.

Nec

Nec tua te sontem tantummodo sæcula norint:
Perpetua crimen posteritatis eris.
Iam feror in pugnas & nondum cornua sumpsi.
Nec mihi sumendi causa sit vlla velim.
Circus adhuc cessat: spargit tamen acer arenam
Taurus, & infesto iam pede pulsat humum.
Hoc quoque quam volui, plus est, cane Musa recessus,
Dum licet huic nomen dissimulare suum.

ELEGIA X.

Ille ego, qui fueram tenerorum lusor amorum,
Quem legis, vt noris, accipe posteritas.
Sulmo mihi patria est gelidis vberrimus vndis,
Millia qui nouies distat ab vrbe decem.
Editus hinc ego sum: nec non, vt tempora noris,
Cùm cecidit fato consul vterque pari:
Si quid id est, vsque à proauis vetus ordinis heros,
Non modò fortunæ munere factus eques.
Nec stirps prima fui: genito sum fratre creatus,
Qui tribus ante quater mensibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus affuit idem:
Vna celebrata est per duo liba dies.
Hæc est armiferæ festis de quinque Mineruæ,
Quæ fieri pugna prima cruenta solet.
Protinus excolimur teneri, curaque parentis
Imus ad insignes vrbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab æuo;
Fortia verbosi natus ad arma fori.
At mihi iam puero cælestia sacra placebant,
Inque suum furtim Musa trahebat opus.
Sæpè pater dixit: Studium quid inutile tentas?
Mæonides nullas ipse reliquit opes.

Motus

Motus eram dictis: totoq; Helicone relicto,
Scribere conabar verba soluta modis,
Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,
Et quod tentabam scribere, versus erat.
Interea tacito passu labentibus annis,
Liberior fratri sumpta mihiq; toga est:
Induiturq; humeris cum lato purpura clauo:
Et studium nobis, quod fuit antè, manet.
Iamq; decem vitæ frater geminauerat annos,
Cùm perit: & cœpi parte carere mei.
Cœpimus & teneræ primos ætatis honores,
Deq; viris quondam pars tribus vna fui.
Curia restabat; claui mensura coacta est.
Maius erat nostris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
Sollicitæq; fugax ambitionis eram:
Et petere Aoniæ suadebant tuta sorores
Otia, iudicio semper amata meo.
Temporis illius colui fouiq; poëtas,
Quotq; aderant vates, rebar adesse deos.
Sæpè suas volucres legit mihi grandior æuo,
Quæq; nocet serpens, quæ iuuat herba, Macer.
Sæpè suos solitus recitare Propertius ignes;
Iure sodalitij qui mihi iunctus erat.
Ponticus Heroo, Battus quoque clarus Iambo.
Dulcia conuictus membra fuere mei.
Et tenuit nostras numerosus Horatius aures;
Dum ferit Ausonia Carmina culta lyra.
Virgilium vidi tantùm: nec auara Tibullo
Tempus amicitiæ fata dedere meæ.
Successor fuit hic tibi Galle; Propertius illi.
Quartus ab his serie temporis ipse fui.

Vtq; ego maiores, sic me coluere minores:
Notaq; non tardè facta Thaleia mea est.
Carmina cum primum populo iuuenilia legi;
Barba resecta mihi bísve semélve fuit.
Mouerat ingenium totam cantata per vrbem
Nomine non vero dicta Corinna mihi.
Multa quidem scripsi: sed quæ vitiosa putaui,
Emendaturis ignibus ipse dedi.
Tum quoque cùm fugerem, quædam placitura cre-
Iratus studio carminibusq; meis. (maui;
Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis,
Cor mihi, quodq; leuis causa moueret, erat.
Cùm tamen hoc essem, minimoq; accenderer igne,
Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
Penè mihi puero, nec digna, nec vtilis vxor
Est data: quæ tempus per breue nupta fuit.
Illi successit, quamuis sine crimine coniux,
Non tamen in nostro firma futura toro.
Vltima, quæ mecum seros permansit in annos,
Sustinuit coniux exsulis esse viri.
Filia me mea bis prima fœcunda iuuenta,
Sed non ex vno coniuge, fecit auum.
Et iam complerat genitor sua fata; nouémq;
Addiderat lustris altera lustra nouem:
Non aliter fleui quam me fleturus ademptum
Ille fuit, matri proxima busta tuli.
Felices ambo tempestiuéq; sepulti,
Ante diem pœna quòd periere mea.
Me quoque felicem, quod non viuentibus illis
Sum miser, & de me quod doluere nihil.
Si tamen exstinctis aliquid nisi nomina restant,
Et gracilis structos effugit vmbra rogos,

Fama parentalis si vos mea contigit vmbra,
Et sunt in Stygio crimina nostra foro;
Scite precor causam (nec vos mihi fallere fas est)
Errorem iussa non scelus esse fuga.
Manibus hoc satis est, ad vos studiosa reuertor
Pectora, quæ vitæ quæritis acta meæ.
Iam mihi canities, pulsis melioribus annis,
Venerat, antiquas miscueratq; comas:
Postq; meos ortus Pisea vinctus oliua
Abstulerat decies præmia victor eques:
Cum maris Euxini positos ad læua Tomitas
Quærere me læsi principis ira iubet.
Causa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
Indicio non est testificanda meo.
Quid referam comitumq; nefas famulosq; nocentes
Ipseq; multa tuli non meliora fuga.
Indignata malis mens est succumbere: sed
Præstitit inuictam viribus vsa suis:
Oblitusque mei ductæque per otia vitæ,
Insolita cepi temporis arma manu.
Totque tuli terra casus pelagoque; quot inter
Occultum stella conspicuumque polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto
Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hic ego, finitimis quamuis circumsonor armis,
Tristia quo possum carmine, fata leuo.
Quod quamuis nemo est, cuius referatur ad aures,
Sic tamen absumo decipioque diem.
Ergo quod viuo, durisque laboribus obsto,
Nec me sollicitæ tædia lucis habent;
Gratia Musa tibi, nam tu solatia præbes,
Tu curæ requies, tu medicina venis:

Tu

Tu dux & comes: tu nos abducis ab Istro,
In medióque mihi das Helicone locum.
Tu mihi, quod rarum est, viuo sublime dedisti
Nomen, ab exsequiis quod dare fama solet.
Nec, qui detrectat præsentia liuor iniquo
Vllum de nostris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cùm sæcula nostra poëtas,
Non fuit ingenio fama maligna meo.
Cúmq; ego præponam multos mihi, non minor illis
Dicor, & in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum præsagia veri;
Protinus vt moriar, non ero terra tuus.
Siue fauore tuli siue hanc ego carmine famam:
Iure tibi grates candide lector ago.

P. OVIDII NASONIS TRISTIVM

LIBER V.

ELEGIA I.

HVnc quoque de Getico, nostri studiose, libellum
Littore, præmissis quattuor adde meis.
Hic quoq; talis erit, qualis fortuna poëtæ.
Inuenies tanto carmine dulce nihil.

Fle-

Flebilis vt noster status est, ita flebile carmen;
Materia scripto conueniente sua.
Integer & latus, lata & iuuenilia lusi;
Illa tamen nunc me composuisse piget.
Vt cecidi, subiti perago praconia casus,
Sumq; argumenti conditor ipse mei.
Vtq; iacens ripa deflere Caystrius ales
Dicitur ore suam deficiente necem:
Sic ego Sarmaticas longe proiectus in oras,
Efficio tacitum ne mihi funus eat.
Delicias si quis lasciuaq; carmina quarit,
Pramoneo numquam scripta quod ista legat.
Aptior huic Gallus, blandiq; Propertius oris,
Et plures, quorum nomina magna vigent.
Atque vtinam numero nos non essemus in isto,
Hei mihi cur vmquam Musa locuta mea est!
Sed dedimus pœnas, Scythiciq; in finibus Istri
Ille pharetrati lusor amoris adest.
Quod superest, socios ad publica carmina flexi,
Et memores iussi nominis esse mei.
Si tamen ex vobis aliquis tam multa requiret
Vnde dolenda canam: multa dolenda tuli.
Non hac ingenio, non hac componimus arte.
Materia est propriis ingeinosa malis.
Et quota fortuna pars est in carmine nostra?
Felix qui patitur qua numerare potest.
Quot frutices silua, quot flauas Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet;
Tot mala pertulimus: quorum medicina quiesque
Nulla nisi in studio est, Pieridumque mora.
Quis tibi Naso modus lacrymosi carminis inquis.
Idem, fortuna qui modus huius erit.

Quod

Quod querar illa mihi pleno de fonte ministrat:
Nec mea sunt, fati verba sed ista mei.
At mihi si cara patriam cum coniuge reddas;
Sint vultus hilares; simq; quod ante fui.
Lenior inuicti si sit mihi Cæsaris ira,
Carmina lætitiæ iam tibi plena dabo.
Nec tamen vt lusit, rursus mea littera ludet:
Sit semel illa ioco luxuriata meo.
Quod probet ipse canam; pœna modo parte leuata
Barbariam, rigidos effugiámque Getas.
Interea nostri quid agant nisi triste libelli?
Tibia funeribus conuenit ista meis.
At poteras, inquis, melius mala ferre silendo,
Et tacitus casus dissimulare tuos.
Exigis vt nulli gemitus tormenta sequantur,
Acceptoq; graui vulnere flere vetas.
Ipse Perilleo Phalaris permisit in ære
Edere mugitus, & bouis ore queri.
Cùm Priami lacrymis offensus non sit Achilles;
Tun' fletus inhibes durior hoste meos?
Cùm faceret Niobon orbam Latonia proles:
Non tamen & siccas iussit habere genas.
Est aliquid fatale malum per verba leuare:
Hoc querulam Prognen Halcyonemq; facit.
Hoc erat in gelido quare Pæantius antro
Voce fatigaret Lemnia saxa sua.
Strangulat inclusus dolor, atque exæstuat intus:
Cogitur & vires multiplicare suas.
Da veniam potius: vel totos tolle libellos;
Si mihi quod prodest, hoc tibi lector obest.
Sed nec obesse potest vlli: nec scripta fuerunt
Nostra, nisi auctori perniciosa suo.

At

At mala sunt, fateor, quis te mala sumere cogit?
Aut quis deceptum ponere sumpta vetat?
Ipsa nec hæc mando, sed vt hic deducta legantur,
Non sunt illa suo barbariora loco.
Nec me Roma suis debet conferre poëtis,
Inter Sauromatas ingeniosus eram.
Denique nulla mihi captatur gloria, quæque
Ingenio stimulos subdere fama solet.
Nolumus assiduis animum tabescere curis:
Quæ tamen irrumpunt, quoq; vetantur, eunt.
Cur scribam docui: cur mittam quæritis istos?
Vobiscum cupio quolibet esse modo.

ELEGIA II.

ECquid vt è Ponto noua venit epistola, palles,
Et tibi sollicita soluitur illa manu?
Pone metum, valeo, corpúsque, quod ante laborum
Impatiens nobis inualidûmque fuit;
Sufficit, atque ipso vexatum induruit vsu.
An magis infirmo non vacat esse mihi?
Mens tamen ægra iacet, nec tempore robora sumpsit,
Affectúsque animi, qui fuit ante, manet.
Quæque mora spatioq; suo coitura putaui
Vulnera, non aliter quam modo facta, dolent.
Scilicet exiguis prodest annosa vetustas:
Grandibus accedunt tempore damna malis.
Penè decem totis aluit Pœantius annis
Pestiferum tumido vulnus ab angue datum:
Telephus æterna consumptus tabe perisset,
Si non quæ nocuit dextra tulisset opem.
Et mea, si facinus nullum commisimus, opto
Vulnera qui fecit facta leuare velit:

Con-

Contentusq́; mei iam tandem parte doloris,
Exiguum pleno de mare demat aqua.
Detrahat vt multum, multum restabit acerbi:
Parsq́; mea pœna totius instar erit.
Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
Quótve soporiferum grana papauer habet,
Silua feras quot alit, quot piscibus vnda natatur,
Quot tenerum pennis aëra pulsat auis;
Tot premor aduersis, quæ si comprendere coner,
Icariæ numerum dicere coner aquæ.
Vtq; via casus, vt amara pericula ponti,
Vt taceam strictas in mea fata manus;
Barbara me tellus, orbisq́; nouissima magni
Sustinet, & sæuo cinctus ab hoste locus.
Hinc ego traiicerer (nec enim mea culpa cruenta est)
Esset, quæ debet, si tibi cura mei.
Ille deus, bene quo Romana potentia nixa est,
Sæpè suo victor lenis in hoste fuit.
Quid dubitas, & tuta times? accede, rogaq;,
Cæsare nil ingens mitius orbis habet.
Me miserum! quid agam, si proxima quæque relinquunt,
Subtrahis & fracto tu quoque colla iugo?
Quò ferar? vnde petam lapsis solatia rebus?
Anchora iam nostram non tenet vlla ratem.
Viderit ipse sacram quamuis inuisus ad aram
Confugiam, nullas summouet ara manus.
Alloquar en absens absentia numina supplex:
Si fas est homini cum Ioue posse loqui.
Arbiter imperij, quo certum est sospite cunctos
Ausoniæ curam gentis habere deos,
O decus, ô patriæ per te florentis imago!

O vir non ipso, quem regis, orbe minor!
Sic habites terras, & te desideret æther,
Sic ad pacta tibi sidera tardus eas.
Parce precor: minimamq; tuo de fulmine partem
Deme, satis pœna, quod superabit, erit.
Ira quidem moderata tua est: vitamq; dedisti:
Nec mihi ius ciuis, nec mihi nomen abest.
Nec mea concessa est aliis fortuna: nec exsul
Edicti Verbis nominor ipse tui.
Omniaq; hæc timui, quoniam meruisse videbar:
Sed tua peccato lenior ira meo est.
Arua relegatum iussisti visere Ponti,
Et Scythicum profuga scindere puppe fretum.
Iussus ad Euxini deformia littora veni
Æquoris, hæc gelido terra sub axe iacet.
Nec me tam cruciat numquam sine frigore cælum,
Glebaq; canenti semper obusta gelu,
Nesciaq; est vocis quòd barbara lingua Latinæ,
Graiaq; quòd Getico victa loquela sono est;
Quam quod finitimo cinctus premor vndiq; Marte,
Vixq; breuis tutos murus ab hoste facit.
Pax tamen interdum est, pacis fiducia numquam.
Sic hic nunc patitur, nunc timet arma locus.
Hinc ego dum muter, vel me Zanclæa Charybdis
Deuoret, atque suis ad Styga mittat aquis:
Vel rapidæ flammis vrar patienter in Ætna:
Vel freta Leucadij mittar in alta dei,
Quod petimus pœna est (neque enim miser esse recuso)
Sed precor, vt possim tutius esse miser.

ELE-

ELEGIA III.

Illa dies hæc est, qua te celebrare poëtæ,
Si modò non fallunt tempora, Bacche solent:
Festaq; odoratis innectunt tempora sertis.
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
Inter quos memini, dum me mea fata sinebant,
Non inuisa tibi pars ego sæpè fui.
Quem nunc suppositum stellis Erimanthidos Vrsa
Iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius mollem vacuamq; laboribus egi
In studiis vitam Pieridumq; choro;
Nunc procul à patria Geticis circumsonor armis;
Multa prius pelago multaq; passus humo.
Siue mihi casus, siue hoc dedit ira deorum:
Nubila nascenti seu mihi Parca fuit.
Tu tamen è sacris hederæ cultoribus vnum
Numine debueras sustinuisse tuo.
An dominæ fati quidquid cecinere sorores,
Omne sub arbitrio desinit esse Dei?
Ipse quoque æthereas meritis inuectus es arces:
Quo non exiguo facta labore via est.
Nec patria est habitata tibi: sed ad vsque niuosum
Strymona venisti, Marticolamq; Geten,
Persidaq;, & lato spatiantem flumine Gangem,
Et quascumque bibit decolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito bis cecinere tibi.
Me quoque, si fas est exemplis ire deorum,
Ferrea sors vitæ difficilisq; premit:
Illo nec leuius cecidi quem magna locutum
Reppulit à Thebis Iuppiter igne suo.

Vt tamen audisti percussum fulmine vatem;
Admonitu matris condoluisse potes.
Et potes aspiciens circum tua sacra poëtas,
Nescio quis nostri dicere cultor abest.
Fer bone Liber opem: sic altera degrauet vlmum
Vitis, & incluso plena sit vua mero:
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnaua iuuentus
Adsit, & attonito non taceare sono.
Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi:
In pia nec pœna Pentheos vmbra vacet:
Sic micet æternum vicinaq; sidera vincat
Coniugis in cælo clara corona tua.
Huc ades, & casus releues pulcherrime nostros;
Vnum de numero me memor esse tuo.
Sunt dis inter se commercia, flectere tenta
Cæsareum numen numine Bacche tuo.
Vos quoque, consortes studij pia turba poëtæ;
Hac eadem sumpto quisque rogate mero.
Atque aliquis vestrûm, Nasonis nomine dicto,
Deponat lacrymis pocula mista suis:
Admonitùsque mei, cùm circumspexerit omnes,
Dicat: Vbi est nostri pars modo Naso chori?
Idq; ita si vestrum merui candore fauorem,
Nullaq; iudicio littera læsa meo est,
Si, veterum dignè veneror cùm scripta virorum,
Proxima non illis esse minora reor;
Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen;
Quod licet inter vos nomen habere meum.

ELEGIA IV.

Littore ab Euxino Nasonis epistola veni,
Lassaq; facta mari, lassaq; facta via.

Qui

Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, aspice Romam,
Heu quantò melior sors tua sorte mea est!
Flens quoque me scripsit: nec qua signabar, ad os est
Ante, sed ad madidas gemma relata genas.
Tristitiæ causam si quis cognoscere quærit;
Ostendi solem postulat ille sibi:
Nec frondem in siluis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat mirabitur Hectore rapto,
Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
Di facerent vtinam talis status esset in illo,
Vt non tristitiæ causa dolenda foret.
Fert tamen, vt debet, casus patienter amaros:
More nec indomiti fræna recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram;
Conscius in culpa non scelus esse sua:
Sæpè refert, sit quanta dei clementia: cuius
Se quoque in exemplis annumerare solet.
Nam quòd opes teneat patrias, quòd nomina ciuis,
Denique quòd viuat, munus habere dei.
Te tamen (ô si quid credis mihi) carius ille
Omnibus in toto pectore semper habet.
Teq; Menœtiaden, te qui comitatus Orestem,
Te vocat Ægiden, Euryalumq; suum.
Nec patriam magis ille suam desiderat, & quæ
Plurima cum patria sentit abesse sibi;
Quam vultus oculosq; tuos, ô dulcior illo
Melle, quod in ceris Attica ponit apis!
Sæpè etiam mœrens tempus reminiscitur illud,
Quod non præuentum morte fuisse dolet.
Cumq; alij fugerunt subitæ contagia cladis,
Nec vellent ista limen adire domus;

Vt tamen audisti percussum fulmine vatem;
Admonitu matris condoluisse potes.
Et potes aspiciens circum tua sacra poëtas,
Nescio quis nostri dicere cultor abest.
Fer bone Liber opem: sic altera degrauet vlmum
Vitis, & incluso plena sit vua mero:
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnaua iuuentus
Adsit, & attonito non taceare sono.
Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi:
In pia nec pœna Pentheos vmbra vacet:
Sic micet æternum vicinaq; sidera vincat
Coniugis in cælo clara corona tuæ.
Huc ades, & casus releues pulcherrime nostros;
Vnum de numero me memor esse tuo.
Sunt dis inter se commercia, flectere tenta
Cæsareum numen numine Bacche tuo.
Vos quoque, consortes studij pia turba poëtæ;
Hac eadem sumpto quisque rogate mero.
Atque aliquis vestrûm, Nasonis nomine dicto,
Deponat lacrymis pocula mista suis:
Admonitùsque mei, cùm circumspexerit omnes,
Dicat: Vbi est nostri pars modo Naso chori?
Idq; ita si vestrum merui candore fauorem,
Nullaq; iudicio littera læsa meo est,
Si, veterum dignè veneror cùm scripta virorum,
Proxima non illis esse minora reor:
Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen;
Quod licet inter vos nomen habere meum.

ELEGIA IV.

Littore ab Euxino Nasonis epistola veni,
Lassaq; facta mari, lassaq; facta via.

Qui

Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, aspice Romam,
Heu quantò melior sors tua sorte mea est!
Flens quoque me scripsit: nec qua signabar, ad os est
Ante, sed ad madidas gemma relata genas.
Tristitiæ causam si quis cognoscere quærit;
Ostendi solem postulat ille sibi:
Nec frondem in siluis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat mirabitur Hectore rapto,
Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
Di facerent vtinam talis status esset in illo,
Vt non tristitiæ causa dolenda foret.
Fert tamen, vt debet, casus patienter amaros:
More nec indomiti fræna recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram;
Conscius in culpa non scelus esse sua:
Sæpè refert, sit quanta dei clementia: cuius
Se quoque in exemplis annumerare solet.
Nam quòd opes teneat patrias, quòd nomina ciuis,
Denique quòd viuat, munus habere dei.
Te tamen (ô si quid credis mihi) carius ille
Omnibus in toto pectore semper habet.
Teq; Menœtiaden, te qui comitatus Orestem,
Te vocat Ægiden, Euryalumq; suum.
Nec patriam magis ille suam desiderat, & quæ
Plurima cum patria sentit abesse sibi;
Quam vultus oculosq; tuos, ô dulcior illo
Melle, quod in ceris Attica ponit apis!
Sæpè etiam mœrens tempus reminiscitur illud,
Quod non præuentum morte fuisse dolet.
Cumq; alij fugerunt subitæ contagia cladis,
Nec vellent ictæ limen adire domus;

Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem :
Si paucos aliquis trésue duósue vocat.
Quamuis attonitus, sensit tamen omnia:nec te
Se minus aduersis indoluisse suis.
Verba solet, uultumq; tuum, gemitusq; referre ;
Et te flente suos demaduisse sinus.
Quam sibi præstiteris qua consolatus amicum
Sis ope : solandus cùm simul ipse fores.
Pro quibus affirmat fore se memorémque piúmque ;
Siue diem videat, siue tegatur humo.
Per caput ipse suum solitus iurare tuumq;,
Quod scio non illi vilius esse suo:
Plena tot ac tantis referetur gratia factis :
Nec sinet ille tuos littus arare boues.
Fac modo constanter profugum tueare:quod ille,
Qui bene te nouit, non rogat : ipsa rogo.

ELEGIA V.

Annuus assuetum dominæ natalis honorem
Exigit, ite manus ad pia sacra meæ.
Sic quondam festum Laërtius egerat heros
Forsan in extremo coniugis orbe diem.
Lingua fauens adsit nostrorum oblita malorum:
Quæ puto dedidicit iam bona verba loqui :
Quæque semel toto vestis mihi sumitur anno,
Sumatur fatis discolor alba meis :
Araq; gramineo viridis de cespite fiat,
Et velet tepidos nexa corona focos.
Da mihi thura puer pingues facientia flammas,
Quodq; pio fusum stridat in igne merum.
Optime natalis, quamuis procul absumus, opto
Candidus huc venias, dissimilisq; meo.

Si

Si quod & instabat domina miserabile vulnus,
Sit perfuncta meis tempus in omne malis,
Quaq; graui nuper plus quam quassata procella est,
Quod superest, tutum per mare nauis eat.
Illa domo natáque sua, patriáque fruatur:
Erepta hac vni sit satis esse mihi.
Quatenus & non est in caro coniuge felix,
Pars vitæ tristi cetera nube vacet.
Viuat, ametq; virum; quoniam sic cogitur, absens:
Consumátque annos, sed diuturna, suos:
Adiicerem & nostros: sed ne contagia fati
Corrumpant timeo, quos agit ipsa, mei.
Nil homini certum est, fieri quis posse putaret,
Vt facerem in medijs hac ego sacra Getis?
Aspice vt aura tamen fumos è thure coortos
In partes Italas & loca dextra ferat.
Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis:
Consilium fugiunt cetera penè meum.
Consilio, commune sacrum cùm fiat in ara
Fratribus, alterna qui periere manu;
Ipsa sibi discors, tamquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra fauilla duas.
Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar,
Et me Battiades iudice falsus erat.
Omnia nunc credo: cùm tu non stultus ab Arcto
Terga vapor dederis, Ausoniamque petas.
Hac igitur lux est: quæ si non orta fuisset,
Nulla fuit misero festa videnda mihi.
Edidit hac mores illis heroibus æquos,
Queis erat Eurytion Icariúsque pater.
Nata pudicitia est, mores, probitasque, fidésque:
At non sunt ista gaudia nata die:

Sed labor, & cura, fortunáque moribus impar,
Iustaq; de viduo penè querela toro.
Scilicet aduersis probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore laudis habet.
Si nihil infesti durus vidisset Vlysses,
Penelope felix, sed sine laude, foret.
Victor Echionas si vir penetrasset in arces:
Forsitan Euadnen vix sua nosset humus.
Cum Pelia genita tot sint, cur nobilis vna est?
Nempe fuit misero nupta quòd vna viro.
Effice vt Iliacas tangat prior alter arenas;
Laodameia nihil, cur referatur, erit;
Et tua, quod malles, pietas ignota maneret,
Implerent venti si mea vela sui.
Di tamen, & Cæsar dis accessure, sed olim
Æquarint Pylios cùm tua fata dies;
Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed illi
Parcite quæ nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VI.

TV quoq; nostrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras,
Tu quoque suscepti curam dimittis amici;
Officiiq; pium tam citò ponis onus?
Sarcina sum fateor: quam si tu tempore nostro
Depositurus eras, non subeunda fuit.
Fluctibus in mediis nauem Palinure relinquis:
Ne fuge: néve tua sit minor arte fides.
Num quid Achilleos inter fera prælia fidi
Deseruit leuitas Automedontis equos?
Quem semel excepit numquam Podalirius ægro
Promissam medicæ non tulit artis opem.

Tur-

Turpius eiicitur, quàm non admittitur hospes:
Qua patuit dextra firma sit ara mea.
Nil nisi me solum primo tutatus es, at nunc
Me pariter serua, iudiciumque tuum:
Si modo non aliqua est in me noua culpa, tuamq;
Mutarunt subito crimina nostra fidem,
Spiritus hic, Scythica quē non benè ducimus aura,
Quod cupio, membris exeat antè meis,
Quàm tua delicto stringantur pectora nostro,
Et videar merito vilior esse tibi.
Non adeo toti fatis vrgemur iniquis,
Vt mea sit longis mens quoque mota malis.
Finge tamen motam quoties Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen verba proterua putas?
Nec procul à vero est, quod v. l pulsarit amicum,
Mansit in officiis non minus ille suis.
Hoc est cum miseris solum commune beatis,
Ambobus tribui quod solet obsequium.
Ceditur & cæcis, & quos prætexta verendos
Virgaque cum verbis imperiosa facit.
Si mihi non parcis, fortuna parcere debes,
Non habet in nobis vllius ira locum.
Elige nostrorum minimum de parte laborum;
Isto, quo quereris, grandius illud erit.
Quam multa madida celantur arundine fossa,
Florida quam multas Hybla tuetur apes.
Quam multa gracili terrena sub horrea ferre.
Limite formica grana reperta solent;
Tam me circumstat densorum turba malorū
Credo mihi vero est nostra querela minor.
His, qui contentus non est, in littus arenas,
In segetem spicas, in mare fundat aquas,

Intempestiuos igitur compesce tumores,
Vela neque in medio desere nostra mari.

ELEGIA VI.

QVam legis, ex illa tibi venit epistola terra,
Latus vbi æquoreis iungitur Ister aquis.
Si tibi contingit cum dulci vita salute,
Candida fortunæ pars manet vna meæ.
Scilicet, vt semper, quid agam carissime quæris,
Quamuis hoc vel me scire tacente potes.
Sum miser, hæc breuis est nostrorum summa malorum:
Quisquis & offenso Cæsare viuit, erit.
Turba Tomitanæ quæ sit regionis, & inter
Quos habitem mores, discere cura tibi est.
Mista sit hæc quamuis inter Græcósque Getásque,
A malè pacatis plus trahit ora Getis.
Sarmaticæ maior Geticæq; frequentia gentis
Per medias in equis itq; reditque vias.
In quibus est nemo, qui non coryton, & arcum,
Teláque vipereo lurida felle gerat.
Vox fera, trux vultus, verissima mortis imago:
Non coma, non vlla barba resecta manu.
Dextera non segnis stricto dare vulnera cultro:
Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
Viuit in his heu, non vestrorum oblitus amorum,
Hos videt, hos vates audit, amice, tuus.
Atque vtinam viuat, & non moriatur in illis;
Absit ab inuisis & tamen vmbra locis.
Carmina quod pleno saltari nostra theatro,
Versibus & plaudi scribis, amice meis:
Nil equidem feci (tu scis hoc ipse) theatris:
Musa nec in plausus ambitiosa mea est.

Non

Non tamen ingratum est quodcumq; obliuia nostri
Impedit, & profugi nomen in ora refert.
Quamuis interdum, quæ me læsisse recordor,
Carmina deuoueo, Pieridesque meas.
Cùm bene deuoui, nequeo tamen esse sine illis,
Vulneribúsque meis tela cruenta sequor.
Quæq; modo Euboïcis lacerata est fluctibus, audet
Graia Caphareâ currere puppis aqua.
Nec tamen, vt laudet vigilo, curámque futuri
Nominis, vtilius quod latuisset, ago.
Detineo studiis animum, fallóque labores;
Experior curis & dare verba meis.
Quid potius faciam desertis solus in oris,
Quámve malis aliam quærere coner opem?
Siue locum specto; locus est inamabilis, & quo
Esse nihil toto tristius orbe potest:
Siue homines, vix sunt homines hoc nomine digni,
Quámque lupi, sæuæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum,
Victáque pugnaci iura sub ense iacent.
Pellibus, & laxis arcent mala frigora braccis,
Oráque sunt longis horrida tecta comis.
In paucis exstant Græcæ vestigia linguæ:
Hæc quoque iàm Getico barbara facta sono.
Vnus in hoc non est populo, qui fortè Latinè
Quælibet è medio reddere verba queat.
Ipse ego Romanus vates (ignoscite Musæ)
Sarmatico cogor plurima more loqui.
Et pudet, & fateor; iam desuetudine longa
Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin sint & in hoc non pauca libello
Barbara, non hominis culpa, sed ista loci.

Ne tamen Ausoniæ perdam commercia linguæ,
Et fiat patrio vox mea muta sono.
Ipse loquor mecum, desuetáque verba retracto,
Et studij repeto signa sinistra mei.
Sic animum tempusq́ traho: meq; ipse reduco
A contemplatu semouéoque mali.
Carminibus quæro miserarum obliuia rerum;
Præmia si studio consequar ista, sat est.

expostulatoria ELEGIA VIII.

NOn adeo cecidi, quamuis abiectus, vt infra
Te quoq; sim: inferius quo nihil esse potest.
Quæ tibi res animos in me facit improbe; cúrve
Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem placidúmve iacenti
Nostra, quibus possunt illacrymare feræ?
Nec metuis dubio fortunæ stantis in orbe
Numen, & exosa verba superba deæ?
Exiget at dignas vltrix Rhamnusia pœnas,
In posito calcas quòd mea fata pede.
Vidi ego naufragiumq́; viros & in æquore mergi,
Et numquam dixi iustior vnda fuit.
lia qui quondam miseris alimenta negarat,
aNunc mendicato pascitur ille cibo.
passibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxq́; loco:
Sed modò læta manet, vultus modò sumit acerbos,
Et tantùm constans in leuitate sua est.
Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flammaque de stipula nostra breuisq́; fuit.
Néve tamen tota capias fera gaudia mente;
Non est placandi spes mihi nulla dei.

Vel

Vel quia peccaui citra scelus; vtq; pudore
Non caret, inuidia sic mea culpa caret;
Vel quia nil ingens ad finem solis ab ortu
Illo cui paret mitius orbis habet.
Scilicet vt per vim non est superabilis vlli,
Molle cor ad timidas sic habet ille preces.
Exemploq; deûm, quibus accessurus & ipse est,
Cùm pœna venia plura roganda petam.
Si numeres anno soles & nubila toto,
Inuenies nitidum sæpius isse diem.
Ergo, ne nimiùm nostra latere ruina;
Restitui quondam me quoque posse puta.
Posse puta fieri lenito principe, vultus
Vt videas media tristis in vrbe meos;
Vtq; ego te videam causa grauiore fugatum,
Hæc sunt à primis proxima vota meis.

ELEGIA IX.

O Tua si sineres in nostris nomina poni
Carminibus, positus quàm mihi sæpè fores?
Te canerem solum meriti memor, inq; libellis
Creuisset sine te pagina nulla meis.
Quid tibi deberem tota sciretur in vrbe:
Exsul in amissa si tamen vrbe legor.
Te præsens mitem nosset, te serior ætas:
Scripta vetustatem si modò nostra ferunt.
Nec tibi cessaret doctus bene dicere lector:
Hic te seruato vate maneret honor.
Cæsaris est primum munus, quod ducimus auras:
Gratia post magnos est tibi habenda deos.
Ille dedit vitam: tu, quam dedit ille, tueris:
Et facis accepto munere posse frui.

Cúmque perhorreret casus pars maxima nostros,
Pars etiam credi pertimuisse velit,
Naufragiumq; meum tumulo spectaret ab alto,
Nec dederit nanti per freta sæua manum;
Seminecem Stygia reuocasti solus ab vnda.
Hoc quoq; quod memores possumus esse, tuum est.
Di tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos:
Non potuit votum plenius esse meum.
Hæc meus argutis, si tu paterere, libellis
Poneret in multa luce videnda labor.
Nunc quoq; quamuis est iã iussa quiescere, quin te
Nominet inuitum, vix mea Musa tenet.
Vtq; canem pauida nactum vestigia cerua
Luctantem frustra copula dura tenet,
Vtq; fores nondum reserati carceris acer
Nunc pede, nunc ipsa fronte lacessit equus;
Sic mea lege data vincta atque inclusa Thaleia
Per titulum vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris lædaris amici;
Parebo iussis, parce timere, tuis.
At non parerem si non meminisse putares.
Hoc quod non prohibet vox tua, gratus ero.
Dumq; (quod ô breue sit!) lumen vitale videbo;
Seruiet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA X.

VT sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister,
Facta est Euxini dura ter vnda maris.
At mihi iam videor patria procul esse, tot annis,
Dardana quot Graio Troia sub hoste fuit.
Stare putes, adeò procedunt tempora tardè,
Et peragit lentis passibus annus iter.

Nec

Nec mihi solstitium quidquam de noctibus aufert,
Efficit angustos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura nouata est,
Cumq; meis curis omnia longa facit.
An peragunt solitos communia tempora motus,
Súntque magis vitæ tempora dura meæ?
Quem tenet Euxini mendax cognomine littus,
Et Scythici verè terra sinistra freti.
Innumeræ circa gentes fera bella minantur,
Quæ nisi de rapto viuere turpe putant.
Nil extra tutum est, tumulus defenditur ipse
Mœnibus exiguis, ingenioq; loci.
Cum minimè credas, vt auis, densissimus hostis
Aduolat, & prædam, vix bene visus, agit:
Sæpè intra muros clausis venientia portis
Per medias legimus noxia tela vias,
Est igitur rarus, qui iam colere audeat: isq;
Hac arat infelix, hac tenet arma manu:
Sub galea pastor iunctis pice cantat auenis,
Próque lupo pauidæ bella verentur oues.
Vix ope castelli defendimur: & tamen intus
Mista facit Graiis barbara turba metum,
Quippe simul nobis habitat discrimine nullo
Barbarus; & tecti plus quoque parte tenet,
Quos vt non timeas; possis odisse, videndo
Pellibus & longa corpora tecta coma.
Hos quoque qui geniti Graia creduntur ab vrbe,
Pro patrio cultu Persica bracca tegit.
Exercent illi socia commercia lingua.
Per gestum res est significanda mihi.
Barbarus hic ego sum; quia nón intelligor vlli,
Et rident stolidi verba Latina Getæ,

Meq;

Meq; palam de me tuto mala ſæpè loquuntur:
Forſitan obiiciunt exſiliumq; mihi.
Vtq; ſit in me aliquid ſi quid dicentibus illis
Abnuerim quoties, annuerimq; putant.
Adde, quod iniuſtum rigido ius dicitur enſe:
Dantur & in medio vulnera ſæpè foro.
O duram Lacheſin, quæ tam graue ſidus habenti
Fila dedit vitæ non breuiora meæ!
Quòd patriæ vultu, veſtroq; caremus amici,
Quòd ſic in Scythicis gentibus eſſe queror;
Vtraque pœna grauis, merui tamen vrbe carere;
Non merui tali forſitan eſſe loco.
Quid loquor ah demens? ipſam quoque perdere vitam
Cæſaris offenſo numine dignus eram.

ELEGIA XI.

QVod te neſcio quis per iurgia dixerit eſſe
Exſulis vxorem, littera queſta tua eſt.
Indolui: non tam mea quòd fortuna malè audit,
Qui iam conſueui fortiter eſſe miſer;
Quàm quòd cui minimè vellem ſum cauſa pudoris
Teq; reor noſtris erubuiſſe malis.
Perfer, & obdura, multo grauiora tuliſti,
Eripuit cùm me principis ira tibi.
Fallitur iſte tamen, quo iudice nominor exſul:
Mollior eſt culpam pœna ſecuta meam.
Maxima pœna mihi eſt, ipſum offendiſſe: priuſq;
Veniſſet mallem funeris hora mihi.
Quaſſa tamen noſtra eſt, nec merſa, nec obruta nauis:
Vtq; caret portu: ſic tamen exſtat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec ius mihi ciuis ademit,

Qui

Qui merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit vllum,
Nil nisi me patriis iussit abesse focis.
Vtq; aliis, quorum numerum comprendere non est,
Cæsareum numen, sic mihi mite fuit.
Ipse relegati non exsulis vtitur in me
Nomine, tuta suo iudice causa mea est.
Iure igitur laudes Cæsar pro parte virili
Carmina nostra tuas qualiacumque canunt:
Iure deos, vt adhuc cæli tibi limina claudant,
Teq; velint sine se comprecor esse deum.
Optat idem populus, sed vt in mare flumina vastum,
Sic solet exiguæ currere riuus aquæ.
At tu fortunam, cuius vocor exsul ab ore,
Nomine mendaci parce grauare meam.

ELEGIA XII.

SCribis, vt oblectem studio lacrymabile tempus,
Ne pereant turpi pectora nostra situ.
Difficile est, quod amice mones, quia carmina lætũ
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
Nostra per aduersas agitur fortuna procellas:
Sorte nec vlla mea tristior esse potest.
Exigis, vt Priamus natorum funere ludat,
Et Niobe festos ducat vt orba choros.
Luctibus, an studio videor debere teneri,
Solus in extremos iussus abire Getas?
Des licet inualido pectus mihi robore fultum,
Fama refert Anyti quale fuisse rei:
Fracta cadet tanta sapientia mole ruinæ,
Plus valet humanis viribus ira dei.
Ille senex dictus sapiens ab Apolline, nullum

Scri-

Scribere in hoc casu sustinuisset opus.
Vt veniant patriæ, veniant obliuia nostri,
Omnis & amissi sensus abesse queat:
At timor officio fungi vetat ipse quieto:
Cinctus ab innumero me teriet hoste locus.
Adde, quod ingenium longa rubigine læsum
Torpet: & est multo, quam fuit antè, minus.
Fertilis, assiduo si non renouetur aratro,
Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager.
Tempore qui longo steterit, malè curret, & inter
Carceribus missos vltimus ibit equus.
Vertitur in teneram cariem, rimisq; dehiscit,
Si qua diu solitis cymba vacauit aquis.
Me quoque despero, fuerim cùm paruus & antè,
Illi, qui fueram, posse redire parem.
Contulit ingenium patientia longa, malorum,
Et pars antiqui magna vigoris abest.
Sæpè tamē nobis, vt nunc quoque sumpta tabella est,
Inq; suos volui cogere verba pedes:
Carmina scripta mihi sūt nulla, aut qualia cernis,
Digna sui domini tempore, digna loco.
Denique non paruas animo dat gloria vires,
Et fœcunda facit pectora laudis amor.
Nominis & famæ quondam fulgore trahebar,
Dum tulit antennas aura secunda meas.
Non adeo est bene nunc, vt sit mihi gloria curæ:
Si liceat, nulli cognitus esse velim.
An quia cesserunt primo bene carmina suades
Scribere, successus vt sequar ipse meos?
Pace nouem vestra liceat dixisse sorores;
Vos estis nostræ maxima causa fugæ.
Vtq; dedit iustas tauri fabricator aheni,

Sic

Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
Nil mihi debebat cum versibus amplius esse,
Sed fugerem merito naufragus omne fretum.
At puto si demens studium fatale retentem,
Hic mihi præbebit carminis arma locus.
Non liber hic vllus, non qui mihi commodet aurem,
Verbaq; significent quid mea norit, adest.
Omnia barbaria loca sunt, vocisq; ferina:
Omnia sunt Getici plena timore soni.
Ipse mihi videor iam dedidicisse Latinè,
Nam didici Geticè Sarmaticeq; loqui.
Nec tamen, vt verum fatear tibi, nostra teneri
A componendo carmine Musa potest.
Scribimus, & scriptos absumimus igne libellos.
Exitus est studij parua fauilla mei.
Nec possum, & cupio non vllos ducere versus:
Ponitur idcirco noster in igne labor.
Nec, nisi pars casu flammis erepta dolóve,
Ad vos ingenij peruenit vlla mei.
Sic vtinam, quæ nil metuentem tale magistrum
Perdidit, in cineres ars mea versa foret.

ELEGIA XIII.

Hanc tuus è Getico mittit tibi Naso salutem:
Mittere si quisquam quo caret ipse potest.
Æger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi ne qua vacet:
Perq; dies multos lateris cruciatibus vror,
Sed quod non modico frigore læsit hyems.
Si tamen ipse vales, aliqua nos parte valemus:
Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cumq;

Per

Per numeros omnes hoc tueare caput;
Quod tua me raro solatur epistola peccas:
Remq; piam praestas, & mihi verba negat.
Hoc precor emenda: quod si correxeris vnum,
Nullus in egregio corpore nauus erit.
Pluribus accusem, fieri nisi posset, vt ad me
Littera non veniat, missa sit illa tamen.
Dii faciant, vt sit temeraria nostra querela,
Teq; putem falso non meminisse mei.
Quod precor, esse liquet, neque enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
Cana prius gelido desint absynthia ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo:
Immemorem quam te quisquam conuincat amici,
Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen, vt possis falsa quoque pellere culpa
Crimina; quod non es, ne videare, caue:
Vtq; solebamus consumere longa loquendi
Tempora, sermoni deficiente die:
Sic ferat ac referat tacitas nunc littera voces,
Et peragant linguae charta manusq; vices:
Quod fore ne nimium videar diffidere, sitq;
Versibus hoc paucis admonuisse satis;
Accipe, quo semper finitur epistola verbo,
Atque meis distent vt tua fata. Vale.

ELEGIA XIV.

QVanta tibi dederim nostris monumēta libellis,
O mihi me coniux carior, ipsa vides.
Detrahat auctori multum fortuna licebit;
Tu tamen ingenio clara ferere meo.

Dum-

Dumq; legar, pariter mecum tua fama legetur:
Nec potes in mœstos omnis abire rogos:
Cumq; viri casu possis miseranda videri;
Inuenies aliquas quæ quod es, esse velint:
Quæ te nostrorum cum sis in parte malorum,
Felicem dicant, inuideantq; tibi.
Non ego diuitias dando tibi plura dedissem,
Nil feret ad manes diuitis vmbra suos.
Perpetui fructum donaui nominis: idq;
Quo dare nil potui munere maius, habes.
Adde, quod & rerum sola es tutela mearum,
Ad te non parui venit honoris onus.
Quod numquam vox est de te mea muta, tuiq;
Iudiciis debes esse superba viri.
Quæ ne quis possit temeraria dicere, persta;
Et pariter serua, meq; piamq; fidem.
Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mãsit,
Et tantum probitas irreprehensa fuit.
Par ea de nostra non est tibi facta ruina.
Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
Esse bonã facile est, vbi quod vetat esse, remotũ est,
Et nihil officio nupta, quod obstet, habet:
Cum deus intonuit, non se subducere nimbo,
Id demum est pietas, id socialis amor.
Rara quidem virtus, quam non fortuna gubernat,
Quæ maneat stabili, cum fugit illa, pede:
Si tamen est, pretium cui virtus ipsa petitum,
Inq; parum lætis ardua rebus adest;
Vt tempus numeres, per sæcula nulla tacetur,
Et loca mirantur, qua patet orbis iter.
Aspicis, vt longo teneat laudabilis æuo
Nomen inextinctum Penelopeia fides?

Cernis vt Admeti cantetur & Hectoris vxor,
Ausaq; in accensos Iphias ire rogos?
Vt viuat fama coniux Phylaceïa, cuius
Iliacam celeri vir pede pressit humum?
At nece nil opus est pro me, sed amore, fideq;.
Non ex difficili fama petenda tibi est.
Nec te crediderit, quia non facis, ista moneri.
Vela damus, quamuis remige nauis eat.
Qui monet, vt facias quod iam facis; ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

P. OVIDII NASONIS DE PONTO

LIBER PRIMVS.

ELEGIA I.

Ad Brutum.

NAso Tomitana iam non nouus incola terra,
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.
Si vacat, hospitio peregrinos Brute libellos
Excipe, dumq; aliquo, quolibet abde loco.
Publica non audent inter monumenta venire,
Ne suus hoc illis clauserit auctor iter.

Ah

Ah quoties dixi, Certè nil turpe docetis.
Ite, patet castis versibus ille locus.
Nec tamen accedunt, sed vt aspicis ipse, latere
Sub Lare priuato tutius esse putant.
Quæris, vbi hos possis nullo componere læso:
Qua steterant Artis, pars vacat illa tibi.
Quid veniat nouitate roges fortasse sub ipsa,
Accipe, quodcumq; est, dummodo non sit amor.
Inuenies, quamuis non sit miserabilis index,
Non minus hoc illo triste, quod ante dedi.
Rebus idem, titulo differt: & epistola cui sit
Non occultato nomine missa docet.
Nec vos hoc vultis, sed non prohibere potestis:
Musaq; ad inuitos officiosa venit.
Quidquid id est, adiunge meis: nil impedit ortos
Exule, seruatis legibus, vrbe frui.
Quod metuas non est. Antoni scripta leguntur:
Doctus & in promptu carmina Brutus habet.
Nec me nominibus furiosus confero tantis.
Sæua deos contra non tamen arma tuli.
Denique Cæsareo, quod non desiderat ipse,
Non caret è nostris vllus honore liber.
Si dubitas de me; laudes admitte deorum,
Et carmen dempto nomine sume meum.
Adiuuat in bello pacatæ ramus oliuæ;
Proderit auctorem pacis habere nihil?
Cum foret Æneæ ceruix subiecta parenti,
Dicitur ipsa viro flamma dedisse viam.
Fert liber Æneaden, & non iter omne patebit?
At patriæ pater hic, ipsius ille fuit.
Et quis ita est audax, vt limine cogat abire
Iactantem Pharia tinnula sistra manu?

Ante Deûm matrem cornu tibicen adunco
Cùm canit, exigua quis stipis æra neget?
Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ;
Vnde tamen viuat, vaticinator habet.
Ipsa mouent animos superorum numina nostros,
Turpe nec est tali credulitate capi
En ego pro sistro Phrygiiq; foramine buxi,
Gentis Iuleæ nomina sancta fero.
Vaticinor moneoq;, locum date sacra ferenti:
Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.
Nec quia vel merui, vel sensi principis iram;
A nobis ipsum nolle putate coli.
Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem
Isidis, Isiacos ante sedere focos.
Alter ob huic similem priuatus lumine culpam,
Clamabat media se meruisse via.
Talia cælestes fieri præconia gaudent,
Vt sua quid valeant numina, teste probent.
Sæpè leuant pœnas, ereptaq;, lumina reddunt,
Cum bene peccati pœnituisse vident.
Pœnitet ô (si quid miserorum creditur vlli)
Pœnitet, & facto torqueor ipse meo.
Cumq; sit exilium, magis est mihi culpa doleri:
Estq; pati pœnam, quam meruisse, minus.
Vt mihi dî faueant, quibus est manifestior ipse;
Pœna potest demi, culpa perennis erit.
Mors faciet certè, ne sim cùm venerit, exsul:
Ne non peccarim mors quoque non faciet.
Non igitur mirum est, si mens mea tabida facta,
De niue manantis more liquescit aquæ.
Estur vt occulta vitiata teredine nauis,
Æquoreos scopulos, vt cauat vnda salis,

Rodi-

Roditur vt scabra positum rubigine ferrum,
Conditus vt tinea carpitur ore liber :
Sic mea perpetuos curarum pectora morsus,
Fine quibus nullo conficiantur habent.
Nec prius hi mentem stimuli, quam vita relinquent :
Quique dolet citius, quam dolor ipse, cadet.
Hoc mihi si superi, quorum sumus omnia, credent;
Forsitan exigua dignus habebor ope.
Inq; locum Scythico vacuum mutabor ab arcu.
Plus isto duri, si precor, oris ero.

ELEGIA II.

Ad Maximum.

MAxime, qui tanti mensuram nominis imples,
Et geminas animi nobilitate genus,
Qui nasci vt posses, quamuis cecidere trecenti,
Non omnes Fabios abstulit vna dies ;
Forsitan hac à quo mittatur epistola quaras,
Quisque loquar tecum, certior esse velis.
Heu mihi, quid faciam! vereor, ne nomine lecto,
Durus, & auersa cetera mente legas.
Viderit hac si quis; tibi me scripsisse fateri
Audebo, & propriis ingemuisse malis.
Viderit; audebo tibi me scripsisse fateri,
Atque modum culpa notificare mea.
Qui, cum me dignum pœna grauiore fuisse
Confitear, possum vix grauiora pati.
Hostibus in mediis interq; pericula versor:
Tamquam cum patria pax sit adempta mihi.
Qui mortis sauo geminent vt vulnere causas,
Omnia vipereo spicula felle linunt.

His eques instructus perterrita mœnia lustrat;
More lupi clausas circumeuntis oues.
At semel intentus neruo leuis arcus equino,
Vincula semper habens irresoluta manet.
Tecta rigent fixis veluti vallata sagittis,
Portaq; vix firma summouet arma sera.
Adde loci faciem, nec fronde nec arbore tecti,
Et quod iners hyemi continuatur hyems.
Hic me pugnantem cum frigore, cumq; sagittis,
Cumq; meo fato, quarta fatigat hyems:
Fine carent lacrymæ, nisi cum stupor obstitit illis,
Et similis morti pectora torpor habet.
Felicem Nioben, quamuis tot funera vidit,
Quæ posuit sensum saxea facta malis!
Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velauit populus ora nouo.
Ille ego sum, lignum qui non admittor in vllum;
Ille ego sum, frustra qui lapis esse velim.
Ipsa Medusa oculis veniat licet obuia nostris,
Amittet vires ipsa Medusa suas.
Viuimus, vt numquam sensu careamus amaro,
Et grauior longa sit mea pœna mora.
Sic inconsumptum Tityi semperq; renascens,
Non perit, vt possit sæpe perire, iecur.
At puto, cùm requies medicinaq; publica curæ,
Somnus adest, solitis nox venit orba malis.
Somnia me terrent veros imitantia casus,
Et vigilant sensus in mea damna mei.
Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas,
Aut dare captiuas in fera vincla manus.
Aut vbi decipior melioris imagine somni,
Adspicio patriæ tecta relicta meæ.

Et

Et modo vobiſcum, quos ſum veneratus, amici,
Et modo cum chara coniuge multa loquor.
Sic, vbi percepta eſt breuis & non vera voluptas,
Peior ab admonitu fit ſtatus ille boni.
Siue dies igitur caput hoc miſerabile cernit,
Siue pruinoſæ noctis aguntur equi;
Sic mea perpetuis liqueſiunt pectora curis,
Ignibus admotis vt noua cera liquet.
Sæpè precor mortem, mortem quoque deprecor idem,
Ne mea Sarmaticum contegat oſſa ſolum.
Cùm ſubit, Auguſti quæ ſit clementia; credo
Mollia naufragiis littora poſſe dari.
Cùm video quam ſint mea fata tenacia, frangor,
Speſq; leuis magno victa timore cadit.
Nec tamen vlterius quidquam ſperóve precórve,
Quam male mutato poſſe carere loco:
Aut hoc, aut nihil eſt, pro me tentare modeſtè
Gratia quod ſaluo veſtra pudore queat.

ELEGIA III.

Ad Maximum.

SVſcipe Romanæ facundia Maxime linguæ
Difficilis cauſæ mite patrocinium.
Eſt mala (confiteor) ſed te bona fiet agente.
Lenia pro miſera fac modo verba fuga.
Neſcit enim Cæſar, quamuis Deus omnia norit,
Vltimus hic qua ſit conditione locus.
Magna tenent illud numen molimina rerum:
Hæc eſt cæleſti pectore cura minor.
Non vacat, in qua ſint poſiti regione Tomitæ
Quærere; finitimo vix loca nota Getæ,

Aut quid Sauromatæ faciant, quid Iazyges acres,
Cultaq; Orestea Taurica terra Dea.
Quaqua aliæ gentes, vbi frigore constitit Ister,
Dura meant celeri terga per amnis equo:
Maxima pars hominum nec te pulcherrima curat
Roma, nec Ausonij militis arma timet.
Dant illis animos arcus, plenaq; pharetra;
Quamlibet & longis cursibus aptus equus:
Quodque sitim didicere diu tolerare famemq;,
Quodque sequens nullas hostis habebit aquas.
Ira viri mitis non me misisset in istam,
Si satis hæc illi nota fuisset humus.
Nec me, nec quemquam Romanum gaudet ab hoste,
Meq; minus vitam, cui dedit ipse, capi.
Noluit, vt poterat, minimo me perdere nutu.
Nil opus est vllis in mea fata Getis.
Sed neque, cur morerer, quidquam mihi comperit actum:
Nec minus infestus, quam fuit, esse potest.
Tunc quoque nil fecit, nisi quod facere ipse coëgi.
Pene etiam merito parcior ira meo est.
Dî faciant igitur, quorum iustissimus ipse est;
Alma nihil maius Cæsare terra ferat.
Vtq; diu sub eo sic sit sub Cæsare terra,
Perq; manus huius tradita gentis eat.
At tu tam placido, quam nos quoq; sensimus illum,
Iudice, pro lacrymis ora resolue meis.
Non petis vt bene sit, sed vti male tutius, vtq;
Exsilium sæuo distet ab hoste meum:
Quamq; dedere mihi præsentia numina vitam,
Non adimat stricto squallidus ense Getes.

Deni-

Denique si moriar: subeam pacatius aruum
Ossa nec à Scythica nostra premantur humo.
Nec male compositos, vt scilicet exsule dignum est,
Bistonij cineres vngula pulset equi.
Et ne, si superest aliquis post funera sensus,
Terreat vt manes Sarmatis vmbra meos.
Caesaris haec animum poterant audita mouere,
Maxime; mouissent si tamen ante tuum.
Vox precor augustas pro me tua molliat aures,
Auxilio trepidis quae solet esse reis.
Assuetaq; tibi doctae dulcedine linguae,
Aequandi superis pectora flecte viri.
Non tibi Theromeden, crudusq; rogabitur Atreus,
Quique suis homines pabula fecit equis:
Sed piger ad poenas princeps, ad praemia velox,
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox.
Qui vincit semper, victis vt parcere possit,
Clausit & aeterna ciuica bella sera.
Multa metu poenae, poena, qui pauca coërcet,
Et iacit inuita fulmina rara manu.
Ergo tam placidas orator missus ad aures,
Vt propior patriae sit fuga nostra, roga.
Ille ego sum, qui te colui; quem festa solebat
Inter conuiuas mensa videre tuos
Ille ego, qui duxi vestros Hymenaeon ad ignes,
Et cecini fausto carmina digna thoro.
Cuius te solitum memini laudare libellos,
Exceptis, domino qui nocuere suo.
Cui tua nonnumquam miranti scripta legebas,
Ille ego, de vestra cui data nupta domo est.
Hanc probat, & primo dilectam semper ab aeuo
Est inter comites Martia censa suas.

Inq; suis habuit matertera Cæsaris ante:
Quarum iudicio, siqua probata, proba est.
Ipsa sua melior fama, laudantibus istis,
Claudia diuina non eguisset ope.
Nos quoque præteritos sine labe peregimus annos,
Proxima pars vitæ transilienda mea est.
Sed de me vt sileam, coniux mea sarcina vestra est.
Non potes hanc salua dissimulare fide.
Confugit hæc ad vos, vestrasq; amplectitur aras,
(Iure venit cultos ad sibi quisque Deos)
Flensq; rogat, precibus lenito Cæsare vestris,
Busta sui fiant vt propiora viri.

ELEGIA IV.
Ad Rufinum.

HAnc tibi Naso tuus mittit Rufine salutem,
Qui miser est, vlli si suus esse potest.
Reddita confusa nuper solatia menti.
Auxilium nostris spemq; tulere malis.
Vtq; Machoniis Pæantius artibus heros,
Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mente iacens & acerbo saucius ictu,
Admonitu cœpi fortior esse tuo.
Et iam deficiens, sic ad tua verba reuixi,
Vt solet infuso vena redire mero.
Nec tamen exhibuit tantas facundia vires,
Vt mea sint dictis pectora sana tuis.
Vt multum demas nostro de pectore curæ,
Non minus exhausto, quod superabit, erit.
Tempore ducetur longo fortasse cicatrix:
Horrent admotas vulnera cruda manus.

Non

Non est in medico semper, releuetur vt æger.
Interdum docta plus valet arte malum.
Cernis, vt è molli sanguis pulmone remissus,
Ad Stygias certo limite ducat aquas?
Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas;
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.
Cura quoque interdum nulla medicabilis arte:
Aut si sit, longa est attenuanda mora.
Cum bene firmarunt animum præcepta iacentem,
Sumptaq; sunt nobis pectoris arma tui;
Rursus amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt scripta, retexit opus.
Siue pium vis hoc, seu vis muliebre vocari;
Confiteor, misero molle cor esse mihi.
Non dubia est Ithaci prudentia: sed tamen optat
Fumum de patriis posse videre focis.
Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma, Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.
Cum bene sunt clausa cauea Pandione nata;
Nititur in siluas quæque redire suas.
Assuetos tauri saltus, assueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.
Tu tamen exsilij morsus à pectore nostro
Fomentis speras cedere posse tuis.
Effice, vos ipsi ne tam mihi sitis amandi,
Talibus vt leuius sit caruisse malum.
At puto qua fueram genitus tellure carenti,
In tamen humano contigit esse loco.

Orbis in extremi iaceo desertus arenis,
Fert vbi perpetuas obruta terra niues.
Non ager hic pomum, non dulces educat vuas,
Non salices ripa, robora monte virent:
Néve fretum laudes terra magis; æquora semper
Ventorum rabie, sólibus orba, tument.
Quocumque aspicias, campi cultore carentes,
Vastaq; quæ nemo vindicet, arua iacent.
Hostis adest dextra læuaq; à parte timendus,
Vicinoq; metu terret vtrumque latus.
Altera Bistonias pars est sensura sarissas,
Altera Sarmatica spicula missa manu.
I nunc, & veterum nobis exempla virorum,
Qui forti casum mente tulere, refer:
Et graue magnanimi robur mirare Rutili,
Non vsi reditus conditione dati.
Smyrna virũ tenuit, non Pontus, & hostica tellus;
Smyrna minus nullo pene petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus:
Legit enim sedes Attica terra tuas.
Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
Argolica primam sensit in vrbe fugam.
Pulsus Aristides patria, Lacedæmona fugit,
Inter quas dubium, quæ prior esset, erat.
Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
Thessalicamq; adiit hospes Achillis humum.
Exsul ab Æmonia Pirenida cessit ad vndam,
Quo duce trabs Colcha sacra cucurrit aqua.
Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
Poneret vt muros in meliore loco.
Venit ad Adrastum Tydeus, Calydone fugatus,
Et Teucrum Veneri grata recepit humus.

Quid

Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
Exsulibus tellus vltima Tybur erat?
Persequar vt cunctos, nulli datus omnibus æuis
Tam procul à patria est, horridiórve locus.
Quo magis ignoscat sapientia vestra dolenti,
Quæ facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen infitior, si possent nostra coire
Vulnera, præceptis posse coire tuis.
Sed vereor ne me frustra sanare labores,
Nec iuuet admota perditus æger ope.
Nec loquor hæc, quia sit maior prudentia nobis,
Sed sum quam medico notior ipse mihi.
Vt tamen hoc ita sit, munus tua grande voluntas
Ad me peruenit, consuluíq; boni.

ELEGIA V.

Ad vxorem.

IAm mihi deterior canis aspergitur ætas,
Iamq; meos vultus ruga senilis arat.
Iam vigor, & quasso languent in corpore vires,
Nec iuueni lusus, qui placuere, iuuant:
Nec me, si subito videas, agnoscere possis:
Ætatis facta est tanta ruina meæ.
Confiteor facere hoc annos: sed & altera causa est,
Anxietas animi, continuusq; labor.
Nam mea per longos si quis mala digerat annos,
Crede mihi, Pytio Nestore maior ero.
Cernis vt in duris (& quid boue firmius?) aruis
Fortia taurorum corpora frangat opus?
Quæ numquam vacuo solita est cessare nouali,
Fructibus assiduis lassa senescit humus,

Orbis in extremi iaceo desertus arenis,
Fert vbi perpetuas obruta terra niues.
Non ager hîc pomum, non dulces educat vuas,
Non salices ripa, robora monte virent:
Néve fretum laudes terra magis; æquora semper
Ventorum rabie, sólibus orba, tument.
Quocumque aspicias, campi cultore carentes,
Vastaq; quæ nemo vindicet, arua iacent.
Hostis adest dextra læuaq; à parte timendus,
Vicinoq; metu terret vtrumque latus.
Altera Bistonias pars est sensura sarissas,
Altera Sarmatica spicula missa manu.
I nunc, & veterum nobis exempla virorum,
Qui forti casum mente tulere, refer:
Et graue magnanimi robur mirare Rutili,
Non vsi reditus conditione dati.
Smyrna virū tenuit, non Pontus, & hostica tellus;
Smyrna minus nullo pene petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus:
Legit enim sedes Attica terra tuas.
Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
Argolica primam sensit in vrbe fugam.
Pulsus Aristides patria, Lacedæmona fugit.
Inter quas dubium, quæ prior esset, erat.
Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
Thessalicamq; adiit hospes Achillis humum.
Exsul ab Æmonia Pirenida cessit ad vndam,
Quo duce trabs Colcha sacra cucurrit aqua.
Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
Poneret vt muros in meliore loco.
Venit ad Adrastum Tydeus, Calydone fugatus,
Et Teucrum Veneri grata recepit humus.

Quid

Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
Exsulibus tellus vltima Tybur erat?
Persequar vt cunctos, nulli datus omnibus æuis
Tam procul à patria est, horridiórve locus.
Quo magis ignoscat sapientia vestra dolenti,
Quæ facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen infitior, si possent nostra coire
Vulnera, præceptis posse coire tuis.
Sed vereor ne me frustra sanare labores,
Nec iuuer admota perditus æger ope.
Nec loquor hæc, quia sit maior prudentia nobis,
Sed sum quam medico notior ipse mihis.
Vt tamen hoc ita sit, munus tua grande voluntas
Ad me peruenit, consuluiq́ boni.

ELEGIA V.

Ad vxorem.

Iam mihi deterior canis aspergitur ætas,
Iamq́ meos vultus ruga senilis arat.
Iam vigor, & quasso languent in corpore vires,
Nec iuueni lusus, qui placuere, iuuant.
Nec me, si subito videas, agnoscere possis:
Ætatis facta est tanta ruina meæ.
Confiteor facere hoc annos: sed & altera causa est,
Anxietas animi, continuusq́ labor.
Nam mea per longos si quis mala digerat annos,
Crede mihi, Pylio Nestore maior ero.
Cernis vt in duris (& quid boue firmius?) aruis
Fortia taurorum corpora frangat opus?
Quæ numquam vacuo solita est cessare nouali,
Fructibus assiduis lassa senescit humus.

Occidet, ad Circi si quis certamina semper,
Non intermissis cursibus, ibit equus.
Firma sit illa licet, soluetur in æquore nauis,
Quæ numquam liquidis sicca carebit aquis.
Me quoque debilitat series immensa laborum,
Ante meum tempus cogit & esse senem.
Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis:
Immodicus contrà carpit vtrumque labor.
Aspice in has partes quia venerit Æsone natus,
Quam laudem à sera posteritate ferat.
At labor illius nostro leuiorq; minorq;,
Si modo non verum nomina magna premunt.
Ille est in Pontum Pelia mittente profectus,
Qui vix Thessaliæ fine timendus erat.
Cæsaris ira mihi nocuit: quem solis ab ortu,
Solis ad occásus vtraque terra tremit.
Iunctior Æmonia est Ponto, quàm Roma sit Istro,
Et breuius quam nos ille peregit iter.
Ille habuit comites primos telluris Achiuæ:
At nostram cuncti deseruere fugam.
Nos fragili ligno vastum sulcauimus æquor:
Quæ tulit Æsoniden firma carina fuit.
Nec mihi Tiphys erat rector, nec Amyntore natus,
Quas fugerem docuit, quas sequererq; vias.
Illum tutata est cum Pallade regia Iuno:
Defendêre meum numina nulla caput:
Illum furtiuæ iuuere Cupidinis artes,
Quas à me vellem non didicisset amans.
Ille domum redit: nos his moriemur in aruis,
Perstiterit læsi si grauis ira Dei
Durius est igitur nostrum, fidissima coniux,
Illo quod subiit Æsone natus, onus.

Te

Te quoque, quam iuuenem discedens vrbe reliqui,
Credibile est nostris insenuisse malis.
O ego, di faciant, talem te cernere possim,
Charaq; mutatis oscula ferre comis.
Amplectiq; meis corpus non pingue lacertis,
Et gracile hoc fecit dicere cura mei:
Et narrare meos flenti flens ipse labores,
Sperato numquam colloquioq; frui.
Thuráque Cæsaribus cum coniuge Cæsare digna,
Dis veris memori debita ferre manu.
Memnonis hanc vtinam lenito Cæsare mater,
Quamprimum roseo prouocet ore diem.

ELEGIA VI.

Ad Maximum.

ILle tuos quondam non vltimus inter amicos
Vt sua verba legas, Maxime, Naso rogat:
In quibus ingenium desiste requirere nostrum,
Nescius exsilij ne videare mei.
Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus,
Vt capiant vitium, ni moueantur, aquæ?
Sic mihi si quis erat dicendi carminis vsus,
Deficit, estq; minor factus inerte situ.
Hæc quoque quæ legitis, si quid mihi, Maxime, credis,
Scribimus inuita vixq; mouente manu.
Non libet in tales animum contendere curas,
Nec venit in duros Musa vocata Getas.
Vt tamen ipse vides, luctor deducere versum:
Sed non fit fato mollior ipse meo.
Cum relego, scripsisse pudet: quia plurima cerno,

Me quoque qui feci iudice, digna lini.
Nec tamen emendo (labor hic quā scribere maior)
Mensq; pati durum sustinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordacius uti,
Vt sub iudicium singula verba vocem?
Torquet enim fortuna parum, nisi Lycus in Hebrū
Confluat & frondes Alpibus addat Athos?
Parcendum est animo miserabile vulnus habenti:
Subducunt oneri colla perusta boues.
At puto fructus adest, iustissima causa laborum,
Et sata cum multo fœnore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
Profuit, atque vtinam non nocuisset, opus.
Cur igitur scribam miraris? miror & ipse,
Et tecum quæro sæpè quid inde petam.
An populus vere sanos negat esse poëtas,
Sumq; fides huius maxima vocis ego?
Qui sterili toties cùm sim deceptus ab aruo,
Damnosa persto condere semen humo.
Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum,
Tempus & assueta ponere in arte iuuat.
Saucius eiurat pugnam gladiator, & idèm
Immemor antiqui vulneris, arma capit.
Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus vndis,
Et ducit remos, qua modo nauis aqua.
Sic ego constanter studium non vtile seruo,
Et repeto, nollem quas coluisse, Deas.
Quid potius faciam? non sum qui segnia ducam
Otia: mors nobis tempus habetur iners.
Nec iuuat in lucem nimio marcescere vino,
Nec tenet incertas alea blanda manus,
Cum dedimus somno, quas corpus postulat, horas,

Quo

Quo ponam vigilans tempora longa modo?
Moris an oblitus patrij contendere discam
Sarmaticos arcus, & trahar arte loci?
Hoc quoque me studium prohibent assumere vires,
Mensq; magis gracili corpore nostra valet.
Cum bene quæsieris, quid agam; magis vtile nil est
Artibus his, quæ nil vtilitatis habent.
Consequor ex illis casus obliuia nostri.
Hanc messem satis est si modo reddat ager.
Gloria vos acuat, vos vt recitata probentur
Carmina, Pieriis inuigilate choris.
Quod venit ex facili, satis est componere nobis,
Et nimis intenti causa laboris abest.
Cur ego sollicita poliam mea carmina cura?
An verear ne non approbet illa Getes?
Forsitan audacter faciam, sed glorior Istrum
Ingenium nullum maius habere meo.
Hoc, vbi viuendum est, satis est si consequar. æuo,
Inter inhumanos esse poëta Getas.
Quid mihi diuersum fama contendere in orbem!
Quem fortuna dedit, Roma sit ille locus.
Hoc mea contenta est infelix Musa theatro.
Sic merui, magni sic voluere dij.
Nec reor hinc istuc nostris iteresse libellis,
Quo Boreas penna deficiente venit.
Diuidimur cælo, quaque est procul vrbe Quirini,
Aspicit hirsutos cominus vrsa Getas.
Per tantum terræ, tot aquas vix credere possum
Indicium studij transiliisse mei.
Finge legi, quodque est mirabile, finge placere:
Auctorem certe res iuuat ista nihil.
Quid tibi si calida prosit laudêre Syene,

Aut vbi Taprobanen Indica tingit aqua?
Altius ire libet: si te distantia longe
Pleiadum laudent signa, quid inde feres?
Sed neque peruenio scriptis melioribus istuc,
Famaq; cum domino fugit ab vrbe suo.
Vosque quibus perij, tunc cùm mea fama sepulta est,
Nunc quoque de nostra morte tacere reor.

ELEGIA VII.

Ad Græcinum.

ECquid vt audisti (nam te diversa tenebat
Terra) meos casus, cor ibi triste fuit?
Dissimules metuasq; licet Græcine fateri;
Si bene te noui, triste fuisse liquet.
Non cadit in mores feritas inamabilis istos:
Nec minus à studiis dissidet illa tuis.
Artibus ingenuis quarum tibi maxima cura est,
Pectora mollescunt, asperitasq; fugit.
Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
Qua sinit officium, militiaq; labor.
Certe ego cùm primum potui sentire quid essem,
(Nam fuit attonito mens mihi nulla diu)
Hanc quoque fortunam sensi, quod amicus abesses,
Qui mihi præsidium grande futurus eras:
Tecum tunc aberant ægra solatia mentis,
Magnaq; pars animi consiliiq; mei.
At nunc, quod superest, fer opem precor eminus vnam,
Alloquioq; iuua pectora nostra tuo.
Quæ (non mendaci si quodquam credis amico)
Stulta magis dici, quàm scelerata, decet.

Nec

Nec breue, nec tutum est, peccati quæ sit origo
Scribere, tractari vulnera nostra timent:
Qualicumque modo mihi sint ea facta, rogare
Desine, non agites si qua coire velis. (est,
Quidquid id est, vt non facinus, sic culpa vocanda
Omnis an in magnos culpa deos, scelus est?
Spes igitur menti pœna Gracine leuanda
Non est ex toto nulla relicta mea.
Hæc dea, cum fugerent sceleratas numina terras,
In dîs inuisa sola remansit humo.
Hæc facit, vt viuat fossor quòque compede vinctus,
Liberaq; à ferro crura futura putet.
Hæc facit, vt videat cùm terras vndique nullas
Naufragus, in mediis brachia iactet aquis.
Sæpè aliquem sollers medicorum cura reliquit,
Nec spes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem,
Atque aliquis pendens in cruce, vota facit.
Hæc dea quàm multos laqueo sua colla ligantes
Non est proposita passa perire nece:
Me quoque conantem gladio finire dolorem
Arguit, iniecta continuitq; manu.
Quidq; facis? lacrymis opus est, non sanguine, dixit:
Sæpè per has flecti principis ira solet.
Quamuis est igitur meritis indebita nostris;
Magna tamen spes est in bonitate Dei.
Qui ne difficilis mihi sit, Gracine, precare:
Confer & in votum tu quoque verba meum.
Inq; Tomitana iaceam tumulatus arena,
Si te non nobis ista vouere liquet.
Nam prius incipient turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas;

Quam

Quam male se præstet veteri Gracinus amico.
Non ita sunt fatis omnia versa meis.

Elegia VIII.

Ad Messallinum.

Littera pro verbis tibi Messalline salutem,
Quam legis, à sæuis attulit vsque Getis.
Indicat auctorem locus? an nisi nomine lecto,
Hæc me Nasonem scribere verba latet?
Et quis in extremo positus iacet orbe tuorum,
Me tamen excepto, qui precor esse tuus?
Dî procul à cunctis, qui te venerantur amantque,
Huius notitiam gentis abesse velint.
Nos satis est inter glaciem Scythicásque sagittas
Viuere, si vita est mortis habenda genus.
Nos premat aut bello tellus, aut frigore cælum,
Truxq; Getes armis, grandine pugnet hiems:
Nos habeat regio nec pomis fœta nec vuis,
Et cuius nullum cessat ab hoste latus:
Cetera sit sospes cultorum turba tuorum,
In quibus, vt populo, pars ego parua fui.
Me miserum, si tu verbis offenderis istis,
Nosq; negas vlla parte fuisse tuos.
Vtq; sit hoc verum, mentito ignoscere debes,
Nil demit laudi gloria nostra tuæ.
Quis te Cæsaribus notum non fingit amicum?
Da veniam fasso: tu mihi Cæsar eris.
Nec tamen irrumpo, quo non licet ire: satisq; est
Atria si nobis non patuisse negas.
Vtq; tibi fuerit mecum nihil amplius; vno
Nempe salutaris, quam prius, ore minus.

Nec

Nec tuus est genitor nos inficiatus amicos,
Hortator studij, causaq; faxq; mei.
Cui nos & lacrymas, supremum in funere munus,
Et dedimus medio scripta canenda foro.
Adde, quod est frater tanto mihi iunctus amore,
Quantus in Atridis Tyndaridisq; fuit.
Is me nec comitem nec dedignatus amicum est;
Si tamen hæc illi non nocitura putas.
Si minus, hac quoque me mendacem parte fatebor;
Clausa mihi potius tota sit illa domus.
Sed neque claudenda est: & nulla potentia vires
Præstandi peccet ne quid amicus, habet.
Et tamen ut cuperem, culpam quoq; posse negari,
Sic facinus nemo nescit abesse mihi.
Quod nisi delicti pars excusabilis esset;
Parua relegati pœna futura fuit.
Ipse sed hoc vidit, qui prouidet omnia, Cæsar,
Stultitiam dici crimina posse mea:
Quaque ego permisi, quaque est res passa, pepercit:
Vsus & est modicè fulminis igne sui.
Nec vitam, nec opes, nec ademit posse reuerti:
Si sua per vestras victa sit ira preces.
At grauiter cecidi, quid enim mirabile, si quis
A Ioue percussus non leue vulnus habet?
Ipse suas quamuis vires inhiberet Achilles,
Missa graues ictus Pelias hasta dabat.
Iudicium nobis igitur cùm vindicis adsit,
Non est cur tua me ianua nosse neget.
Culta quidem (fateor) citra quam debuit illa est:
Sed fuit in fatis hoc quoque (credo) meis.
Nec tamen officium sensit domus altera nostrum:
Hic, illic vestro sub Lare semper eram.

Qua-

Quaque tua est pietas, vt te non excolat ipsum,
Ius aliquod tecum fratris amicus habet.
Quid? quod, vt emeritis referenda est gratia semper,
Sic est fortuna promeruisse tua.
Quod si permittis nobis suadere, quod optas,
Vt des, quam reddas, plura, precare Deos.
Idq; facis, quantumq; licet meminisse, solebas
Officij causa pluribus esse dati.
Quolibet in numero me Messaline repone:
Sim modo pars vestra non aliena domus:
Et mala Nasonem, quoniam meruisse videtur,
Si non ferre doles, at meruisse dole.

ELEGIA IX.

Ad Seuerum.

A Tibi dilecto missam Nasone salutem,
Accipe pars animæ magna Seuere meæ.
Néve roges quid agam: si persequar omnia, flebis.
Summa satis nostri sit tibi nota mali.
Viuimus assiduis expertes pacis in armis;
Dura pharetrato bella mouente Geta.
Deq; tot expulsis sum miles in exsule solus;
Tuta (neque inuideo) cetera turba latet.
Quoque magis nostros venia dignere libellos;
Hæc in procinctu carmina facta leges.
Stat vetus vrbs, ripæ vicina binominis Istri,
Mœnibus & positu vix adeunda loci.
Caspius Ægypsus, de se si creditur ipsis,
Condidit, & proprio nomine dixit opus.
Hanc trux Odrysiis inopino Marte peremptis,
Cepit, & in regem sustulit arma Getes,

Ille

Ille memor magni generis, virtute quod auget,
Protinus innumero milite cinctus adest.
Nec prius abscessit, merita quam cæde nocentum
Se nimis vlciscens, extitit ipse nocens.
At tibi rex æuo detur fortissime nostro.
Semper honorata sceptra tenere manu;
Teq; quod & præstat (quid enim tibi plenius optet)
Martia cum magno Cæsare Roma probet.
Sed memor vnde abij, queror; ô iucunde sodalis,
Accedant nostris sæua quod arma malis.
Vt careo vobis Scythias detrusus in oras;
Quattuor autumnos Pleias orta facit.
Nec tu credideris vrbana commoda vitæ
Quærere Nasonem, quærit & illa tamen.
Nam modo vos animo dulces reminiscor amici.
Nunc mihi cum chara coniuge nata subit:
Aq; domo rursus pulchra loca vertor ad vrbis,
Cunctaq; mens oculis prævidet illa suis.
Nunc fora, nunc ædes, nũc marmore tecta theatra,
Nunc subit æquata porticus omnis humo.
Gramina nunc campi pulchros spectantis in hortos,
Stagnaq; & Euripi, Virgineusq; liquor.
At (puto) sic vrbis misero est erepta voluptas,
Quolibet vt saltem rure frui liceat.
Non meus amissos animus desiderat agros,
Ruraq; Peligno conspicienda solo:
Nec quos pomiferis positos in montibus hortos
Spectat Flaminiæ Claudia iuncta viæ.
Quos ego nescio cui colui, quibus ipse solebam
Ad sata fontanas (nec pudet) addere aquas.
Sunt ibi, si viuunt, nostra quoque consita quædam,
Sed non & nostra poma legenda manu.

Pro

Pro quibus amissis, vtinam contingere posset
Hi saltem profugo gleba colenda mihi.
Ipse ego pendentes (liceat modo) rupe capellas,
Ipse velim baculo pascere nixus oues.
Ipse ego ne solitis insistant pectora curis,
Ducam ruricolas sub iuga panda boues:
Et discam Getici quæ norunt verba iuuenci;
Assuetas illis adiiciamq; minas.
Ipse manu capulum pressi moderatus aratri,
Experiar mota spargere semen humo.
Nec dubitem longis purgare ligonibus arua,
Et dare quas sitiens iam bibat hortus aquas.
Vnde sed hoc nobis, minimum quos inter & hostem
Discrimen murus clausaq; porta facit?
At tibi nascenti (quod toto pectore lætor)
Nerunt fatales fortia fila deæ.
Te modo campus habet, densa modo porticus umbra:
Nunc, in quo ponis tempora rara forum.
Vmbria te reuocat, nec non Albana petentem
Appiæ feruenti ducit ab vrbe rota.
Forsitan hoc optes, vt iustam supprimat iram
Cæsar, & hospitium sit tua villa meum.
Ah nimium est quod amice petis! moderatius opta,
Et voti (quæso) contrahe vela tui.
Terra velim propior nulliq; obnoxia bello
Detur, erit nostris pars bona dempta malis.

ELEGIA X.

Ad Maximum.

QVæ mihi de rapto tua venit epistola Celso,
Protinus est lacrymis humida facta meis.

Quod-

Quodque nefas dictu, fieri nec posse putaui,
Inuitis oculis littera lecta tua est.
Nec quidquam ad nostras perueniat acerbius aures,
Vt sumus in Ponto perueniatq; precor.
Ante meos oculos tamquam præsentis imago
Hæret, & exstinctum viuere fingit amor.
Sæpè refert animus lusus grauitate carentes:
Seria cum liquida sæpè peracta fide.
Nulla tamen subeunt mihi tempora densiusistis.
Quæ vellem vita summa fuisse meæ:
Cum domus ingenti subito mea lapsa ruina
Concidit, in domini procubuitq; caput;
Adfuit ille mihi, cùm me pars magna reliquit
Maxime, fortuna nec fuit ille comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera vidi,
Ponendus, quam si frater in igne foret.
Hæsit in amplexu, consolatusq; iacentem est,
Cumq; meis lacrymis miscuit vsque suas.
O quoties vitæ custos inuisus amaræ,
Continuit promptas in mea fata manus!
O quoties dixit, Placabilis ira Deorum est.
Viue, nec ignosci tu tibi posse nega.
Vox tamen illa fuit celeberrima, Respice quantum
Debeat auxilium Maximus esse tibi.
Maximus incumbet, quaque est pietate, rogabit,
Ne sit ad extremum Cæsaris ira tenax.
Cumq; suis fratris vires adhibebit, & omnem,
Quo leuius doleas, experietur opem.
Hæc mihi verba malæ minuerunt tædia vitæ.
Quæ tu ne fuerint Maxime vana, caue.
Huc quoque venturum mihi se iurare solebat;
Non nisi te longæ ius sibi dante viæ.

Nam

Nam tua non alio coluit penetralia ritu,
Terrarum dominus quam colis ipse Deos.
Crede mihi, multos habeas cum dignus amicos,
Non fuit è multis quolibet ille minor,
Si modo non census, nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos ingeniumq; facit.
Iure igitur lacrymas Celso libamus adempto,
Cùm fugerem viuo quas dedit ipse mihi.
Carmina iure damus raros testantia mores,
Vt tua venturi nomina Celse legant.
Hoc est, quod possum Geticis tibi mittere ab aruis:
Hoc solum est istic, quod licet esse meum.
Funera non potui comitare, nec vngere corpus:
Aque tuis toto diuidor orbe rogis.
Quod potuit, quem tu pro numine viuus habebas,
Praestitit officium Maximus omne tibi.
Ille tibi exsequias, & magni funus honoris
Fecit, & in gelidos fudit amoma sinus.
Diluit & lacrymis mœrens vnguenta profusis,
Ossaq; vicina condita texit humo.
Qui quoniam exstinctis, quæ debet, præstat amicis,
Et nos exstinctis annumerare potest.

ELEGIA XI.

Ad Flaccum.

NAso suo profugus mittit tibi Flacce salutem,
Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.
Longus enim curis vitiatum corpus amaris,
Non patitur vires languor habere suas.
Nec dolor vllus adest, nec febribus vror anhelis,
Sed peragit soliti vena teneris iter.

Os hebes est, positaq; mouent fastida mensa,
Et queror inuisi cùm venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, appone, quod educat aër;
Nil ibi, quod nobis esuriatur, erit.
Nectar & ambrosiam, latices epulasq; deorum
Det mihi formosa gnaua Iuuenta manu,
Non tamen exacuet torpens sapor ille palatum:
Stabit & in stomacho pondus inerte diu.
Hæc ego non ausim, cum sint verissima, cuiuis
Scribere, delicias ne mala nostra vocet.
Scilicet is status est, ea rerum forma mearum.
Deliciis etiam possit vt esse locus.
Delicias illi precor has contingere, si quis
Ne mihi sit leuior Cæsaris ira, timet.
Is quoque, qui gracili cibus est in corpore somnus,
Non alit officio corpus inane suo.
Sed vigilo, vigilantq; mei sine fine dolores,
Quorum materiam dat locus ipse mihi.
Vix igitur possis visos agnoscere vultus,
Quoque ierit, quæras, qui fuit antè, color.
Paruus in exiles succus mihi peruenit artus,
Membraq; sunt cera pallidiora noua.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo:
Scis, mihi quam sola penè bibantur aquæ.
Non epulis oneror, quarum sie angar amore,
Est tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas,
Non solet in mœstos illa venire thoros.
Vnda locusq; nocent, & causa valentior istis
Anxietas animi, quæ mihi semper adest.
Hanc nisi tu pariter simili cum fratre leuares,
Vix mens tristitiæ nostra tulisset onus.

Vos

Vos estis fracta tellus non dura phaselo:
Quamq; negant multi, vos mihi fertis opem.
Ferte precor semper, quia semper egebimus illa;
Caesaris offensum dum mihi numen erit.
Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,
Suppliciter vestros quique rogate deos.

P. OVIDII
NASONIS
DE PONTO
LIBER II.

ELEGIA I.
Ad Germanicum.

HVc quoque Caesarei peruenit fama triumphi,
Languida quo fessi vix venit aura noti.
Nil fore dulce mihi Scythica regione putaui.
Iam minus hic odio est, quam fuit antè, locus.
Tandem aliquid pulsa curarum nube serenum
Vidi: fortunae verba dedique meae.
Nolit vt illa mihi contingere gaudia Caesar.
Velle potest cuiuis haec tamen vna dari.
Dî quoque vt à cunctis hilari pietate colantur;
Tristitiam poni per sua festa iubent.

Deni-

Denique quod certus furor eſt audere fateri,
Hac ego lætitia, ſi vetat ipſe, fruar.
Iuppiter vtilibus quoties rigat imbribus agros,
Mixta tenax ſegeti creſcere lappa ſolet.
Nos quoque frugiferum ſentimus inutilis herba
Numen & inuita ſæpè iuuamur ope.
Gaudia Cæſareæ mentis pro parte virili
Sunt mea, priuati nil habet illa domus.
Gratia Fama tibi, per quam ſpectata triumphi
Incluſo mediis eſt mihi pompa Getis.
Indice te, didici, nuper viſenda coiſſe
Innumeras gentes ad ducis ora ſui.
Quaque capit veſtis immenſum mœnibus orbem,
Hoſpitiis Romam vix habuiſſe locum.
Tu mihi narraſti, cùm multis lucibus ante
Fuderit aſſiduas nubilus Auſter aquas;
Numine cæleſti ſolem fulſiſſe ſerenum,
Cum populi vultu conueniente die.
Atque ita victorem cum magnæ vocis honore,
Bellica laudatis dona dediſſe viris:
Claraq; ſumpturum pictas inſignia veſtes,
Thura prius ſanctis impoſuiſſe focis:
Iuſtitiaq; ſui caſtos placaſſe parentes,
Illo quo templum pectore ſemper habet.
Quaque ierit, felix adiectum plauſibus omen,
Saxaq; roratis erubuiſſe roſis.
Protinus argento veros imitantia muros,
Barbara cum victis oppida lata viris.
Fluminaq; & montes & in altas proflua ſiluas,
Armaq; cum telis in ſtrue iuncta ſuis.
Deq; trophæorum quod ſol incenderat auro,
Aurea Romani tecta fuiſſe fori.

O Tot q;

Totq; tulisse duces captiuis addita collis
Vincula penè hostes, quot satis esse fuit.
Maxima pars horum vitam veniamq; tulere,
In quibus & belli summa caputq; fuit.
Cur ego posse negem minui mihi Cæsaris iram,
Cùm videam mites hostibus esse Deos?
Pertulit hoc idem nobis Germanice rumor,
Oppida sub titulò nominis isse tui.
Atque ea te contra, nec muri mole, nec armis,
Nec satis ingenio tuta fuisse loci.
Di tibi dent annos, à te nam cetera sumes,
Sint modo virtuti tempora longa tuæ.
Quod precor eueniet. sunt quædam oracula vatum:
Nam Deus optanti prospera signa dedit.
Te quoque victorem Tarpeias scandere in arces,
Læta coronatis Roma videbit equis;
Maturosq; pater nati spectabit honores,
Gaudia percipiens, quæ dedit ante suis.
Iam nunc hæc à me iuuenum belloq; togaq;
Maxime, dicta tibi vaticinante nota.
Hunc quoque carminibus referam fortasse triumphum;
Sufficiat nostris si modo vita malis.
Imbuero Scythicas si non prius ipse sagittas,
Abstuleritq; ferox hoc caput ense Getes.
Quod si me saluo dabitur tua lancea templis;
Omina bis dices vera fuisse mea.

ELEGIA II.

Ad Messallinum.

ILle domus vestræ primis venerator ab annis,
Pulsus ad Euxini Naso sinistra freti,

Mittit

Mittit ab indomitis hanc Messalline salutem,
Quam solitus præsens est tibi ferre, Getis.
Hei mihi, si lecto vultus tibi nomine non est
Qui fuit, & dubitas cetera perlegere.
Perlege, nec mecum pariter mea verba relega:
Vrbe licet vestra versibus esse meis.
Non ego concepi, si Pelion Ossa tulisset,
Clara mea tangi sidera posse manu.
Nec nos, Enceladi dementia castra secuti,
In rerum dominos mouimus arma Deos:
Nec quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
Numina sunt telis vlla petita meis.
Est mea culpa grauis, sed quæ me perdere solum
Ausa sit, & nullum maius adorsa nefas.
Nil nisi non sapiens possum timidusq; vocari:
Hæc duo sunt animi nomina vera mei.
Esse quidem fateor meritam post Cæsaris iram,
Difficilem precibus te quoque iure meis:
Quaque tua est pietas in totum nomen Iuli,
Te lædi, cum quis læditur inde, putas.
Sed licet arma feras, & vulnera sæua mineris;
Non tamen efficies, vt timeare mihi.
Puppis Achameniden Graium Troiana recepit:
Profuit & Myso Pelias hasta duci.
Confugit interdum templi violator ad aram,
Nec petere offensi numinis horret opem.
Dixerit hoc aliquis, tutum non esse; fatemur:
Sed non per placidas it mea nauis aquas.
Tuta petant alij, fortuna miserrima tuta est:
Nam timor euentus deterioris abest.
Qui rapitur fatis quid præter fata requirit?
Porrigit ad spinas duraq; saxa manus.

Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales,
Audet in humanos fessa venire sinus:
Nec se vicino dubitat committere tecto
Quæ fugit infestos territa cerua canes.
Da precor accessum lacrymis, mitissime, nostris:
Nec rigidam timidis vocibus obde forem:
Verbaq; nostra fauens Romana ad numina perfer,
Non tibi Tarpeio culta tonante minus:
Mandatiq; mei legatus suscipe causam,
Nulla meo quamuis nomine causa bona est.
Iam prope depositus, certè iam frigidus æger,
Seruatus per te, si modo seruor, ero.
Nunc tua pro rebus nitatur gratia lapsis,
Principis æterni quam tibi præstet amor.
Nunc tibi & eloquij nitor ille domesticus adsit,
Quo poteras trepidis vtilis esse reis.
Viuit enim in vobis facundi lingua parentis,
Et res heredem repperit illa suum.
Hanc ego non, vt me defendere tentet, adoro.
Non est confessi causa tuenda rei.
Num tamen excuses erroris origine factum,
An nihil expediat tale monere, vide.
Vulneris id genus est, quod cùm sanabile non sit,
Non contrectari tutius esse puto.
Lingua sile, non est vltra narrabile quidquam.
Posse velim cineres obruere ipse meos.
Sic igitur, quasi me nullus deceperit error,
Verba face, vt vita, quam dedit ipse fruar.
Cumq; serenus erit, vultusq; remiserit illos,
Qui secum terras imperiumq; mouent;
Exiguam ne me prædam sinat esse Getarum,
Detq; solum miseræ mite, precare, fugæ.

Tem-

Tempus adest aptum precibus, valet ille, videtq;
Quas fecit vires, Roma, valere tuas.
Incolumis coniux sua puluinaria seruat:
Promouet Ausonium filius imperium,
Praterit ipse suos animo Germanicus annos,
Nec vigor est Drusi nobilitate minor.
Adde nurus, neptesq; pias, charosq; nepotes,
Ceteraq; Augusta membra valere domus.
Adde triumphatos modo Paonas, adde quieti
Subdita montana brachia Dalmatia.
Nec dedignata est abiectis Illyris armis
Casareum famulo vertice ferre pedem.
Ipse super currum placido spectabilis ore,
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.
Quem pia vobiscum proles comitauit euntem,
Digna parente suo, nominibusq; datis.
Fratribus assimilis, quos proxima templa tenentes,
Diuus ab excelsa Iulius ade videt.
His Messalinus, quibus omnia cedere debent,
Primum latitia non negat esse locum.
Quidquid ab his superest, venit in certamẽ amoris:
Hac hominum nulli parte secundus erit.
Hunc colit ante diem, per quam decreta merenti
Venit honoratis laurea digna comis.
Felices, quibus hos licuit spectare triumphos,
Et ducis ore deos aequiparante frui.
At mihi Sauromata pro Casaris ore videndi,
Terraq; pacis inops, vndaque vincta gelu.
Si tamen hoc audis, & vox mea peruenit isthuc,
Sit tua mutando gratia blanda loco:
Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab auo,
Si quid habet sensus, vmbra diserta petit.

Hoc petit & frater, quamuis fortasse veretur
Seruandi noceat ne tibi cura mei.
Tota domus rogat hoc: nec tu potes ipse negare.
Et nos in turba parte fuisse tua.
Ingenij certe, quo nos male sensimus vsos,
Artibus exceptis, sæpè probator eras.
Nec mea, si tantum peccata nouissima demas,
Esse potest domui vita pudenda tua.
Sic igitur vestra vigeant penetralia gentis,
Curaq; sit superis Cæsaribusq; tui.
Mite, sed iratum merito mihi numen, adora,
Eximar vt Scythici de feritatate loci.
Difficile est fateor, sed tendit in ardua virtus,
Et talis meriti gratia maior erit.
Nec tamen Ætnæus vasto Polyphemus in antro
Accipiet voces Antiphatésve tuas:
Sed placidus facilísq; parens, veniaq; paratus,
Et qui fulmineo sæpè sine igne tonat.
Qui cum triste aliquid statuit, fit tristis & ipse,
Cuique ferè pœnam sumere, pœna sua est.
Victa tamen vitio est huius clementia nostro,
Venit & ad vires ira coacta suas.
Qui quoniam patria toto sumus orbe remoti;
Non licet ante ipsos procubuisse Deos;
Quos colis, ad superos perfer mandata sacerdos:
Adde sed & proprias ad mea verba preces.
Sic tamen hæc tenta, si non nocitura putabis.
Ignoscas, timeo naufragus omne fretum.

ELEGIA III.

Ad Maximum.

Maxime, qui claris nomen virtutibus aquas,
Nec finis ingenium nobiliate premi:
Culte mihi (quid enim status hic à funere differt?)
Supremum vitæ tempus adusq; meæ:
Rem facis, afflictum non auersatus amicum,
Qua non est auo rarior vlla tuo.
Turpe quidem dictu, sed (si modò vera fatemur)
Vulgus amicitias vtilitate probat.
Cura quid expediat prior est, quàm quid sit honestum,
Et cum fortuna statq; caditq; fides.
Nec facile inuenies multis in millibus vnum,
Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor recti facti, si præmia desint,
Non mouet, & gratis pœnitet esse probum.
Nil, nisi quod prodest, carum est, en detrahe menti
Spem fructus auida, nemo petendus erit.
At reditus iam quisq; suos amat, & sibi quid sit
Vtile, sollicitis computat articulis.
Illud amicitiæ quondam venerabile nomen
Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.
Quo magis admiror, non vt torrentibus vndis
Communis vitij te quoque labe trahi.
Diligitur nemo, nisi cui fortuna secunda est,
Quæ simul intonuit, proxima quæque fugat.
En ego non paucis quondam munitus amicis,
Dum flauit velis aura secunda meis;
Vt fera nimboso tumuerunt æquora vento,

In mediis lacera naue relinquor aquis:
Cumq; alij nolint, etiam me nosse fateri;
Vix duo proiecto tr\u00e9sue tulistis opem.
Quorum tu princeps. neque enim comes esse, sed auctor,
Nec petere exemplum, sed dare dignus eras.
Te, nihil exacto, nisi nos peccasse fatentem
Sponte sua probitas officiumq; iuuat.
Iudice te mercede caret, per seq; petenda est
Externis virtus incomitata bonis.
Turpe putas abici, quia sit miserandus, amicum;
Quodq; sit infelix, desinere esse tuum:
Mitius est lasso digitum supponere mento;
Mergere qu\u00e0m liquidis ora natantis aquis.
Cerne quid \u00c6acides post mortem pr\u00e6stet amico,
Instar & hanc vitam mortis habere puta.
Perithoum Theseus Stygias comitauit ad vndas.
A Stygia quantum mors mea distat aqua?
Adfuit insano iuuenis Phoc\u00e6us Oresti:
Et mea non minimum culpa furoris habet.
Tu quoque magnorum laudes admitte virorum;
Vtq; facis, lapso, quam potes, affer opem.
Si bene te noui, si qui prius esse solebas,
Nunc quoque es, atque animi non cecidere tui;
Qu\u00f2 fortuna magis s\u00e6uit, magis ipse resistis:
Vtq; decet, ne te vicerit illa, caues.
Et bene vti pugnes ben\u00e8 pugnans efficit hostis;
Sic eadem prodest causa nocetq; mihi.
Scilicet indignum iuuenis rarissime, ducis
Te fieri comitem stantis in orbe De\u00e6.
Firmus es, & quoniam non sunt h\u00e6c qualia velles,
Vela regis quassa qualiacumque ratis.

Qua-

Quaeq; ita concussa est, vt iam casura putetur,
Restat adhuc humeris fulta carina tuis.
Ira quidem primo fuerat tua iusta, nec ipso
Lenior, offensus qui mihi iure fuit.
Quique dolor pectus tetigisset Caesaris alti,
Illum iurabas protinus esse tuum.
Vt tamen audita est nostra tibi cladis origo;
Diceris erratis ingemuisse meis.
Tunc tua me primum solari littera coepit,
Et laesum flecti spem dare posse Deum.
Mouit amicitia tum te constantia longa,
Ante tuos ortus quae mihi coepta fuit.
Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus,
Quodq; tibi in cunis oscula prima dedi.
Quod cum vestra domus teneris mihi semper ab annis
Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater, Latiae facundia linguae,
Qui non inferior nobilitate fuit,
Primus vt auderem committere carmina famae
Impulit, ingenij dux fuit ille mei.
Nec quod sit primo nobis à tempore cultus,
Contendo fratrem posse referre tuum.
Te tamen ante omnes ita sum complexus, vt vna
Quolibet in casu gratia nostra fores.
Vltima me tecum vidit, moestisq; cadentes
Excepit lacrymas Italis ora genis.
Cum tibi quaerenti, num verus nuntius esset,
Attulerat culpa quem mala fama mea;
Inter confessum medius dubieq; negantem
Haerebam: pauidas dante timore notas:
Exemploq; niuis, quam mollit aquaticus Auster
Gutta per attonitas ibat oborta genas.

Hac igitur referens, & quod mea crimina primi
Erroris venia posse latere vides;
Respicis antiquum lapsis in rebus amicum,
Fomentisq; iuuas vulnera nostra tuis.
Pro quibus optandi si nobis copia fiat,
Tam bene pro merito commoda mille precor.
Sed si sola mihi dentur tua vota; precabor,
Vt tibi sit saluo Cæsare salua parens.
Hæc ego, cùm faceres altaria pinguia thure,
Te solitum memini prima rogare Deos.

Elegia IV.

Ad Atticum.

ACcipe colloquium gelido Nasonis ab Istro,
Attice, iudicio non dubitate meo.
Ecquid adhunc remanes memor infelicis amici,
Deserit an partes languida cura suas?
Non ita dî mihi sunt tristes, vt credere possim,
Fasq; putem iam te non meminisse mei.
Ante meos oculos præsto est tua semper imago,
Et videor vultus mente videre tuos.
Seria multa mihi tecum collata recordor,
Nec data iucundis tempora pauca iocis.
Sæpè cita longis visa sermonibus hora,
Sæpè fuit breuior, quam mea verba, dies:
Sæpè tuas venit factum modo carmen ad aures,
Et noua iudicio subdita Musa tuo est.
Quod tu laudaras, populo placuisse putabam:
Hoc pretium curæ dulce recentis erat.
Vtq; meus lima rasus liber esset amici,
Non semel admonitu facta litura tuo est.

Nos

Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
Nos via, nos cunctis curua theatra locis.
Deniq; tantus amor nobis carissime semper,
Quantus in Æacide, Actorideq; fuit.
Non ego, si biberes secura pocula Lethes,
Excidere hac credas pectore posse tuo.
Longa dies citior brumali sidere, noxq;
Tardior hiberna solstitialis erit:
Nec Babylon æstus, nec frigora pontus habebit,
Calthaq; Pæstanas vincet odore rosas:
Quam tibi nostrarum veniant obliuia rerum.
Non ita pars fati candida nulla mei est.
Ne tamen hæc dici possit fiducia mendax,
Stultaq; credulitas nostra fuisse cave:
Constantiq; fide veterem tueare sodalem;
Qua licet, & quantum non onerosus ero.

ELEGIA V.
Ad Solanum.

Condita disparibus numeris ego Naso Solano
Præposita misi verba salute meo.
Quæ rata sit cupio, rebusq; ut comprobet omen,
Te precor à saluo possit amice legi.
Candor in hoc æuo res intermortua penè,
Exigit, vt faciam talia vota, tuus.
Nam fuerim quamuis modico tibi iunctus ab vsu,
Diceris exsiliis ingemuisse meis:
Missaq; ab Euxino legeres cùm carmina Ponto;
Illa tuus iuuit qualiacumque fauor:
Optastiq; breuem fieri mihi Cæsaris iram:
Quod tamen optari si sciat ipse, sinat.

Moribus ista tuis tam mitia vota dedisti,
Nec minus idcirco sunt ea grata mihi.
Quoque magis mouearemalis, doctissime, nostris,
Credibile est fieri conditione loci.
Vix hac inuenies, totum (mihi crede) per orbem
Qua minus augusta pace fruatur humus.
Tu tamen hic structos inter fera prœlia versus
Et legis, & lectos ore fauente probas,
Ingenioq; meo, vena quod paupere manat,
Plaudis, & è riuo flumina magna facis.
Grata quidem sunt hac animo suffragia nostro,
Vix sibi cùm miseros posse placere putes.
Dum tamen in rebus tentamus carmina paruis,
Materia gracili sufficit ingenium.
Nuper vt huc magni peruenit fama triumphi;
Ausus sum tanta sumere molis onus.
Obruit audentem rerum grauitasq; nitorq;,
Nec potui cœpti pondera ferre mei.
Illic, quam laudes erit officiosa voluntas,
Cetera, materia debilitante, iacent.
Qui si forte liber vestras peruenit ad aures;
Tutelam mando sentiat ille tuam.
Hac tibi facturo, vel si non ipse rogarem,
Accedat cumulus gratia nostra leuis.
Non ego laudandus, sed sunt tua pectora lacte,
Et non calcata candidiora niue:
Mirarisq; alios, cùm sis mirabilis ipse,
Nec lateant artes, eloquiumq; tuum.
Te iuuenum princeps, cui dat Germania nomen,
Participem studiis Cæsar habere solet.
Tu comes antiquus, tu primis iunctus ab annis,
Ingenio mores æquiparante, places.

Te dicente prius fit protinus impetus illi:
Teq; habet, elicias qui sua verba tuis.
Cum tu desistis, mortaliaq; ora quierunt,
Tectaq; non longa conticuere mora;
Surgis Iuleo iuuenis cognomine dignus,
Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis.
Dumq; silent, astitit, status est, vultusq; diserti,
Spemq; docens docta vocis amicus habet.
Mox vbi pulsa mora est, atque os caleste solutum,
Hoc superos iures more solere loqui.
Atque hac est dicas facundia principe digna:
Eloquio tantum nobilitatis inest.
Huic tu cum placeas, & vertice sidera tangas,
Scripta tamen profugi vatis habenda putas.
Scilicet ingeniis aliqua est concordia iunctis,
Et seruat studij fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam; miles fera bella gerentem;
Rectorem dubia nauita puppis amat.
Tu quoque Pieridum studio studiose teneris,
Ingenioq; faues ingeniose meo.
Distat opus nostrum, sed fontibus exit ab iisdem:
Artis & ingenuæ cultor vterque sumus.
Thyrsus enim vobis, gestaq; est laurea nobis;
Sed tamen ambobus debet inesse calor.
Vtq; meis numeris tua dat facundia neruos,
Sic venit à nobis in tua verba nitor
Iure igitur studio confinia carmina vestro,
Et commilitij sacra tuenda putas.
Pro quibus vt maneat de quo censeris, amicus,
Comprecor ad vitæ tempora summa tuæ:
Succedatq; suis orbis moderator habenis,
Quod mecum populi vota precantur idem.

ELEGIA VI.

Ad Græcinum.

CArmine Gracinum, quem prasens voce solebat,
Tristis ab Euxinis Naso salutat aquis.
Exsulis hac vox est: prabet mihi littera linguam,
Et si non liceat scribere, mutus ero.
Corripis, vt debes, stulti peccata sodalis,
Et mala me meritis ferre minora doles.
Vera facis, sed sera, mea conuitia culpa:
Aspera confesso verba remitte reo.
Cum poteram recto transire Ceraunia velo,
Vt fera vitarem saxa, monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodest dicere facto,
Qua mea debuerit currere cymba via?
Brachia da lasso potius prendenda natanti,
Nec pigeat mento supposuisse manum.
Idq; facis, faciasq; precor, sic mater & vxor,
Sic tibi sint fratres, totaq; salua domus.
Quodq; soles animo semper, quod voce precari,
Omnia Casaribus sic tua facta probes.
Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tulisse tuum.
Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci,
Turpe laborantem deseruisse ratem.
Turpe sequi casum, & fortuna cedere: amicum
Et nisi sit felix esse negare suum.
Non ita vixerunt Strophio atque Agamemnone nati,
Non hac Ægida, Pirithoiq; fides.
Quos prior est mirata, sequens mirabitur atas:
In quorum plausus tota theatra sonant,

In

Tu quoque per durum seruato tempus amico,
Dignus es in tantis nomen habere viris.
Dignus es, & quoniam laudem pietate mereris,
Non erit officij gratia surda tui.
Crede mihi, nostrum si non mortale futurum est
Carmen; in ore frequens posteritatis eris.
Fac modo permaneas lapso Gracine fidelis,
Duret & in longas impetus iste moras.
Quæ tu cùm præstes, remo tamen vtar & aura.
Nil nocet admisso subdere calcar equo.

ELEGIA VII.

Ad Atticum.

ESse salutatum te vult mea littera primum,
A malè pacatis Attice missa Getis.
Proxima subsequitur, quid agas audere, voluntas,
Et modo (quidquid agas) sit tibi cura mei.
Nec dubito quin sit: sed me timor ipse malorum
Sæpè supervacuos cogit habere metus.
Da veniam quæso, nimioq; ignosce timori.
Tranquillas etiam naufragus horret aquas,
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus vnca cibis æra subesse putat.
Sæpè canem longè visum fugit agna, lupumq;
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque saucia tactum,
Vanaq; sollicitis incitat vmbra metum.
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.
Iam mihi fata liquet cœptos seruantia cursus
Per sibi consuetas semper itura vias.

Obser-

Obseruare deos, ne quid mihi cedat amicè,
Verbaq; fortuna vix puto posse dari.
Est illi cura me perdere, quaq; solebat
Esse leuis, constans & bene certa nocet.
Crede mihi, si sum veri tibi cognitus oris,
Nec numerus nostris casibus esse potest.
Cinyphia segetis citius numerabis aristas,
Altaq; quàm multis floreat Hybla thymis,
Et quot aues motis nituntur in aëra pennis,
Quotq; natent pisces aquore certus eris:
Quàm tibi nostrorum statuatur summa laborum,
Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.
Nulla Getis toto gens est truculentior orbe:
Sed tamen hi nostris ingemuere malis.
Quæ tibi si memori co er perscribere versu;
Ilias est fati longa futura mei.
Non igitur verer, quod te rear esse verendum,
Cuius amor nobis pignora mille dedit:
Sed quia res timida est omnis miser, & quia longo
Tempore lætitiæ ianua clausa mea, (est.
Iam dolor in morem venit meus, vtq; caducis
Percussu crebro saxa cauantur aquis;
Sic ego continuo fortunæ vulneror ictu,
Vixq; habet in nobis iam noua plaga locum.
Nec magis assiduo vomer tenuatur ab vsu,
Nec magis à curuis Appia trita rotis;
Pectora quàm mea sunt serie calcata malorum,
Et nihil inueni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæsita est gloria multis:
Infelix perij dotibus ipse meis.
Vita prior vitio caret, & sine labe peracta est:
Auxilij misero nil tulit illa mihi.

Culpa

Culpa grauis precibus donatur sæpè suorum:
Omnis pro nobis gratia muta fuit.
Adiuuat in duris aliquos præsentia rebus:
Obruit hoc absens vasta procella caput.
Quem non obrueret taciti quoque Cæsaris ira?
Addita sunt pœnis aspera verba meis.
Fit fuga temporibus leuior: proiectus in æquor
Arcturum subij, Pleiadumq; minas.
Sæpè solent hyemem placidam sentire carinæ:
Non Ithacæ puppi sæuior vnda fuit.
Recta fides comitum poterat mala nostra leuare:
Ditata est spoliis perfida turba meis.
Mitius exilium faciunt loca: tristior ista
Terra, sub ambobus non iacet vlla polis.
Est aliquid patriis vicinum finibus esse:
Vltima me tellus, vltimus orbis habet
Præstat & exsulibus pacem tua laurea Cæs:
Pontica finitimo terra sub hoste iacet.
Tempus in agrorum cultu consumere dulce est:
Non patitur verti barbarus hostis humum.
Temperie cæli corpusq; animusq; iuuantur:
Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
Est in aqua dulci non inuidiosa voluptas:
Æquoreo bibitur cum sale mista palus.
Omnia deficiunt, animus tamen omnia vincit.
Ille etiam vires corpus habere facit.
Sustineas vt onus, nitendum vertice recto est:
At flecti neruos si patiare, cades.
Spes quoque, posse mora mitescere principis iram,
Viuere ne nolim deficiamq; facit.
Nec vos parua datis pauci solatia nobis,
Quorum spectata est per mala nostra fides.

Cœpta

Cœpta tene quaso, nec in aquore desere nauem,
Meq; simul serua, iudiciumq; tuum.

ELEGIA VIII.
Ad Cottam.

REdditus est nobis Cæsar cum Cæsare nuper,
Quos mihi misisti maxime Cotta deos.
Vtq; tuum munus numerum, quem debet, haberet,
Est ibi Cæsaribus Liuia iuncta suis.
Argentum felix, omniq; beatius auro,
Quod fuerit pretium cùm rude, numen habet.
Non mihi diuitias dando maiora dedisses,
Cælitibus missis nostra sub ora tribus.
Est aliquid spectare deos, & adesse putare.
Et quasi cum vero numine posse loqui.
Quantum ad me, redij, nec me tenet vltima tellus,
Vtq; prius media sospes in vrbe moror.
Cæsareos video vultus, velut ante videbam:
Vix huius voti spes fuit vlla mihi.
Vtq; salutabam, numen cæleste saluto.
Quod reduci tribuas, nil puto maius habes,
Quid nostris oculis nisi sola palatia desunt,
Qui locus, ablato Cæsare, vilis erit?
Hunc ego cùm spectem, videor mihi cernere Romã.
Nam patriæ faciem sustinet ille suæ.
Fallor? an irati mihi sunt in imagine vultus,
Toruaq; nescio quid forma minantis habet?
Parce vir immenso maior virtutibus orbe,
Iustaq; vindictæ supprime fræna tuæ.
Parce puer. sacli decus admirabile nostri,
Terrarum dominum quem sua cura facit:

Per patria numen, quod te tibi carius ipso est,
Per numquam surdos in tua vota Deos,
Perq; thori sociam, quæ par tibi sola reperta est,
Et cui maiestas non onerosa tua est,
Perq; tibi similem virtutis imagine natum,
Moribus agnosci, qui tuus esse, potest,
Perq; tuos, vel auo dignos, vel patre nepotes,
Qui veniunt magno per tua iussa gradu;
Parte leua minima nostras, & contrahe pœnas,
Daq; locum Scythico qui sit ab hoste procul.
Et tua (si fas est) à Cæsare proxima, Cæsar
Numina sint precibus non inimica meis.
Sic fera quamprimùm pauido Germania vultu
Ante triumphales serua feratur equos.
Sic pater in Pylios, Cumæos mater in annos,
Viuant, & possis filius esse diu.
Tu quoque conueniens ingenti nupta marito,
Accipe non dura supplicis aure preces.
Sic tibi vir sospes, sic sint cum prole nepotes,
Cumq; bonis nuribus quas peperere nurus.
Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Drusus
Pars fuerit partus sola caduca tui.
Sic tibi maturè fraterni funeris vltor
Purpureus niueis filius instet equis.
Annuite ô timidis mitissima numina votis.
Præsentes aliquid prosit habere Deos.
Cæsaris aduentu tuta gladiator arena
Exit, & auxilium non leue vultus habet.
Nos quoque vestra iuuet quod, quia licet, ora videmus:
Intrata est superis quod domus vna tribus.
Felices illi, qui non simulacra, sed ipsos;

Qui-

Quiq; deûm coram corpora vera vident.
Quod quoniam nobis inuidit inutile fatum,
Quos dedit ars vultus effigiemq; colo.
Sic homines nouere Deos, quos arduus æther
Occulit, & colitur pro Ioue forma Iouis.
Denique quæ mecum est & erit sine fine, cauete,
Ne sit in inuiso vestra figura loco.
Nam caput è nostra citius ceruice recedet;
Et patiar fossis lumen abire genis;
Quàm caream vobis, ô publica numina, raptis.
Vos eritis nostra portus & aura fugæ.
Vos ego complectar, Geticis si cingar ab armis,
Vtq; meas aquilas, signa ego vestra sequar.
Aut ego me fallo, nimiaq; cupidine ludor,
Aut spes exsilij commodioris adest.
Nam minus & minus est facies in imagine tristis,
Visaq; sunt dictis annuere ora meis.
Vera precor fiant timidæ præsagia mentis,
Iustaq; quamuis est, sit minor ira Dei.

ELEGIA IX.

Ad Cotyn.

R*Egia progenies, cui nobilitatis origo*
Nomen in Eumolpi peruenit vsque Cotys;
Fama loquax vestras si iam peruenit ad aures,
Me tibi finitimi parte iacere soli,
Supplicis exaudi, iuuenum mitissime, vocem,
Quamq; potes profugo (nam potes) affer opem.
Me fortuna tibi (de qua quod non queror, hoc est)
Tradidit; hoc vno non inimica mihi.
Excipe naufragium non duro littore nostrum,

Ne

Ne fuerit terra tutior vnda tua.
Regia (crede mihi) res est, succurrere lapsis:
Conuenit & tanto, quantus es ipse, viro.
Fortunam decet hoc istam. quæ maxima cùm sit,
Esse potest animo vix tamen æqua tuo.
Conspicitur numquam meliore potentia causa,
Quam quoties vanas non sinit esse preces.
Hoc nitor iste tui generis desiderat: hoc est
A superis orta nobilitatis opus.
Hoc tibi & Eumolpus generis clarissimus auctor,
Et prior Eumolpo suadet Erichthonius.
Hoc tecum commune diis; quod vterque rogati
Supplicibus vestris ferre soletis opem.
Nam quid erit, quare solito dignemur honore
Numina, si demas velle iuuare Deos?
Iupiter oranti surdas si præbeat aures;
Victima pro templo cur cadat icta Iouis?
Si pacem nullam Pontus mihi præstet eunti,
Irrita Neptuno cur ego dona feram?
Vana laboranti; si fallant vota coloni,
Accipiet grauidæ cur suis exta Ceres?
Nec dabit intonso iugulum caper hostia Baccho,
Musta sub inducto si pede nulla fluant.
Cæsar vt imperij moderetur fræna precamur,
Tam bene quàm patriæ consulit ipse suæ.
Vtilitas igitur magnos hominesq; deosq;
Efficit, auxilius quoque fauente suis.
Tu quoque fac prosis intra tua castra iacenti,
O Coty progenies digna parente tuo.
Conueniens homini est, hominē seruare voluptas,
Et melius nulla quæritur arte fauor.
Quis non Antiphatē Læstrygona deuouet? aut quis
Mu-

Munifici mores improbat Alcinoi?
Non tibi Cassandrus pater est, durúsve Caphareus,
Quive repertorem torruit arte sua:
Sed quàm Marte ferox: & vinci nescius armis,
Tam numquam facta pace cruoris amans.
Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse feros.
Nec regum quisquam magis est instructus ab illis,
Mitibus aut studiis tempora plura dedit.
Carmina testantur, quæ, si tua nomina demas,
Threicium iuuenem composuisse negem.
Néve sub hoc tractu vates foret vnicus Orpheus;
Bistonis ingenio terra superba tuo est.
Vtq; tibi est animus, cùm res ita postulat, arma
Sumere, & hostili tingere cæde manum,
Atque vt es excusso iaculum torquere lacerto,
Collaq; velocis flectere doctus equi;
Tempora sic studiis data sunt vbi iusta paternis,
Atque tuis humeris forte quieuit opus;
Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
Lucida Pieridū tendis in astra via.
Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis affert,
Eiusdem sacri cultor vterque sumus.
Ad vatem vates orantia brachia tendo,
Terra sit exsiliis vt tua fida meis.
Non ego cæde nocens in Ponti littora veni,
Mistáve sunt nostra dira venena manu:
Non mea subiecta conuicta est gemma tabella,
Mendacem ceris imposuisse notam.
Nec quidquam, quod lege vetor committere, feci:
Est tamen his grauior noxa fatenda mihi.
Néve roges quæ sit, stultam quā scripsimus Artem,
Inno-

Innocuas nobis hæc vetat esse manus.
Et quid præterea peccarim, quærere noli,
Vt pateat sola culpa sub Arte mea.
Quidquid id est, habuit moderatam vindicis iram:
Qui nisi natalem nil mihi dempsit humum,
Hac quoniam careo, tua nunc vicinia præstet,
Inuiso possim tutus vt esse loco.

ELEGIA X.

Ad Macrum.

ECquid ab impressæ cognoscis imagine ceræ,
Hæc tibi Nasonem scribere verba Macer?
Autorisq; sui si non est annulus index,
Cognitáne est nostra littera facta manu?
An tibi notitiam mora temporis eripit horum,
Nec repetunt oculi signa vetusta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmæq; manusq;,
Exciderit tantum ne tibi cura mei,
Quam tu vel longi debes conuictibus æui,
Vel mea quod coniux non aliena tibi est;
Vel studiis, quibus es quàm nos sapientiùs vsus,
Vtq; decet nulla factus es arte nocens.
Tu canis æterno quidquid restabat Homero,
Ne careant summa Troica bella manu.
Naso parum prudens, artem dum tradit amandi,
Doctrinæ pretium triste magister habet.
Sunt tamen inter se communia sacra poëtis;
Diversum quamuis quisque sequamur iter.
Quorum te memorem (quamquam procul absumus) esse
Suspicor, & casus velle leuare meos.
Te duce magnificas Asiæ perspeximus vrbes:
Trina-

Trinacris est oculis te duce visa meis.
Vidimus Ætnæa cælum splendescere flamma;
Suppositus monti quam vomit ore Gigas:
Ætnæosq; lacus, & olentia stagna Palici,
Quaq; suis Cyanen miscet Anapus aquis.
Nec procul hinc Nymphe, quæ dũ fugit Elidis amnẽ,
Tecta sub æquorea nunc quoque currit aqua.
Hic mihi labentis pars anni magna peracta est.
Heu quantum dispar est locus ille Getis!
Et quota pars hæc sunt rerũ, quas vidimus ambo,
Te mihi iucundas efficiente vias!
Seu rate cæruleas picta sulcauimus vndas,
Esseda nos agili siue tulere rota;
Sæpè breuis nobis vicibus via visa loquendi est,
Pluraq; si numeres, verba fuere gradu.
Sæpè dies sermone minor fuit, inq; loquendo
Tarda per æstiuos defuit hora dies.
Est aliquid casus pariter timuisse marinos,
Iunctaq; ad æquoreos vota tulisse deos.
Et modò res egisse simul, modò rursus ab illis,
Quorum non pudeat posse referros iocos.
Hæc tibi si subeant, hic sim licet omnibus annis,
Ante tuos oculos, vt modò visus ero.
Ipse quidem certè cùm sim sub cardine mundi,
Qui semper liquidis altior exstat aquis;
Te tamen intueor, quo solo pectore possum,
Et tecum gelido sæpè sub axe loquor.
Hic es, & ignoras, sed ades celeberrimus absens,
Inq; Getas media missus ab vrbe venis.
Redde vicem: & quoniam regio felicior ista est,
Istic me memori pectore semper habe.

ELEGIA XI.

Ad Rufum.

Hoc tibi Rufe breui properatum tempore mittit
Naso parum faustæ conditor artis, opus:
Vt quamquam longè toto sumus orbe remoti,
Scire tamen possis nos meminisse tui.
Nominis antè mei venient obliuia nobis,
Pectore quàm pietas si tua pulsa meo:
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quàm meriti fiat gratia vana tui.
Grande voco meritum lacrymas, quibus ora rigabas,
Cùm mea concreto sicca dolore forent.
Grande voco meritum, mœstæ solatia mentis,
Cùm pariter nobis illa tibiq; dares.
Sponte quidem, per seq; mea est laudabilis vxor;
Admonitu melior fit tamen illa tua.
Namq; quod Hermione Castor fuit, Hector Iülo;
Hoc ego te lætor coniugis esse meæ.
Quæ ne dissimilis tibi sit probitate, laborat,
Séque tui vita sanguinis esse probat.
Ergo quod fuerat stimulis factura sine vllis,
Plenius auctorem te quoque nacta facit.
Acer, & ad palmæ per se cursurus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.
Adde quod absentis cura mandata fideli
Perficis, & nullum ferre graueris onus.
Ore ferant grates quoniam non possumus ipsi,
Di tibi: qui referent si pia facta vident.
Sufficiátque diu corpus quoque moribus istis,
Maxima Fundani gloria Rufe soli.

P. OVIDII NASONIS DE PONTO

LIBER III.

ELEGIA I.

Ad Coniugem.

A*Equor Iasonio pulsatum remige primum,*
Quaq; nec hoste fero, nec niue terra cares;
Ecquod erit tempus, quo vos ego Naso relinquam,
In minus hostili iussus abesse loco?
An mihi Barbaria viuendum est semper in ista,
Inq; Tomitana condar oportet humo?
Pace tua, si pax vlla est tua, Pontica tellus,
Finitimus rapido quam terit hostis equo;
Pace tua dixisse velim: tu pessima duro
Pars es in exsilio, tu mala nostra grauas.
Tu neque ver sentis cinctum florente corona,
Tu neque messorum corpora nuda vides;
Nec tibi pampineas autumnus porrigit vuas:
Cuncta sed immodicum tempora frigus habent.
Tu glacie freta vincta tenes, & in aequore piscis
Inclusus tecta sæpè natauit aqua.

Nec

Nec tibi sunt fontes, laticis nisi penè marini:
Qui potus dubium est, sistat alátne sitim.
Rara, nec hac felix, in apertis eminet aruis
Arbor, & in terra est altera forma maris.
Non auis obloquitur: nisi syluis si qua remotis
Æquoras rauco gutture potat aquas.
Tristia per vacuos horrent absinthia campos,
Conueniensq; suo messis amara loco est.
Adde metus, & quod murus pulsatur ab hoste,
Tinctáque mortifera tabe sagitta madet.
Quam procul hac regio est, & ab omni deuia cursu,
Nec pede quò quisquam, nec rate tutus eat:
Non igitur mirum, finem quærentibus horum,
Altera si nobis vsque rogatur humus.
Te magis est mirum non hoc euincere coniux,
Inq; meis lacrymas posse tenere malis.
Quid facias, quæris, quæras hoc scilicet ipsum;
Inuenies verè, si reperire voles.
Velle parum est, cupias vt re potiaris oportet,
Et faciat somnos hac tibi cura breues.
Velle reor multos: quis enim mihi tam sit iniquus,
Optet vt exilium pace carere meum?
Pectore te toto, cunctisq; incumbere neruis,
Et niti pro me nocte diéque decet:
Vtq; iuuent alij, tu debes vincere amicos,
Vxor & ad partes prima venire tuas.
Magna tibi imposita esse nostris persona libellis.
Coniugis exemplum diceris esse bonæ.
Nec caue degeneres, & sint præconia nostra
Vera vide; fama quo tuearis opus.
Vt nihil ipse querar, tacito me fama queretur
Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei,

Exposuit memet populis fortuna videndum,
Et plus notitiæ, quam fuit antè dedit.
Notior est factus Capaneus de fulminis ictu:
Notus humo mersis Amphiaraus equis.
Si minus errasset, notus minus esset Vlysses:
Magna Philoctetæ vulnere fama suo est.
Si locus est aliquis tanta inter nomina paruis;
Nos quoque conspicuos nostra ruina facit.
Nec te nesciri patitur mea pagina, qua non
Inferius Coa Battide nomen habes.
Quidquid ages igitur scena spectabere magna,
Et pia non paruis testibus uxor eris.
Crede mihi, quoties laudaris carmine nostro;
Qui legit has laudes, an mereare rogat.
Vtq; fauere reor plures virtutibus istis,
Sic tua non pauca carpere facta volent.
Quarum tu præsta, ne liuor dicere possit:
Hæc est pro miseri lenta salute viri.
Cumque ego deficiam, nec possim ducere currum,
Fac tu sustineas debile sola iugum.
Ad medicum specto venis fugientibus æger:
Vltima pars animæ dum mihi restat, ades:
Quodq; ego præstarem, si te magis ipse valerem,
Id mihi cùm valeas fortius ipsa, refer.
Exigit hoc socialis amor, fœdúsque maritum:
Moribus hoc coniux exigis ipsa tuis.
Hoc domui debes, de qua censeris, vt illam
Non minus officiis, quàm probitate colas.
Cuncta licet facias; nisi eris laudabilis uxor,
Non poterit credi Martia culta tibi.
Nec sumus indigni, nec (si vis vera fateri)
Debetur meritis gratia nulla meis.

Red.

Redditur illa quidem grandi cum fœnore nobis,
Nec te, si cupiat lædere, rumor habet:
Sed tamen hoc factis adiunge prioribus vnum;
Pro nostris vt sis ambitiosa malis.
Vt minus infesta iaceam regione, labora:
Clauda nec officij pars erit vlla tui.
Magna peto, sed non tamen inuidiosa roganti:
Vtq; ea non teneas, tuta repulsa tua est.
Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
Quod facis, vt facias, teq; imitere, rogo.
Fortibus assueuit tubicen prodesse, suoq;
Dux bene pugnantes incitat ore viros.
Nota tua est probitas, testataq; tempus in omne,
Sit virtus etiam non probitate minor.
Nec tibi Amazonia est pro me sumenda securis,
Aut excisa leui pelta gerenda manu:
Numen adorandum est: non vt mihi fiat amicum,
Sed sit vt iratum, quàm fuit antè, minus.
Gratia si nulla est, lacryma tibi gratia fiant,
Hac potes aut nulla parte mouere Deos.
Quæ tibi ne desint, bene per mala nostra cauetur,
Deq; viro flendi copia diues adest.
Vtq; mea res sunt, omni puto tempore flebis,
Has fortuna tibi nostra ministrat opes.
Si mea mors redimenda tua (quod abominor) esset:
Admeti coniux, quam sequereris, erat.
Æmula Penelopes fieres, si fraude pudica
Instantes velles fallere nupta procos.
Si comes exstincti manes sequerere mariti;
Esset dux facti Laodamia tui.
Iphias ante oculos tibi erit ponenda volenti
Corpus in accensos mittere forte rogos.

Morte nihil opus est, nihil Icariotide tela:
Cæsaris at coniux ore precanda tuo est.
Quæ præstat virtute sua, ne prisca vetustas
Laude pudicitiæ sæcula nostra premat:
Quæ veneris formam, mores Iunonis habendo,
Sola est cælesti digna reperta thoro.
Quid trepidas, & adire times? non impia Progne,
Filiáve Æetæ voce mouenda tua est:
Nec nurus Ægysthi, nec sæua Agamemnonis vxor;
Scylláque, quæ Siculas inguine terret aquas:
Telegoniue parens vertendis nota figuris,
Nexáque nodosas angue Medusa comas.
Femina sed princeps, in qua fortuna videre
Se probat, & cæca crimina falsa tulit.
Qua nihil in terris ad finem solis ab ortu
Clarius, excepto Cæsare, mundus habet.
Eligito tempus captatum sæpe roganti,
Exeat aduersa ne tua nauis aqua.
Non semper sacras reddunt oracula sortes,
Ipsáque non omni tempore fana patent.
Cùm status vrbis erit, qualem nunc auguror esse,
Et nullus populi contrahet ora dolor;
Cum domus Augusti, Capitoli more colenda,
Læta (quod est, & sit) plenáque pacis erit;
Tum tibi dî faciant adeundi copia fiat,
Profectura aliquid cùm tua verba putes:
Si quid aget maius, deffer tua cœpta, cauéq;
Spem festinando præcipitare meam.
Nec rursus iubeo, dum sit vacuissima quæras:
Corporis ad cultum vix vacat illa sui.
Curia cùm fuerit patribus stipata verendis:
Per patrum turbam tu quoque oportet eas.

Cùm

Cùm tibi contigerit vultum Iunonis adire,
Fac sis persona, quam tueare, memor.
Nec factum defende meum (mala causa silenda est)
Nec nisi sollicitæ sint tua verba preces.
Tunc lacrymis demenda mora est, summissaq; terra
Ad non mortales brachia tende pedes.
Tu pete nil aliud, nisi sæuo vt ab hoste recedam:
Hostem fortunam sit satis esse mihi.
Plura quidem subeunt, sed tu turbata timore
Hæc quoque vix poteris voce tremente loqui.
Suspicor hæc damno tibi non fore: sentiet illa
Te maiestatem pertimuisse suam.
Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit.
Interdum lacrymæ pondera vocis habent.
Lux etiam facito cœptis bona talibus adsit,
Horaq; conueniens, auspiciumq; fauens.
Sed prius imposito sanctis altaribus igni,
Thura fer ad magnos vináque pura Deos.
E quibus ante omnes Augusti numen adora,
Progeniemque piam, participemq; thori.
Sint vtinam mites soluto tibi more, tuasq;
Non duris lacrymas vultibus aspiciant.

Elegia II.

Ad Cottam.

Qvam legis à nobis missam tibi Cotta salutem,
Missa sit vt verè, perueniatq; precor.
Namque meis sospes multum cruciatibus aufers,
Atque sit vt nobis pars bona salua, facis.
Cumq; labent alij, iactatáque vela relinquant;
Tu lacere remanes anchora sola rati.

Grata tua est igitur pietas: ignoscimus illis,
Qui cum fortuna terga dedere fuga.
Cùm feriant vnum, non vnum fulmina terrent,
Iunctáque percusso turba pauere solet:
Cumq; dedit partes venturæ signi ruina,
Sollicito vacuus fit locus ille metu.
Quis non è timidis ægri contagia vitat,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?
Me quoque amicorum nimio terrore metúque,
Non odio, quidem destituere mei.
Non illis pietas, non officiosa voluntas
Defuit: aduersos extimuêre deos.
Vtq; magis cauti possunt timidiq; vocari,
Sic appellari non meruere mali.
At meus excusat charos ita candor amicos,
Vtq; habeant de me crimina nulla facit,
Sint hi contenti venia, signentque licebit
Purgari factum me quoque teste suum.
Pars estis pauci melior, qui rebus in arctis
Ferre mihi nullam turpe putatis opem.
Tunc igitur meriti morietur gratia vestri,
Cùm cinis absumpto corpore factus ero.
Fallor, & illa meæ superabit tempora vitæ,
Si tamen à memori posteritate legar.
Corpora debentur mœstis exsanguia bustis:
Effugient structos nomen honórque rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitauit Orestem:
Sed tamen in laudes viuit vterque suas.
Vos etiam seri laudabunt sæpè nepotes,
Claráque erit scriptis gloria vestra meis.
Hîc quoque Sauromatæ iam vos nouere Getæq;,
Et tales animos barbara turba probat.

Cumq; ego de vestra nuper probitate referrem,
(Nam didici Geticè Sarmaticeq; loqui)
Fortè senex quidam, cœtu cum staret in illo,
Reddidit ad nostros talia verba sonos:
Nos quoque amicitiæ nomen bene nouimus, hospes,
Quos procul à vobis, alter & orbis habet.
Est locus in Scythia, (Tauros dixere priores,)
Qui Getica longè non ita distat humo;
Hac ego sum terra (patriæ nec pœnitet) ortus.
Consortem Phœbi gens colit illa deam
Templa manent hodie vastis innixa columnis,
Perq; quater denos itur in illa gradus.
Fama refert illic signum cœleste fuisse,
Quoque minus dubites, stat basis orba dea.
Araq; quæ fuerat natura candida saxi,
Decolor affuso tincta cruore rubet.
Femina sacra facit tæda non nota iugali,
Quæ superat Scythicas nobilitate nurus.
Sacrifici genus est (sic instituêre parentes)
Aduena virgineo cæsus vt ense cadat.
Regna Thoas habuit Mæotide clarus in ora,
Nec fuit Euxinis notior alter aquis.
Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras,
Nescio quam dicunt Iphigeneian iter.
Quam leuibus ventis sub nube per aëra vectam
Creditur his Phœba deposuisse locis.
Præfuerat templo multos ea ritè per annos,
Inuita peragens tristia sacra manu:
Cùm duo velifera iuuenes venêre carina,
Presseruntq; suo littora nostra pede.
Par fuit his ætas, & amor: quorum alter Orestes,
Alter erat Pylades: nomina fama tenet,

Protinus immitem Triuiæ ducuntur ad aram,
Euincti geminas ad sua terga manus.
Sparsit aqua captos lustrali Graia sacerdos,
Ambiat vt fuluas infula longa comas.
Dumq; parat sacrum, dum velat tempora vittis,
Dum tarda causas inuenit ipsa mora:
Non ego crudelis, Iuuenes ignoscite, dixit;
Sacra suo facio barbariora loco.
Ritus is est gentis, qua vos tamen vrbe venitis,
Quódve parum fausta puppe petistis iter?
Dixit, & audito patriæ pia nomine virgo,
Consortes vrbis comperit esse suæ.
Alter vt è vobis, inquit, cadat hostia sacris,
Ad patrias sedes nuntius alter eat.
Ire iubet Pylades charum periturus Orestem;
Hic negat: inq; vicem pugnat vterque mori.
Exstitit hoc vnum, quod non conuenerat illis.
Cetera pars concors & sine lite fuit.
Dum peragunt iuuenes pulchri certamen amoris;
Ad fratrem scriptas exarat illa notas.
Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabãtur;
(Humanos casus aspice) frater erat.
Nec mora, de templo rapiunt simulacra Dianæ,
Clamq; per immensas puppe feruntur aquas.
Mirus amor iuuenum, quamuis abiere tot anni,
In Scythia magnum nunc quoq; nomen habent.
Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo;
Laudarunt omnes facta piamq; fidem:
Scilicet hic etiam, qua nulla ferocior ora est,
Nomen amicitiæ barbara corda mouet.
Quid facere Ausonia geniti debetis in vrbe,
Cùm tangant diros talia facta Getas?

Adde

Adde quod est animus semper tibi mitis, & alta
Indicium mores nobilitatis habent.
Quos Volesus patrij cognoscat nominis auctor,
Quos Numa maternus non neget esse suos:
Adiectiq; probent genitiua agnomina Cottæ,
Si tu non esses, interitura domus.
Digne vir hac serie, lapso succurrere amico
Conueniens istis moribus esse puta.

Elegia III.

Ad Maximum.

SI vacat exiguum profugo dare tempus amico
O sidus Fabiæ Maxime gentis ades.
Dum tibi quæ vidi refero; seu corporis vmbra est,
Seu veri species, seu fuit ille sopor.
Nox erat, & bifores intrabat Luna fenestras,
Mense ferè medio quanta nitere solet.
Publica me requies curarum somnus habebat,
Fusáque erant toto languida membra thoro,
Cùm subito pennis agitatus inhorruit aër,
Et gemuit paruo mota fenestra sono.
Territus in cubitum releuo mea membra sinistrū:
Pulsus & è trepido pectore somnus abit.
Stabat Amor vultu, non quo prius esse solebat,
Sceptra tenens læua tristis acerna manu.
Non torquem collo, nec habens crinale capillo,
Nec bene dispositas comptus, vt antè, comas.
Horrida pendebant molles super ora capilli,
Et visa est oculis horrida penna meis.
Qualis in aëreæ tergo solet esse columbæ,
Tractatam multæ quam tetigere manus,

Hunc ſimul agnoui (neque enim mihi notior alter)
Talibus effata eſt libera lingua ſonis:
O puer exilij decepto cauſa magiſtro,
Quem fuit vtilius non docuiſſe mihi;
Huc quoque veniſti pax eſt vbi tempore nullo,
Et coit adſtrictis barbarus Iſter aquis?
Quæ tibi cauſa via, niſi vti mala noſtra videres?
Quæ ſunt, ſi neſcis, inuidioſa tibi.
Tu mihi dictaſti iuuenilia carmina primum:
Appoſui ſenis te duce quinque pedes.
Nec me Mæonio conſurgere carmine, nec me
Dicere magnorum paſſus es acta ducum.
Forſitan exiguas, aliquas tamen, arcus & ignis
Ingenij vires comminuêre mei.
Namq; ego dum canto tua regna, tuaq; parentis,
In nullum mea mens grande vacauit opus.
Nec ſatis hoc fuerat; ſtultus quoque carmina feci,
Artibus vt poſſes non rudis eſſe meis.
Pro quibus exſilium miſero mihi reddita merces,
Id quoque in extremis, & ſine pace locis.
At non Chionides Eumolphus in Orphea talis,
In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
Præmia nec Chiron ab Achille talia cepit,
Pythagoraq; ferunt non nocuiſſe Numam.
Nomina neu referam longum collecta per æuum,
Diſcipulo perij ſolus ab ipſe meo.
Dum damus arma tibi, dum te laſciue docemus;
Hac te diſcipulo dona magiſter habet.
Scis tamen, & liquido iuratus dicere poſſis,
Non me legitimos ſollicitaſſe thoros.
Scripſimus hæc illis, quarum nec vitta pudicos
Contingit crines, nec ſtola longa pedes.

Dic precor, ecquando didicisti fallere nuptas,
Et facere incertum per mea iussa genus?
An sit ab his omnis rigidè summota libellis,
Quam lex furtiuos arcet habere viros?
Quid tamen hoc prodest, vetiti si lege seuera
Credor adulterij composuisse notas?
At tu sic habeas ferientes cuncta sagittas,
Sic numquam rapido lampades igne vacent:
Sic regat imperium, terrasq; coërceat omnes
Cæsar, ab Ænea est qui tibi fratre nepos;
Effice sit nobis non implacabilis ira,
Meq; loco plecti commodiore velit.
Hac ego visus eram puero dixisse volucri,
Hos visus nobis ille dedisse sonos.
Per mea tela faces, & per mea tela sagittas,
Per matrem iuro, Cæsareumq; caput;
Nil, nisi concessum nos te didicisse magistro,
Artibus & nullum crimen inesse tuis.
Vtq; hoc, sic vtinam defendere cetera posses,
Scis aliud quod te læserit esse magis.
Quidquid id est (neque enim debet dolor ille referri)
Non potes à culpa dicere abesse tua.
Tu licet erroris sub imagine crimen obumbres;
Non grauior merito vindicis ira fuit.
Vt tamen aspicerem, consolarerq; iacentem,
Lapsa per immensas est mea penna vias.
Hæc loca tum primùm vidi, cùm matre rogante,
Phasias est telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum post sæcula longa reuisam,
Tu facis, ô castris miles amice meis.
Pone metus igitur: mitescet Cæsaris ira,
Et veniet votis mollior hora tuis.

Néve moram timeas, tempus quod quærimus instat,
Cunctáque lætitia plena triumphus habet.
Dum domus, & nati, dum mater Liuia gaudet,
Dum gaudes patriæ magne ducisq́ pater,
Dum sibi gratatur populus, totamq; per vrbem
Omnis odoratis ignibus ara calet,
Dum præbet faciles aditus venerabile templum,
Sperandum est nostras posse valere preces.
Dixit, & aut ille est tenues delapsus in auras,
Cœperunt sensus aut vigilare mei.
Si dubitem, faueas quin his ô Maxime dictis,
Memnonio cygnos esse colore putem.
Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor,
Nec quod erat candens sit terebinthus ebur.
Conueniens animo genus est tibi nobile: namque
Pectus & Herculea simplicitatis habes.
Liuor iners vitium mores non exit in istos,
Vtq; latens ima vipera serpit humo.
Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum:
Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
Ergo alij noceant miseris, optentq; timeri,
Tinctáque mordaci spicula felle gerant;
At tua supplicibus domus est assueta iuuandis:
In quorum numero me precor esse velis.

ELEGIA IV.

Ad Rufinum.

HÆc tibi non vanam portantia verba salutem
Naso Tomitana mittit ab vrbe tuus;
Vtq; suo faueas mandat Rufine Triumpho,
In vestras venit si tamen ille manus.

Est

Est opus exiguum, vestrisq́ paratibus impar.
Quale tamen cumque est, vt tueare rogo.
Firma valent per se nullumq́ Machaona quærunt:
Ad medicam dubius confugit æger opem.
Non opus est magnis placido lectore poëtis:
Quemlibet inuitum difficilémque tenent.
Nos, quibus ingenium longi minuêre labores,
Aut etiam nullum forsitan ante fuit.
Viribus infirmi, vestro candore valemus,
Quem mihi si demas, omnia rapta putem.
Cunctaq́; cùm mea sunt propenso nixa fauore,
Præcipuum veniæ ius habet iste liber.
Spectatum vates alij scripsere triumphum,
Est aliquid memori visa notare manu.
Nos ea vix auidam vulgi captata per aurem
Vidimus: atque oculi fama fuere mei.
Scilicet affectus similes, aut impetus idem,
Rebus ab auditis conspicuisq́; venit?
Nec nitor argenti, quam vos vidistis & auri,
Quòd mihi defuerit, purpuráque illa, queror;
Sed loca, vel gentes formata mille figuris,
Nutrissent carmen præliáque ipsa meum.
Et regum vultus certissima pignora mentis,
Iuuisset aliquâ forsitan illud opus.
Plausibus ex ipsis populi latóque fauore
Ingenium quoduis incaluisse potest.
Tâmque ego sumpsissem tali clamore vigorem,
Quam rudis audita miles ad arma tuba.
Pectora sint nobis niuibus glaciéque licebit,
Atque hoc, quem patior, frigidiora loco:
Illa ducis facies in curru stantis eburno,
Excuteret frigus sensibus omne meis.

His

His ego defectus, dubiisq; auctoribus vsus,
Ad vestri venio iure fauoris opem.
Nec mihi nota ducum, nec sunt mihi nota locorum
Nomina; materiam non habuere manus.
Pars quota de tantis rebus, quam fama referre,
Aut aliquis nobis scribere posset, erat?
Quo magis ô lector debes ignoscere, si quid
Erratum est illic, præteritúmve mihi.
Adde quod assiduo domini meditata querelam
Ad latum carmen vix mea Musa venit.
Vix bona post tanto quærenti verba subibant,
Et gaudere aliquid, res mihi visa noua est.
Vtq; reformidant insuetum lumina solem,
Sic ad lætitiam mens mea segnis erat.
Est quoque cunctarum nouitas gratissima rerum,
Gratiaq; officio, quod mora tardat, abest.
Cetera certatim de magno scripta triumpho
Iam pridem populi suspicor ore legi.
Illa bibit sitiens lector mea pocula plenus:
Illa recens pota est, nostra tepebit aqua.
Non ego cessaui, nec fecit inertia serum:
Vltima me vasti sustinet ora freti.
Dum venit huc rumor, properataq; carmina sunt,
Factaq; eunt ad vos, annus abisse potest.
Nec minimum refert, intacta rosaria primus,
An sera carpas penè relicta manu.
Quid mirum lectis exhausto floribus horto,
Si duce non facta est digna corona suo?
Deprecor hæc, vatum contra sua carmina ne quis
Dicta putet, pro se Musa locuta mea est.
Sunt mihi vobiscum communia sacra poëtæ,
In vestro miseris si licet esse choro.

Ma-

Magnáque pars animi, mecum vixiſtis amici,
Hac ego vos abſens nunc quoque parte colo.
Sint igitur veſtro mea commendata fauore
Carmina, non poſſum pro quibus ipſe loqui.
Scripta placent à morte ferè, quia lædere viuos
Liuor, & iniuſto carpere dente ſolet.
Si genus eſt mortis malè viuere: terra moratur,
Et deſunt fatis ſola ſepulcra meis.
Denique opus noſtræ culpetur vt vndiq; curæ,
Officium nemo qui reprehendat erit.
Vt deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror eſſe Deos.
Hæc facit vt veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat cæſo non minus agna boue.
Res quoque tanta fuit, quanta ſubſiſtere ſummo
Æneidos vati grande fuiſſet onus.
Ferre etiam molles elegi tam vaſta triumphi
Pondera diſparibus non potuere rotis.
Quo pede nunc vtar, dubia eſt ſententia nobis,
Alter enim de te Rhene triumphus adeſt.
Irrita verorum non ſunt præſagia vatum.
Danda Ioui laurus, dum prior illa viret.
Nec mea verba legis, qui ſum ſummotus ad Iſtrũ,
Non bene pacatis flumina pota Getis:
Iſta Dei vox eſt: Deus eſt in pectore noſtro,
Hoc duce prædico vaticinorq; Deo.
Quid ceſſas currum pompamq; parare triumphis
Liuia? dant nullas iam tibi bella moras.
Perfida damnatas Germania proijcit haſtas,
Iam pondus dices omen habere meum.
Crede, breuiq; fides aderit; geminabit honorem
Filius, & iunctis, vt prius, ibit equis.

Prome

Prome, quod initias humeris victoribus, ostrum.
Ipsa potest solitum nosse corona caput.
Scuta sed & galea gemmis radientur & auro,
Stentque super victos trunca trophaa viros.
Oppida turritis cingantur eburnea muris,
Fictáque res vero more putetur agi
Squallidus immittat fracta sub arundine crines
Rhenus, & infectas sanguine potet aquas.
Barbara iam capti ponent insignia reges,
Textáque fortuna diuitiora sua.
Et qua praterea virtus inuicta tuorum
Sapè parata tibi, sapè paranda facit.
Dî quorum monitu sumus euentura locuti,
Verba precor celeri nostra probate fide.

ELEGIA V.

Ad Cottam.

QVam legis vnde tibi mittatur epistola, quaris?
Hinc, vbi caruleis iungitur Ister aquis.
Vt regio dicta est, succurrere debet & auctor,
Lasus ab ingenio Naso poëta suo.
Qui tibi, quam mallet prasens afferre salutem,
Mittit ab hirsutis, maxime Cotta, Getis.
Legimus ô iuuenis patrij non degener oris,
Dicta tibi pleno verba diserta foro.
Qua, quamquam lingua mihi sunt properante per horas
Lecta satis multas, pauca fuisse queror.
Plura sed hac feci relegendo sapè, nec vmquam
Hac mihi, quam primo grata fuere minus.
Cumq; sua toties nihil è dulcedine perdant,

Viri-

Viribus illa suis, non nouitate placent.
Felices quibus hæc ipso cognoscere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui!
Nam quamquam sapor est ablata dulcis in vnda,
Gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ:
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quàm de calata sumere lance iuuat.
At nisi peccassem, nisi me mea Musa fugasset,
Quod legi, tua vox exhibuisset opus.
Vtq; fui solitus, sedissem forsitan vnus
De centum iudex in tua verba viris.
Maior & implesset præcordia nostra voluptas,
Dum traherer dictis annuerémque tuis.
Quem quoniam fatum, patria vobisq; relictis,
Inter inhumanos maluit esse Getas;
Quod licet vt videar tecum magis esse legendo,
Sæpè precor studij pignora mitte tui:
Exemplóque meo, nisi dedignaris idipsum,
Vtere, quod nobis rectius ipse dares.
Namq; ego, qui perij iam pridem Maxime vobis,
Ingenio nitor non periisse meo.
Redde vicem, nec rara tui monumenta laboris
Accipiant nostra grata futura manus.
Dic tamen, ô iuuenis studiorum plene meorum;
Ecquid ab his ipsis admoneare mei?
Ecquibus aut recitas, factum modò carmen amicis
Aut, quod sæpè soles, exigis vt recitent:
Interdum queritur tua mens oblita quid absit:
Nescio quid certè sensit abesse tui.
Vtq; loqui multum de me præsente solebas,
Nunc quoque Nasonis nomen in ore tuo est.
Ipse quidem Getico peream violatus ab arcu,

Et

(Et sit periuri quam prope pœna vides)
Te nisi momentis video pene omnibus absens,
(Gratia dis, menti quolibet ire licet.)
Hanc vbi perueni, nulli cernendus, in vrbem,
Sæpè loquor tecum, teq; loquente fruor.
Tunc mihi difficile est, quam sit bene, dicere, quámque
Candida iudiciis illa sit hora meis.
Tunc me si qua fides, cælesti sede receptum,
Cum fortunatis suspicor esse deis.
Rursus vbi huc redij, cælum superosq; relinquo,
A Styge nec longè Pontica distat humus:
Vnde ego si fato nitor prohibente reuerti,
Spem sine profectu Maxime tolle mihi.

ELEGIA VI.

Ad Sodalem.

NAso suo, posuit nomen cui penè, sodali,
Mittit ab Euxinis hoc breue carmen aquis.
At si cauta parum scripsisset dextra quis esses,
Forsitan officio parta querela foret.
Cur tamen hoc aliis tutum credentibus, vnus
Appellent ne te carmina nostra rogas?
Quanta sit in media clementia Cæsaris ira,
Si nescis; ex me certior esse potes.
Huic ego quam patior nil possem demere pœnæ,
Si iudex meriti cogerer esse mei.
Non vetat ille sui quemquam meminisse sodalis:
Nec prohibet tibi me scribere, teq; mihi.
Nec scelus admittas, si consoleris amicum,
Mollibus & verbis aspera fata leues.
Cur dum tuta times facis vt reuerentia talis

Fiat

Fiat in Augustos inuidiosa deos?
Fulminis afflatos interdum viuere telis
Vidimus, & refici non prohibente Ioue.
Nec quia Neptunus nauem lacerarat Vlyssis,
Leucothoë nanti ferre negauit opem.
Crede mihi, miseris cælestia numina parcunt,
Nec semper læsos & sine fine premunt:
Principe nec nostro deus est moderatior vllus.
Iustitia vires temperat ille suas.
Nuper eam Cæsar facto de marmore templo,
Iam pridem posuit mentis in æde sua:
Iuppiter in multos temeraria fulmina torquet,
Qui pœnam culpa non meruere pati.
Obruerit cùm tot sævis Deus æquoris vndis,
Ex illis mergi pars quota digna fuit?
Cùm pereant acie fortissima quæque, vel ipso
Iudice, delectus Martis iniquus erit.
At si forte velis in nos inquirere; nemo est
Qui se quod patitur, commeruisse neget.
Adde quod extinctos vel aqua, vel Marte, vel igni,
Nulla potest iterum restituisse dies.
Restituit multos, aut pœna parte leuauit
Cæsar, & in multis me velit esse precor.
An tu, cum tali populus sub principe simus,
Alloquio profugi credis inesse metum?
Forsitan hæc domino Busiride iure timeres,
Aut solito clausos vrere in ære viros.
Desine mitem animum vano infamare timore,
Sæua quid in placidis saxa vereris aquis?
Ipse ego quod scripsi primo sine nomine vobis,
Vix excusari posse mihi videor.

Sed

Sed pauor attonito rationis ademerat vsum:
Cesserat omne nouis consiliúmque malis.
Fortunamq; meam metuens, non vindicis iram,
Terrebar titulo nominis ipse mei.
Hactenus admonitus memori concede poëta,
Ponat ut in chartis nomina chara suis.
Turpe erit ambobus, longo mihi proximus vsu,
Si nulla libri parte legare mei.
Ne tamen iste metus somnos tibi rumpere possit,
Non, vltra quâm vis, officiosus ero.
Téque tegam, qui sis, nisi cùm permiseris ipse.
Cogetur nemo munus habere meum.
Tu quoque quem poteras vel apertè tutus amare,
Si res est anceps illa, latenter ama.

Elegia VII.

Ad Amicos.

VErba mihi desunt eadem tam sæpè roganti,
Iámque pudet vanas sine carere preces.
Tædia consimili fieri de crimine vobis,
Quidq; petam, cunctos edidicisse reor.
Nostra quid apportet iam nostis epistola, quamuis
Charta sit à vinclis non labefacta suis.
Ergo mutetur scripti sententia nostri,
Ne toties contra, quam rapit amnis, eam.
Quod bene de vobis speraui, ignoscite amici,
Talis peccandi iam mihi finis erit.
Ne grauis vxori dicar, qui scilicet in me
Quàm proba, tam timida est, experiensque parum.
Hoc quoque Naso feres: etenim peiora tulisti.
Iam

Iam tibi sentiri sarcina nulla potest.
Ductus ab armento taurus detrectet aratrum,
Subtrahat & duro colla nouella iugo:
Nos, quibus assueuit fatum crudeliter vti,
Ad mala iam pridem non sumus vlla rudes.
Venimus in Geticos fines, moriantur in illis,
Parcaq; ad extremum qua mea cœpit, eat.
Spem iuuat amplecti, quæ non iuuat irrita semper:
Et fieri cupias si qua futura putes.
Proximus huic gradus est, bene desperare salutem,
Seque semel vera scisse perisse fide.
Curando fieri quædam maiora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.
Mitius ille perit subita qui mergitur vnda,
Quàm sua qui liquidis brachia lasset aquis.
Cur ego concepi Scythicis me posse carere
Finibus, & terra prosperiore frui?
Cur aliquid de me speraui lenius vnquam?
An fortuna mihi sic mea nota fuit?
Torqueor en grauius, repetitaq; forma locorum
Exsilium renouat triste, recensque facit.
Est tamen vtilius studium cessare meorum,
Quam, quas admorint, non valuisse preces,
Magna quidem res est, quam non audetis amici:
Sed si quis peteret, qui dare vellet, erat.
Dum modò non nobis hoc Cæsaris ira negarit?
Fortiter Euxinis immoriemur aquis.

Elegia VIII.

Ad Maximum.

Quae tibi quaerebam memorem testantia curam,
Dona Tomitanus mittere posset ager.
Dignus es argento, fuluo quoque dignior auro:
Sed te, cùm donas, ista iuuare solent.
Nec tamen haec loca sunt vllo pretiosa metallo,
Hostis ab agricola vix sinit illa fodi.
Purpura saepè tuos fulgens protexit amictus:
Sed non Sarmatico tingitur illa mari.
Vellera dura ferunt pecudes, & Palladis vti
Arte Tomitanae non didicere nurus.
Femina pro lana Cerealia munera frangit,
Suppositoque grauem vertice portat aquam.
Non hic pampineis amicitur vitibus vlmus:
Nulla premunt ramos pondere poma suos.
Tristia deformes pariunt absinthia campi,
Terraq; de fructu quàm sit amara docet.
Nil igitur tota Ponti regione sinistri,
Quod mea sedulitas mittere posset, erat.
Clausa tamen misi Scythica tibi tela pharetra:
Hoste precor fiant illa cruenta tuo.
Hos habet haec calamos, hos haec habet ora libellos,
Haec viget in nostris Maxime Musa locis.
Quae quamquam misisse pudet, quia parua videntur,
Tu tamen haec, quaeso consule missa boni.

ELEGIA IX.

Ad Brutum.

QVod sit in his eadem sententia Brute libellis,
Carmina, nescio quem, carpere nostra refers:
Nil nisi me terra fruar vt propiore, rogare,
Et quàm sim denso cinctus ab hoste, loqui.
O quàm de multis vitium reprehenditur vnum!
Hoc peccat solum si mea Musa benè est.
Ipse ego librorum video delicta meorum;
Cùm sua plus iusto carmina quisque probet.
Auctor opus laudat, sic forsitan Accius olim
Thersiten facie dixerat esse bona.
Iudicium tamen hic nostrum non decipit error,
Nec quidquid genui, protinus illud amo.
Cur igitur si me video delinquere peccem,
Et patiar scripto crimen inesse, rogas?
Non eadem ratio est, sentire, & demere morbos.
Sensus inest cunctis, tollitur arte malum.
Sæpè aliquod verbum cupiens mutare relinquo:
Iudicium vires destituuntq́ meum.
Sæpè piget (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
Corrigere, & longi ferre laboris onus:
Scribentem iuuat ipse fauor, minuitq́ laborem,
Cumq́ suo crescens pectore feruet opus.
Corrigere at res est tanto magis ardua, quantò
Magnus Aristarcho maior Homerus erat,
Sic animum lento curarum frigore lædit,
Vt cupidi cursus frena retentat equi.
Atque ita di mites minuant mihi Cæsaris iram,
Ossaq́ pacata nostra tegantur humo;

Vt mihi conanti nonnumquam intendere curas,
Fortunæ species obstat acerba meæ.
Vixq; mihi videor, faciam quod carmina sanus,
Imq; f ris curem corrigere illa Getis.
Nil tamen est scriptis magis excusabile nostris,
Quam sensus cunctis pene quod vnus inest.
Læta ferè lætus cecini, cano tristia tristis:
Conueniens operi tempus vtrumque suo est.
Quid nisi de vitio scribam regionis amaræ,
Vtq; loco moriar commodiore precer?
Cùm toties eadem dicam, vix audior vlli,
Verbaq; profectu dissimulata carent.
Et tamen hæc eadem cùm sint, non scribimus iisdē,
Vnaq; per plures vox mea tentat opem.
Anne bis vt sensum lector reperiret eumdem,
Vnus amicorum Brute rogandus erat?
Non fuit hoc tanti, confesso ignoscite docti;
Vilior est operis fama salute mea.
Denique materia quam quis sibi finxerit ipse,
Arbitrio variat multa poëta suo.
Musa mea est index nimium quoq; vera malorū,
Atque incorrupti pondera testis habet.
Non liber vt fieret, sed vti sua cuique daretur
Littera, propositum curaq; nostra fuit.
Post modo collectas vtcumque sine ordine iunxi:
Hoc opus electum ne mihi fortè putes.
Da veniam scriptis, quorum non gloria nobis
Causa, sed vtilitas officiumq; fuit.

P. OVI-

P. OVIDII NASONIS DE PONTO

LIBER QVARTVS.

Elegia I.

Ad Sex. Pompeium.

ACcipe Pompei deductum carmen ab illo,
Debitor est vitæ qui tibi Sexte suæ.
Qui si non prohibes à me tua nomina poni,
Accedet meritis hæc quoque summa tuis.
Siue trahis vultus; equidem peccasse fatebor,
Delicti tamen est causa probanda mei.
Non potuit mea mens, esset quin grata, teneri.
Sit, precor, officio non grauis ira pio.
O quoties ego sum libris mihi visus in istis
Impius, in nullo quod legerere loco!
O quoties, alij vellem cùm scribere, nomen
Rettulit in ceras inscia dextra tuum.
Ipse mihi placuit mendis in talibus error,
Et vix inuita est facta litura manu.

Viderit ad summum dixi licet ipse queratur:
Ah pudet offensam non meruisse prius.
Da mihi, si quid ea est, hebetantem pectora Lethen:
Oblitus potero non tamen esse tui.
Idq; sinas oro, nec fastidita repellas
Verba, nec officio crimen inesse putes.
Et leuis hæc meritis referatur gratia tantis:
Si minus, inuito te quoque gratus ero.
Numquam pigra fuit nostris tua gratia rebus,
Nec mihi munificas arca negauit opes.
Nunc quoque nil subitis clementia territa fatis,
Auxilium vitæ fertq; refertq; meæ.
Vnde rogas forsan fiducia tanta futuri
Sit mihi: quod fecit quisque tuetur opus.
Vt Venus artificis labor est & gloria Coi,
Æquoreo madidas quæ premit imbre comas,
Arcis vt Actææ vel eburna vel ærea custos,
Bellica Phidiaca stat Dea facta manu;
Vendicat vt Calamis laudem, quos fecit, equorum,
Vt similis vera vacca Myronis opus;
Sic ego sum rerum non vltima Sexte tuarum,
Tutelaq; feror munus opusq; tua.

ELEGIA II.

Ad Seuerum.

QVod legis ô vates magnorum maxime vatum,
Venit ab intonsis vsque Seuere Getis:
Cuius adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
Si modò permittis dicere vera, pudet.
Orba tamen numeris cessauit epistola numquam
Ire per alternas officiosa vices,

Car-

Carmina sola tibi memorem testantia curam,
Non data sunt: quid enim, quæ facis ipse, darem?
Quis mel Aristæo, quis Baccho vina Falerna,
Triptolemo fruges, poma det Alcinoo?
Fertile pectus habes, interq; Helicona colentes
Vberius nulli prouenit ista seges.
Mittere ad hunc carmen, frondes erat addere siluis.
Hæc mihi cunctandi causa Seuere fuit.
Nec tamen ingenium nobis respondet, vt ante,
Sed siccum sterili vomere littus aro.
Scilicet vt limus venas excæcat in vndis,
Læsaq; suppresso fonte resistit aqua;
Pectora sic mea sunt limo vitiata malorum,
Et carmen vena pauperiore fluit.
Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum;
Esset, crede mihi, factus & ille Getes.
Da veniam fasso, studiis quoque fræna remisi,
Ducitur & digitis littera rara meis.
Impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis esse solebat, abest.
Vix venit ad partes, vix sumpta Musa tabella
Imponit pigras penè coacta manus.
Paruaq;, ne dicam scribendi nulla voluptas
Est mihi: nec numeris nectere verba iuuat.
Siue quod hinc fructus adeò non cepimus vllos;
Principium nostri res sit vt ista mali:
Siue quod in tenebris numerosos ponere gestus,
Quodq; legas nulli, scribere carmen, idem est.
Excitat auditor studium, laudataq; virtus
Crescit, & immensum gloria calcar habet.
Hic mea cui recitem nisi flauis scripta Corallis,
Quasq; alias gentes barbarus Ister habet?

Sed quid solus agam? quáque infelicia perdam
Otia materia, surripiamq; diem?
Nam neque me vinum, nec me tenet alea fallax,
Per qua clam tacitum tempus abire solet.
Nec me, quod cuperem, si per fera bella liceret,
Oblectat cultu terra nouata suo.
Quid, nisi Pierides, solatia frigida restant,
Non bene de nobis qua meruere, dea?
At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,
Vtiliter studium quod tibi cedit, ama:
Sacraq; Musarum merito cole, quodq; legamus
Huc aliquod cura mitte recentis opus.

Elegia III.

Ad amicum instabilem.

Conquerar, an taceam? ponam sine nomine crimen?
An notum qui sis omnibus esse velim?
Nomine non vtar, ne commendare querela,
Quaraturq; tibi carmine fama meo.
Dum mea puppis erat valida fundata carina,
Qui mecum velles currere primus eras:
Nunc, quia contraxit vultum fortuna, recedis,
Auxilio postquam scis opus esse tuo.
Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri,
Quisque sit, audito nomine, Naso rogas.
Ille ego sum, quamquam non vis audire, vetusta
Pene puer puero iunctus amicitia.
Ille ego, qui primus tua seria nosse solebam,
Qui tibi iucundis primus adesse iocis.
Ille ego conuictor, densoq; domesticus vsu:

Ille

Ille ego iudiciis unica Musa tuis.
Ille ego sum, qui nunc an viuam, perfide, nescis,
Cura tibi de quo quærere nulla fuit.
Siue fui numquam carus, simulasse fateris:
Seu non fingebas, inueniere leuis.
Aut age dic aliquam quæ te mutauerit iram:
Nam nisi iusta tua est iusta querela mea est.
Quod te nunc crimen similem vetat esse priori?
An crimen, cœpi quòd miser esse, vocas?
Si mihi rebus opem nullam factisq́; ferebas;
Venisset verbis charta notata tribus.
Vix equidem credo, sed & insultare iacenti
Te mihi, nec verbis parcere fama refert.
Quid facis ah demens? cur si fortuna recedat,
Naufragio lacrymas eripis ipse tuo?
Hæc dea non stabili quàm sit leuis orbe fatetur,
Quæ summum dubio sub pede semper habet.
Quolibet est folio, quauis incertior aura:
Par illi leuitas improbe sola tua est.
Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu quæ valuere ruunt.
Diuitis audita est cui non opulentia Crœsi?
Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.
Ille Syracusia modò formidatus in vrbe,
Vix humili duram reppulit arte famem.
Quid fuerat Magno maius? tamen ipse rogauit
Summissa fugiens voce clientis opem.
Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
Indigus effectus omnibus ipse magis.
Ille Iugurthino clarus Cimbroq; triumpho.
Quo victrix toties Consule Roma fuit;
In cœno Marius iacuit cannaq́; palustri,

Pertulit & tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis diuina potentia rebus,
Et certam præsens vix habet hora fidem.
Littus ad Euxinum si quis mihi diceret, ibis,
Et metues arcu ne feriare Getæ;
I, bibe, dixissem purgantes pectora succos,
Quidquid & in tota nascitur Antityra.
Sum tamen hæc passus: nec si mortalia possim,
Et summi poteram tela cauere Dei
Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Elegia IV.

Ad Sex. Pompeium.

NVlla dies adeò est australibus humida nymbis,
Non intermissis vt fluat imber aquis.
Nec sterilis locus vllus ita est, vt non sit in illo
Mista ferè duris vtilis herba rubis.
Nil adeò fortuna grauis miserabile fecit,
Vt minuant nulla gaudia parte malum.
Ecce domo, patriaq; carens, oculisq; meorum,
Naufragus in Getici littoris actus aquas;
Qua tamen inueni vultum diffundere causa
Possim, fortunæ nec meminisse meæ.
Nam mihi cùm fulua tristis spatiarer arena,
Visa est à tergo penna dedisse sonum.
Respicio: nec corpus erat, quod cernere possem;
Verba tamen sunt hæc aure recepta mea:
En ego lætarum venio tibi nuntia rerum,
Fama per immensas aëre lapsa vias;

Con-

Consule Pompeio, quo non tibi charior alter,
Candidus & felix proximus annus erit.
Dixit, & vt lato Pontum rumore repleuit,
Ad gentes alias hinc dea vertit iter.
At mihi dilapsis inter noua gaudia curis,
Excidit asperitas huius iniqua loci.
Ergo vbi, Iane biceps, longum reseraueris annum,
Pulsus & à sacro mense December erit;
Purpura Pompeium summi velabit honoris,
Ne titulis quidquam debeat ille suis.
Cernere iam video rumpi penè atria turba,
Et populum lædi deficiente loco.
Templáque Tarpeiæ primum tibi sedis adiri;
Et fieri faciles in tua vota deos.
Colla boues niueos certa præbere securi,
Quos aluit campis herba Falisca suis.
Cumq; deos omnes, tum quos impensius æquos
Esse tibi cupias, cum Ioue Cæsar erit.
Curia te excipiet, patresq; ex more vocati
Intendent aures ad tua verba suas.
Hos vbi facundo tua vox hilarauerit ore,
Vtq; solet, tulerit prospera verba dies;
Egeris & meritas superis cum Cæsare grates,
Qui causam, facias cur ita sæpè, dabit;
Inde domum repetes toto comitante Senatu;
Officium populi vix capiente domo.
Me miserum turba quod non ego cernor in illa,
Nec poterunt istis lumina nostra frui!
Quod licet, absentem qua possum mente videbo:
Aspiciet vultus Consulis illa sui.
Dî faciant, aliquo subeat tibi tempore nostrum
Nomen, & Heu, dicas, quid miser ille facit?

Hæc tua protulerit si quis mihi verba, fatebor
Protinus exsilium mitius esse meum.

ELEGIA V.
Ad eumdem iam Consulem.

ITe leues elegi doctas ad Consulis aures,
Verbáque honorato ferte legenda viro.
Longa via est, nec vos pedibus proceditis æquis,
Tectaq; brumali sub niue terra latet.
Cùm gelidam Thracen, & opertum nubibus Æmum,
Et maris Ionij transieritis aquas;
Luce minus decima dominam venietis in vrbem,
Vt festinatum non faciatis iter.
Protinus inde domus vobis Pompeia petatur,
Non est Augusto iunctior vlla foro.
Si quis, vt in populo qui sitis, & vnde, requirat;
Nomina decepta qualibet aure ferat.
Vt sit enim tutum, sicut reor esse, fateri;
Verba minus certè ficta timoris habent.
Copia nec vobis nullo prohibente videndi
Consulis, vt limen contigeritis, erit.
Aut reget ille suos dicendo iura Quirites,
Conspicuum signis cùm premet altus ebur:
Aut populi reditus positam componet ad hastam,
Et minui magna non sinet vrbis opes.
Aut vt erunt patres in Iulia templa vocati,
De tanto dignis consule rebus aget.
Aut feret Augusto solitam natóque salutem,
Déque parum noto consulet officio.
Tempus ab his vacuum Cæsar Germanicus omne
Auferet, à magnis hunc colit ipse deis,

Cùm

Cùm tamen à turba rerum requieuerit harum,
Ad vos mansuetas porriget ille manus:
Quidq; parens ego vester agam fortasse requiret;
Talia vos illi reddere verba volo:
Viuit adhuc, vitámque tibi debere fatetur,
Quod prius à miti Cæsare munus habet.
Te sibi, cùm fugeret, memori solet ore referre,
Barbaria tutas exhibuisse vias.
Sanguine Bistonium quod non tepefecerit ensem,
Effectum cura pectoris esse sui.
Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ
Munera, ne proprias attenuaret opes.
Pro quibus vt meritis referantur gratia, iurat,
Se fore mancipium tempus in omne tuum.
Nam prius vmbrosa carituros arbore montes,
Et freta veliuolas non habitura rates,
Fluminaq; in fontes cursu reditura supino;
Gratia quàm meriti possit abire tui.
Hæc vbi dixeritis, seruet sua dona, rogate,
Sic fuerit vestra causa peracta via.

ELEGIA IV.

Ad Brutum.

QVam legis, ex illis tibi venit epistola Brute,
Nasonem nolles in quibus esse locis.
Sed quod tu nolles, voluit miserabile fatum.
Hei mihi plus illud, quàm tua vota, valet!
In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est;
Iam tempus lustri transit in alterius.
Perstat enim fortuna tenax, votisq; malignum
Opponit nostris insidiosa pedem.

Certus eras pro me, Fabia laus maxima gentis,
Numen ad Augustum supplice voce loqui.
Occidis ante preces, causamq; ego maxime mortis,
Nec fueram tanti, me reor esse tua.
Iam timeo nostram cuiquam mandare salutem:
Ipsum morte tua concidit auxilium.
Cœperat Augustus decepta ignoscere culpa,
Spem nostram terras deseruitque simul.
Quale tamen potui de cælite Brute recenti
Vestra procul positus carmen in ora dedi.
Quæ prosit pietas vtinam mihi, sitq; malorum
Iam modus, & sacra mitior ira domus!
Te quoque idem, liquido possum iurare, precari,
O mihi non dubia cognite Brute fide!
Nam cum præstiteris verum mihi semper amorem,
Hic tamen aduerso tempore creuit amor:
Quiq; tuas pariter lacrymas nostrasq; videret;
Passuros pœnam crederet esse duos.
Lenem te miseris genuit natura, nec vlli
Mitius ingenium, quàm tibi, Brute, dedit.
At qui, quid valeas, ignoret Marte forensi;
Posse tuo peragi vix putet ore reos.
Scilicet eiusdem est, quamuis pugnare videtur,
Supplicibus facilem, sontibus esse trucem.
Cùm tibi suscepta est legis vindicta seuera;
Verba velut tinctum singula virus habent.
Hostibus eueniat, quàm sis violentus in armis
Sentire, & lingua tela subire tua.
Quæ tibi tam tenui cura limantur, vt omnes
Istius ingenium corporis esse negent.
At si quem lædi fortuna cernis iniqua,
Mollior est animo femina nulla tuo,

Hoc

Hoc ego præcipuè sensi, cum magna meorum
Notitiam pars est infitiata mei.
Immemor illorum, vestri non immemor vmquam,
Qui mala sollicitè nostra leuatis, ero.
Et prius hic nobis nimium conterminus Ister,
In caput Euxino de mare vertet iter,
Vtq; Thyesteæ redeant si tempora mensæ,
Solis ad Eoas currus agetur aquas:
Quàm quisquam vestrum, qui me doluistis ademptum
Arguat ingratum non meminisse sui.

Elegia VII.
Ad Vestalem.

Missus es Euxinas quoniam Vestalis ad oras,
Vt positis reddas iura sub axe locis;
Aspicis en præsens quali iaceamus in aruo,
Nec me testis eris falsa solere queri.
Accedet voci per te non irrita nostræ,
Alpinis iuuenis regibus orte, fides.
Ipse vides certè glacie concrescere Pontum,
Ipse vides rigido stantia vina gelu.
Ipse vides onerata ferox vt ducat Iazix
Per medias Istri plaustra bubulcus aquas.
Aspicis & mitti sub adunco toxica ferro,
Ac telum causas mortis habere duas.
Atque vtinam pars hæc tantùm spectata fuisset,
Non etiam proprio cognita Marte tibi.
Tenditis ad primum per densa pericula pilum,
Contigit ex merito qui tibi nuper honor.
Sit licèt hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
Ipsa tamen virtus ordine maior erit.

Non negat hoc Ister: cuius tua dextera quondam
Puniceam Getico sanguine fecit aquam.
Non negat Ægypsos, quæ te subeunte recepta,
Sensit in ingenio nil opis esse loci.
Nam, dubium est positis melius defensa manúve,
Vrbs erat in summo nubibus æqua iugo.
Sithonio ferus regi interceperat illam
Hostis, & ereptas victor habebat opes:
Donec fluminea deuecta Vitellius vnda,
Intulit exposito milite signa Getis.
At tibi progenies alti fortissima Donni,
Venit in aduersos impetus ire viros.
Nec mora, conspicuus longè fulgentibus armis,
Fortia ne possint facta latere, caues:
Ingentiq; gradu contra ferrúmque, locumq;
Saxaq; brumali grandine plura subis.
Nec te missa super iaculorum turba moratur,
Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in casside pennis,
Parsq; ferè scuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus,
Sed minor est acri laudis amore dolor.
Talis apud Troiam Danais pro nauibus Aiax
Dicitur Hectoreas sustinuisse faces.
Vt propius ventum est, admotaq; dextera dextræ,
Résque fero potuit cominus ense geri;
Dicere difficile est quid Mars tuus egerit illic,
Quotq; neci dederit, quosq; quibusq; modis.
Ense tuo factos calcabas victor aceruos,
Impositoq; Getes sub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum primi minor ordine pili,
Multaq; fert miles vulnera, multa facit.

Sed

Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
Ante citos quantum Pegasus ibat equos.
Vincitur Ægypsos, testataq; tempus in omne
Sunt tua, Vestalis, carmine facta meo.

Elegia VIII.

Ad Suillium.

Littera sera quidem studiis exculte Suilli,
Huc tua peruenit, sed mihi grata tamen.
Qua, pia si posset superos lenire rogando
Gratia, laturum te mihi dicis opem.
Vt iam nil præstes, animi sum factus amici
Debitor, & meritum velle iuuare, voco.
Impetus iste tuus longum modò duret in æuum,
Néve malis pietas sit tua lassa meis;
Ius aliquod faciunt affinia vincula nobis,
Quæ semper maneant illabefacta precor.
Nam tibi quæ coniux, eadem mihi filia penè est:
Et quæ te generum, me vocat illa virum.
Hei mihi si lectis vultum tu versibus istis
Ducis, & affinem te pudet esse meum.
At nihil hic dignum poteris reperire pudore,
Præter fortunam, quæ mihi cæca fuit.
Seu genus excutias, equites, ab origine prima,
Vsque per innumeros inueniemur auos:
Siue velis mores qui sint inquirere nostri,
Errorem misero detrahe; labe carent.
Tu modo, si quid agi sperabis posse precando,
Quos colis exora supplice voce deos.
Dî tibi sunt, Cæsar iuuenis tua numina placa,
Hac certè nulla est notior ara tibi.

Non

Non sinit illa sui vanas antistitis vmquam
Esse preces, nostris hinc peto rebus opem.
Quamlibet exigua si nos ea iuuerit aura,
Obruta de mediis cymba resurget aquis.
Tunc ego Thura feram rapidis solemnia flammis,
Et quantum valeant numina, testis ero.
Nec tibi de Pario statuam Germanice templum
Marmore, carpsit opes illa ruina meas.
Templa domus facient vobis vrbesque beatæ:
Naso suis opibus, carmine gratus erit.
Parua quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cùm pro concessa verba salute damus:
Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abunde (est,
Et finem pietas contigit illa suum.
Nec quæ de parua pauper dis libat acerra,
Thura minus grandi quam data lance valent.
Agnaq; tam lactens, quam gramine pasta Falisco,
Victima Tarpeios inficit icta focos.
Nec tamen officio vatum per carmina facto,
Principibus res est aptior vlla viris.
Carmina vestrarum peragunt præconia laudum,
Néve sit auctorum fama caduca cauent.
Carmine fit viuax virtus, expersq; sepulcri,
Notitiam sera posteritatis habet.
Tabida consumit ferrum lapidemq; vetustas,
Nullaq; res maius tempore robur habet.
Scripta ferunt annos: scriptis Agamemnona nosti,
Et quisquis contra, vel simul arma tulit.
Quis Thebas septemq; duces sine carmine nosset,
Et quidquid post hæc, quidquid & ante fuit?
Dî quoque carminibus (si fas est dicere) fiunt,
Tantaq; maiestas ore canentis eget.

Sic Chaos ex illa naturæ mole prioris,
Digestum partes scimus habere suas:
Sic affectantes cælestia regna Gigantes,
Ad Styga nubifero vindicis igne datos.
Sic victor laudem superatis Liber ab Indis,
Alcides capta traxit ab Oechalia.
Et modò Cæsar auum, quem virtus addidit astris,
Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
Si quid adhuc igitur viui Germanice nostro
Restat in ingenio, seruiet omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere vates:
Iudicio pretium res habet ista tuo.
Quod nisi te nomen tantum ad maiora vocasset,
Gloria Pieridum summa futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quam carmina, mauis;
Nec tamen ex toto deserere illa potes.
Nã modò bella geris, numeris modò bella coërces:
Quodq; aliis opus est, hoc tibi lusus erit.
Vtq; nec ad citharam, nec ad arcum segnis Apollo (est,
Sed venit ad sacras neruus vterque manus;
Sic tibi nec docti desunt, nec principis artes:
Mista sed est animo cum Ioue Musa tuo.
Quæ quoniam nec nos vnda submouit ab illa,
Vngula Gorgonei quam caua fecit equi;
Prosit, opemq; ferat communia sacra tueri;
Atque iisdem studiis imposuisse manum.
Littera pellitis nimium subiecta Corallis,
Vt tandem sæuos effugiamq; Getas;
Clausaq; si misero patria est, vt ponar in illo,
Qui minus Ausonia distet ab vrbe, loco.
Vnde tuas possim laudes celebrare recentes,
Magnaq; quam minima facta referre mora.

Tan-

Tangat vt hoc votum cælestia, care Suilli,
Numina, pro socero penè precare tuo.

ELEGIA IX.

Ad Græcinum.

VNde licet non vnde iuuat, Græcine salutem
Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso vadis:
Missaq; di faciant auroram occurrat ad illam,
Bis senos fasces quæ tibi prima dabit
Et quoniam sine me tanges Capitolia Consul,
Et fiam turba pars ego nulla tua;
In domini subeat partes, & præstet amici
Officium iusso littera nostra die.
Atque ego si fatis genitus melioribus essem,
Et mea sincero curreret axe rota;
Quò nunc nostra manus per scriptum fungitur, esset
Lingua salutandi munere functa tui:
Gratatusq; darem cum dulcibus oscula verbis,
Nec minus ille meus, quàm tuus esset honor.
Illa (confiteor) sic essem luce superbus,
Vt caperet fastus vix domus vlla meos.
Dumq; latus sancti cinget tibi turba Senatus,
Consulis ante pedes ire iuberer equis.
Et quamquam cuperem semper tibi proximus esse,
Gauderem lateris non habuisse locum.
Nec querulus, turba quamuis eliderer, essem,
Sed foret à populo tum mihi dulce premi.
Prospicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
Densaq; quàm longum turba teneret iter.
Quoq; magis noris quàm me vulgaria tangant,
Spectarem, qualis purpura te tegeret.

Singa

Signa quoque in sella nossem formata curuli,
Et totum Numidæ sculptile dentis opus.
At cùm Tarpeias esses deductus in arces,
Dum caderet iussu victima sacra tuo;
Me quoque secreto grates sibi magnus agentem
Audisset media qui sedet æde deus.
Thuraq; mente magis plena quàm lance dedissem;
Ter quater imperij lætus honore tui.
Hic ego præsentes inter numerarer amicos;
Mitia ius vrbis si modò fata darent.
Quæq; mihi sola captur nunc mente voluptas,
Tunc oculis etiam percipienda foret.
Non ita cælitibus visum est. & forsitan æquis:
Nam quid me pœnæ causa negata iuuet?
Mente tamen, quæ sola loco non exsulat, vtar:
Prætextam, fasces aspiciamq; tuos.
Hæc modò te populo reddentem iura videbit,
Et se secretis finget adesse tuis.
Nunc longi reditus hastæ supponere lustri
Credet & exactâ cuncta locare fide.
Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
Publica quærentem quid petat vtilitas.
Nunc pro Cæsaribus superis decernere grates,
Albáve opimorum colla ferire boum.
Atque vtinam, cùm iam fueris potiora precatus,
Vt mihi placetur principis ira, roges.
Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara,
Detq; bonum voto lucidus omen apex.
Interea qua parte licet, ne cuncta queramur,
Hic quoque te festum Consule tempus agam.
Altera lætitia est, nec cedens causa priori:
Successor tanti frater honoris erit.

Nam

Nam tibi finitum summo Græcine Decembri,
Imperium Iani suscipit ille die.
Quæq; est in vobis pietas, alterna feretis
Gaudia; tu fratris fascibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris Consul, bis Consul & ille,
Inq; domo binus conspicietur honor.
Qui quamquã est ingens, & nullũ Martia summo
Altius imperium Consule Roma videt;
Multiplicat tamẽ hunc grauitas auctoris honorem:
Et maiestatem res data dantis habet.
Iudiciis igitur liceat Flaccoq; tibiq;
Talibus Augusti tempus in omne frui.
Cùm tamen à rerum cura propiore vacabit;
Nota precor votis addite vestra meis.
Et si qua dabit aura sinum, iactate rudentes,
Exeat è Stygiis vt mea nauis aquis.
Præfuit his Græcine locis modò Flaccus, & illo
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli,
Hic arcu fisos terruit ense Getas.
Hic raptam Trœzen celeri virtute recepit,
Infecitq; fero sanguine Danubium.
Quære loci faciem, Scythicique incommoda cæli,
Et quàm vicino terrear hoste, roga.
Sintne lita tenues serpentis felle sagittæ:
Fiat an humanum victima dira caput.
Mentiar, an coëat duratus frigore Pontus,
Et teneat glacies iugera multa freti.
Hæc vbi narrarit, quæ sit mea fama, require,
Quoq; modo peragam tempora dura, roga:
Non sumus hic odio, nec scilicet esse meremur,
Nec cum fortunâ mens quoque versa mea est.

Illa quies animi est, quam tu laudare solebas,
Ille vetus solito perstat in ore pudor.
Sic ego sum longè, sic hic, ubi barbarus hostis,
Vt fera plus valeant legibus arma, facit.
Rem queat ut nullam tot iam Græcine per annos
Femina de nobis virve puérve queri,
Hoc facit, ut misero faueant adsintq; Tomitæ,
Hæc quoniam tellus testificanda mihi est.
Illi, me qui velle vident, discedere malunt:
Respectu cupiunt hic tamen esse sui.
Nec mihi credideris: exstant decreta, quibus nos
Laudat, & immunes publica cera facit.
Conueniens miseris, & quamquam gloria non est,
Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea est: videt hospita terra
In nostra sacrum Cæsaris esse domo.
Stant pariter natusq; pius, coniuxq; sacerdos,
Numina iam facto non leuiora Deo.
Neu desit pars ulla domus: stat vterque nepotum;
Hic auiæ lateri proximus, ille patris.
His ego do toties cum thure precantia verba,
Eoo quoties surgit ab orbe dies.
Tota licet quæras, hoc me non fingere dicet,
Officij testis Pontica terra mei.
Pontica me tellus quantis hac possumus ora,
Natalem ludis scit celebrare Dei.
Nec minus hospitibus pietas est cognita talis.
Misit in has si quos longa Propontis aquas.
Is quoque, quo leuior fuerat sub Præside Pontus,
Audierit frater forsitan ista tuus.
Fortuna est impar animo, taliq; libenter
Exiguas carpo munere pauper opes.

Nec

Nec vestris damus hæc oculis, procul vrbe remoti.
Contenti tacita sed pietate sumus.
Et tamen hæc tangent aliquando Cæsaris aures:
Nil illum toto quod sit in orbe latet.
Tu certè scis hæc superis adscite, videsq;
Cæsar, & est oculis subdita terra tuis.
Tu nostras audis inter conuexa locatus,
Sidera sollicito quas damus ore preces.
Peruenient istuc & carmina forsitan illa,
Quæ de te misi cælite facta nouo.
Auguror his igitur flecti tua numina, nec tu
Immerito nomen mite parentis habes.

ELEGIA X,

Ad Albinouanum.

HÆc mihi Cimmerio bis tertia ducitur æstas
Littore, pellitos inter agenda Getas.
Et quos tu silices, & quod, carissime, ferrum
Duritiæ confers Albinouane meæ?
Gutta cauat lapidem, consumitur annulus vsu,
Et teritur pressa vomer aduncus humo.
Tempus edax igitur præter nos, omnia perdit.
Cessat duritia mors quoque victa mea.
Exemplum est animi nimium patientis Vlysses,
Iactatus dubio per duo lustra mari.
Tempora solliciti sed non tamen omnia, fati
Pertulit, & placidæ sæpè fuere moræ.
An graue sex annis pulchram fouisse Calypso,
Æquoreæq; fuit concubuisse deæ?
Excipit Hippotades, qui dat pro munere ventos,
Curuet vt impulsos vtilis aura sinus,

Nec

Nec bene cantantes labor est audire puellas,
Nec degustanti lotos amare fuit.
Hos ego, qui patriæ faciant obliuia, succos
Parte mea vitæ, si modò dentur, emam.
Nec tu contuleris vrbes Læstrygonis vmquam
Gentibus, obliqua quas obit Ister aqua.
Nec vincet Cyclops sæuum feritate Phyacem,
Qui quota terroris pars solet esse mei!
Scylla feris trunco cũ latret ab inguine monstris;
Heniochæ nobis plus nocuere rates.
Nec potes infestis conferre Charybdin Achæis,
Ter licet epotet, ter vomat illa fretum.
Qui quamquam dextra regione licentius errant,
Securum latus non tamen esse sinunt.
Hic agri infrondes, hic spicula tecta venenis,
Hic freta vel pediti peruia reddit hyems.
Vt qua remus iter pulsis modò fecerat vndis,
Siccus contempta naue viator eat.
Qui veniunt istinc, vix vos ea credere dicunt,
Quàm miser est, qui fert asperiora fide!
Crede tamen, nec te causas nescire sinemus,
Horrida Sarmaticum cur mare duret hyems.
Proxima sunt nobis plaustri præbentia formam,
Et quæ præcipuum sidera frigus habent.
Hinc oritur Boreas, oraq; domesticus huic est,
Et sumit vires à propiore loco.
At Notus aduerso tepidus qui spirat ab axe,
Est procul, & rarus, languidiorq; venit.
Adde quod hic clauso miscentur flumina Ponto,
Vimq; fretum multo perdit ab amne suam.
Huc Lycus, huc Sagaris, Peniusq; Hipanusq;
Oratesq;

In

Influit, & crebro vertice tortus Halys,
Partheniusq; rapax, & voluens saxa Cynapes
Labitur, & nullo tardior amne Tyras.
Et tu feminea Thermodon cognite turma,
Et quondam Gratis phasi petite viris.
Cumq; Borysthenio liquidissimus amne Dyraspes,
Et tacitè peragens lene Melanthus iter.
Quiq; duas terras, Asiam, Cadmiq; sororem
Separat, & cursus inter vtramque facit.
Innumeriq; alij, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius se tibi Nile negat.
Copia tot laticum, quas auget adulterat vndas,
Nec patitur vires æquor habere suas.
Quin etiam stagno similis pigrâq; paludi
Cæruleus vix est, diluiturq; color,
Innatat vnda freto dulcis, leuiorq; marina est,
Quæ proprium misto de sale pondus habet.
Si roget hæc aliquis, cur sint narrata Pedoni,
Quidve loqui certis iuuerit ista modis,
Detinui dicam, curas, tempusq; fefelli.
Hunc fructum præsens attulit hora mihi.
Abfuimus solito, dum scripsimus ista, dolori,
In mediis nec nos sensimus esse Getis.
At tu non dubito, cùm Thesea carmine laudes,
Materiæ titulos quin tueare tuæ.
Quemq; refers, imitere virum, vetat ille profecto
Tranquilli comitem temporis esse fidem.
Qui quamquam est factis ingens, & conditus à te,
Vix tantus, quanto debuit ore cani.
Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam,
Inq; fide Theseus quilibet esse potest.
Non tibi sunt hostes ferro clauaq; domandi,

Per

Per quos vix illi peruius Isthmos erat.
Sed præstandus amor, res non operosa volenti.
Quis labor est puram non temerasse fidem?
Hæc tibi qui perstas indeclinatus amico;
Non est quod lingua dicta querente putes.

ELEGIA XI.

Ad Gallionem.

GAllio, crimen erit vix excusabile nobis,
Carmine te nomen non habuisse meo.
Tu quoque enim (memini) cælesti cuspide facta,
Fouisti lacrymis vulnera nostra tuis.
Atque vtinam rapti iactura læsus amici
Sensisses vltrà, quod quererere, nihil:
Non ita dis placuit, qui te spoliare pudica
Coniuge, crudeles non habuere nefas.
Nuntia nam luctus mihi nuper epistola venit,
Lectaq; cum lacrymis sunt tua damna meis:
Sed neque solari prudentem stultior ausim,
Verbaq; doctorum nota referre tibi:
Finitumq; tuum, si non ratione, dolorem,
Ipsa iam pridem suspicor esse mora.
Dum tua peruenit, dum littera nostra recurrens
Tot maria & terras permeat, annus abit.
Temporis officium est, solatia dicere certi,
Dum dolor in cursu est dum petit æger opem.
At cùm longa dies sedauit vulnera mentis;
Intempestiuè qui monet, illa nouat.
Adde quod (atque vtinã verum tibi venerit omen
Coniugio felix iam potes esse nouo.

ELEGIA XII.

Ad Tuticanum.

QVo minus in nostris ponaris amice libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Ast ego non alium prius hoc dignarer honore.
Est aliquis, nostrum si modò carmen, honor,
Lex pedis officio, fortunaq; nominis obstat,
Quaq; meos adeas est via nulla modos.
Nam pudet in geminos ita nomen scindere versus,
Desinat vt prior hoc, incipiatq; minor.
Et pudeat, si te qua syllaba parte moretur,
Arctius appellem, Tutio anumq; vocem.
Et potes in versum Tuticani more venire,
Fiat vt è longa syllaba prima breuis.
Aut vt ducatur, quæ nunc correptius exit,
Et sit porrecta longa secunda mora
His ego si vitiis ausim corrumpere nomen,
Ridear, & merito pectus habere neger.
Hac mihi causa fuit dilati muneris huius,
Quod meus adiecto fœnore reddet ager
Teq; canam quacumque nota: tibi carmina mittam
Penè mihi puero cognite penè puer:
Perq; tot annorum seriem, quot habemus vterque,
Non mihi quam fratri frater amate minus.
Tu bonus hortator, tu duxq; comesq; fuisti,
Cùm regerem tenera frana nouella manu.
Sapè ego correxi sub te censore libellos,
Sapè tibi admonitu facta litura meo est:
Dignum Mæoniis Phaacida condere chartis,
Cùm te Pierides perdocuere Deæ,

Hic

Hic tenor, hæc viridi concordia cœpta iuuenta,
Venit ad albentes illabefacta comas.
Quæ nisi te moueant, duro tibi pectora ferro
Esse, vel inuicto clausa adamante putem.
Sed prius huic desint & bellum & frigora terræ,
Inuisus nobis quæ duo Pontus habet.
Et tepidus Boreas, & sit præfrigidus Auster,
Et possit fatum mollius esse meum;
Quam tua sint lapso præcordia dura sodali.
Hic cumulus nostris absit, abestq; malis.
Tu modò per superos, quorum certissimus ille est,
Quo tuus assiduè principe creuit honor;
Effices, constanti profugum pietate tuendo,
Ne sperata meam deserat aura ratem.
Quid mandem, quæris? peream, nisi dicere vix est,
Si modò, qui periit, ille perire potest.
Nec quid agam inuenio nec quid nolimve velim-
ve,
Nec satis vtilitas est mea nota mihi.
Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re consiliumq; fugit.
Ipse precor quæras, qua sim tibi parte iuuandus,
Quoq; viam facias ad mea vota vado.

ELEGIA XIII.

Ad Carum.

O Mihi non dubios inter memorande soda-
les,
Qui quod es id verè Care vocaris, aue.
Vnde saluteris, color hic tibi protinus index,
Et structura mei carminis esse potest.
Non quia mirifica est, sed quòd non publica certè:
Qualis enim cumque est, non latet esse meam.

Ipse quoque vt charta titulum de fronte reuellas,
Quod sit opus videor dicere posse tuum.
Quamlibet in multis positus noscêre libellis,
Pérque obseruatas inuenîere notas.
Prodent auctorem vires, quas Hercule dignas
Nouimus, atque illi quem canis ipse, pares.
Et mea Musa potest proprio deprensa colore,
Insignis vitiis forsitan esse suis.
Tam mala Thersiten prohibebat forma latere,
Quàm pulchra Nereus conspiciendus erat.
Nec te mirari si sunt vitiosa decebit
Carmina, quæ faciam penè poëta Getes.
Ah pudet, & Getico scripsi sermone libellum,
Structáq; sunt nostris barbara verba modis.
Et placui (gratare mihi) cœpiq; poëta
Inter inhumanos nomen habere Getas.
Materiam quæris? laudes de Cæsare dixi,
Adiuta est nouitas numine nostra Dei.
Nam patris Augusti docui mortale fuisse
Corpus; in æthereas numen abisse domos:
Esse parem virtute patri, qui fræna rogatus
Sæpè recusati ceperit imperij.
Esse pudicarum te Vestam Liuia matrum,
Ambiguum nato dignior, ánne viro.
Esse duos iuuenes firma adiumenta parentis,
Qui dederint animi pignora certa sui.
Hæc vbi non patria perlegi scripta Camœna,
Venit & digitos vltima charta meos;
Et caput & plenas omnes mouere pharetras,
Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atque aliquis, scribas hæc cùm de Cæsare, dixit,
Cæsaris imperio restituendus eras.

Ille

Ille quidem dixit, sed me iam Care, niuali
Sexta relegatum bruma sub axe videt.
Carmina nil prosunt: nocuerunt carmina quondam:
Primáque tam misera causa fuere fuga.
At tu per studij communia fœdera sacri,
Per non vile tibi nomen amicitia;
Sic capto Latiis Germanicus hoste catenis,
Materiam vestris prabeat ingeniis;
Sic valeant pueri, votum commune duorum.
Quos laus firmandos est tibi magna datos:
Quanta potes prabe nostra monumenta saluti,
Qua nisi mutato nulla futura loco est.

ELEGIA XIV.
Ad Tuticanum.

HÆc tibi mittuntur, quem sum modò carmine questus,
Non aptum numeris nomen habere meis.
In quibus, excepto quod adhuc vtcumq; valemus,
Nil me praterea, quod iuuet, inuenies,
Ipsa quoque est inuisa salus, suntq; vltima vota,
Quolibet ex istis scilicet ire locis.
Nulla mihi cura est, terra quò mittar ab ista:
Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdin
Mittite, prasenti dum careamus humo.
Styx quoq; si quid ea est, bene cõmutabimur Istro;
Si quid & inferius, quam Styga, mundus habet.
Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo,
Proxima Marticolis quàm loca Naso Getis.
Talia succensent propter mihi verba Tomita.

Ipse quoque vt chartæ titulum de fronte reuellas,
Quod sit opus videor dicere posse tuum.
Quamlibet in multis positus noscère libellis,
Pérque obseruatas inueniere notas.
Prodent actorem vires, quas Hercule dignas
Nouimus, atque illi quem canis ipse, pares.
Et mea Musa potest proprio deprensa colore,
Insignis vitiis forsitan esse suis.
Tam mala Thersiten prohibebat forma latere,
Quàm pulchra Nereus conspiciendus erat.
Nec te mirari si sunt vitiosa decebit
Carmina, quæ faciam penè poëta Getes.
Ah pudet, & Getico scripsi sermone libellum,
Structáq; sunt nostris barbara verba modis.
Et placui (gratare mihi) cœpiq; poëta
Inter inhumanos nomen habere Getas.
Materiam quæris? laudes de Cæsare dixi,
Adiuta est nouitas numine nostra Dei.
Nam patris Augusti docui mortale fuisse
Corpus; in æthereas numen abisse domos:
Esse parem virtute patri, qui fræna rogatus
Sæpè recusati ceperit imperij.
Esse pudicarum te Vestam Liuia matrum,
Ambiguum nato dignior, ánne viro.
Esse duos iuuenes firma adiumenta parentis,
Qui dederint animi pignora certa sui.
Hæc vbi non patria perlegi scripta Camœna,
Venit & digitos vltima charta meos;
Et caput & plenas omnes mouere pharetras,
Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atque aliquis, scribas hæc cùm de Cæsare, dixit,
Cæsaris imperio restituendus eras.

Ille

Ille quidem dixit, sed me iam Care, niuali
Sexta relegatum bruma sub axe videt.
Carmina nil prosunt: nocuerunt carmina quondam:
Primáque tam miseræ causa fuere fugæ.
At tu per studij communia fœdera sacri,
Per non vile tibi nomen amicitiæ;
Sic capto Latiis Germanicus hoste catenis,
Materiam vestris præbeat ingeniis;
Sic valeant pueri, votum commune duorum.
Quos laus firmandos est tibi magna datos:
Quanta potes præbe nostræ monumenta saluti,
Quæ nisi mutato nulla futura loco est.

ELEGIA XIV.
Ad Tuticanum.

HÆc tibi mittuntur, quem sum modò carmine questus,
Non aptum numeris nomen habere meis.
In quibus, excepto quod adhuc vtcumque valemus,
Nil me præterea, quod iuuet, inuenies;
Ipsa quoque est inuisa salus, suntque vltima vota,
Quolibet ex istis scilicet ire locis.
Nulla mihi cura est, terra quò mittar ab ista:
Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdin
Mittite, præsenti dum careamus humo.
Styx quoque si quid ea est, bene cõmutabimur Istro:
Si quid & inferius, quam Styga, mundus habet.
Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo,
Proxima Marticolis quam loca Naso Getis.
Talia succensent propter mihi verba Tomitæ.

Iraq; carminibus publica mota meis.
Ergo ego cessabo numquam per carmina lædi,
Plectar & incauto semper ab ingenio?
Ergo ego ne scribam, digitos incidere cunctor,
Telaq; adhunc demens, quæ nocuere sequor?
Ad veteres scopulos iterum diuertor, & illas,
In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
Sed nihil admisi, nulla est mea culpa Tomitæ,
Quos ego, cùm loca sim vestra perosus, amo.
Quilibet excutiat nostri monumenta laboris;
Littera de vobis est mea questa nihil.
Frigus & incursus omni de parte timendos.
Et quod pulsetur murus ab hoste queror.
In loca, non homines verissima crimina dixi.
Culpatis vestrum vos quoque sæpè solum.
Esset perpetuò sua quàm vitabilis Ascra,
Ausa est agricola Musa docere senis.
At fuerat terra genitus, qui scripsit in illa.
Intumuit vati non tamen Ascra suo.
Quis patriam sollerte magis dilexit Vlysse?
Hoc tamen asperitas indice dicta loci est.
Non loca, sed mores scriptis vexauit amaris
Sextius Ausonios, actáque Roma rea est:
Falsa tamen passa est æqua conuicia mente,
Obfuit auctori nec fera lingua suo.
At malus interpres, populi mihi concitat iram,
Inq; nouum crimen carmina nostra vocat.
Tam felix vtinam, quam pectore candidus essem,
Exstat adhuc nemo saucius ore meo.
Adde quod Illyrica si iam pice nigrior essem,
Non mordenda mihi turba fidelis erat.
Molliter à vobis mea sors excepta Tomitæ,

Tam

Tam mites Gratios indicat esse viros.
Gens mea Peligni, regioq; domestica Sulmo,
Non potuit nostris lenior esse malis.
Quem vix incolumi cuiquam saluoq; daretis,
Is datus à vobis est mihi nuper honor.
Solus adhuc ego sum vestris immunis in oris;
Exceptis, si qui munera legis habent.
Tempora sacrata mea sunt velata corona,
Publicus inuito quam fauor imposuit.
Quam grata est igitur Latonæ Delia tellus,
Erranti tutum quæ dedit vna locum;
Tam mihi cara Tomus, patria quæ sede fugatis,
Tempus ad hoc nobis hospica fida manet.
Dî modò fecissent placidæ spem posset habere
Pacis, & à gelido longius axe foret.

ELEGIA XV.

Ad Sex. Pompeium.

SI quis adhuc vsquã nostri non immemor extat,
Quidve relegatus Naso, requirat, agam:
Cæsaribus vitam, Sexto debere salutem
Me sciat, à superis, hic mihi primus erit.
Tempora nam miseræ complectar vt omnia vitæ;
A meritis eius pars mihi nulla vacat.
Quæ numero tot sunt quot in horto fertilis arui
Punica sub lento cortice grana rubent,
Africa quos segetes, quot Tmolia terra racemos,
Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla fauos.
Confiteor: testere licet, signate Quirites:
Nil opus est legum viribus: ipse loquor.

Inter opes, & me, rem paruam, pone paternas.
Pars ego sum census quantulacumque tui.
Quam tua Trinacria est, regnataq; terra Philippo,
Quam domus Augusto continuata foro,
Quam tua rus oculis domini Campania gratum,
Quaque relicta tibi Sexte, vel empta tenes:
Tam tuus en ego sum, cuius te munere tristi,
Non potes in Ponto dicere habere nihil.
Atque vtinam possis, vt detur amicius aruum,
Remq; tuam ponas in meliore loco.
Quod quoniam in dis est, tenta lenire precando
Numina, perpetua quæ pietate colis.
Erroris nam tu, vix est decernere, nostri
Sis argumentum maius an auxilium.
Nec dubitans oro, sed flumine sæpè secundo
Augetur remis cursus euntis aqua.
Et pudet, & metuo, semperq; eademq; precari,
Ne subeant animo tædia iusta tuo.
Verum quid faciam? res immoderata cupido est,
Da veniam vitio, mitis amice, meo.
Scribere sæpè aliud cupiens, delabor eódem:
Ipsa locum per se littera nostra rogat.
Seu tamen effectus habitura est gratia; seu me
Dura iubet gelido Parca sub axe mori;
Semper inoblita repetam tua munera mente,
Et mea me tellus audiet esse tuum.
Audiet & cælo posita est quæcumque sub vllo:
Transit nostra feros si modò musa Getas.
Téque meæ causam seruatorémque salutis,
Méque tuum libra norit & ære magis.

ELE-

ELEGIA XVI.

Ad Inuidum.

INuide quid laceras Nasonis carmina rapti?
Non solet ingeniis summa nocere dies.
Famaq; post cineres maior venit, & mihi nomen
Tunc quoque, cum viuis annumerarer, erat,
Cùm foret & Marsus, magnique Rabirius oris,
Iliacusq; Macer, sidereúsque Pedo,
Et qui Iunonem lasisset in Hercule, Carus;
Iunonis si iam non gener ille foret.
Quiq; dedit Latio carmen regale Seuerus,
Et cum subtili Priscus vterque Numa.
Quiq; vel imparibus numeris, Montane, vel aquis
Sufficis, & gemino carmine nomen habes.
Et qui Penelope rescribere iussit Vlyssem,
Errantem sæuo per duo lustra mari.
Quiq; suam Trœzen, imperfectúmque dierum
Deseruit celeri morte Sabinus opus:
Ingeniiq; sui dictus cognomine Largus,
Gallica qui Phrygium ducit in arua senem:
Quiq; canit domito Camerinus ab Hectore Troiã:
Quiq; sua nomen Phyllide Tuscus habet.
Veliuoliq; maris vates, cui credere posses
Carmina cæruleos composuisse deos:
Quiq; acies Libycas, Romanáque prælia dixit,
Et Marius, scripti dexter in omne genus.
Trinacriúsque suæ Perseïdos auctor & actor,
Tantalidæ reducis Tyndaridósque Lupus.
Et qui Mæonida Phæacida vertit, & vna
Pindaricæ fidicen tu quoque Rufe lyra.

 Musaq;

Musaq; Turranni Tragicis innixa cothurnis :
Et tua cum foco Musa Melisse leuis,
Cùm Varus Gracchusq; darent fera dicta tyranni,
Callimachi Proculus molle teneret iter,
Tityrus antiquas & erat qui pasceret herbas,
Aptaq; venanti Gratius arma daret.
Naiadas à Satyris caneret Fontanus amatas,
Clauderet imparibus verba Capella modis.
Cùmque forent alij quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora est, carmina vulgus habet:
Essent & iuuenes, quorum quod inedita causa est,
Appellandorum nil mihi iuris adest.
Te tamen in turba non ausim Cotta silere,
Pieridum lumen, præsidiùmque fori.
Maternos Cottas cui Messaláſque paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere si fas est, claro mea nomine Musa,
Atque inter tantos, quæ legeretur, erat,
Ergo summotum patria proscindere liuor
Desine : neu cineres sparge cruente meos
Omnia perdidimus, tantum modo vita relicta est,
Præbeat vt sensum materiamq; malis.
Quid iuuat exstinctos ferrum demittere in artus ?
Non habet in nobis iam noua plaga locum.

P. OVI-

P. OVIDII NASONIS IN IBIN.

TEmpus ad hoc lustris mihi iam bis quinque peractis
Omne fuit Musa carmem inerme mea:
Nullaq; qua possit scriptis tot millibus, exstat,
Littera Nasonis sanguinolenta legi
Nec quemquam nostri, nisi me, lasere libelli:
Artificis periit cum caput arte sua.
Vnus (& hoc ipsum est iniuria magna) perennem
Candoris titulum non sinit esse mei.
Quisquis is est (nam nomē adhuc vtcumq; tacebo)
Cogit inassuetas sumere tela manus.
Ille relegatum gelidos Aquilonis ad ortus,
Non sinit exsilio delituisse meo:
Vulneráque immitis requiem quærentia vexat:
Iactat & in tuto nomina nostra foro:
Perpetuóque mihi sociatam fœdere lecti
Non patitur miseri funera flere viri.
Cumq; ego quassa mea complectar membra carinas
Naufragij tabulas pugnat habere mei.
Et qui debuerat subitas exstinguere flammas;
Hic prædam medio raptor ab igne petit.
Nititur vt profuga desint alimenta senecta.

Heu quantò est nostris dignior ille malis!
Dî melius: quorum longè mihi maximus ille est,
Qui nostras inopes noluit esse vias.
Huic igitur meritas grates, vbicumque licebit,
Pro tam mansueto pectore semper agam.
Audiet hoc Pontus: faciet quoque forsitan idem,
Terra sit vt propior testificanda mihi.
At tibi calcasti qui me, violente, iacentem,
Quam licet & misero debitus hostis ero.
Desinet esse prius contrarius ignibus humor,
Iunctáque cum luna lumina solis erunt,
Párque eadem cæli Zephyros emittet & Euros,
Et tepidus gelido flabit ab axe Notus,
Et noua fraterno veniet concordia fumo,
Quam vetus accensa separat ira pyra,
Et Ver Autumno, Bruma miscebitur Æstas,
Atque eadem regio vesper & ortus erit;
Quàm mihi sit tecum positis, quæ sumpsimus, armis
Gratia commissis improbe rupta tuis.
Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.
Prima quidem cœpto committam prælia versu:
Non soleant quamuis hoc pede bella geri.
Vtq; petit primò plenum flauentis arenæ
Nondum calfacti velitis hasta solum;
Sic ego te nondum ferro iaculabor acuto:
Protinus inuisum nec petet hasta caput.
Et neque nomen in hoc, nec dicam facta libello:
Têque breui qui sis, dissimulare sinam.
Postmodo, si perges, in te mihi liber Iambus
Tincta Lycambeo sanguine tela dabit.
Nunc quo Battiades inimicum deuouet Ibin,

Hoc

Hoc ego deuoueo teq́ꝫ tuósque modo,
Vtq́ꝫ ille, historiis inuoluam carmina cæcis:
Non soleam quamuis hoc genus ipse sequi.
Illius ambages imitatus in Ibida dicar,
Oblitus moris, iudiciiq́ꝫ mei.
Et quoniam qui sis, nondum quærentibus edo,
Ibidis interea tu quoque nomen habe.
Vtq́ꝫ mei versus aliquantum noctis habebunt,
Sic vitæ series tota sit atra tuæ,
Hæc tibi natali facito Ianiq́ꝫ Kalendis,
Non mentituro quilibet ore legat.
Dî maris & terræ, quiq́ꝫ his meliora tenetis
Inter diuersos cum Ioue regna polos;
Huc precor, huc vestras omnes aduertite mentes,
Et sinite optatis pondus inesse meis:
Ipsaq́ꝫ tu Tellus, ipsum cum fluctibus æquor,
Ipse meas æther accipe summe preces:
Sideraq́ꝫ, & radiis circumdata Solis imago,
Lunaq́ꝫ quæ numquam, quo prius orbe, micas,
Noxq́ꝫ tenebrarum specie reuerenda tuarum,
Quæq́ꝫ ratum triplici pollice netis opus.
Quiq́ꝫ per infernas horrendo murmure valles
Imperiuratæ laberis amnis aqua.
Quásque ferunt torto vittatis angue capillis
Carceris obscuras ante sedere fores:
Vos quoq́ꝫ plebs superum, Fauni, Satyriq́ꝫ, Laréque,
Fluminaque, & Nymphæ, Semideumq́ꝫ genus;
Denique ab antiquo diui veterésque, nouiq́ꝫ
In nostrum cuncti tempus, adeste Chao:
Carmina dum capiti malefido dira canuntur,
Et peragunt partes ira dolórque suas.
Annuite optatis omnes ex ordine nostris,

Et sit pars voti nulla caduca mei.
Quæq; precor, fiant: ut non mea dicta, sed ille
Pasiphaës generi verba fuisse putet.
Quásque ego transiero pœnas patiatur & illas,
Plenius ingenio sit miser ille meo,
Néve minus noceant fictum execrantia nomen
Vota, minus magnos commoueantur deos;
Illum ego deuoueo, quem mens intelligit, Ibin,
Qui scit se factis has meruisse preces.
Nulla mora est in me, peragam rata vota sacerdos,
Quisquis ades sacris ore fauete meis.
Quisquis ades sacris, lugubria dicite verba,
Et fletu madidis Ibin adite genis:
Ominibúsque malis pedibúsque occurrite læuis:
Et nigræ vestes corpora vestra tegant.
Tu quoque, quid dubitas ferales sumere vittas?
Iam stat, vt ipse vides, funeris ara tui.
Pompa parata tibi est: votis mora tristibus absit.
Da iugulum cultris hostia dira, meis,
Terra tibi fruges, amnis tibi deneget vndas:
Deneget afflatus ventus & aura suos.
Nec tibi sol clarus, nec sit tibi lucida Phœbe:
Destituant oculos sidera clara tuos.
Nec se Vulcanus, nec se tibi præbeat aër,
Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.
Exsul, inops, erres, alienaq; limina lustres:
Exiguumque petas ore tremente cibum.
Nec corpus querulo, nec mens vacet ægra dolore:
Nóxque die grauior sit tibi, nocte dies.
Sísq; miser semper, nec sis miserabilis vlli.
Gaudeat aduersis femina, virq; tuis.
Accedat lacrymis odium; dignúsque puteris,

Qui

Qui mala cùm tuleris plurima; plura feras.
Sitq; quod est rarum, solito defecta fauore
Fortunæ facies inuidiosa tuæ.
Causáque non desit, desit tibi copia mortis.
Optatam fugiat vita coacta necem.
Luctatúsque diu cruciatos spiritus artus
Deserat: & longa torqueat ante mora.
Euenient, dedit ipse mihi modò signa futuri
Phœbus: & à læua mæsta volauit auis.
Certè ego quæ voueo, superos motura putabo:
Spéque tuæ mortis, perfide, semper alar.
Finiet illa dies, quæ te mihi subtrahet olim:
Finiet illa dies, quæ mihi tarda venit.
Et prius hanc animam, nimium tibi sæpè petitam,
Auferet illa dies, quæ mihi sera venit;
Quam dolor hic vmquam spatio euanescere possit,
Leniat aut odium tempus & hora meum.
Pugnabunt iaculis dum Thraces, Iazyges arcu,
Dum tepidus Ganges, frigidus Ister erit.
Robora dum montes, dum pabula mollia campi,
Dum Tyberis liquidas Tuscus habebit aquas;
Bella geram tecum: nec mors mihi finiet iras,
Sæua sed in manes manibus arma dabo.
Tunc quoq; cùm fuero vacuas dilapsus in auras;
Exanimis mores oderit vmbra tuos.
Tunc quoque factorum veniam memor vmbra tuorum
Insequar & vultus ossea forma tuos.
Siue ego, quod nollem, longis consumptus ab annis,
Siue manu facta morte solutus ero:
Siue per immensas iactabor naufragus vndas,
Nostraque longinquus viscera piscis edet:

Siu

Siue peregrinæ carpent mea membra volucres,
Siue meo tingent ſanguine roſtra lupi;
Siue aliquis dignatus erit ſupponere terræ,
Et dare plebeio corpus inane rogo;
Quidquid ero, Stygiis erumpere nitar ab oris,
Et tendam gelidas vltor in ora manus.
Me vigilans cernes: tacitis ego noctis in vmbris
Excutiam ſomnos viſus adeſſe tuos.
Denique quidquid ages, ante os oculóſque volabo,
Et querar, & nulla ſede quietus eris.
Verbera ſæua dabunt ſonitum; nexæq; colubris
Conſcia fumabunt ſemper ad ora faces.
His viuus furiis agitabere: mortuus iiſdem,
Et breuior pœna vita futura tua eſt.
Nec tibi continget funus lacrymæq; tuorum:
Indeploratum proiiciere caput.
Carnificiſq; manu populo plaudente traheris,
Infixuſque tuis oſſibus vncus erit.
Ipſæ te fugient, quæ carpunt omnia, flammæ:
Reſpuet inuiſum iuſta cadauer humus.
Vnguibus & roſtro tardus trahet ilia vultur,
Et ſcindent auidi perfida corda canes.
Dêque tuo fiet (licet hac ſis laude ſuperbus)
Inſatiabilibus corpore rixa lupis.
In loca ab Elyſiis diuerſa fugabere campis,
Quáſque tenet ſedes noxia turba, coles.
Siſyphus eſt illic ſaxum voluenſq; petenſque,
Quiq; agitur rapidæ vinctus ab orbe rotæ:
Quæq; gerunt humeris perituras Belides vndas:
Exſulis Ægypti, turba cruenta, nurus:
Poma pater Pelopis præſentia quærit. & idem
Semper eget liquidis, ſemper abundat aquis:

Iuge-

Iugeribúsque nouem qui summus distat ab imo,
Visceráque assiduè debita prabet aui.
Hic tibi de Furiis scindet latus vna flagello,
Vt sceleris numeros confiteare tui:
Altera Tartareis sectos dabit vnguibus artus:
Tertia fumantes incoquet igne genas.
Noxia mille modis lacerabitur vmbra, tuásque
Æacus in pœnas ingeniosus erit.
In te transcribet veterum tormenta virorum:
Manibus antiquis causa quietis eris.
Sisyphe cui tradas reuolubile pondus habebis:
Versabunt celeres nunc noua membra rota.
Hic erit & ramos frustra qui captet & vndas:
Hic inconsumpto viscere pascet aues.
Nec mortis pœnas mors altera finiet huius:
Horáque erit tantis vltima nulla malis.
Inde ego pauca canam: frondes vt si quis in Ida,
Et summam Libyco de mare carpat aquam.
Nam neq; quot flores Sicula nascantur in Hybla,
Quótve ferat dicam terra Cilissa crocos,
Nec cùm tristis hyems Aquilonis inhorruit alis,
Quàm multa fiat grandine canus Athos:
Nec mala voce mea poterunt tua cuncta referri;
Ora licet tribuas multiplicata mihi.
Tot tibi va misero venient taléque ruina:
Vt cogi in lacrymas me quoque posse putem.
Illa me lacryma facient sine fine beatum:
Dulcior hic risu tunc mihi fletus erit.
Natus es infelix (ita di voluere,) nec vlla
Commoda nascenti stella leuisve fuit.
Non Venus affulsit, non illa Iuppiter hora,
Lunáque non apto Sólve fuere loco.

Nec

Nec satis vtiliter positos tibi præbuit ignes,
Quem peperit magno lucida Maia Ioui.
Te fera, nec quidquã placidum spondentia Martis
Sidera presserunt, falciferiq; senis.
Lux quoque natalis, ne quid, nisi triste, videres,
Turpis, & inductis nubibus atra fuit.
Hæc est, in fastis cui dat grauis Allia nomen,
Quaq; dies Ibin publica damna tulit.
Qui simul impura matris prolapsus ab aluo,
Cinyphiam fœdo corpore pressit humum;
Sedit in aduerso nocturnus culmine bubo,
Funereoq; graues edidit ore sonos.
Protinus Eumenides lauêre palustribus vndis,
Qua caua de Stygiis fluxerat vnda vadis,
Pectoraq; vnxerunt Erebea felle colubræ:
Terq; cruentatas increpuere manus:
Gutturaq; imbuerunt infantia lacte canino:
Hic primus pueri venit in ora cibus:
Ebibit inde suæ rabiem nutricis alumnus.
Latrat & in toto verba canina foro.
Membraq; vixerunt tinctis ferrugine pannis
A malè deserto quos rapuere rogo:
Et, ne nonfultum nuda tellure iaceret,
Molle super silices in posuere caput.
Iamq; recessuræ viridi de stipite factas
Admorunt oculis vsque sub ora faces.
Flebat, vt est infans fumis contactus amaris:
De tribus est cùm sic vna locuta soror.
Tẽpus in immẽsum lacrymas tibi mouimus istas,
Quæ semper causa sufficiente cadent.
Dixerat, & Clotho iussit promissa valere:
Neuit & infesta stamina pulla manu,

Et

Et ne longa sua præsagia diceret ore ;
Fata canet vates qui tua, dixit, erit.
Ille ego sum vates, ex me tua vulnera disces.
Dent modò di vires in mea verba suas :
Carminibusq; meis accedant pondera rerum,
Quæ rata per luctus experiere tuos.
Néve sine exemplis aui cruciere prioris ;
Sint tua Troianis non leuiora malis.
Quantaq; clauigeri Pæantius Herculis hæres ;
Tanta venenato vulnera crure geras.
Nec leuius doleas, quàm qui bibit vbera ceruæ,
Armatusq; tulit vulnus inerme potens.
Quiq; ab equo præceps alienis decidit aruis :
Exitio facies cui sua penè fuit.
Id, quod Amyntorides videas, trepidumq; ministro
Prætentes baculo luminis orbus iter,
Nec plus aspicias, quàm quem sua filia rexit :
Expertus scelus est cuius vterque parens.
Qualis erat postquam est iudex de lite iocosa
Sumptus Apollinea clarus in arte senex.
Qualis & ipse fuit, quo præcipiente columba
Est data Palladiæ prauia duxq; rati.
Quiq; oculis caruit, per quos malè viderat aurum:
Inferias nato quos dedit orba parens :
Pastor vt Ætnæus, cui casus ante futuros
Telemus Eurymedes vaticinatus erat.
Vt duo Phineidæ, quibus idem lumen ademit,
Qui dedit : & Thamyræ, Demodociq; caput.
Sic aliquis tua membra secet, Saturnus vt illas
Subsecuit partes, vnde creatus erat.
Nec tibi sit tumidi, melior Neptunus in vndis,
Quam, cui sunt subitæ frater & vxor aues.

Sol-

Sollertiq; viro, lacera quem fracta tenentem
Membra ratis Semeles est miserata soror.
Vel tua, ne pœna genus hoc cognouerit vnus,
Viscera diuersis scissa ferantur equis:
Vel quæ, qui redimi Romano turpe putauit,
A duce Puniceo pertulit, ipse feras.
Nec tibi subsidio præsens sit numen: vt illi,
Cui nihil Hercæi profuit ara Iouis.
Vtq; dedit saltus è summa Thessalus Ossa;
Tu quoque saxoso præcipitere iugo.
Aut velut Euryali, qui sceptum cepit ab illo,
Sint artus auidis anguibus esca tui.
Vel tua maturet, sicut Minoïa fata,
Per caput infusa feruidus humor aqua:
Vtq; parum mitis, sed non impunè, Prometheus,
Aëreas volucres sanguine fixus alas.
Ac velut Etracides magno ter ab Hercule quintus
Casus in immensum proiiciare fretum.
Aut vt Amyntiadem turpi dilectus amore
Oderit, & sæuo vulneret ense puer.
Nec tibi fida magis misceri pocula possint,
Quàm qui cornigero de Ioue natus erat.
More vel intereas capti suspensus Achæi,
Qui miser aurifera triste pependit aqua.
Aut vt Achilleiden cognato nomine clarum
Opprimat hostili tegula iacta manu.
Nec tua quàm Pyrrhi, felicius ossa quiescant:
Sparsa per Ambracias quæ iacuere vias.
Natáque vt Æacidæ iaculis moriaris adactis:
Non licet hoc Cereri dissimulare nefas.
Vtq; nepos dicti nostro modo carmine regis
Cantharidum succos dante parente bibas:

Aut

Aut pia te caſo dicatur adultera : ſicut
Qua cecidit Leucon vindice, dicta pia eſt.
Inque pyram tecum cariſſima corpora mittes ;
Quem finem vitæ Sardanapalus habet.
Vtq; Iouis Libyci templum violare parantes,
Acta noto vultus condat arena tuos.
Vtq; necatorum Dareij fraude ſecundi,
Sic tua ſuccedens deuoret ora cinis.
Aut vt oliuifera quondam Sicyone profecto,
Sit frigus mortis cauſa, fameſq; tuæ.
Aut vt Acharnides inſutus pelle iuuenci,
Turpiter ad dominum præda ferare tuum.
Inq; tuo thalamo ritu iugulêre Pheræi :
Qui datus eſt letho coniugis enſe ſuæ.
Quoſq; putas fidos vt Lariſſæus Alebas,
Vulnere non fidos experiare tuo.
Vtq; Milo ſub quo cruciata eſt Piſa tyranno,
Viuus in occultas præcipiteris aquas.
Quæq; in Adimantum Phileſia regna tenentem
A Ioue venerunt, te quoque tela petant.
Aut vt Amaſtriacis quondam Lenæus ab oris
Nudus Achillea deſtituaris humo.
Vtq; vel Eurydamas ter circum buſta Thraſylli
Eſt Lariſſæis raptus ab hoſte rotis :
Vel qui quæ fuerat tutatus mœnia ſæpè,
Corpore luſtrauit non diuturna ſuo :
Vtq; nouum paſſa eſt genus Hippomeneia pœnæ,
Tractus in Actæa fertur adulter humo :
Sic, vbi vita tuos inuiſa reliquerit artus ;
Vltores rapiant turpe cadauer equi.
Viſcera ſic aliquis ſcopulis tua figat, vt olim
Fixa ſub Euboico Graia fuere ſinu.

Vtq;

Vtq; ferox periit & fulmine, & aquore raptor,
Sic te meyſuras adiuuet ignis aquas.
Mens quoque ſic Furiis vecors agitetur, vt illi
Vnum qui toto corpore vulnus habet.
Vtq; Dryantiada Rhodopeia regna tenenti,
In gemino diſpar cui pede cultus erat.
Vt fuit Oeteæo quondam. generoq; draconum,
Tiſameniq; patri, Callithoeſq; viro.
Nec tibi contingat matrona pudicior illa,
Qua potuit Tydeus erubiſſe nuru.
Quaq; ſui Venerem iunxit cum fratre mariti,
Locris in ancilla diſſimulata necem.
Tam quoque di faciant poſſis gaudere fideli
Coniuge, quam Talai, Tyndareiq; gener.
Quaq; parare ſuis lethum patruelibus cauſa
Belides aſſidua colla premuntur aqua.
Bybidos & Canaces ſicut facis ardeat igne:
Nec niſi per crimen, ſit tibi fida ſoror.
Filia ſi fuerit; ſit quod Pelopeia Thyeſti,
Myrrha ſuo patri, Nyctimeneq; ſuo.
Néve magis pia ſit, captiq; parentis amica,
Quam tua vel Pterela vel tibi Niſe fuit.
Infamemq; locum ſceleris qua nomine fecit,
Preſſit & inductis membra paterna rotis.
Vt iuuenes pereas, proiecta cadauera quorum
Oraq; Piſea ſuſtinuere fores.
Vt qui perfuſam miſerorum cæde procorum,
Ipſe ſuo melius ſanguine tinxit humum.
Proditor vt ſæui periit auriga tyranni,
Qui noua Myrtoæ nomina fecit aquæ.
Vt qui velocem fruſtra petiere puellam;
Dum facta eſt pomis tardior illa tribus,

Vt qui tecta noui formam celantia monstri
Intrarunt cæca non redeunda domus.
Vt quorum Æacides misit violentus in altum
Corpora cum senis altera sena rogum.
Vt quos obscuri victos ambagibus oris,
Legimus infandæ Sphingà dedisse neci.
Vt qui Bistoniæ templo cecidere Mineruæ.
Propter quod facies nunc quoque versa deæ est.
Vt qui Threicij quondam præsepia regis
Fecerunt dapibus sanguinolenta suis.
Therodamanteos vt qui sensere leones:
Quiq; Thoanteæ Taurica sacra deæ.
Vt quos Scylla vorax, Scyllæq; aduersa Charybdis,
Dulichiæ pauidos eripuere rati.
Vt quos demisit vastam Polyphemus in aluum:
Aut Læstrygonias qui subiere manus.
Vt quos dux Pœnus mersit putealibus vndis,
Et iacto canas puluere fecit aquas.
Et velut Icaridos famulæ periere prociq;,
Inq; caput domini qui dabat arma procis.
Vt iacet Aonio luctator ab hospite fusus,
Qui (mirum) victor, cùm cecidisset, erat.
Vt quos Antæi fortes pressere lacerti,
Quosq; feræ morti Lemnia turba dedit.
Vt qui post longum sacri monstrator iniqui
Elicuit pluuias, victima casus aquas.
Frater vt Antæi; quo sanguine debuit aras,
Tinxit: & exemplis occidit ipse suis.
Vt qui terribiles pro gramen habentibus herbis
Impius humano viscere pauit equos.
Vt duo diuersis sub eodem vindice cæsi
Temporibus Nessus, Dissimaniq; gener,

Vt pronepos Saturne tuus: quem reddere vitam
Ipse Coronides vidit ab vrbe sua.
Vt Scinis, & Sciron, & cum Polypemone natus,
Quiq; homo parte sui, parte iuuencus erat:
Quiq; trabes pressas ab humo mittebat in auras,
Æquoris aspiciens huius & huius aquas.
Quaq; Ceres vidit lato prereuntia vultu
Corpora Thesea Cercyonea manu.
Hac tibi, quem precibus iustis mea deuouet ira,
Eueniant, aut his non leuiora, malis.
Qualis Achamenides Sicula desertus in Ætna,
Troica cùm vidit vela venire, fuit.
Qualis erat nec non fortuna binominis Iri,
Quiq; tenet pontem, qui tibi maior erit.
Filius & Cereris frustra tibi semper ametur:
Destituatq; tuas vsque petitus opes.
Vtq; per alternos vnda labente recursus
Subtrahitur presso mollis arena pede;
Sic tua nescio qua semper fortuna liquescat:
Lapsaq; per medias effluat vsque manus.
Vtq; pater solita varias mutare figuras
Plenus inexstincta conficiare fame.
Nec dapis humanæ tibi erunt fastidia; quaq;
Parte potes, Tydeus temporis huius eris.
Atque aliquid facias, à vespere solis ad ortus,
Cur exsternati rursus agantur equi.
Fœda Lycaonia repetes conuiuia mensa,
Tentabisq; tibi fallere fraude Iouem.
Teq; aliquis posito, tentet vim numinis opto:
Tantalides tu sis, Threiciusq; puer.
Et tua sic latos spargantur membra per agros;
Tamquam quæ patrias detinuere vias.

Ære

Ære Perilleo veros imitere iuuencos;
Ad formam tauri conueniente sono:
Vtq; ferox Phalaris lingua prius ense resecta,
More bouis, Paphio clausus in ære gemas.
Dumq; redire voles aui melioris in annos,
Vt vetus Admoti decipiare socer.
Atque eques in medij mergare voragine cœni,
Dummodo sint facti nomina nulla tui.
Atque vtinam pereas, veluti de dentibus orti
Sidonia iactis Graia per arua manu:
Et quæ Pentheïdes fecit, fraterq; Medusa,
Eueniant capiti vota sinistra tuo.
Et quibus exiguo volucris deuota libello est,
Corpora proiecta quæ sua purgat aqua.
Vulnera totq; feras, quot dicitur ille tulisse,
Cuius ab inferiis culter abesse solet.
Attonitusq; seces, vt queis Cybeleia mater
Incitat ad Phrygios vilia membra modos.
Deq; viro fias nec vir, nec femina, vt Attys:
Et quatias molli tympana rauca manu.
Inq; pecus magnæ subito vertare parentis:
Victor vt est celeri victaq; versa pede.
Solaq; Limone pœnam ne senserit illam,
Et tua dente fero viscera carpat equus.
Aut, vt Cassandri dominus, non mitior illo
Saucius ingesta contumuleris humo.
Aut, vt Abantiades, aut vt Lyrnesius heros,
Casus in æquoreas præcipiteris aquas.
Victima vel Phœbo sacras macteris ad aras,
Quam tulit à sæuo Teudotus hoste necem.
Aut te deuoueat certis Abdera diebus,
Saxaq; deuotum grandine plura petant.

Aut Iouis infesti telo feriare trisulco:
Vt satus Hipponoo, Dosithoeq́ pater.
Vt soror Autonoës, ut cui matertera Maia est:
Vt temerè optatos qui malè rexit equos.
Vt ferus Æolides, & sanguine natus eodem,
Quo genita est liquidis quæ caret Arctos aquis.
Vt Macedo rapidis icta est cum coniuge flammis;
Sic precor ætherei vindicis igne cadas.
Prædaq́ sis illis quibus est Latonia Delos
Ante diem rapto non adeunda Thraso.
Quiq́ verecundæ speculantem labra Dianæ,
Quiq́ Crotopiaden diripuere Linum.
Néve venenato leuius feriaris ab angue,
Quam senis Oeagi, Calliopesq́ nurus:
Quam puer Hypsipyles: quam qui caua primus acuta
Cuspide suspecti robora fixit equi.
Néve gradus adeas Elpenore cautius altos:
Vimq́ ferus vini, quo tulit ille modo.
Tamq́ cadas domitus, quàm quisquis ad arma vocantem
Iuuit inhumanum Thiodamanta Dryops.
Quam ferus ipse suo pertii mactatus in antro
Protinus inclusa Cacus ab ore bouis.
Quam qui dona tulit Lernæo tincta veneno,
Euboicasq́ suo sanguine tinxit aquas.
Vel de præcipiti venias in Tartara saxo,
Vt qui Socraticum de nece legit opus.
Vt qui Thesea fallacia vela carina
Vidit, vt Iliaca missus ab arce puer.
Vt teneri nutrix, eadem matertera Bacchi;
Vt cui causa necis serra reperta fuit.

Lydia

Lydia se scopulis ut virgo misit ab altis,
Dixerat inuito quæ mala verba deo.
Fœta tibi occurrat patrio popularis in aruo,
Sitq́ꝫ Paphagea causa leæna necis,
Quiq́ꝫ Lycurgiden lacerauit ab arbore natum,
Idmonaq́ꝫ audacem te quoque rumpat aper:
Isq́ꝫ vel exanimis faciat tibi vulnus: ut illi
Ora super fixi quem cecidere suis.
Atque idem simili pinus quem morte peremit
Venator Phrygiasisque Berentiades.
Si tua contigerit Minoas puppis arenas:
Te Corcyræum Cressia turba putet.
Lapsuramq́ꝫ domum subeas, ut sanguis Alebæ,
Stella Lycoridæ cùm fuit æqua viro.
Vtq́ꝫ vel Euenus torrenti flumine mersus
Nomina des rapidæ, vel Tyberinus, aquæ.
Hyrtacidæq́ꝫ modo defixa cadauera trunco,
Digna feras, hominis sit caput esca tuum.
Quodq́ꝫ ferunt Broteum fecisse cupidine mortis,
Des tua succensa membra cremanda pyra.
Inclususq́ꝫ necem cauea patiaris, ut ille
Non profecturæ conditor historiæ:
Vtq́ꝫ repertori nocuit pugnacis Iambi,
Sic sit in exitium lingua proterua tuum.
Vtq́ꝫ parum stabili qui carmine læsit Athenas,
Inuisus pereas deficiente cibo.
Vtq́ꝫ lyræ vates fertur periisse seueræ;
Causa sit exitij dextera læsa tui.
Vtq́ꝫ Agamemnonio vulnus dedit anguis Oresti,
Tu quoque de morsu virus habente cadas.
Sit tibi coniugij nox prima nouissima vitæ.
Eupolis hoc periit & noua nupta modo.

Vtq; cothurnatum periisse Lycophrona narrant:
Hæreat in fibris fixa sagitta tuis.
Aut lacer in siluis manibus spargare tuorum:
Sparsus vt est Thebis angue creatus auo.
Perq; feros montes tauro rapiente traharis:
Vt tracta est coniux imperiosa Lyci.
Quodq; suæ passa est pellex inuita sorori,
Excidat ante pedes lingua resecta tuos.
Cognitor vt tardè lasus cognomine Myrrha,
Orbis in innumeris inueniare locis.
Inq; tuis opifex, vati quod fecit Achæo,
Noxia luminibus spicula condat apis.
Fixus & in duris carparis viscera saxis:
Vt cui Pyrrha sui filia fratris erat.
Vt puer Harpagida referas exempla Thyesta,
Inq; tui cæsus viscera patris eas.
Trunca geras sæuo mutilatis partibus ense,
Qualia Myccrni membra fuisse ferunt.
Vtve Syracusio præstricta fauce poëta,
Sic anima laqueo sit via clausa tuæ.
Nudáque direpta pateant tua viscera pelle;
Vt Phrygium cuius nomina flumen habet.
Saxifica videas infelix ora Medusæ,
Cephenum multos quæ dedit vna neci.
Potniadũ morsus subeas, vt Glaucus, equarum:
Inque maris salias, Glaucus vt alter, aquas.
Vtq; duobus idem dictis modò nomen habenti
Præfocent animæ noxia mella viam.
Sollicitóque bibas, Anyti doctissimus olim
Imperturbato quod bibit ore reus.
Nec tibi si quid amas felicius Æmone cadat:
Vtq; sua Macceus, tu potiare tua.

Vel

Vel videas, quod iam, cum flamma cuncta tenerēt,
Hectoreus patria vidit ab vrbe puer.
Sanguine probra luas, vt auo genitore creatus;
Per facinus soror est, cui sua facta parens.
Ossibus inq; tuis teli genus hareat illud.
Traditur Icarij quo cecidisse gener.
Vtq; loquax in equo est elisus guttura acerno,
Sic tibi claudatur pollice vocis iter.
Aut vt Anaxarchus pila minuaris in alta,
Iactaq; pro solitis frugibus, ossa sonent.
Vtq; patrem Psamatis condat te Phœbus in ima
Tartara; quod nata fecerat illa sua.
Inq; tuos ea pestis eat, quam dextra Chorœbi
Vicit, opem miseris Argolicisq; tulit.
Vtq; nepos Æthra, Veneris moriturus ob iram
Exsul ab attonitis excutiaris equis.
Proper opes magnas vt perdidit hospes alumnum;
Perdat ob exigas te tuus hospes opes.
Vtq; ferunt fratres sex cum Damosichthone casos:
Intereat tecum sic genus omne tuum.
Addidit vt fidicen miseris sua funera natus;
Sic tibi sint vita tadia iusta tua.
Vtve soror Pelopis saxo dureris oborto;
Et lasus lingua Rattus ab ipse sua.
Aëra si misso vacuum iaculabere disco;
Quo puer Oebalides ictus ab orbe cadas.
Si qua per alternos pulsabitur vnda lacertos,
Omnis Abydena sit tibi peior aqua.
Comicus vt mediis periit, dum nabat, in vndis,
Et tua sic Stygius strangulet ora liquor.
Aut vbi ventosum superarus naufragus aquor,
Contacta pereas, vt Palinurus, humo.

Vtq; cothurnatum vatem tutela Diana,
Dilaniet vigilum te quoque turba canum.
Aut vbi Trinacrij salias super ora Gigantis,
Plurima qua flammas Sicanis Ætna vomit.
Diripiantq; tuos insanis vnguibus artus
Strymonia matres, Orpheon esse rata.
Natus vt Althaea flammis absentibus arsit,
Sic tuus ardescat stipitis igne rogus.
Vt noua Phasiaca compressa est nupta corona,
Vtq; pater nupta cumque parente domus:
Vt cruor Herculeos abiit diffusus in artus;
Corpora pestiferum sic tua virus edat.
Qua sita Pentheiden proles est vlta Lycurgum,
Hæc maneat teli te quoque plaga noui.
Vtq; Milo robur deducere fissile tentes,
Nec possis captas inde referre manus,
Muneribusq; tuis laedaris, vt Icarus, in quem
Intulit armatas ebria turba manus.
Quodq; dolore necis patria pia filia fecit,
Vincula per laquei fac tibi guttur eat.
Obstrictusq; famem patiaris limine tecti,
Vt legem pœna cui dedit ipsa parens.
Illius exemplo violes simulacra Mineruæ,
Aulidis à portu qui leue vertit iter.
Naupliadæq; modo ficto pro crimine pœnas
Morte luas, nec te non meruisse iuuet.
Ethalen vt vita spoliauit Isidius hospes,
Quem memor à sacris nunc quoque pellit Io,
Vtq; Melantheum tenebris à cæde latentem
Prodidit officio luminis ipsa parens;
Sic tua coniectis fodiantur corpora telis:
Sic precor auxiliis impediare tuis.

Qua.

Qualis equos pacto, quos fortis agebat Achilles,
Acta Phrygi timido est: nox tibi talis eat.
Nec tu quam Rhesus somno meliore quiescas;
Quam comites Rhesi, tum necis, ante viæ;
Qua quos cum Rutulo morti Rhamnete dederunt
Impiger Hyrtacides, Hyrtacidæq; comes.
Cliniadæq; modo circumdatus ignibus atris
Membra feras Stygiæ semicremata neci.
Vtq; Remo muros auso transire recentes,
Noxia sint capiti rustica tela tuo.
Denique Sarmaticas inter Geticasq; sagittas,
His precor vt viuas, & moriare locis.
Hæc tibi tantisper subito sunt missa libello;
Immemores ne nos esse querare tui.
Pauca quidem, fateor, sed dî dent plura rogatis,
Multiplicentq; suo vota fauore mea.
Post modo plura leges, & nomen habentia verum:
Et pede quo debent acria bella geri.

C. PEDONIS ALBINOVANI CONSOLATIO AD LIVIAM.

Visa diu felix mater modò dicta Neronum,
Iam tibi dimidium nominis huius abest.
Iam legis in Drusum miserabile Liuia carmen.
Vnum, qui dicat iam tibi mater, habes.
Nec tua te pietas distendit amore duorum:
Nec posito si ij nomine, dicis, vter?
Et quisquam leges audet tibi dicere flendi?
Et quisquam lacrymas temperat ore tuas?
Hei mihi, quam facile est (quamuis hoc contigit omnis)
Alterius luctu fortia verba loqui!
Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu;
Fortior vt possis cladibus esse tuis.
Occidit exemplum iuuenis venerabile morum:
Maximus ille armis, maximus ille toga.
Ille modò eripuit latebrosas hostibus Alpes,
Et titulum belli dux duce fratre tulit.
Ille genus Sueuos acre, indomitósque Sicambros
Contudit, inque fugam barbara terga dedit.

Igno-

Ignotumque tibi meruit Romane triumphum,
Protulit in terras imperiúmque nouas.
Soluere vota Ioui fatorum ignara tuorum
Mater, & armifera soluere vota dea,
Gradiuumq; patrem donis implere parabas,
Et quoscumque coli est iusque piúmque deos:
Maternáque sacros agitabas mente triumphos.
Forsitan & cura iam tibi currus erat.
Funera pro sacris tibi sunt ducenda triumphis,
Et tumulus Drusum pro Iouis arce manet.
Fingebas reducem præceptáque mente fouebas
Gaudia, & ante oculos iam tibi victor erat.
Iam veniet: iam me gratantem turba videbit:
Iam mihi pro Druso dona ferenda meo.
Obuia progrediar, felixq; per oppida dicar,
Colláque & os oculósque illius ore premam.
Talis erit: sic occurret: sic oscula iunget;
Hoc mihi narrabit: sic prior ipsa loquar.
Gaudia magna foues: spem pone miserrima falsam,
Desine de Druso læta referre tuo.
Cæsaris illud opus veluti pars altera vestri
Occidit indignas Liuia solue comas.
Quid tibi nunc mores prosunt, actúmque pudicè
Omne æuum, & tanto tam placuisse viro?
Quidq; pudicitia tantum inuiolata bonorum,
Vltima sit laudes inter vt illa tuas?
Quid tenuisse animum contra suã sæcula rectum,
Altius & vitiis exseruisse caput?
Nec nocuisse vlli, & fortunam habuisse nocendi?
Nec quemquam neruos extimuisse tuos.
Nec vires errasse tuas campóque foróque,
Quámque libet citra constituisse domum?

C. PEDONIS ALBINOVANI

CONSOLATIO AD LIVIAM.

V Isa diu felix mater modò dicta Neronum,
Iam tibi dimidium nominis huius abest.
Iam legis in Drusum miserabile Liuia carmen.
Vnum, qui dicat iam tibi mater, habes.
Nec tua te pietas distendit amore duorum:
Nec posito si ij nomine, dicis, vter?
Et quisquam leges audet tibi dicere flendi?
Et quisquam lacrymas temperat ore tuas?
Hei mihi, quam facile est (quamuis hoc contigit omnis)
Alterius luctu fortia verba loqui!
Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu;
Fortior vt possis cladibus esse tuis.
Occidit exemplum iuuenis venerabile morum:
Maximus ille armis, maximus ille toga.
Ille modò eripuit latebrosas hostibus Alpes,
Et titulum belli dux duce fratre tulit.
Ille genus Sueuos acre, indomitósque Sicambros
Contudit, inq; fugam barbara terga dedit.

Igno-

Ignotumque tibi meruit Romane triumphum,
Protulit in terras imperiúmque nouas.
Soluere vota Ioui fatorum ignara tuorum
Mater, & armifera soluere vota dea,
Gradiuumq; patrem donis implere parabas,
Et quoscumque coli est iusque piúmque deos:
Maternáque sacros agitabas mente triumphos.
Forsitan & cura iam tibi currus erat.
Funera pro sacris tibi sunt ducenda triumphis,
Et tumulus Drusum pro Iouis arce manet.
Fingebas reducem præceptáque mente fouebas
Gaudia, & ante oculos iam tibi victor erat.
Iam veniet: iam me gratantem turba videbit:
Iam mihi pro Druso dona ferenda meo.
Obuia progrediar, felixq; per oppida dicar,
Colláque & os oculósque illius ore premam.
Talis erit: sic occurret: sic oscula iunget;
Hoc mihi narrabit: sic prior ipsa loquar.
Gaudia magna foues: spem pone miserrima falsam,
Desine de Druso læta referre tuo.
Cæsaris illud opus veluti pars altera vestri
Occidit indignas Liuia solue comas.
Quid tibi nunc mores prosunt, actúmque pudicè
Omne æuum, & tanto tam placuisse viro?
Quidq; pudicitia tantum inuiolata bonorum,
Vltima sit laudes inter vt illa tuas?
Quid tenuisse animum contra suã sæcula rectum,
Altius & vitiis exseruisse caput?
Nec nocuisse vlli, & fortunam habuisse nocendi
Nec quemquam neruos extimuisse tuos,
Nec vires errasse tuas campóque foróque,
Quámque libet citra constituisse domum?

Nempe per hos etiam fortunæ iniuria mores
Regnat, & incerta est hic quoque nixa rota:
Hic quoque sentitur, ne quid non improba carpat,
Sæuit; & iniustum ius sibi vbique facit.
Scilicet immunis si luctus vna fuisset
Liuia: fortunæ regna minora forent;
Quid si non habitu sic se gessisset in omni,
Vt sua non essent inuidiosa bona?
Cæsaris adde domum; quæ certè funeris expers
Debuit humanis altior esse malis.
Ille vigil, summa sacer ille locatus in arce,
Res hominum ex tuto cernere dignus erat:
Nec fleri ipse suis, nec quemquam flere suorum,
Nec quæ nos patimur vulgus, & ipse pati.
Vidimus erepta mœrentem stirpe sororis;
Luctus vt in Druso publicus ille fuit.
Condidit Agrippam quo te, Marcelle, sepulcro,
Et cœpit generos iam locus ille duos.
Vix posito Agrippa tumuli bene ianua clausa est:
Perficit officium funeris ecce soror.
Ecce ter ante datis, iactura nouissima Drusus,
A magno lacrimas Cæsare quartus habet.
Claudite iam, Parcæ, nimium reserata sepulcra:
Claudite: plus iusto iam domus ista patet.
Cedis, & in cassum tua nomina, Druse, leuantur,
Vltima sit fati hæc summa querela tui.
Iste potest implere dolor vel sæcula tota,
Et magni luctus obtinuisse locum.
Multi in te amissi: nec tu tot verba bonorum,
Omnis cui virtus contigit, vnus eras.
Nec genitrice tua fœcundior vlla parentum:
Tot bona per partus quæ dedit vna duos.

He

Heu par illud vbi est, totidem virtutibus æquum?
Et concors pietas? nec dubitatus amor?
Vidimus attonitum fraterna morte Neronem,
Pallida promissa flere per ora coma,
Dissimilémque sui vultu profitente dolorem.
Hei mihi quàm toto luctus in orbe fuit!
Tu tamen extremo moriturum tempore fratrem
Vidisti; lacrymas vidit & ille tuas:
Affigique suis moriens tua pectora sensit,
Et tenuit vultu lumina fixa tuo:
Lumina cærulea iam iamq; nutantia morte,
Lumina fraternas iam subitura manus.
At miseranda parens, suprema neque oscula fixit,
Frigida nec mouit membra tremente sinu.
Non animam apposito fugientem excepit hiatu,
Nec traxit cæcas per tua membra comas.
Raptus es absenti dum te fera bella morantur;
Vtilior patriæ quàm tibi, Druse, tuæ.
Liquitur: vt quondam, Zephyris & solibus icta
Soluuntur teneræ, vere tepente niues.
Te queritur, casúsque malos, irrisáque tales,
Accusátque annos, vt diuturna, suos.
Talis in umbrosis, mitis nunc denique, syluis
Deflet Threïcium Daulias ales Ityn:
Alcyonum tales ventosa per æquora questus
Ad surdas tenui voce sonantur aquas.
Sic plumosa neuis plangentes pectora pennis,
Oeniden sub te concinuistis aues.
Sic fleuit Clymene: sic & Clymeneides altæ,
Cùm iuuenis patriis excidit ictus equis.
Congelat interdum lacrymas, duratq; tenetq;,
Suspensasq; oculis fortior ictus agit.

Erumpunt, iterumq; grauant, gremiumq; sinusq;,
Effusa grauidis vberibúsque genis.
In vires abiit flendi mora. plenior vnda
Defluit, exigua si qua retenta mora.
Tandem vbi per lacrymas licuit. sic flebilis orsa est,
Singultu medios impediente sonos:
Nate breuis fructus duplicis sors altera partus,
Gloria confecta, nate, parentis, vbi es?
Sed neq; iam duplicis nec iam sors altera partus,
Gloria confecta nunc quoque matris, vbi es?
Heu modò tantus vbi es? tumulo portaris, & igni.
Hæc sunt in reditus dona paranda tuos?
Siccine dignus eras oculis occurrere matris?
Sic ego te reducem digna videre fui?
Cæsaris vxori si talia dicere fas est:
Iam dubito magnos an rear esse deos?
Nam quid ego admisi? quæ non ego numina cultu,
Quos ego non potui demeruisse deos?
Hic pietatis honos? artus amplector inaneis:
Et vocat hos ipsos flamma, rogusq; suus.
Téne ego sustineo positum scelerata videre,
Téne mea poterunt vngere nate manus?
Nunc ego te infelix summum teneóque, tuórque,
Affigóque manus? oráque ad ora fero?
Nunc primum aspiceris consul victórque parenti?
Sic mihi, sic misera nomina tanta refers?
Quo primum vidi, fasces in funere vidi.
Et vidi euersos, indiciúmque mali.
Quis credat? matri lux hæc carissima venit,
Qua natum in summo vidit honore suum.
Iámne ego non felix? iam pars mihi rapta Neronum,
Materni celeber nomine Drusus aui?

Iámne

Iámne meus non est, nec me facit ille parentem?
Iámne fui Drusi mater? & ipse fuit?
Nec cùm victorem referatur adesse Neronem,
Dicere iam potero, maior, an alter, adest?
Vltima contigimus. ius matris habemus ab vno,
Vnius est munus quod tamen orba negor.
Me miseram, extimui, frigusq́; per ossa cucurrit,
Nil ego iam possum certa vocare meum.
Hic meus ecce fuit. iubet hic de fratre vereri.
Omnia iam metuo: fortior antè fui.
Sospite te saltem moriar Nero: tu mea condas
Lumina, & excipias hanc animam ore pio.
Atq; vtinam Drusi manus altera & altera fratris
Formarent oculos comprimerêntque meos.
Quod licet, hoc certè tumulo ponemur in vno
Druse: neque ad veteris conditus ibis auos.
Miscebor cineriq́; cinis atque ossibus ossa.
Hanc lucem celeri turbine Parca neat.
Hæc & plura refert: lacrymæ sua verba sequuntur,
Oraq́; nequidquam per modò questa fluunt.
Quin etiam corpus matri vix vixq; remissum,
Exsequiis caruit Liuia penè suis.
Quippe ducem arsuris exercitus omnis in armis
Inter quæque ruit ponere certus erat.
Abstulit inuitis corpus venerabile frater,
Et Drusum prunæ, quod licuitq; dedit.
Funera ducuntur Romana per oppida Drusi;
Heu facinus per quæ victor iturus erat!
Per quæ deletis Rhætorum venerat armis.
Hei mihi quàm dispar huic fuit illud iter!
Consuluit fractis mœrentem fascibus vrbem.
Quid faceret victus, sic vbi victor init?

Mœsta domus plangore sonat: cui figere latus
Parta suæ dominus vouerat arma manu.
Vrbs gemit, & vultum miserabilis induit vnum.
Gentibus aduersis forma sit illa precor.
Incerti claduntq; domos, strepitantq; per vrbem:
Hic illic pauidi clamq; palamq; dolent.
Iura silent, mutaq; tacent sine vindice leges:
Adspicitur toto purpura nulla foro.
Diq; latent templis: neq; iniqua ad funera vultus
Præbent: nec poscunt thura ferenda rogo.
Obscuros delubra tenent: pudet ora colentum
Adspicere, inuidiæ quam meruere metu.
Atque aliquis de plebe pius pro paupere nato
Sustulerat timidas sidera ad alta manus:
Iamq; precaturus, Quid ego iam credulus, inquit,
Suscipiam in nullos irrita vota deos?
Liuia, non illos pro Druso, Liuia, mouit,
Nos erimus magno maxima cura Ioui?
Dixit, & iratus vota insuscepta reliquit:
Durauitq; animum, destituitq; preces.
Obuia turba ruit: lacrymisque rigantibus ora
Consulis erepti publica damna refert.
Omnibus iidem oculi, par est concordia flendi,
Funeris exsequiis adsumus omnis eques.
Omnis adest ætas, mœrent iuuenésque, senésque;
Ausoniæ matres, Ausoniæq; nurus.
Auctorisq; sui præfertur imagine mœsta,
Quæ victrix templis debita laurus erat.
Certat onus luctu generosa subire iuuentus;
Et studet officio sedula colla dare.
Et voce & lacrymis laudasti, Cæsar, alumnum.
Tristia cùm medius rumperet orsa dolor,

Tu

Tu lethum optasti, dîs aduersantibus omen,
Par tibi si sinerent te tua fata mori.
Sed tibi debetur cælum: te fulmine pollens
Accipiet cupidi regia magna Iouis.
Quid petiit? vult ille tibi vt sua facta placerent,
Magnaq; laudatus præmia mortis habet.
Armataq; rogum celebrant de more cohortes:
Et pedes exsequias reddit, equesq; duci.
Te clamore vocant itequmq; iterumq; supremo,
At vox aduersis collibus ista redit.
Ipse pater flauis Tyberinus adhorruit vndis:
Sustulit è medio nubilus amne caput
Tum salice implexum, muscoq;, & arundine crinē
Cæruleum magna legit ab ore manu:
Vberibusq; oculis lacrymarum flumina mesit.
Vix capit adiectas alueus altus aquas.
Iamq; rogi flammas extinguere fluminis ictu,
Corpus & intactum tollere, certus erat.
Sustentabat aquas, cursusq; inhibebat equorum,
Vt posset toto proluere amne rogum.
Sed Mauors templo vicinus & accola campi,
Tot dixit siccis verba neque ipse genis.
Quamquā amnes decet ira, tamen Tyberine, quie-
Non tibi non vllis vincere fata datur. (scas:
Iste meus periit: periitq; arma inter & enses:
Et dux pro patria; funere causa latet.
Quod potui tribuisse, dedi, victoria parta est.
Auctor abit operis, sed tamen exstat opus.
Quondam ego tentaui Clothoq; duasq; sorores,
Pollice quæ certo pensa seuera trahunt,
Vt Remus Iliades & frater conditor vrbis
Effugerent aliqua stagna profunda via.

De

De tribus vna mihi, Partem accipe, quæ datur in-
Muneris ex istis, quod petis alter erit. (quit,
Hic tibi mox Veneri Cæsar promissus vterque.
Hos debet solos Martia Roma deos.
Sic cecinere deæ: nec tu Tyberine repugna
Irrita, nec flammas amne morare tuo.
Nec iuuenis positi supremos destrue honores.
Vade age, & admissis labere pronus aquis.
Paret: & in longum spatiosas explicat vndas,
Structaq; pendenti pumice tecta subit.
Flamma diu cunctata caput contingere sanctum,
Errauit posito lenta sub vsque toro.
Tandem viti complexa est syluas, alimentaq; sump-
Æthera subiectis lambit & astra comis. (sit,
Qualis in Herculea colluxit collibus Oeta,
Cùm sunt imposito membra cremata deo.
Vritur heu decor ille viri, generosaq; forma,
Et facilis vultus, vritur ille vigor,
Victricesque manus, facundaq; principis ora,
Pectoraq; ingenij magna, capaxq; domus.
Spes quoque multorum flammis vruntur in isdem,
Iste rogus misera viscera matris habet.
Facta ducis viuent, operosáque gloria rerum.
Hæc manet, hæc auidos effugit vna rogos.
Pars erit historiæ, totóque legetur in æuo:
Séque opus ingeniis carminibúsque dabit.
Stabis & in rostris tituli speciosus honore,
Causaq; dicemur nos tibi, Druse, necis.
At tibi ius veniæ superest Germania nullum.
Postmodo tu pœnas, barbare, morte dabis.
Adspiciam regum liuentia colla catenis,
Duraq; per sæuas vincula nexa manus:

Et tandem trepidos vultus: inq; illa ferocum
Inuitis lacrymas decidere ora genis.
Spiritus ille minax & Drusi morte superbus,
Carnifici in mœsto carcere dandus erit.
Consistam, lætisq; oculis, lætusq; videbo
Strata per obscœnas corpora nuda vias.
Hunc Aurora diem spectacula tanta ferentem
Quamprimum croceis roscida portet equis.
Adiice Ledæos concordia sidera fratres,
Templaq; Romano conspicienda foro.
Quam paruo numeros impleuit principis æuo,
In patriam meritis occubuitq; senex!
Nec sua conspiciet (miserum me) munera Drusus:
Nec sua præ templi nomina fronte leget.
Sæpè Nero in lacrymas summissa voce loquetur,
Cur adeò fratres, heu sine fratre, deos?
Certus eras numquam, nisi victor, Druse reuerti,
Hæc te debuerant tempora: victor eras.
Consule nos, duce nos, duce iam victore caremus:
Inuenit tota mœror in vrbe locum.
At comitum squalent immissis ora capillis,
Infelix, Druso sed pia turba suo,
Quorum aliquis tendens in te sua brachia dixit,
Cur sine me? cur sic incomitatus abis?
Quid referam de te dignissima coniuge Druso,
Atque eadem Drusis digna parente nurus?
Par bene compositum, iuuenum fortissimus alter,
Alter iam forti mutua cura viro.
Femina tu princeps: tu filia Cæsaris illi,
Nec minor es magni coniuge visa Iouis.
Tu concessus amor, tu solus & vltimus illi,
Tu requies fesso grata laboris eras.

Te

Te moriens per verba nouissima questus abesse:
Et mota in nomen frigida lingua tuum.
Infelix recipis non quem promiserat ipse:
Nec qui missus erat, nec tuus ille redit.
Nec tibi deletos porterit narrare Sicambros,
Ensibus & Sueuos terga dedisse suis.
Fluminaq; & montes: & nomina magna locorum:
Et si quid miri vidit in orbe nouo.
Frigidus ille tibi, corpusq; refertur inane:
Quemque premat sine te, sternitur ecce torus.
Quo raperis, laniata comas, similisq; furenti?
Quo ruis? attonita quid petis ora manu?
Hoc fuit Andromache, cùm vir relegatus ad axes
Terruit admissos sanguinolentus equos.
Hoc fuit Euadne, nunc cùm ferienda coruscis
Fulminibus Capaneus impauida ora dedit.
Quid mortem tibi mœsta rogas? amplexaq; natos
Pignora de Druso sola relicta tenes?
Et modò per somnos agitaris imagine falsa,
Teq; tuo Drusum credis habere sinu?
Et subito tentasq; manu sperasq; receptum,
Quæris & in vacui parte priore tori?
Ille pio, si non temere hæc creduntur, in aruo
Inter honoratos excipietur auos,
Magnaq; maternis maioribus, æqua paternis
Gloria, quadriiugis aureus ibit equis:
Regalique habitu, curruq; superbus eburno,
Fronde triumphali tempora vinctus erit.
Accipient iuuenem Germanica signa ferentem
Consulis imperio, conspicuumq; decus.
Gaudebuntq; suæ merito cognomine gentis;
Quod solum domito victor ab hoste tulit.

Vix credent tantum rerum cepisse tot annos.
Magna viri latum quærere facta locum.
Hæc ipsum sublime ferent: hæc, optima mater,
Debuerant luctus attenuare tuos.
Femina digna illis, quos aurea condidit ætas,
Principibus natis, principe digna viro.
Quid deceat Drusi matrem, matremq; Neronis,
Adspice, quo surgas adspice mane toro.
Non eadem vulgusq; decent & lumina rerum,
Est quod præcipuum debeat ista domus.
Imposuit te alto fortuna, locumq; tueri
Iussit honoratum: Liuia, perfer onus.
Ad te oculos auresq; trahis. tua facta notamus:
Nec vox missa potest principis ore, tegi.
Alta mane, supraq; tuos exsurge dolores,
Infragilemq; animum, quo potes, vsque tene.
An melius per te virtutum exempla petemus,
Quàm si Romanæ principis edis opus?
Fata manent omneis, omneis exspectat auarus
Portitor: & turba vix satis vna ratis.
Tendimus huc omnes: metam properamus ad vnã.
Omnia sub leges mors vocat atra suas.
Ecce necem intentam cælo terræq; fretoq;,
Casurum triplex vaticinatur opus.
I nunc; & rebus tanta impendente ruina,
In te solam oculos & tua damna refer.
Maximus ille quidem, iuuenũ spes publica, vixit;
Et, qua natus erat, gloria summa domus.
Sed mortalis erat: nec tu secura fuisti,
Fortia progenie bella gerente tua.
Vita data est vtenda: data est sine fœnore nobis
Mutua, nec certa persoluenda die.

For-

Fortuna arbitriis tempus dispensat vbique.
Illa rapit iuuenes: sustulit illa senes.
Quaeq; ruit, furibunda ruit, totumq; per orbem
Fulminat, & caecis caeca triumphat equis.
Regna deae immitis parce irritare querendo:
Sollicitare animos parce potentis herae.
Quae tamen haec vno tristis tibi tempore venit,
Saepè eadem rebus fauit amica tuis.
Nota quod es altè, quod foetibus aucta duobus;
Quodq; etiam magno consociata Ioui:
Quod semper domito rediit tibi Caesar ab orbe,
Gessit & inuicta prospera bella manu:
Quod spes implerunt maternaq; vota Nerones,
Quod pulsus toties hostis vtroque duce:
Rhenus, & Alpinae valles & sanguine nigro
Decolor infecta testis Itargus aqua:
Danubiusq; capax, & Dacius orbe remoto
Apulus huic hosti per breue Pontus iter:
Armeniusq; fugax, & tandem Dalmata supplex,
Summaq; dispersi per iuga Pannonij.
Et modò Germani Romanis cognitus orbis,
Aspice quàm meritis culpa sit vna minor.
Adde quod est absens fletus: nec cernere n. ti
Semineces oculos sustinuere tui.
Qui dolor & menti lenissimus influit aegrae,
Acciperes luctus aure coacta tuos.
Praeuertitq; metus per longa pericula luctum,
Tu quibus auditis anxia mentis eras.
Non ex praecipiti dolor in tua pectora venit,
Sed per mollitos antè timore gradus.
Iuppiter antè dedit fati mala signa cruenti.
Flammifera petiit cùm tria templa manu:

Iuno-

Iunoniſq; graui nocte impauidaq; Minerua,
Sanctaq; & immenſi Cæſaris icta manus.
Sidera quin etiam cælo fugiſſe feruntur,
Lucifer & ſolitas deſtituiſſe vias.
Lucifer in toto nulli comparuit orbe,
Et venit ſtella non præeunte dies.
Sideris hoc obitus terris inſtare monebat,
Et mergi Stygia nobile numen aqua.
At tu qui ſupereſ mœſtæ ſolatia matri,
Comprecor illi ipſi conſpiciare ſenex.
Perq; annos diuturnus eas, fratriſq; tuoſq;,
Et viuat nato cum ſene mater anus.
Euentura precor, deus excuſare priora
Dum volet; à Druſo cetera læta dabit.
Tu tamen auſa potes tanto indulgere dolori:
Longius vt nolis, heu malè fortis, ali.
Vix etiam fueras paucas vitalis in horas,
Obtulit inuitæ cùm tibi Cæſar opem:
Admouitq; preces, & ius immiſcuit illis:
Aridaq; effuſa guttura tinxit aqua.
Nec minor eſt nato ſeruandi cura parentis:
Hic adhibet blandas nec ſine iure preces:
Coniugis & nati meritum peruenit ad omnes:
Coniugis & nati, Liuia, ſoſpes ope es.
Supprime iam lacrymas, non eſt reuocabilis iſtis
Quem ſemel vmbrifera nauita lintre tulit.
Hectora tot fratres, tot defleuere ſorores,
Et pater, & coniux Aſtyanaxq; puer,
Et longæua parens: tamen ille redemptus ad ignes,
Nullaq; per Stygias vmbra renauit aquas.
Contigit hoc etiam Thetidi, populator Achilles
Iliaca ambuſtis oſſibus arua premit.

Illi

Illi caeruleum Panope matertera crinem
Soluit, & immensas fletibus auxit aquas.
Consortesq; deae centum, longaeuaq; magni
Oceani coniux, Oceanusq; pater.
Et Thetis ante omnes: sed nec Thetis ipsa, neque omnes
Mutarunt auidi tristia iura dei.
Prisca quid huc repeto? Marcellum Octauia fleuit,
Et fleuit populo Caesar vtrumque palam.
Sed rigidum ius est & ineuitabile mortis.
Stant rata non vlla fila tenenda manu.
Ipse tibi emissus nebulosum littus Auerni,
Si liceat, forti verba tot ore sonet.
Quid numeras annos? vixi maturior annis.
Acta senem faciunt: haec numeranda tibi.
His auum fuit implendum, non segnibus annis.
Hostibus eueniat longa senecta metu.
Hoc atavi monuere mei proauiq; Nerones.
Fregerunt ambo Punica bella duces.
Hoc domus ista docet per te mea Caesaris alti.
Exitus hic mater debuit esse meus;
Nec meritis quidquam illa iuuant: magis affuit illis,
Mater honos, titulis nomina plena vides.
Consul, & ignoti victor Germanicus orbis,
Qui fuit heu mortis publica causa, legor.
Cingor Apollinea victricia tempora lauro,
Et sensi exsequias funeris ipse mei.
Decursusq; virûm notos mihi, donaq; regum,
Cunctaq; per titulos oppida lecta suos.
Et quo me officio portauerit illa iuuentus,
Quae fuit ante meum tam generosa torum.
Deni-

Denique laudari sacrato Cæsaris ore
Et merui, lacrymas elicuique deo.
Et cuiquam miserandus ero, iam comprime fletus.
Hoc ego, qui flendi sum tibi causa, rogo.
Hæc sentit Drusus, si quid modò sentit, in umbra.
Nec tu de tanto crede minora viro.
Est tibi, sitq; precor, multorum filius instar:
Parsq; tui partus sit tibi salua prior.
Est coniux tutela hominum: quo sospite vestram,
Liuia, funestam dedecet esse domum.

